

PEARL BUCK

MÂNDRIE

„Susan Gaylord se mărită”. Auzea limpede aceste cuvinte, ca și când le-ar fi pronunțat cineva în apropierea ei, ca și când toată firea le-ar fi cântat, copacii dimprejurul lor, păsărica din crengile ulmului sub care se așezase împreună cu Mark, în umbra copacilor din Tramp-s Wood... Aceleași cuvinte le scârțâia și un greiere minuscul care simțise apropierea primăverii. Alături de ea glasul adânc și tremurat al lui Mark se auzi întrebând-o cu sfială: „Susan, vrei... ai putea să te măriți cu mine?”

Prevăzuse cu certitudine, că aceasta era ziua și ceasul pe care Mark și-l alesese. În firea acestui bărbat nu putea fi nimic neprevăzut, și-l cunoștea de pe vremea când fusese băiat, un băiat înalt și sfios, care venea la școală, de la o fermă din împrejurimi, ca să-și termine clasa a cincea. Făcuseră școala împreună, ea mereu veselă și el mereu un băiat înalt și sfios, în marginea grupului de băieți care nu o slăbeau din ochi. Băgase de seamă chiar din prima zi, că ochii lui s-au oprit asupra ei.

„Vreau să mă mărit, răspunse ea și-și repezi capul pe spate, și vreau să mă mărit cu tine”. El începuse să tremure. Îi simți mâinile uriașe, cum tremură, așezate pe umerii ei. Acum trecuse și asta. Se va mărita. Dintre toate dorințele ei, alesese pe aceasta, căci își dăduse seama, că înainte de orice, dorința ei cea mai mare era să se mărite.

Acum începuse să o atragă spre el. Simți strânsoarea neobișnuită a trupului său voinic și ciolănos, alături de trupul ei. Nu era mică și nici atât de zveltă, cum sunt cele mai multe fete. Dar alături de el se simțea mică și se bucura de forța lui, fără să se simtă tulburată, deși acuma începuse să o sărute îndelung și cu patimă.

— Din ziua cea dintâi, când te-am văzut, pe vremea când eram în clasa a cincea, aș fi vrut să te sărut, declară tânărul.

— Cu toate acestea, nu m-ai ales niciodată pe mine, în timpul jocurilor când fetele trebuiau sărutate, exclamă ea și începu să râdă.

— Nu pot suferi jocurile în care fetele se sărută cu băieții, declară el întunecat. Eu înțeleg ca sărutatul să fie ceva serios. O țină îmbrățișată, strâns și fără să se miște.

— Știu, murmură ea cu glasul în șoaptă. Rămaseră multă vreme, fără să mai zică nimica. Se lipi strâns de el, dar acuma neliniștea de adineaori se destrămasese. Îi fusese foarte greu să se decidă, ce va face

după ceva termina școala. Odinioară bătrânul ei profesor de limba engleză, domnul Kincaid, îi spusese: „Susan, dumneata ai putea să scrii, dacă ai vrea să te decizi”. Dar după ce tatăl ei o luase cu el la New York, ca să vadă o piesă de teatru, își zise că ar prefera să devină actriță. Ani de-a rândul după aceea, se vedea pe ea însăși pe o scenă, încercând să creeze o personalitate străina de ea. Dar era în stare să joace orice caracter. Rămânea însă problema manilor. Ar fi vrut ca aceste caractere să le creeze cu mâinile. Îi plăcea să simtă în mână contactul cu materii ce ar putea fi modelate – materii mult mai concrete decât muzica, deși tatăl ei o învățase acest gen de artă. Era neliniștită, căci nu știa ce să aleagă pentru mâinile acestea ale ei, cărora le plăcea să facă de toate. Îi plăcea tot ce vedea împrejurul ei. Aceasta fu faza când se decise să se mărite și să aibă un cârd de copii.

Își opri o clipă gândurile în loc, aducându-și aminte de furnicarea ce o simțise săptămâna trecută în mână, când încercase să modeleze capul surorii ei Mary. I se păruse că mâinile ei se mișcă repede și cu agilitate, așa că strigase mulțumită: „Te-am prins, Mary! Ia uită-te încoace!”

Mary se apropiase, ca să se uite și Susan aștepta. Iar în timp ce aștepta ca Mary să spună ceva, să exclame, mirată: „Susan, seamănă exact cu mine! E admirabil!” sora ei întinsese brațele și din câteva lovituri făcuse terci lutul la care lucrase.

— M-ai făcut hidoasă! protestă ea revoltată. E odios să faci așa ceva! și ieșise din odaie plângând.

Susan se simțise prea jignită, ca să-i mai poată răspunde ceva, așa că întinse mâna după lut și începu să-l frământa, făcându-l din nou un bulgăre rotund din care nu se mai cunoștea nimica. Dar cu toate acestea, după furnicarea ce o simțea în palme, era convinsă că ceea ce făcuse ea, era Mary, fie că ei îi plăcea, fie că nu. Gândindu-se la amănuntul acesta, simțea că-i ard palmele manilor și degetele i se închideau și se deschideau fără încetare.

— Mark! zise ea, și se desprinsă de lângă el ca să-l poată vedea mai bine: După ce ne vom căsători, tu nu te vei supăra, dacă eu voi începe să mă ocup de sculptură în mod serios? Evident, aceasta nu va putea influența câtuși de puțin căsătoria noastră.

— Eu aș vrea ca tu să faci întotdeauna, ceea ce poftești, răspunse el. Luminile blânde ale ochilor lui albaștri, tremurară sfioase. Eu nu sunt vrednic de tine, Susan, adăugă el. Știu foarte bine că așa

este. Familia mea nu este de seama ta – o știi și asta. Și tot așa nici eu. Iar tu ești cea mai frumoasă fată din oraș.

— O, te rog, nu vorbi prostii! răspunse ea mulțumită. Ce sunt eu, decât fata unui profesor sărac?

În clipa aceasta se simți cuprinsă de o dorință neașteptată, de a începe totul dintr-odată. Îl sărută din nou, repede și cu o pornire năvalnică, pe urmă începu să râdă și-l lua de mână.

— Hai s-o luăm la fugă! țipă ea și începură să gonească spre casă, pe sub streășină copacilor pădurii.

„Mă mărit!” își zise ea, potrivindu-și gândul, după ritmul plin de avânt al picioarelor ei care parcă prinseseră aripi, „mă mărit!”

— Susan, îi spunea doamna Gaylord, eu aș fi preferat să nu te măriți atât de tânără. După ce te măriți, înseamnă că vei fi legată pentru totdeauna.

— Eu vreau să mă mărit, răspunse Susan.

Mama ei nu mai zise nimica. Lucrau împreună în odaie, croind și însăilând rochia ei de nuntă. Numaidecât după ce terminaseră cu spălatul vaselor de la prânzul de dimineață, rămaseră singure, și tot timpul presimțise că mama ei ar vrea să-i spună ceva. Acest ceva trebuia să fie o aluzie indirectă și nu tocmai limpede, deoarece mama ei era foarte sfioasă când vorbea despre căsătorie. Odinioară, cu ani de zile în urmă, când Mark venise odată la ea, mama ei parcă încercase să-i spună ceva. Se urcase în miez de noapte la etajul de sus, cu obrazul. Încins ca de flăcări și cutremurată de o emoție pe care nu o putea înțelege; doamna Gaylord o aștepta în camera ei, învelită într-un halat cafeniu de lână și cu părul împletit în codițe, pentru pieptănătura de a doua zi.

— Susan, presimt că eu ar trebui să stau de vorbă cu tine, spusese doamna Gaylord, uitându-se la ea cu ochii triști.

— Despre ce este vorba, mamă? întrebasese ea și se uitase drept în ochii ei.

— Cred că la vârsta ta... Presimțea sfiala ce tremura în vorbele mamei ei și trupul ei se înfiora de o pală fierbinte, iar inima din piept îi zvâcni de câteva ori cu putere.

— Vrei să vorbești despre Mark? întrebă ea cu glasul sec.

— Vreau să-ți vorbesc despre tineri în general, răspunse mama ei.

— N-ai nicio pricină să te neliniștești, mamă, se grăbi ea să-i

răspundă. Relațiunile dintre mine și Mark sunt cât se poate de la locul lor. Dar afară de asta, eu știu să mă păzesc.

— Ei bine, oftă mama ei, în cazul acesta, dacă știi ce vreau să-ți spun...

Se apropiase de ea și o sărutase cu sfială, iar obrazul i se îmbujorase. Când să iasă din odaie, brâul halatului care se târa pe jos, îi fu prins sub pragul ușii pe care o închise și o auzi strigând de pe coridor:

— O, Doamne-Sfinte!

— Stai... că ți-l desprind eu, strigă Susan și se repezi spre ușă.

În dimineața zilei de azi Susan zâmbea cu un fel de ironie. Seara trecută făcuse puțin haz, împreună cu Mark, spunându-i:

— Fără îndoială, acumă după ce suntem logodiți, mama va simți nevoia să-mi spună ceva.

— În legătură cu mine? întrebese el grav. Parcă văd pe tatăl tău că ridică din sprâncene și mă întreabă: „Ia spune tinere, adică de ce vrei să te căsătorești numaidecât cu fiică-mea?” N-aș ști ce să-i răspund. Îți aduci aminte că eu n-am fost tocmai strălucit la cursul lui de literatură, așa că nu m-am prezentat nici la examene.

— Pentru mama amănuntul acesta n-ar putea să aibă nicio importanță, răspunsese ea înveselită. Nu dragul meu; ea ar vrea să vorbească cu mine despre viață.

— Despre realitățile vieții și toate celelalte? întrebă el tot atât de grav ca și adineaori, iar ea dăduse din cap și pe urmă începuseră din nou să râdă amândoi...

— Ce zici, n-ar fi bine să-i facem câteva crețuri la spate? întrebă mama ei.

— Le-am și însăilat, răspunse Susan.

Potrivi sub piciorușul mașinii volanele de la trenă și-i dete drumul. Pe urmă încercă foile.

— Văd că tu ai foarte mult gust și te pricepi să dai linia cuvenită, declară mama ei cu un fel de părere de rău. Lucrezi atât de repede, încât ar fi peste putință să iasă bine, și cu toate acestea iese. Nu înțeleg, cum de reușești?

— Simt numaidecât în vârfurile degetelor, dacă iese bine sau iese prost, răspunse Susan.

Da, în degetele ei tremura întotdeauna acea senzație inexplicabilă care-i spunea, dacă ceva iese bine sau va ieși prost și

putea să execute fără greș, o linie sau o formă pe care a conceput-o. Aceeași senzație o avea în legătură cu o mulțime de lucruri, dar mai ales atunci când începea să modeleze. Dar tot așa o avea acum, când cosea un volan pe trena rochiei, când pregătea o prăjitură sau când așeza florile în glastre. În mintea ei vedea întotdeauna limpede, cum va fi în realitate linia și cum va arăta de fapt viziunea ei abstractă, iar degetele ei abile alergau grăbite, ca niște robi supuși, pentru a executa concepția limpezită în închipuirea ei. Începu să zâmbească și adăugă:

— Cred că voi reuși să-mi fac foarte bine rochia de mireasă.

Ar fi putut să și-o cumpere și de gata. Tatăl ei îi dăduse o sută de dolari și-i spusese:

— Cumpără-ți tot ce vrei cu banii aceștia, Susan, și-i întinse bancnota: Acesta este onorariul pe care l-am primit pentru cel puțin douăzeci de poeme. Doamne, cât de prost se plătesc poeziile. Îmi pare foarte bine, că tânărul acesta face afaceri imobiliare și nu se ocupă de literatură.

Tatăl Susanei era profesor de literatură la catedra unui mic colegiu din partea de răsărit, pe terenurile căruia își aveau și locuința, dar deși poezia era muncă adevărată, totuși nu reușea să convingă pe nimenea de adevărul afirmațiilor lui. Daiceea ce câștiga cu literatura lui, erau bani care nu puteau fi cuprinși în ceea ce el numea cheltuieli pentru pâinea cea de toate zilele, căci nu prezenta nicio certitudine.

Primise suta de dolari și-i era foarte recunoscătoare, pe urmă făcuse un turneu prin toate magazinele de confecțiuni din oraș, ca să vadă rochiile de mireasă. Din ce vedea mai multe, din ce-și imagina mai limpede rochia ei proprie care nu era între acestea de la magazine. Trebuia să și-o facă ea însăși. Cumpără câțiva metri de satin greu, o țesătură albă și fină, dar nu dintre acele greoaie și mate, ci cu o lucire caldă și plăcută. Plătise zece dolari pentru o bucată de dantelă și alți zece pentru o bucățică vapoasă de iulie.

Nu doriți și un model? întrebăse vânzătorul.

Nu, mulțumesc, răspunse ea.

Potrivindu-și mătasa după sinuozitățile trupului, pierdu cu totul senzația că acum își lucrează rochia de mireasă. Își uită și de Mark. În clipa aceasta începuse să creeze ceva. De câte ori lucra la ceva, preocuparea aceasta părea că o transportă în altă lume. În toată ființa ei tremura un fel de armonie. Își netezi mătasa împrejurul șoldurilor elastice și tinere.

Trebuie să admit că rochia cade admirabil, zise mama ei și oftă.
Ești obosită? întrebă ea repede, auzindu-i oftatul.

Nu, răspunse mama ei și încleșta fălcile. Sub tavanul scund al camerei începuse să se simtă căldura, și mama ei își ridică ochelarii pe frunte, apoi își șterse cu șorțul alb nădușeala de pe obrazul rotund și plin de crețuri.

În mijlocul tăcerii ce se legăna în această cameră și a armoniei din sufletul ei, Susan simți prezența unei ușoare nemulțumiri. Întocmai ca bâzâitul unui viespe pe tăblia fereștii. Ridică fruntea. Sora ei, Mary, începuse să cânte Consolation de Mendelssohn, încet și cu îndemânare, dar de fiecare dată întindea în mod inutil diezii melodiei. Ezită o clipă și ascultă, dar prelungirea aceasta trezi din nou un tremur aproape dureros în auzul ei. Lăasă lucrul din mână și se îndreptă spre ușă.

— Ce este... încercă mama ei s-o oprească, dar ea ieși repede. Trebuia să ajungă la Mary, trebuia să ajungă numaidecât, înainte de-a scoate din nou aceeași notă care o chinuia. Se simțea cutremurată de un fel de durere fizică. Deschise repede ușa de la salon. Mary, începu ea cu glasul blând. Față de sora ei care era cu cinci ani mai mică decât ea, se purta totdeauna cu blândețe. Mary se întoarse pe banca din fața pianului și obrazul oacheș i se ridică întrebător spre sora ei i. Măinile slabe și suple îi rămaseră suspendate deasupra claviaturii.

Dragă, tu... îmi dai voie să-ți arăt? Cu o mișcare vioaie își făcu loc lângă ea pe bancă și începu să cânte melodia cu tonuri profunde și îmblânzite. Uite... aici și auzi nuanțarea? Parcă ar vrea să-ți spună: Nu nu te mai gândești – adu-ți aminte, o, adu-ți aminte mulțumirile pe care le-am avut... prin urmare nota majoră și nu minoră. Uite așa! Cânta ușurată și mulțuită, că în felul acesta poate uita durerea pricinuită de notele false. Mai repetă odată melodia, ca să se liniștească, cu toată ardoarea și uitându-și de Mary, pentru mulțumirea ei proprie.

— Eu nu voi reuși niciodată să cânt în felul acesta, se auzi glasul subțire și sfios al lui Mary, tremurându-i în auz.

— Sigur că vei reuși, răspunse ea veselă. Se ridică de lângă ea și adăugă: Nu vrei s-o mai cânti odată pentru mine? Îți voi arăta cum trebuie să procedezi...

Dar în aceeași clipă își dete seamă de starea sufletească a lui Mary. La urma urmei ea nu avea decât cincisprezece, față de cei douăzeci de ani ai ei.

— Sau mai bine nu; cred că e preferabil ca tu să studiezi singură.

Sunt sigură că vei reuși, fără ajutorul meu. Ai făcut progrese mari în domeniul muzicii. Se simți învăluită de o dorință năvalnică, de a o face să fie din nou mulțumită. Ar fi dorit ca toți cei din apropierea ei să fie mulțumiți.

— Cred că pentru astăzi am terminat cu exersatul declară Mary. Închise caietul de studii. Gura ei mică și roșie era cu buzele ținute.

— Bine, draga mea, răspunse Susan și zâmbi mă întorc la cusătura mea. N-ai vrea să vii să-mi vezi rochia?

Ceva mai târziu, răspunse Mary. Nu se uită la Susan și nici nu zâmbi. Ridică mâinile amândouă, își netezi părul negru și aspru pe creștetul capului și ieși din odaie.

Susan ridică maldărul de mătase de pe dușumele.

— Ce s-a întâmplat? întrebă mama ei.

— Mary cânta fals, răspunse ea.

Doamna Gaylord nu zise nimica. Sub tavanul scund căldura de jos părea că a început să se ridice în valuri.

— Știu că tu nu ai intenția s-o jignești, declară mama ei după câteva clipe, dar trebuie să știi ca Mary este foarte susceptibilă, mai ales acum – din pricina vârstei. Dacă așa fi în locul tău, eu m-aș feri să-i fac vreo observație.

— O, dar nu-i fac niciun fel de observație, răspunse Susan repede. Mi-ar veni nu știu cum. Dar e atât de greu să suporti o notă cântată fals. Mă face să mă cutremur ca de friguri – și-mi simt gura ca o iasca și palmele manilor mi se umezesc. E prostie din partea mea, dar nu sunt în stare să mă stăpânesc.

— E mult mai bine să stai într-o cameră, de unde nu o poți auzi, răspunse mama ei, apoi după câteva clipe adăugă: Mi se pare că tu ești din fire pornită să devii autoritară, Susan. Prin urmare ar fi mai bine să procedezi cu băgare de seamă.

Nu răspunse nimica, dar simți tremurul de reproș în cuvintele spuse de mama ei. I se părea de multe ori ca între ea și ceilalți se ridică umbra aceasta de nemulțumire, o umbră ușoară a cărei prezență refuza s-o admită. Se obișnuise ca în astfel de împrejurări să nu dea niciun răspuns și nici să nu lămurească situația, deoarece constatase că dacă lasă lucrurile să-și urmeze cursul lor obișnuit, umbra aceasta de nemulțumire, trece pe deasupra ei și începe să se destrame singură. Afară de asta simțea nevoia să fie fericită. Ar fi fost incapabilă să respire în mijlocul acestei umbre, grele de ceața nemulțumirii.

— Vrei să mă duc să prepar sosul? întrebă ea. Dacă vrei, du-te, răspunse mama ei, pe urmă gândi: Nu știu ce să cred, dar mi se pare că tu reușești să faci mult mai gustos sosul pentru pulpa la tavă, decât îl fac eu.

— Ce copilării vorbești! răspunse ea înveselită, și plecându-se spre mama ei, o săruta. Dar bătrâna nu-i răspunse la zâmbetul cu care se uită la ea. De multe ori i-ar fi plăcut s-o vadă că-i zâmbește. La urma urmelor, de ce să nu zâmbească, de vreme ce totul ieșea bine? Dar cu toate acestea umbra de nemulțumire între ea și mama ei se arăta atât de ușor. După ce se va căsători cu Mark, gândi ea la bucătărie, încingându-și șorțul în jurul mijlocului, nu vor mai fi umbre de nemulțumire, îi plăcea căminul acesta, dar căminul pe care-l va pregăti ea pentru Mark, va fi al ei propriu, ceva creat de ea însăși.

„Vreau să mă mărit”, se gândi ea din nou și cu toată patima.

Se cuibărise în brațele lui Mark, sub crengile bătrânului stejar bătut de luna plină, din apropierea pridvorului, întinseseră pe iarbă o pătură și se uitau amândoi cum se ridică luna, la celălalt capăt al drumului. Casa strălucea de lumină. Mama ei era în bucătărie, iar tatăl ei în cameră și corecta caietele cu compozițiile elevilor săi. Îl puteau auzi cum murmură fără încetare: „O, Doamne! O, Doamne Sfinte!” I se părea că-l vede cum se sprijină în spătarul scaunului și rămâne câteva clipe cu ochii închiși, torturat de cultul său statornic pentru perfecțiunea pe care nu o putea ajunge niciodată. Mary era în salon și începuse din nou să facă exerciții. Se ridică în picioare și câteva clipe ascultă, tremurând, [din toată ființa.

— O, Doamne mulțumescu-ți! oftă ea ușurată.

— Amin... dar ia spune de ce? întrebă Mark.

— De asta dată Mary a cântat melodia exact, răspunse ea. Nu prea înțelegea ce vrea să spună, dar amănuntul acesta era fără importanță. Mary cânta cu oarecare sfială, dar cu minuțioasă corectitudine și Susan se întinse pe spate înfiorată de o plăcută mulțumire, care nu avea nimic de a face cu prezența lui Mark. Exactitatea era pentru ea un sentiment plin de mulțumire și liniștitor. Să vadă ceva – indiferent ce anume – așa cum era cu adevărat, cu proporțiile lui reale, pe care să le poată schița, în linii adevărate, sigure și simple, senzația aceasta reprezenta pentru ea o mulțumire fără seamăn, care făcea ca totul să strălucească împrejurul ei. Mark nu zise nimica. Se uita la ea, și în clipa aceasta Susan își dete seamă ca el este

incapabil s-o înțeleagă, îi era peste putință să-i explice, deoarece senzația ei de acum nu avea nicio legătură cu el, senzația aceasta de acum izvora dintr-un instinct pe care nu-l putea explica în cuvinte, prin urmare va trebui să încerce să-i vorbească despre altceva, și cât mai repede:

— Aproape mi-am terminat rochia de mireasa! zise ea în șoaptă.

— Iubita mea! răspunse el cu glasul stins. Nu mai există nicio fată care să se poată asemana cu tine. Nu cred că în toată lumea aceasta să mai fie vreo fata care ar fi fost în stare să facă așa ceva.

— Nici nu bănuiești câtă plăcere este, să reușești să faci câte ceva, zise Susan.

— Da, dar tot ce faci tu, este desăvârșit, răspunse Mark, puțin tulburat. Cânti la pian și cânti din gură, pictezi, faci bucătărie și modelezi. Apoi după o pauză, adăugă cu sfială: Eu nu sunt un bărbat care să se poată măsura cu tine.

Nu putea suferi sfiala aceasta în atitudinea lui, deoarece îl făcea să i se pară aproape respingător. Nu ar fi vrut nici să se mărite cu un bărbat, care alături de ea să se simtă mic și umilit. Va trebui să înceapă din nou, să vorbească despre altceva, pentru a alunga această senzație.

— Mark, aș vrea să-ți fac bustul. Ai un cap superb. Stai nemișcat, să te văd mai de aproape!

Se ridică în picioare și-i întoarse capul spre lumina de lună. Îi trecu mâinile ușor peste obraz, pipăindu-i trăsăturile. Vedea limpede felul cum va trebui să înceapă. O apăsare energetică și viguroasă asupra lutului, pentru a-i da curba profundă și plastică a bazei craniului; arătătoarele îndoită puternic înăuntru, pentru a face cavitățile orbitelor largi ale ochilor. În suflet simți din nou tremurul durerii adânci care o mai înfiorase și altă dată. Lumina de lună și stejarul dispărură și se destrămară din apropierea ei. Până și silueta lui deveni tulbure. Nu mai simțea decât capul acesta masiv, cu trăsături energice în palmele manilor ei. Se gândi tremurând de dorințe nestăpânite, la mormanul de lut frământat, acoperit de o bucată de pânză umedă, din alcovul ce da în camera ei. Tresări, pe urmă încercă să se stăpânească din nou. I se părea ridicul gândul, să-și lase iubitul aci sub lumina de lună și ea să alerge grăbită, să-i modeleze capul în lut! îl atrase spre ea și-l strânse la piept. Era mult mai plăcut, incomparabil mai plăcut, să simtă capul acesta adevărat și viu, odihnindu-se pe pieptul ei. Va trebui să fie cu toată băgarea de seamă, să nu-i scape contactul cald și viu al

lucrurilor din apropierea ei, în timp ce închipuirea ei încearcă să-i modeleze imaginea.

Luminile din casă se stinseră una după alta. Cântecele melodiei de la pian amuți și bucătăria se cufundă în întuneric. Tatăl și mama ei apărură o clipă, ca să se oprească în pridvorul casei.

— Ia ascultați, voi cei doi muritori scăldați de rouă! strigă tatăl ei din întunericul pridvorului, spre umbra lor de sub crengile stejarului. În lumina lunii părul lui ca argintul lucea blând și capul frumos i se vedea destul de limpede. În lumina aceasta astrală părea că expresia de amărăciune a buzelor și a ochilor lui s-ar fi șters pentru o clipă.

— Bună seara, bună seara! se auzi glasul blând al Susanei.

— Bună seara, domnule profesor! se auzi ca un ecou glasul profund al lui Mark.

— Care va să zică pe mine mă trimiteți la culcare, protestă bătrânul în glumă. Frumoase purtări are tânăra generație!

Începură să râdă amândoi și profesorul mai întârzie câteva clipe.

— La urma urmelor, trebuie să admit că nu am încotro și va trebui să mă supun, murmură el, apoi căscă.

— Cred că în grădina noastră vei mai putea găsi și alt stejar, strigă Susan.

— Nu e prea umedă atmosfera din grădină, Susano? întrebă mama ei. Cred că ar fi mai bine să intrați în casă.

— Ei, lasă-i Jenny, haide la culcare, se auzi glasul tatălui ei, care întinse brațul după soția lui și o conduse în casă.

Casa din apropierea lor rămase tăcută și întunecată. Susan își culcase fruntea pe umărul lui Mark și în cepuse să viseze.

— La ce te gândești? întreba el într-un târziu.

— La toate, răspunse ea. Sau nu, nu mă gândesc la nimica – îmi urmăresc simțurile și încerc să văd.

— Ce vezi?

Își opri gândurile în loc și încercă să le analizeze, ca să-i poată spune ce a văzut. Erau sute de imagini... căsuța în care vor trăi ei doi, perdelele albastre de la ferești, masa întinsă, pe care vor fi așternute bucatele gustoase, pregătite de ea, copiii mici și sănătoși, care vor avea ochii ei și gura lui Mark, bustul soțului ei în argilă, terminat și exact așa cum l-ar fi dorit ea; se vedea pe ea însăși în mijlocul prietenelor ei care

veniseră și acuma se așezau vesele și vorbărețe împrejurul mesei, iar dincolo de toate acestea, dincolo de imaginile imediate, întocmai ca o îngrămădire de nori luminoși printre care se cern razele de soare, anii viitorului lor.

— Aș vrea să fiu cea mai bună soție, cea mai bună mamă din lume, declară ea. Aș vrea să fac o mulțime de lucruri frumoase, în piatră și bronz, lucruri care să dureze. Aș vrea să văd lumea și oamenii... o, dragul meu, cred că nu există nimic în lume ce eu n-aș vrea să fac.

Vreme de câteva clipe el nu răspunse nimica, pe urmă începu:

— Dacă n-ar fi vorba despre tine, mi-aș închipui că ești nebună. Dar tu nu ești ca cealaltă lume. Tăcu din nou, ca apoi să adauge: Vei face întotdeauna, ceea ce vei vrea. Mi-ar face plăcere să pot fi și eu cel puțin pe jumătate atât de sigur, ca tine, că voi reuși să fac ce doresc.

Simți o umbră ușoară târându-se în fața lunii.

— Eu te doresc pe tine, răspunse ea repede, cu glasul în șoaptă. Din fundul de umbră întinse mâna și și-o așeză pe capul lui Mark, apoi o lasă să-i lunece încet în lungul parului de pe creștet, pe urechi, pe gât, pe bărbie, și-și uită de toate... Mâine dimineață se va scula devreme și va începe modelarea bustului lui Mark...

— Iubita mea! murmură el și plecându-se, își lipi buzele de mâna ei.

— Iubitul meu! răspunse ea în șoaptă și vârfurile degetelor îi pipăiră buzele, tot atât de sensibile ca și degetele unui om lipsit de vedere. Gestul acesta o va ajuta ca mâine dimineață să-și aducă aminte de curba, buzelor lui. Gândindu-se la amănuntul acesta, își îndreptă trupul, cu o mișcare violentă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Mark mirat. Fără să-și fi dat seamă ce face, Susan se ridicase în picioare. Își stăpâni pornirile și rămase speriată.

— Nu știu... nu s-a întâmplat nimica! răspunse fata și se așeză din nou lângă el.

— Tu ești o fată stranie! zise el. Tocmai când începusem să-ți vorbesc de dragoste, tu te ridici în picioare și vrei să pleci nu știu unde.

În clipa aceasta își aduse aminte ca el îi spusese ceva. Se simți rușinată și puțin speriată de purtarea ei.

— O, Mark, te iubesc, te iubesc! murmură ea, îndemnată de ecoul propriului ei glas.

Dai simțise suflul de gheață ce trecuse printre ei. Brațele încălze pe trupul ei păreau că tremura sfioase.

— Uneori mi se pare că tu ești o ființă pe care eu nici nu o cunosc, declară el.

— O, nu Mark! protestă fata. „Ce o fi însemnând oare norul acesta, pe o astfel de nopți mărețe? Va trebui să mă iubești întotdeauna! Îl imploră ea și își plecă fruntea, până când buzei i se lipiră de gura lui.

— Sigur că te voi iubi, îi făgădui el categoric.

— Iubește-mă, iubește-mă! strâni ea din nou. Eu sunt a ta... numai a ta! Se strânse din toate puterile la pieptul lui. Mai presus de orice, ea dorea să fie a lui. Niciun alt îndemn din ființa ei, nu era atât de profund ca aceste: Să ne căsătorim cât mai curând! murmură ea. Ne vom căsători luna viitoare, în loc să ne căsătorim abia în Iunie!

O cuprinse în brațe și o ținu strâns, dar deși părea zăpăcit de schimbarea aceasta bruscă a pornirilor ei, se simțea totuși mișcat de exprimarea acestei dorințe neașteptate.

— Adică de ce nu? răspunse el. Măine voi cere o sporire de salariu!

Rămaseră strâns îmbrățișați, ei singuri în mijlocul nopții, dedesubt pământul era cald și deasupra lor se întindeau crengile întunecate ale stejarului. Mark se ridică cel dintâi în picioare și murmură:

— Cred că a sosit timpul să plec. S-a făcut târziu.

— Da, răspunse fata, cu glasul tremurat. Câteva clipe rămase nemișcată și se uită la el.

— Ridică-te, Susan! murmură el.

Fata se ridică în picioare și-și netezi părul. Încercase să afle, să se încredințeze, că este în stare să uite totul, în afară de Mark. Acum era sigură.

Se îndreptară împreună spre poarta grădinii. Luna se ridicase sus pe cer și lumina era limpede, așa că se sărutară în fugă, nu cumva să-i vadă cineva de la fereștile caselor de peste drum, sau cei care mai întârziu încă pe pridvoarele caselor, tolăniți în fotoliile turnante. Mark se propti într-o mână și sări peste poarta de oștețe, apoi se întoarse și zâmbi spre ea:

— Pe mâine! suflă el cu glasul stins.

— Da, pe mâine! răspunse fata. Se opri în loc, înfiorată de o

senzație de triumf, și-i urmări statura cum devine mai mică și se șterge în mijlocul întinericului. Pe omul acesta îl dorea mai mult decât orice în lume.

...Pe urmă, uitându-se după el, simți o dorință cum se trezește într-însa și începe să o ia în stăpânire. Mai așteptă câteva clipe, până când ajunse la cotitura străzii, unde se întoarse și-i făcu semn cu mâna, pe urmă dispăru definitiv. Se repezi apoi ca o săgeată, și intrând în casă, urcă scara în goană, până în camera ei de la etaj. Nu era tocmai târziu, abia miezul nopții. Închise ușa cu băgare de seamă și se îndreptă numaidecât spre grămada de lut frământat, și după ce aprinse becul a cărui lumină cădea din tavan, își îmbracă halatul de lucru. Tot trupul îi tremura de mulțumire. Acum, acum era momentul când va putea începe. Luă o mână de lut, pe urmă încă o bucată. Atât va fi de ajuns. Începu să-i dea forma exactă pe care o văzuse în închipuirea ei, la început sumar și în linii generoase. Lucră ceasuri întregi și de câteva ori se pomeni fredonând: „Acesta va fi o glorie a mea! O glorie a mea... o glorie a mea, va fi!” Dar nu-și dădea seamă de ceea ce cântă. Se simțea pe deplin fericită, singură în casa aceasta, singură în toată lumea. Lutul începea să prindă forma pe care o dorise, să semene cu el. Îl așază pe lădița de scândură pe care o întrebuința drept soclu și se retrase câțiva pași, ca să se uite la el.

Acum, după ce-l conturase în felul acesta, lutul putea să aștepte până ziua următoare. Sau nu... înainte de toate va trebui să deseneze în toate amănuntele linia buzelor, până când degetele ei mai păstrau senzația vie a modulației lor. Începu să le pipăie, să le modeleze, absorbită cu totul de forma lor. Acum... gata... aceasta era linia sinuoasă a buzelor lui. Ce plăcere divină, să faci ceva, așa cum trebuie să fie făcut. Mai făcu un pas înapoi și coborî lumina. Era gura lui Mark... reușise să modeleze gura lui! oftă, cum oftezi atunci când ai reușit să duci ceva până la capăt. Mark tulburase farmecul clipelor petrecute împreună, dar ea reușise să se refugieze în realizarea aceasta mult mai profundă și mai personală. Acum se putea duce la culcare. Se simțea ușurată. Cu pași nesiguri intră în camera de baie și începu să se spele, pe jumătate adormită. Peste zece minute închise ochii și dormi somn fără vise și trupul i se destinse în deplin repaus.

— Nu înțeleg ce te face să te grăbești în felul acesta cu nunta! îi spuse mama ei speriată, în timpul cât steteră împreună la masă. Susan era obișnuită să vadă pata aceasta de umbră ce trecea peste obrazul

frumos, acum ofilit al mamei ei, dar entuziasmul ei o făcea întotdeauna să uite de ea, până când apărea din nou. Intrase în sufragerie dansând și începuse să cânte, parcă ar fi cântat o melodie: „Mark se va căsători cu mine luna viitoare!” și cât ai clipi, pata de umbră trecu din nou peste obrazul mamei sale.

— Căsnicia durează în orice caz destul de îndelung, declară mama ei.

— Auzi, auzi, ce vorbe! murmură tatăl ei, manevrând cu lingura în excavația grapfruit-ului ce-l avea în farfurie.

— Tu nu ești de aceeași părere cu mine, tată? se adresa bătrâna soțului ei.

— De fapt eu sunt de acord, dar aceasta nu este o chestiune care mă privește pe mine, răspunse el.

— Timpul cât ești fată, e atât de scurt și trece atât de repede, continuă mama ei, și odată căsătorită, se sfârșește și libertatea de care te-ai bucurat.

— Eu și Mark suntem de părere, că după ce ne vom căsători, vom fi mult mai liberi decât până acuma, răspunse fata.

— Mă duc să aduc ouăle.

— Bine, vei face așa cum vrei, oftă bătrâna; dar... Doamne... eu mă întreb, cum vom putea termina la vreme cu tot ce avem de făcut.

— De asta voi avea grija eu singură.

Cu ochii mari și solemni, Mary se uita de la unul la altul, fără să zică nimic, așa cum avea obiceiul. Cândera singură cu mama ei, vorbea în toată libertatea despre o mulțime de lucruri mărunte, dar nu spunea nimica, dacă se întâmpla să fie de față Susan și tatăl ei. La nuntă ea va fi singura domnișoară de onoare și Susan băgase de seamă că sora ei arăta mulțumită, dar în același timp intimidată. Văzându-i expresia privirilor, Susan se opri în ușa bucătăriei.

— Primul lucru pe care va trebui să-l terminam, este rochia ta declară ea veselă. O, parcă o văd aievea, o spumă de volane și dantele de coloarea piersecilor, sub gardinile unei pălării uriașă. (Mary zâmbi în silă, ca și când nu s-ar fi putut imagina pe sine, cu obrazul oacheș, încadrat de volane și dantele de coloarea piersecilor, sub gardinile unei pălării uriașe. Când era lăsată de capul ei, alegea întotdeauna rochiile cele mai simple și cele mai rigide, conștientă de dureroasa ei lipsa de farmec. Volanele de coloarea piersicilor, spusese ea, îi vor da o înfățișare de ridiche. „Nu fi proasta!” ripostase Susan râzând, „crezi că

e posibil așa ceva, cu ochii pe care-i ai!" Mary nu zise nimica, dar țâfni pe nari.

— Unde ți-e batista? strigă tatăl ei, uitându-se la ea peste marginea ziarului.

Tresări. Își făcea impresia că n-aude nimica din ceea ce se petrece în apropierea lui, apoi dintr-odată îl vedeai că se repede la tine. Dar afară de asta, ea nu avea batista. Susan care tocmai se întorcea cu ouăle, zâmbi și trecând pe lângă ea, îi băgă o batistă curată pe după gulerul rochiei.

— Ia batista, draga mea, și servește-te, îi spuse mama ei, și privirile îi rătăciră spre fereastră: Uite, vine Mark! exclamă ea pe neașteptate. Nu cumva s-a întâmplat ceva, de vine atât de dimineață?

Dar Susan îl văzuse și ea. Acum era în fața ușii de la intrare.

— Am început bustul tău! îi spune ea dintr-o răsuflare: Vrei să-l vezi?

— Sunt foarte grăbit, răspunse tânărul. Ascultă... sărută-mă... Sue, m-am gândit la căsătoria noastră. Ce se va întâmpla, dacă nu vor vrea să-mi sporească leafa?

— O, mai bine să nu ne gândim la astfel de nimicuri și să facem așa cum ne place nouă, îi răspunse ea categoric. Uite ce zic eu... nu cere niciun fel de spor! Am un plan al meu. Doamna Fontane vrea să-și instalezi statuia unui Cupidon în grădină, și i-am spus că i l-aș putea face eu. Îi voi cere pentru el o sută cinzeci de dolari.

— O sută cinzeci de dolari! se miră el. Asta este o sumă mare! Atâta eu nu câștig nici într-o lună de zile. Este chiar mai mult decât ceea ce mi-ar putea produce un spor de leafă, începând de astăzi, până în luna iunie.

— Va să zică ne vom căsători, zise ea, șireată. Ezită, uitându-se în adâncul ochilor ei strălucitori și negri.

— N-aș vrea să fac apel la banii tăi, răspunse el.

— Fugi caraghiosule, protestă ea nemulțumită. Toată viața noastră de aci înainte, o vom împărți împreună, nu numai ceea ce avem, fiecare dintre noi.

— Ești atât de drăguță, murmură el cu glasul sfios. O ridică de subțiori și o sărută grăbit: Gata! Acum eu trebuie să fug repede.

După ce plecă, își aduse aminte că a uitat să intre, să vadă bustul. Dar nu face nimica. Va mai lucra ceva la el, așa că va arăta cu atât mai bine. Intră în sufragerie, făcând piruete de dans.

— Ne-am înțeles definitiv, declară Susan, scoțându-și mâncarea în farfurie.

— În ziua de astăzi poezia nu rentează decât foarte puțin, se auzi glasul trist al tatălui ei care tocmai cetea pagina cu mica publicitate: Se caută un bărbat care să facă de toate. Un bărbat care să îngrijească de garaj, să conducă mașina, să aibă grijă de cazanul caloriferului, să ajute la grădinarie. Asta ar fi ceva pentru un poet decepționat: Se caută pereche. Femeia la bucătărie, la cârpit și la dereticatul casei. Jenny, draga mea, ce zici? și ridică sprâncenele frumoase și negre spre soția lui.

Daifemeia nu-i dete nicio atenție. Cu ani în urmă se simțea înspăimântată de seriozitatea cu care-i vorbea despre anunțurile de la mica publicitate, dar astăzi știa că aceasta seriozitate este tot atât de lipsită de importanță ca și glumele pe care le făcea. Nu era în stare să facă deosebire între ele și căuta să nu țină seama nici de una nici de alta.

— Cred că din cauza mea, nu e nevoie să scrii poeme, zise Susan cu glasul liniștit. Noi ne-am aranjat complet.

După amiază, îndată ceva termina cu spălatul vaselor, se va duce la doamna Fontane și o va întreba, dacă mai vrea statuia lui Cupidon.

— Prin urmare dați-i zor cu pregătirile de nuntă! zise tatăl sau și întinzând brațul după Susan, o ridică în picioare.

Câteva minute dansară împreună prin sufragerie, ca doi ieșiți din minți, urmăriți de privirile mirate și grave ale lui Mary, care rămăsese cu dumicatul în gură. Doamna Gaylord își turnă a treia ceașcă de cafea și începuse să miște buzele distrată. Susan se opri.

— Ce tot spui acolo, mămică? întrebă ea. Doamna Gaylord tresări și ridică ochii spre ea.

— Vorbeam despre papiota de mătase care tocmai s-a terminat, răspunse ea. Vom mai avea nevoie de cel puțin două, albe.

— Mă voi duce să le cumpăr, în timpul după amiezii. Acum eu trebuie să plec, declară tatăl ei. Lacursul de literatură mă așteaptă cizzeci de tineri poeți în clasa a șasea... O, Doamne! Unii dintre ei sunt mai slabi, decât era Mark. Cu toate acestea nu l-am uitat nici astăzi. Simțeam adevărată plăcere să încerc să-l încurc în răspunsuri.

— Știu foarte bine că Mark și-a dat toată silința, ca să te mulțumească. El se dedică întotdeauna preocupărilor lui, fără niciun fel de restricție.

— Ce legătură are una cu alta? Întrebă tatăl ei și începuse să se scotocească prin buzunare: Unde mi-e creionul roșu? Întrebă el emoționat. Ar fi zadarnic să mă duc la lecție, dacă mi-am pierdut creionul roșu!

Susan se ridică în picioare și începuse să-l caute și ea prin buzunare.

— Mark nu poartă nicio vină, din cauză că a fost slab la cursul de literatură, declară ea trufașă. Prin urmare, dragă tată, nu trebuie să-l disprețuiești. Uite creionul, era în buzunarul de la jiletcă.

— Slavă Domnului, zise tatăl ei ușurat. Acum mă simt din nou om întreg. Bineînțeles eu nu-l disprețuiesc de loc. Probabil tocmai din pricină că a fost atât de prost poet, va fi pentru tine un soț cu atât mai bun. Dar eu spun, că străduința nu are niciun fel de legătură cu ceea ce izvorăște din adâncul ființei individului, chiar va voinței lui. Izvorul acesta, dacă există, începe să țâșnească tocmai ca apa vie, dar dacă nu există, orice strădanie este zadarnică. La revedere Sue, zise el și după ce o sărută pe obraji, plecă.

Numaidecât după plecarea lui, Mary se ridică încet și luându-și ghiozdanul cu cărțile, se apropie de mama ei fără să zică nimica, în timpul cât îi strânse funda îngustă de panglică ce o avea în par. Susan care trecea cu un vraf de farfurii în mână, se opri și din fugă o sărută pe sora ei în ceafă. Astă seară voi avea nevoie de tine, ca să încerci ceva, îi făgădui ea.

— Foarte bine, răspunse Mary. Glasul ei răsună limpede, dar indiferent.

Plecată asupra bazinului cu apa caldă din care se desprindeau aburi ușori, Susan se gândea înduioșată la sora ei mai mică. Probabil după ce Mary va mai crește, vor reuși să se împrietenească. La vârsta de cincisprezece ani se întâmplă de multe ori ca fetele să fie sfioase. Va face lui Mary o rochie foarte drăguță, pe care o va putea îmbrăca la serate – cu o cascadă de volane mărunte pe umeri, ca să-i ascundă brațele subțiri, iar la gât îi va face o grupiură de dantele, ca să îmblânzească tonalitatea prea puternică a rochiei, în raport cu obrazul ei oacheș. Se gândi că de aci înainte, va trebui să aibă de grijă ca rochițele lui Mary, care începuse să crească, să fie mai frumoase. După căsătorie, dacă va avea timp liber, va trebui să-i facă o pelerină de seară, dintr-o bucată de satin. Erau atâtea lucruri plăcute pe care trebuia să le facă, și de aci înainte va avea atât de mult (timp liber de

care va putea dispune... o viață întreagă. În familia ei nu murise nimenea de tânăr. Străbunicii îi hărăziseră o viață tot atât de lungă ca și a lor. Va putea face tot ce o va trage inima, și va face totul în întregime și desăvârșit. Își simțea sufletul împăcat. „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie a mea... o glorie a mea... cânta ea cu glasul în șoaptă, în timpul cât își ștergea mâinile.

Se repezi până la etaj, ca să se uite o clipă la bustul lui Mark. Feri bucata de pânză umedă în care era înfășurat, se opri și în aceeași clipă simți pornirea mâinilor care se întindeau spre el. Vreme de câteva minute modelă bustul, aproape chinuită de remușcări, pe urmă întinse din nou peste el bucata de pânză udă, apoi se spală pe mână și cobora în sufragerie, unde își puse pălăria, în timp ce mama ei ștergea mobila de praf.

— Mă duc să cumpăr mătasa de cusut, zise ea.

Sfinte Doamne, ai și terminat cu spălatul vaselor! se miră doamna Gaylord.

— Crezi că o vei putea face? întrebă doamna Fontane cu îndoială. N-aș vrea să-mi stric aspectul grădinii.

— Nu sunteți obligată s-o primiți, dacă nu vă va plăcea, declară Susan. Dar sunt convinsă că voi reuși să fac statuia de care aveți nevoie.

— O sută cinzeci de dolari sunt o sumă mare de bani, pentru o fată, declară doamna Fontane, dar se uită la ea zâmbind.

— Probabil vi se pare mult... dar eu nu aveam de1 gând să vă fac o simplă statuie a lui Cupidon, se grăbi Susan să-i răspundă. Mă gândeam să-l fac îngenuncheat în fața havuzului, uitându-se în oglinda apei și palpitând din aripi, iar în timpul acesta să-i scape din mână arcul și tolba cu săgețile. L-aș face îngenuncheat pe o buturugă, și pe umăr cu un fluture care s-a oprit în zbor.

— Bine, declara doamna Fontane, dacă îmi va plăcea, să știi că nu mă împotrivesc de loc.

Doamna Fontane făcea parte din lumea care în timpul verii își schimbă reședința, din lumea bogată și strălucitoare căreia îi plac casele vechi și fermele și cheltuiește cu restaurarea lor o avere, pentru a putea petrece o lună sau două în timpul verii.

— Haide, fetiță frumoasă, încearcă! zise doamna Fontane și începu să zâmbească. Fără îndoială gestul acesta este nebunie din partea mea, când eu fac parte dintre puținii oameni care s-ar putea

adresa lui David Barnes, ca să le facă ceva de reală valoare. Dar cred că ar avea haz, dacă vei reuși să faci ceva ce mi-ar plăcea și mie.

— Nici nu m-aș aștepta din partea dumneavoastră s-o primiți, dacă nu vă va plăcea, răspunse Susan cu îndrăzneala. Încercă să-și stăpânească glasul și să se țină drept pe picioare, deși simțea că au început să-i tremure genunchii: La revedere, doamna Fontane, zise ea și-i întinse mâna. Vă mulțumesc foarte mult.

— La revedere, fetița mea, răspunse doamna Fontane. Și spui ca într-o lună va fi gata?

— Cel mult în timp de o lună, declară Susan. Pe urmă va trebui turnată, așa că o voi expedia numaidecât.

— Aș vrea s-o am gata, câtă vreme stânjeneii mai sunt în floare, lămuri doamna Fontane.

— Va fi gata, repetă Susan. Nu se îndoia că va reuși s-o facă. Ea reușea întotdeauna să facă ceea ce-și punea de gând.

După ce valetul cu părul alb închise ușa în urma ei, începu să alerge în lungul drumului, fredonând același cântec: „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie o glorie a mea va fi!” ...

Cum o fi arătând un copil mic în pielea goală? Se va duce până la Lucile Palmer și se va uita de aproape la Tommy. Probabil tocmai acum este ora când îi face baie și se va uita din nou la el, cum se împinge în picioarele voinice, cum își ține genunchii...

Se îndreptă grăbita spre micul bungalow, casa unde sta Lucile. Ea și Lucile fuseseră colege la școala superioară, dar mai târziu ea urmas cursurile universitare, iar Lucile preferase să se mărite cu Hal Palmer care la școala superioară le fusese coleg de clasă, și anul următor născuse pe Tommy. Hal avea o slujbă la magazinul de încălțăminte al lui Baker. Era întotdeauna foarte amabil, când se întâmpla să intre în magazinul acesta. „Este adevărată plăcere să vă vând o pereche de pantofi, spunea el de fiecare dată. Cumpărați întotdeauna o formă buna și obișnuită, dar cu toate acestea piciorul dumneavoastră are o linie foarte distinsă. Cele mai multe dintre femei au picioarele defectuoase. Îi ținea în palmă piciorul voinic și bine făcut, uitându-se la el cu admirație: aveți arcada foarte pronunțată”, murmură soțul lui Lucile.

— Lucile! strigă ea din pragul ușii deschise a bungalowului. Farfuriile și tacâmurile întrebuintate în timpul rânzului erau tot pe masă.

— Uhuu! se auzi glasul lui Lucile. În camera de baie! Se îndreptă spre camera de baie și găsi pe Lucile cu părul vâlvoi și atârându-i pe spate, luptându-se din toate puterile cu Tommy care se zbătea în mâinile ei ca un pește.

— Se încăpățânează să intre din nou în puțină, declară Lucile nemulțumită, și e atât de voinic, încât nu pot să-l țin și să-l șterg.

Tommy nu zicea nimica ci se ridică și lunecă din nou în puțina de baie. Susan începu să râdă și luându-l în brațe, îl ridică deasupra capului. Pleca ochii și se uită în jos la ea, privind-o grav, întocmai ca un Heruvim în zbor, pe urmă începu să zâmbească. Prin mintea ei începură să se încrucișeze o mulțime de gânduri, în legătură cu el – capul, ochii, fluturarea părului fin și blond, trupșorul cald, rotund și vârtos, umerii grăsuți și mâinile cu degetele rășchirate, picioarele puternice, ridicate din șolduri. Îl cobora și-l așează în picioare. Acum își uitase de puțina de baie și sta ca un mieluşel, uitându-se la ea, cum îl șterge cu prosopul și începe să-l îmbrace.

— O, Tommy, cel frumos, exclamă ea râzând. Spune Lucile, cum se poate ca în timpul zilei să-ți mai vezi și de treburile casei, în loc să te joci cu el? Eu aş vrea să am o duzină de copii ca acesta.

— Toate sunt bune și frumoase, dacă se întâmplă să-l vezi numai din când în când, răspunse Lucile cu glasul plângător. Dar când trebuie să-ți petreci tot timpul cu copiii, plăcerea devine o corvoada, dragă Susan. Ei nici nu se sinchiesc de ceea ce le spui tu.

O asculta zâmbind și se uita în ochii albaștri ai lui Tommy, dar nu-i venea să creadă cuvintele pline de nemulțumire ale prietenei ei. Ea va reuși să se împace și cu asta. Copiii ei nu-i vor pricinui nicio supărare.

— Acum trebuie să-i dau de mâncare, declară Lucile. Pe urma poate dă Dumnezeu și va dormi... dar e mai mult ca sigur, că nu va vrea să doarmă.

— Am venit la tine numai în treacăt, declară Susan. Doream să-l văd.

— Vii astăzi după amiaza la ședința de Bridge? întrebă Lucile. Astăzi membrele se vor întruni la Trina.

Susan clătină din cap, mulțumită:

— Sunt ocupata, declara ea. Eu și Mark ne vom căsători mai devreme.

— Nu mai spune! exclamă Lucile. Când ați luat această hotărâre?

— Aseară, răspunse Susan.

— Era lună plină, zise Lucile cu înțeles. Numai Dumnezeu ți-ar putea spune, ce ești în stare să faci, într-o seară cu lună plină. Hal m-a cerut în căsătorie într-o seară cu lună, și am primit propunerea lui, deși cu două ceasuri înainte, nici nu visam de așa ceva. Așa se întâmplă uneori, pe urmă-ți dai seamă că ai căzut în cursă.

— Eu n-am căzut în cursă, răspunse Susan și începu să râdă. Eu vreau să mă mărit.

— Îți va trece și nebunia asta, răspunse Lucile, ridicându-și părul de pe frunte.

— Nu draga mea, nu e nicio primejdie să-mi treacă, îi răspunse Susan de pe coridor. La revedere, Lucile.

Dar când dete să treacă prin mica sufragerie, se opri și se uită la tacâmurile de pe masă. Dorința ei neogioată, de a vedea frumosul și ordinea în toate părțile, i se trezi din nou în suflet. Va da o mână de ajutor lui Lucile, căci vasele nespălate sunt atât de urâte la vedere. Adună repede farfuriile, pe urmă trecu pe vârful picioarelor în bucătărie și dete drumul apei de la robinet, apoi le spală și le puse la loc. Erau atât de puține, încât i se păru absurd, cum de Lucile nu le ridică de pe masă la timp. Se întoarse din nou în sufragerie, tot pe vârful picioarelor, scutură fața de masă și după ce o întinse, așază în mijlocul ei un vas cu flori artificiale. Flori artificiale! Lui Lucile ar putea să-i fie rușine. La capătul străzii, tocmai de unde începe pădurea, erau flori de câmp, dacă nu avea să pună altceva în glastră. Ieși în stradă, fără să o simtă nimenea, pe urmă se îndreptă spre casă, zâmbind și legănându-se în mers, în palme cu senzația proaspătă a formelor trupului lui Tommy. Se va urca imediat la etaj și va modela în linii sumare forma acestui trup, iar cu rochia va continua în timpul după amiezii. Mama ei începuse să scuture prin sufragerie.

— Te-ai întors atât de repede? strigă ea.

Da, răspunse Susan. Ți-am adus mătasa. Ajunsă în camera ei, și alături de bustul lui Mark, începu să modeleze schița unui copilăș cu trupul rotunjour, care sta îngenunchiat. Va fi adevărată plăcere, când va începe să lucreze la inelele părului, la gropițele din obraji și la mâinile cu degetele desfăcute în formă de stea – tot așa va fi și cu bustul lui Mark – copilul acesta îl va face să aibă ceva din înfățișarea lui Mark – băiețașul lui Mark, turnat în bronz, privindu-și chipul în oglinda apei. Într-o bună zi va face un mic havuz în grădina lor, pentru ca și copilul

ei să-și poată privi chipul în oglinda apei. Începu să fredoneze încet: „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie a mea... aceasta va fi...” Se va mărita în curând.

Ceremonia nupțială începuse. După psalmodia și ritualul slujbei, după răspunsul limpede și entuziast al Susanei, după cel pronunțat cu glasul adânc și grav de Mark care sta cu obrazul palid alături de ea, zidurile ridicate între ei, căzură dintr-odată. Întinse mâna, ca să-i treacă inelul în deget, și în clipa aceasta atmosfera dimprejurul lor se topi în acorduri de muzică, pentru ca apoi să treacă împreună prin naosul bisericii, spre ieșire. Acum erau căsătoriți.

— Începusem să mă tem că-ți vei pierde cunoștința, zise ea în șoaptă, după ce trecură pragul bisericii, în timp ce invitații oftau sau zâmbeau și se pregăteau să se întoarcă acasă. De ce oare încearcă lumea, ca în timpul unei căsătorii să-și tempereze mulțumirea, oftând.

— Ma simțeam ca și când aș fi trăit în mijlocul unui vis, răspunse Mark. Și tot timpul mi s-a părut că cel care se căsătorește, nu sunt eu ci un altul.

Erau atât de obișnuiți cu zidurile care-i despărțiseră până acum unul de altul, încât astăzi, după ce ele se feriră din calea lor și se destrămaseră ca negura în timpul dimineții, dându-le posibilitatea sa se vadă unul pe altul, începură să ridice de bunăvoie împrejurul lor, alți pereți, de sfială. În timpul cât zidurile din fața lor căzuseră, datorită cuvintelor, aclamațiilor și râsului celor dimprejurul lor, ei trăiseră ca în vis, fără să audă urările prietenilor. Îi auzeau strigând, „Sperăm că veți fi fericiți!” Glasurile erau vesele, dar în fundul privirilor lor parcă ar fi tremurat îndoiala. „Sunt convinsă că vom fi fericiți”, răspundea ea. Da, imediat ce ea și Mark vor rămâne singuri și-și vor putea începe viața lor aparte, vor putea fi fericiți. Își încleștase mâna pe brațul lui Mark, dar parcă nu era mâna ei și nici brațul lui Mark. Erau două păpuși, îmbrăcate în haine de ceremonie, care zâmbeau, în timp ce lumea trecea prin lata lor. Niciunul dintre ei nu putea deveni el însuși, până când ceremonia aceasta se va termina și va rămâne singură cu Mark...

— Vino să tai tortul, îi spuse mama ei în șoaptă. Susan strânse pe Mark de braț.

— Trebuie să tăiem tortul de nuntă, suflă ea, pe urmă se întoarse și intră în sufragerie, iar el se opri alături de ea. În mijlocul mesei era tortul uriaș și alb. Îl făcuse ea însăși, în timpul cât doamna Gaylord se învârtea împrejurul ei, ungea formele și încerca să vadă

dacă este potrivită căldura cuptorului.

— Cred că n-ar trebui să-ți faci singură tortul de nuntă, spunea mama ei.

— Prefer să mi-l fac singura.

Acuma înfipse cuțitul de argint în miezul cafeniu și pufos. Invitații începuseră să se adune în camera mică. Putea auzi glasul ascuțit al Lucilei care spunea ”O, Susan, cât este de frumos!” și-i venea să zâmbească. Dar clipele acestea nu-i făceau aceeași impresie profundă, ca cele petrecute la bucătărie când amestecase într-un castron cantitatea necesară de zahăr, de unt și gălbenușuri de ouă. Gustase plăcerea fiecărei clipe, în timpul cât frecase și bătuse albușul ouălor, cu fructele întunecate și gustoase din care rezultase coca aceasta cafenie și binemirositoare pe care o scosese din cuptor. Gândul că acum își face tortul de nunta, nu o părăsise nici pentru o singură clipită. Dar acum când îl tăia și-l împărțea în felii pentru invitați, ascultând glumele și conversațiile ce se ridicau împrejurul ei, privitoare la visuri, tortul acesta i se părea ca oricare altul. Importanța lui durase numai în timpul cât îl pregătise.

Toată lumea mânca, sta pe scaune și bea. Întâlni privirile lui Mark. „Plecăm acum?” i se păru că ghicește întrebarea din mișcarea buzelor lui. Dete din cap și se strecură din odaie. De zile întregi plănuseră ca să se furișeze din casă și să plece fiecare singur spre un anumit loc unde el își va lăsa micul său automobil hodorogit și unde vor trebui să se întâlnească.

Se repezi în camera ei unde îmbracă un sweater și niște foi, apoi coborî din nou, trecu prin bucătărie și ieși pe poarta din fundul curții.

Nu o văzuse nimenea. Sau mai bine zis o văzuse cineva... tatăl ei care apăru repede în ușa bucătăriei, cu aripile hainei ridicate în vânt.

— Susan! strigă el cu glasul înăbușit. Se opri și bătrânul se apropie de ea, cu respirația șuierătoare: Voiam doar atât... trebuia să-ți spun... ca în orice împrejurare, va trebui să contezi pe sprijinul meu, căci eu voi fi de partea ta, Orice ți s-ar întâmpla.

— Știu, tata, răspunse ea în șoaptă. Tăcură și se uitară unul la altul.

— Acuma, continuă el, cu siguranță te așteaptă Mark.

— Da, tată, răspunse Susan, trebuie să plec.

— De, nici nu s-ar putea altfel. Ei bine, adio.

Îl săruta și ieși din curte mai mult în fugă. Se mai opri odată și

uitându-se înapoi, îl văzu că nici s-a mișcat din loc. Îi făcu semn, dar bătrânul nu se mișcă nici de astă dată, iar ea nu îndrăznea să mai întârzie, așa că se îndreptă grăbită spre locul unde o aștepta Mark. El era la volan și motorul fusese pus în mișcare.

— Nu te-a văzut nimenea? întrebă el. Clătină din cap și începu să râdă.

— Nimenea, afară de tata.

Se plecă repede spre ea și o sărută, iar în clipa următoare mașina plecă, scârțâind ușor. Se simți cuprinsă de o senzație stranie și era emoționată. Sărutul acesta nu reușise să-l apropie de ea. Motorul începu să găfâie cu greutate.

— Ce s-a întâmplat cu hodoara asta? se miră el și începu să manevreze la pedala de pornire.

Susan se plecă afară din mașină și se uită la roți.

— Uite ce este, răspunse ea râzând, ai uitat frânele. Uitase să dea drumul frânelor la plecare.

— Sue, mi se pare că tu te-ai măritat cu un prost, declară el cu părere de rău.

Susan clatină din cap și zâmbi:

— Ba de loc. Tata procedează ca și tine, îi explica ea, și sunt obișnuită cu așa ceva. De fiecare dată începe să ocărăscă și să țipe, când vede că mașina nu vrea să se miște din loc.

— Așa că tu trebuie să dai drumul frânelor, zise el. Mașina începu să alerge vâjâind, despicând vântul ușor al acestei zile de primăvară. Vorbele spuse de Mark i se învârteau cu stăruință prin minte: „Te-ai măritat... te-ai măritat cu un prost”, spusese el, dar n-avea dreptate. Ea se măritase cu el.

„Sunt măritată”, gândi ea și privirile mirate îi rătăciră departe, nu spre linia șerpuită a dealurilor din fața lor, nici spre copaci și nici în largul luncilor verzi, ci departe spre strălucirea anilor nesiguri ce o așteptau în viitor.

Acuma, când erau singuri, între ei totuși mai stăruia un perete despărțitor, de sfială, care trebuia înlăturat sau poate va cădea de la sine. Căci vor trai singuri, vreme de o săptămână, pe marginea lacului acestuia, în micul bordeiu de bârne pe care-l împrumutaseră de la tatăl ei. Căsuța aceasta o clădise pentru familia lui, pe vremea când ea era fetiță mică, dar nu o întrebuițaseră prea adeseori. Mama ei nu putea suferi tăcerea, singurătatea, țânțarii, bufnițele care răscoleau pustiul

noapților și plita ruginită de ploaie. Prin urmare renunțaseră s-o mai întrebuințeze în timpul vacanțelor, dar din când în când tatăl ei mai trecea pe aici pentru câte o singură zi. Niciodată însă nu întârzia mai îndelung.

— Mi se pare că eu sunt tot copil, așa că nu pot sta singur, spunea el în glumă.

— Bine, dar tu ești acum destul de mare? Întrebuse într-un rând Susan care era fetiță mică.

— De, nu prea știu nici eu ce să zic, răspunsese el îngândurat.

Cu toate acestea păstrase căsuța.

— S-ar putea ca într-o bună zi să mă duc în partea aceea, spunea el.

Cu două zile în urmă, trecuse pe aici, împreună cu Mark", pentru a aduce provizii, câteva cărți și să măture praful adunat. În timpul cât își împachetase cărțile, din camera ei de acasă, se gândise: „Ce ar fi, să iau puțin lut sau o cutie de culori?” Dar pe urmă renunțase. Cum era să ia astfel de lucruri, în călătoria ei de nuntă.

N-ar fi putut spune cu certitudine, nici în ce măsură le va întrebuința de aci înainte. Probabil nu va mai avea nevoie de ele. Le împachetase, dar nu pentru a le lua în călătorie de nuntă, ci pentru a le transporta în casa unde va trăi de aci înainte împreună cu soțul ei. Alcovul din camera ei de fată, părea pustiu și trist, după ce-și adunase toate lucrurile și le împachetase într-o ladă, pentru; a fi dusă. În casa lor cea nouă. Statuia lui Cupidon era gata și acum sta îngenușească printre stânjeneii din grădina doamnei Fontane. Bustul lui Mark îl dusesese ea însăși în brațe, tot drumul până la casa lor, și-l așezase ui mansarda cea nouă. Capul nu era terminat. Îi lipsea ceva. Gura era perfectă, dar ochii sub arcada sprâncenelor, parcă n-ar fi fost așezați bine. Orice ar fi făcut, ochii aceștia păreau totuși că sunt orbitele unei hârci.

— Nu sunt bine făcuți... nu spun nimica, explică ea lui Mark într-una din zile. Erau împreună tocmai în casa aceasta nouă și o pregăteau pentru ziua care acum trecuse.

— Să spună ceva? Întrebă el.

— Când voi reuși să-i termin, mi se va părea că vorbesc, declară ea.

— Doamne, ce să zic, seamănă destul de bine cu mine, pentru a mă face să mă simt nu știu cum, declară el și se uită la bustul din fața

lui.

Se opriseră alături și se uitară îndelung la chipul de lut al bustului. Pe urmă Mark declară cu totul pe neașteptate:

— Așa voi arăta eu, în ziua când voi muri.

Ea nu răspunse; i-ar fi fost peste putință să răspundă, deoarece afirmația lui era justă. Chipul acesta de lut era exact obrazul lui Mark, încremenit în veșnicia morții.

Întinse repede bucata de pânză umedă peste el și-l acoperi.

— Motivul este, că nu e terminat încă, lămurii Susan, Dar îi voi da viață. Acesta va fi primul lucru pe care-l va face, după ce se vor întoarce acasă, pentru a începe adevărata lor viață.

Dar în mijlocul liniștii acestei căsuțe, fără nicio pricină anume, amintirea măștii acesteia împietrite în liniște desăvârșită, începu s-o urmărească întocmai ca amintirea unui mort. Continuă să se gândească la ea, în timpul cât se uita la el, cât stăteau de vorbă și în timpul când își despachetară lucrurile. Erau unul lângă altul, se sărutau, dar ea nu vedea obrazul lui, ci masca pe care o făcuse ea însăși.

— Spune drept, nu suntem noi niște proști! exclamă ea râzând. Am așteptat această clipă cu atâta nerăbdare. Acum a sosit... dar ne simțim sfioși unul în fața altuia.

Plecă ochii și se uită la ea, fără să zâmbească.

— Eu mă simt și acuma, ca și când n-am fi noi înșine, răspunse el. Privirea lui era tulbure și rătăcită. Era datoria ei... și va trebui să aducă realitatea în viața lor. Obrazul lui nu va trebui să fie pentru ea masca de lut pe care nu o terminase, masca impresionantă și umilă, care aștepta să fie terminată și să i se dea viață.

— Haide Mark, zise ea trezită, să ne despachetăm lucrurile și să mâncăm ceva... pe urmă vom face o baie și vom înota la lumina lunii.

— Da, haide! se grăbi el să-i răspundă. Ocupându-se de ceva împreună, viața li se va părea mai reală. Vor simți că ei doi sunt aceiași oameni care se gândiseră la clipa aceasta „care totuși venise, după ce o așteptaseră atât de îndelung. Acesta era adevăratul motiv al senzației lor de acum. Se gândiseră și visaseră atât de îndelung clipa aceasta a intimității dintre ei, încât acuma nu erau în stare să deosebească realitatea de lumea visurilor. Deși sosise, și acuma o trăiau, totuși li se părea că de abia de aci înainte va trebui să vie. O urmări cu privirea în timpul cât scoase hainele și le atârână în cuierul din dosul unei perdele

de creton, până când așternu masa pentru ei doi, până când pregăti beefsteakul și cafeaua. El nu găsea nimica ce ar fi putut face. Mișcările ei erau atât de rezezi și de precise. Îți făcea impresia că toate le face dintr-odată. Alături de rezezițiunea și siguranța ei, el se simțea stângaci și inutil.

— Ești o femeie admirabilă! declară el. Eu... alături de tine încep să-mi dau seamă că nu sunt bun de nimica.

Tocmai așeza într-un pahar cu apa proaspătă buchetul de trandafiri pe care și-l prinsese la brâu, când plecase din casa părintească. Așeză paharul pe masă, dar când îl auzi spunând: „Ești o femeie admirabilă!” se rezezi spre el și-și culca obrazul pe pieptul lui.

— O, te rog, te rog, țipa ea strângându-se lângă el. Nu-mi spune astfel de vorbe!

Se uita la ea mirat:

— Cum se poate; eu sunt convins de asta și ceea ce ți-am spus, a fost în mod serios. Nu-ți place să auzi spunându-se despre tine, că ești o femeie admirabilă?

— Nu-nu-nu... protestă ea, cu glasul sufocat.

— De, răspunse el mirat. Ce să zic! Nu sunt în stare să te înțeleg... majoritatea oamenilor...

Ridică obrazul și păru ca aduimecă ceva.

— Arde beefsteakul! striga ea. Aceasta nu este o purtare prea admirabilă din partea mea!

Se rezezi și ridica friptura pe care o puse sfârâind într-o farfurie. Lui Mark i-ai fi fost peste puțină să spună dacă soția lui râdea sau plângea.

— În viața mea n-am fost încă atât de flămândă, ca acuma, declară ea înveselită. Se așezară față în față și începură sa mănânce, simțindu-se ceva mai la îndemână, în lumina făcliei din apropierea lor.

— Tot așa și eu, draga mea, răspunse Mark.

Se simțeau ca și când ar fi devenit din nou reali, dar nu în întregime. Uitându-se la ochii lui, se gândi: „Probabil numai din pricina flăcării care pâlpâie, ochii lui par atât de plini de umbre, ca și când orbitele ar fi goale. Dar de fapt nu sunt goale. Mie-mi place așa cum este. E soțul meu”. Dar dincolo de dragostea ei pentru el, dincolo de senzația că este o femeie, căsătorită cu Mark, dincolo de rolul ei de soție, creierul ei continua să-și depene gândurile: „Capul acela de la mansarda arată acuma exact cum este el. Probabil am tăcut dintr-ansul

maximul ce se putea face... și probabil nu voi reuși să-i dau viață. Probabil mie-mi lipsește puterea creatoare. Oare voi putea eu deveni vreodată sculptor adevărat?" Sigur că da, va reuși să creeze viață, era categoric hotărâtă. Se ridicară de la masă și se așezară împreună pe micul pridvor al casei care da spre lac, și el își aprinse luleaua. Se strânseră aproape unul de altul, și în cele din urmă păreau că au început să-și dea seamă de prezenta lor reciprocă.

Acesta este începutul, murmură ea cu glasul stins.

Începutul vieții noastre, răspunse el.

Sub lumina de lună și învăluți de tăcere, începură să se vadă unul pe altul mai limpede și mai aproape. Coloarea obrazelor lor, a ochilor și a trupurilor se ștersă și rămaseră numai conturile mai intime și mai apropiate. Îi simțea ființa alături de ea, fierbinte, respirând și așteptând sfioasă.

— Hai să coborâm în apă, zise ea pe neașteptate. Se dezbrăcă și sub lumina lunii cele două trupuri ale lor apărură albe, ca marmora. El era ca o statuie de marmoră și probabil tot atât de rece, dacă ai fi pus mâna pe el. Dar și eu sunt ca o marmoră, gândi Susana și coborî ochii, ca să-și vadă trupul, dar ea nu era rece. Îl văzu că a rămas nemișcat, ujtându-se la ea și parcă-l simțea că trupul i-a încremenit de sfială.

— Haide! strigă ea. Să alergăm până în marginea lacului!

Simțea nevoia ca în trupurile lor sculpturale să pulseze viața și mișcarea. Începură să alerge, ținându-se de mână, pe urmă săriră în apă și începură să înoate împreună. Trecură apa și ieșiră în cealaltă parte, pe urmă începură să înoate din nou, până la debarcader. Îl văzu că a început să tremure.

— E prea răcoare, declară el. Haidesă ațâțăm focul. Se întoarseră într-un suflet la căsuța de bârne și după ce zăvorâră ușa, ca să nu intre noaptea și întunericul pădurii, el așeză lemnele în gura vetrii și ea îngenunche, ca să scapere un chibrit a cărui flacăra fu prinsă numaidecât de așchiile uscate. Câteva clipe rămaseră amândoi îngenuncheați în fața vetrei, pe urmă simți că o ridică în picioare și o strânge la piept; își lăsă capul pe spate, ca să-i primească sărutul. Dar până și în clipa aceasta, înainte ca sărutul luă să coboare spre ea și să-i amuțească gândurile, creierul ei se desprinsese din puterea voinței ce încerca să-l stăpânească și păru că-i suflă la ureche: „Uite, aceasta este privirea de care am nevoie pentru mască. În clipa aceasta el s-a trezit

la viață”.

Capul neterminat era tot la mansarda pe care plănuise ca într-o bună zi s-o întrebuințeze ca atelier al ei. Dar deocamdată nu simțea nevoie să aibă o cameră a ei proprie, în care să nu intre nimenea. Aci era căminul ei, în căsuța aceasta de la capătul uliței pe unde se juca pe vremea când era mică. Dacă se întâmpla să se uite pe fereștile din față ale casei, vedea același peisagiu pe care-l văzuse toată viața: șirurile albe de căsuțe, terenurile verzi și îngrijite din cealaltă margine, și dincolo, peste vârful copacilor, cupola amfiteatrului Universității unde tatăl ei avea o catedră și unde ea și Mark făcuseră cursurile, vreme de patru ani. Odinioară îi fusese dragă, deși se gândea la ea cu un ușor dispreț, din pricină că era mică și provincială, dar mai ales stingerita în elanurile ei de către Consiliul de Administrație, format din doi proprietari rurali bogați, un avocat și președintele băncii din oraș. Dar cu toate acestea îi erau dragi profesorii cu înfățișare sălbatică și ciolănoasă, oameni cârcotași și chinuiți de sărăcie, pe care-i cunoștea nu numai în calitate de profesori pătimași și plini de teorii, dar și ca oameni, căci de multe ori după câte o conferință, auzea pe tatăl ei murmurând, cum se întâmplase să murmure despre profesorul Sanford: „Individul acesta de Sanford e un maniac. Pe mine nu mă interesează că se pricepe la astronomie, ci mă interesează faptul, că în afară de stele, nu este în stare să mai vadă nimic altceva”.

Bietul profesor Sanford! Era adevărat că omul acesta trăia printre stele. Dar tot atât de adevărat era că fiecare dintre ei trăia undeva în altă parte și nicidecum în căsuțele acelea mici, unde soțiile lor palide se străduiau din toate puterile să fie femei de societate, în timp ce, nașteau copii și făceau toate treburile casei, fără să poată ține o servitoare. Le cunoștea pe toate și astăzi nu i se întâmpla niciodată să se uite pe fereștile din față ale casei, fără să se simtă înfiorată de o profundă înțelegere. Îi erau dragi femeile acestea și suferea puțin, când se gândea la lupta dureroasă pe care o duceau, pentru a putea duce viața care li se părea armonioasă, iar căsuțele acestea ale lor erau atât de mici – prea mici și prea aproape una de alta – așa ca trebuiau să stea mereu la pândă, ca să poată stăpâni plânsul copiilor, dar trebuiau să-și stăpânească până și veselia, sau supărarea și plânsul, ca să nu fie auziți de vecini. Numai tăcerea putea să le asigure liniștea, ori femeile acestea aveau nevoie de liniște, căci nu erau femei inculte și prin urmare buna-cuviință era pentru ele o necesitate inexorabilă. Erau

totuși în stare să facă glume pe socoteala sărăciei în mijlocul căreia trăiau. Dar într-una din zile mica doamnă Sanford – în ziua când corpul profesoral dăduse o recepție în onoarea absolvenților Universității – îmbrăcată în eterna ei rochie de dantelă neagră pe care o purta în fiecare an la astfel de ocazii, își încrucișă mâinile pe piept, și uitându-se sfioasa la Susan, O întrebă:

— Ce ai de gând să faci de aci înainte, dragă Susan?"

— „Totul”, răspunse Susan, râzând înveselită, iar doamna Sanford își împreunase din nou mâinile mici și mușcate de leșie, mâinile cu unghii curate, dar roase. Era o zi de Luni și în zorii zilei coborâse în pivniță, unde spălase rufele familiei, ca apoi să se strecoare repede și nesimțită, să le întindă pe frânghie, fără să se uite în curtea vecinilor, unde celelalte soții ale profesorilor, făceau exact ce făcuse ea acuma.

— O, Susan! exclamă ea. Vorbele acestea, dragă, mă înspăimântă! E atât de îngrozitor să-ți dai seama de tot ce ai dori să-ți oferi viața, și cu toate acestea să nu poți obține nimica. Uneori mă gândesc că e mai bine să nu cunoști nimica, să nu știi să cetești, de vreme ce nu ai posibilitatea să-ți cumperi cărți, sau să vrei să cânti și să nu ai mijloace să studiezi muzică”.

Nu știuse ce să-i răspundă, dar doamna Sanford zâmbi și întinzând mâna, o mângâiasă pe braț:

— Dumneata, draga mea, ești plină de calități și sunt încredințată că vei reuși”.

Cineva dintre cei de față se auzi strigând:

— Am aflat că doamna Sanford ar vrea să ne cânte ceva”, și imediat după aceea răspunsul doamnei Sanford: „O, Doamne, dar cui i-ar putea face plăcere, să mă audă cântând!”

— Da, eu totuși vă rog, doamnă Sanford, stăruie Susan. Mie mi-ar face plăcere să vă aud cântând”.

— Serios, dragă? Ei bine, în cazul acesta voi cânta.

Rămaseră cu toții nemișcați și ascultară melodia Kennst du das Land pe care o cântă cu glasul tremurat și plin de nostalgie. Susan o auzise de multe ori cântând, prin urmare ce o făcea acuma să-și simtă pieptul cutremurat de suspine, când își aducea aminte de ea... De fiecare dată când se întâmpla să se uite pe fereștile din față ale casei, își aducea aminte de felul în care arătase doamna Sanford în ziua aceea când cântase.

Dar fereștile din partea de apus ale casei, dădeau spre Tramp-s Wood. Ea și Mark se logodiseră în pădurea aceasta. În ziua aceea el o întrebase: „Unde să mergem, Sue?“, iar ea îi răspunse: „Am dorit mereu să ne ducem în Tramp-s Wood! Haide să mergem!”

Pe vremea când fuseseră copii, nu se jucaseră niciodată în pădurea aceasta, din pricina unei superstiții copilărești, trecută din generație în generație, între copiii din partea aceasta. Se spunea anume că în pădurea aceasta ar rătăci fantoma unui vagabond care cu mulți ani în urmă se spânzurase de craca unui copac, în apropierea vetrei unde mai fumegau încă tăciunii focului său de popas, în vederea și apropierea uliței pline de case, de familii și de copii. Probabil luminile de la fereștile caselor clipiseră calde spre el, în timp ce-și încălzise cina, căci găsiseră alături de foc o cutie de conserve de mazăre, așa că bietul nu murise flămând. În apropiere mai era și o grămadă de vreascuri pe care le adunase ca să le pună pe foc. În chimirul lui au găsit și bani, tocmai de ajuns, ca să-l poată înmormânta, fără prea multă pompă. Banii erau într-un plic pe care scrisese cu creionul: „Cheltuiala pentru îngropare... dar fără ceremonie”. Nu era niciun motiv care să-l fi determinat să se spânzure, așa în văzul lumii. Fapta lui părea destul de ciudată, dar de vreme ce mamele copiilor din apropiere, și-așa n-ar fi putut să-l împiedice, se simțiră ușurate. „E mai bine ca un astfel de om, să nu stea în calea nimănui”, spuneau femeile, stând de vorbă de față cu copii, „căci cine ar putea să-ți spună ce este în stare să facă”. Auzindu-le glasul plin de taină cu care vorbesc, copiii născociră numaidecât o fantomă, care era a vagabondului spânzurat, așa că nu se mai apropiară de pădurea în care murise.

Dar în după amiaza aceea, ea și Mark intraseră în pădure, ca să poată fi singuri. În Tramp-s Wood erau siguri ca nu vor întâlni pe nimenea.

— Ți-e frică? îl întrebase ea râzând.

— Când sunt cu tine, nu mi-e frică, răspunsese el tot râzând.

Acum când căminul ei da în parte spre pădurea aceasta, regiunea i se părea superbă și liniștită, iar uneori după amiaza, când aștepta pe Mark să se întoarcă acasă, se plimba printre copacii din marginea pădurii, aducându-și vag aminte de vechea poveste, dar fără să se mai teamă, căci acuma ea și Mark se obișnuiseră. Pădurea avea o înfățișare stranie și florile de câmp nu le culegea nimenea. Tot așa nu i se întâmplase până acuma să întâlnească pe cineva în timpul

plimbărilor ei.

Dar nici ea nu se ducea prea des în partea aceea, căci în casa se găsea întotdeauna câte ceva de făcut. De fapt nici acum nu terminaseră cu toate, deși după întoarcerea lor acasă, când prietenii veniră să-i vadă, le spuseră mirați și mulțumiți: „Cum de ați reușit, să vă aranjați casa aceasta. Pare că locuiți aici de ani de zile”. Ea și Mark începuseră să râdă, ținându-se de mână, încântați de fericirea lor proprie, iar admirația lor o consideraseră ca pe ceva ce făcea parte din această fericire. Nu făcuseră nimic extraordinar, când te gândești că toată lumea trebuie să se căsătorească, și știau cât de mică e casa lor, dar cu toate acestea își închipuiau că ei au reușit să facă ceva mai mult decât acești prieteni ai lor.

În aceeași seară, după ce toți prietenii lor plecară, cercetară împreună toată casa, pentru a se convinge încă o dată de ceea ce aveau: salonul, sufrageria, bucătăria, vestibulul, scara, cele două dormitoare, micul birou al lui Mark și odăița lor de baie, pavata cu faianță galbenă. Mark începu să urce scara, spre mansardă, dar ea îl opri.

— Acolo nu ne vom duce, zise ea, căci la mansardă nu este nimica. Până acum nici nu m-am gândit să aranjez încăperea aceasta.

Era adevărat: din ziua când așezase în camera de la mansardă capul neterminat de lut și sculele pe care le întrebuița, ea nici nu mai dăduse pe acolo. Coborâra deci din nou la parter și pentru a se convinge dacă hornul trage destul de bine, Mark aprinse focul. Nu ar fi fost nevoie de foc, deoarece noaptea era atât de blândă, încât lăsa ușa deschisă și în josul străzii puteau vedea cum clipesc prin întuneric luminile de la casele prietenilor lor. Era adorabil de frumos. Simțea un fel de veselie care se desprindea din pereții ce înconjurau viața ei, lumini și prieteni, căminul și Mark, soțul ei. În josul străzii, după prima cotitură, erau părinții ei, cu Mary și toată copilăria ei fericită sau aproape fericită. Se simțea foarte mulțumită. De ce-i spusese tatăl ei cuvintele acelea la despărțire? Când plecase împreună cu Mark, nu lăsase nimic în urmă. Totul era aci în apropierea ei. Dacă ar fi avut poftă, putea da oricând o fugă până dincolo de cotitura străzii, ca să deschidă ușa și în clipa următoare s-ar fi pomenit din nou în mijlocul copilăriei ei de odinioară.

Dar ea nu simțea nevoia să revină. Se întoarse spre Mark și se uită la el încântată și mulțumită. „Sunt fericită!” murmură ea în șoaptă.

Se așezară amândoi unul lângă altul, în fața focului lor, încălziți și mulțumiți: „Aceasta va fi o glorie a mea... o glorie pentru mine aceasta va fi...” fredona ea cu glasul stins.

Mark începu să râdă.

Prima dată când te-am auzit cântând cântecul acesta, zise el, aveai cinci ani și te așezaseși pe treapta cea mai de sus a scării, ca să coși o rochiță pentru păpușa.

Adevărat! exclamă ea. Iubitul meu, cum de-ți mai aduci aminte de așa ceva!

Mi se pare că nici nu-ți dai seamă, când începi să cânti melodia aceasta, nu-i așa? Nu-ți dai seamă de loc? Întrebă el.

Este ceva spontan, care pornește în mod involuntar, răspunse ea și clătină din cap.

Dimineța le venea foarte greu să se despartă unul de altul și începeau să se teamă de apropierea acestei clipe, imediat ce turna lui Mark a doua ceașcă de cafea. Pe urmă el se uita la ceas.

Mai am zece minute, declara el cu glasul grav.

Se repezea numaidecât și întorcea cadranul ceasornicului în cealaltă parte, ca să nu-l mai poată vedea, pe urmă-și apropia scaunul de al lui. În clipa aceasta începea să-și dea seamă cât de pustie i se va părea casa după plecarea lui.

Ce bine ar fi dacă ai putea și tu să lucrezi acasă, spunea ea cu părere de rău. Dacă ai fi pictor sau scriitor...

— Tu te-ai măritat cu un om de toate zilele, răspundea el îngândurat și-și mesteca zahărul în cafea. Eu cred, dragă Sue, că toată viața voi fi obligat să mă duc la birou.

— Tu ești singurul om pe lume și fără asemănare, se grăbea ea să-i răspundă și plecându-se îi săruta mâna. Se uita la el cu ochii treji și îndelung: Va trebui să te văd în gând, vreme de trei ceasuri și jumătate, spunea ea.

— Astăzi nu sunt sigur nici cel puțin dacă mă voi putea întoarce la masă, declară el cu părere de rău. Un client ar vrea să viziteze vechea casă Grainger.

— O, Mark, vei lipsi toată ziua, protestă ea.

— Așa cred, draga mea, răspunse el și ridicându-se în picioare, întoarse ceasornicul cu cadranul spre el.

Clipa despărțirii era adevărat chin, iar când se uita înapoi de la cotitura străzii începea deznădejdea, dar după ce toate acestea treceau,

viața se închidea din nou împrejurul ei, caldă și binefăcătoare, cu nenumăratele treburi ce le avea. Alerga în toate părțile prin casă, scutura și făcea ordine, așezând lucrurile la locul lor. Pe urmă cerceta din nou fiecare cameră în parte, ca și când ar fi vrut să-i facă portretul, o examina în toate amănuntele, urmărea poziția scaunelor și linia faldurilor de la perdele, reflexele de colorii și lumini ale unui tablou, felul în care erau așezate florile. Casa ei era un întreg bine definit, format din camerele care erau într-o ordine desăvârșită. Dar desăvârșirea aceasta nu era statică și nici moartă, ci era ceva viu care făcea parte integrantă din viața ei și a lui Mark. Această casă trebuia să fie căminul lor, în care va trăi Mark împreună cu ea. Biroul i-l aranja așa fel ca să semene cu Mark, îi aduse o canapea largă și cu perne întinse, căci lui îi plăcea să fie cu capul foarte jos, când era ostenit și ar fi vrut să se odihnească. Masa lui era masivă și în ordine, cadrele de pe pereți simple și fără pretenții. I se părea straniu să se gândească la acest Interior pe care era în stare să-l vadă mult mai limpede decât camera ei proprie. Lucrurile ei le schimba în fiecare zi de la locul lor, fără să poată alege ceva definitiv. Oare măsuța de toaletă vine mai bine în fața fereștii, sau să o lase în apropierea patului? Unde să pună glastra cu florile, pe măsuță sau dincolo pe consolă? Era nemulțumită de fiecare dată și încerca în toate felurile, fără să fie în stare să se decidă pentru ceva, în mod definitiv.

Pendula de pe perete bătea ceasurile douăsprezece, fără ca ea să-și fi dat seamă cum a trecut vremea. El se întorcea acasă, aproape înainte de a-i simți lipsa. Îi auzea glasul strigând-o din vestibul.

— N-au venit amatori, dragă soție, așa că m-am întors acasă!

— O, Mark! Se repezi într-un suflet la bucătărie și începu să le facă toate dintr-odată.

Era adevărată plăcere s-o vezi când prepara mâncarea, una după alta, costițele, mazărea, salata, ca între ele să alerge în sufragerie și să aștearnă masa – să așeze un vas cu flori – dar nu flori artificiale, căci în casa ei nu se găsea așa ceva.

— Gata! se auzea glasul ei peste un sfert de ceas.

— În lume nu se găsește altă femeie care să se asemene cu tine, spunea el, apropiindu-și scaunul de masă.

— Nu vorbi copilării, protesta ea. Te rog... nu-mi place să te aud vorbindu-mi în felul acesta.

— Bine dragă, stai să ne înțelegem, se grăbea el să-i răspundă.

Ce am făcut eu în timpul acesta? Mi-am spălat mâinile, m-am pieptănat, mi-am schimbat cravata – mi s-a părut că m-am picurat cu ceva pe cravată, dar...

— Voi cerceta să văd ce este, interveni Susan.

— Iaipână când să cobor eu la parter, tu ai terminat cu pregătirea mesei. Prin urmare vezi bine că altă femeie ca tine nu se mai găsește.

Se uită la el și zâmbi, dar nu mai zise nimica. De fapt care o fi oare motivul că ei nu-i plăcea să-l audă spunând că nu se mai găsește în lume o femeie care să se asemene cu ea? Probabil din pricină că vorbele acestea o făceau să se simtă izolată și singură. Ea ar fi vrut să fie ca toată lumea. Dar Mark începuse să vorbească repede și mulțumit, în timp ce mânca cu poftă.

— Mi-au telefonat la douăsprezece fără zece, că nu mai au nevoie de casa Grainger, spunea el. Mă gândeam să-ți telefonez, dar pe urmă am renunțat, căci până să obțin legătura, puteam ajunge și eu acasă.

— De ce n-au mai avut nevoie de casa Grainger? Întrebă ea curioasă. Este o casă splendidă.

— E prea departe pentru personalul de serviciu, răspunse el.

— Probabil vor prefera vila Marsey, sugeră Susan.

— E de vânzare? Întrebă el.

— Mi se pare că am auzit vorbindu-se ceva, că acuma după ce domnul Marsey a murit, restul familiei va pleca în străinătate. Nu-mi mai aduc aminte cine mi-a spus, dar...

— Ai o memorie, de parcă ar fi un carnet de însemnări, declară Mark. Dar cum de nu-mi aduc și eu aminte de asta.

Se ridică de la masă și se duse repede la telefon. Ea așteptă până se întoarce:

— Patronul spunea că „este o idee genială”, o lămurii Mark, după ce se așeză din nou. Dar i-am spus că este ideea soției mele.

— O, Mark, protestă ea cu glasul plin de reproșuri. A fost o simplă întâmplare că mi-am adus aminte. N-ar fi trebuit să-i spui.

— Nu face nimica, se grăbi el s-o liniștească. Tot așa este o simplă întâmplare, ca uneori eu să nu-mi aduc aminte de câte ceva.

Se uită la el și inima i se zbătu speriată:

— Mark, am făcut vreo greșală? Te uiți la mine de parcă ai fi supărat! Ce este?

Se ridică repede în picioare și după ce se apropie de ea, o sărută.

De ce te așezi atât de departe de mine? întrebă el și-și apropie scaunul de al ei. Haide să stăm unul lângă altul; de aci înainte întotdeauna.

Cetise undeva că dragostea este o forță care-ți dă putere nebănuită. Oameni care înainte de a cunoaște iubirea, ar fi fost incapabili de așa ceva, începeau să scrie poeme, să compună muzica sau să facă fapte mari, imediat ce se îndrăgosteau. Dar nu s-ar fi putut spune același lucru și despre ea. Se învelea în dragostea lui Mark, cum s-ar fi învelit într-o haină călduroasă sau într-o pelerină, dar de făcut nu făcea nicio faptă mare, nici cel puțin în vis. Nu intrase niciodată în odaia de la mansardă și nici nu se mai gândise să continue cu modelatul. Mâinile ei erau foarte mulțumite să facă treburile casei care începeau să-i placă tot mai mult, cu fiecare zi ce trecea. După ce termina cu scuturatul și punea fiecare obiect la locul lui, alegându-i poziția cea mai desăvârșită, intra în bucătărie și deschidea cartea de bucate în care cetea tot felul de rețete și făcea planuri cum să procedeze în cutare și cutare împrejurare. După ce termina și cu asta, aștepta mulțumită și liniștită până în adâncul ființei, ca Mark să se întoarcă de la birou. Ridica împrejurul ei zidurile dragostei, exact cum erau ridicați pereții căsuței lor din marginea pădurii.

De prezența pădurii acesteia era mereu conștientă. Era o pădure înșelătoare, care acolo la capătul străzii îți făcea impresia că era un hățîș de câțiva copaci, dar după ce intrai într-însa, îți dădeai seamă că se așterne până la depărtări de kilometri întregi, din ce în ce tot mai deasă și mai întunecoasă, pe un teren prea accidentat și stâncos, pentru a te putea gândi să începi tăierea copacilor, ca să-ți întemeiezi o fermă. După o bucată de drum, întâlneai apa unui zăpor care curgea repede și furios în fundul unei râpe, iar dincolo de aceasta se așternea din nou pădurea.

Lui Mark nu-i plăcea pădurea aceasta. Duminica trecută îl luase cu ea, să facă o plimbare printre copaci și-l văzuse că merge cu capul proptit în piept ceasuri de-a rândul, fără să zică nimica.

— Ce zici, e adorabilă, nu-i așa? îl întrebases ea, ridicând fruntea spre vârfurile copacilor care aruncau umbră groasă, în acest mijloc de vară.

— Mă face să mă simt într-o stare sufletească foarte stranie, răspunse el. Mă întreb, cum de nu mi-am dat seamă de această situație,

în ziua când te-am cerut în căsătorie? Dar în ziua aceea n-am fost în stare să văd nimica altceva, afară de tine.

Tăcerea și singurătatea se strângea împrejurul lor, deși mergeau prin pădure ținându-se unul pe altul de mână. Ajunseră în apropierea zăporului și se opriră pe marginea râpei, ca să se uite la apa ce trecea grăbită peste stâncile negre de bazalt.

Cred că i-a trebuit cel puțin un milion de ani, pentru a-și putea tăia drumul prin stanca aceasta, declară Mark și imediat după aceea i se păru că împrejurul lor se îngrămădește tăcerea acumulată în timpul acestui milion de ani. Se uitară amândoi în adâncul râpei și în aceeași clipă un muget uriaș urcă până la ei. Ceva mai jos, unde zăporul făcea o cotitură, din peretele râpei se desprinsese un colț de stâncă și căzu în apă. Când porni. În jos, luă cu el bucăți mai mici de piatră și copaci pe care-i repezi în vale, iar apa după ce vâjâii o vreme, se despărți în două șuvițe de vâltoare și trecu pe lângă stanca așezată acum în mijlocul albiei, de părea că de veacuri fusese așezată acolo.

— Hai să ne întoarcem acasă, zise Mark. Am intrat prea adânc în pădure. Despre locul acesta am auzit mereu povestindu-se o mulțime de spaimaie.

— Odinioară spuneai că nu ți-e frică în pădure, când sunt cu tine.

— În orice caz, nu mi-e frică nici acum, ripostă el. Dar nu văd de ce nu ne-am plimba noi în lumina de soare?

Astfel se întoarseră și apucară spre casă. Când ieșiră din umbra pădurii, soarele era încă sus pe cer. În drumul lor întâlniră pe cei care se întorceau de pe terenurile de golf și din excursii. La o mică distanță văzură pe Lucile și pe Hal care se întorceau acasă, iar între ei micul Tommy mergea voinicește. Lucile le făcu semn cu mâna, iar Hal strigă:

Astăzi după amiază s-a constatat lipsa voastră de la Club!

Mark își scoase pălăria și începu să le facă semne, iar Susan ridică brațul, pe urmă începură să urce treptele de la intrarea casei.

— Din când în când va trebui să ne ducem și pe la Club, zise Mark. Cred că nu e nevoie ca prietenii noștri să-și închipuie despre noi, c-am ridicat nasul în vânt.

— NU se poate să-și închipuie așa ceva, răspunse Susan cu entuziasm. Prietenii noștri ne cunosc destul de bine.

Dar numaidecât după aceea își uită de toate și intră cântând în bucătărie, ca să pregătească de cină.

— În orice caz, continuă Mark peste câteva minute, e foarte ușor ca oamenii să-și închipuie despre tine, că-i ridicat nasul în vânt, dragă Sue, mai ales când ții seamă de felul în care te porți tu.

Tocmai începuse să taie o portocală pentru salată și se gândea cât de delicată este compoziția acestui fruct, cu feliile în care sunt închise picăturile de suc colorat. Auzind vorbele spuse de Mark, se opri și se uită la el.

— Nu înțeleg, ce vrei să spui? întreba ea mirată. Se aprinsese la obraz și se simțea puțin nemulțumită de ceea ce-i spusese.

— Aproape nimica; dar uite ce, felul în care tu concepi viața și în care-ți conduci casa – felul tău de a privi viața, nu poate fi înțeles de toată lumea.

Continuă să taie portocala. Se simțea jignită de vorbele lui, dar cu toate acestea nu-i va spune nimica.

În orașelul acesta atât de mic, toată lumea mă cunoaște, răspunse ea cu glasul liniștit. M-au cunoscut întotdeauna... Lucite și toate fetele și toți băieții. În clipa aceasta, fără să-și poată da seama cum, se simțea foarte departe de Mark. Demult, pe vremea când era mică, auzise pe un profesor spunând unui coleg al său: „Sue este o fată stranie, nu ești de aceeași părere? Parcă nu seamănă de loc cu celelalte fete de seama ei”.

Întinse mâna spre butonul electric și aprinse lumina, așa că el îi văzu obrazul.

Fără îndoiala eu am început să vorbesc, fără să știu anume ce spun, declară el cu sfială. Dar să știi că eu aș vrea... ca tu să rămâi așa cum ești... tu însăși.

Altceva nici n-aș putea să fiu, răspunse ea. Haide Mark... așază-te la masă.

Este cea mai gustoasă salată de fructe pe care am gustat-o până acuma, declară el după ce se așezară la masă. Sue, tu ești o bucătăreasă fără pereche.

O năvală de cuvinte i se vălătuci în adâncul gândurilor și era gata să se repeadă în afară, dar le opri pe vârful limbii. Era gata să le dea drumul, întocmai ca unei limbi de șarpe în furculiță:

Fii cu băgare de seamă, căci între portocale am tăiat și una amară, zise ea. Dacă ar fi pronunțat cuvintele ce le simțea că clocotesc într-însa, ar fi ridicat ochii și s-ar fi uitat la ea, mirat și inocent. Prin urmare se stăpâni. Prea era susceptibilă, dar se obișnuise mai demult,

să nu dea drumul vorbelor usturătoare, când se simțea jignita. Își aducea aminte ca pe vremea când era mică, mama ei se uita de multe ori înspăimântată la ea, când o auzea că nu-și pune stavilă pornirilor. Prima dată când o văzuse că se întoarce și se uită speriată la ea, dăduse fuga în camera ei și începuse să plângă, murmurând printre dinți: „De aci înainte nu voi mai spune nimănuia, niciodată... niciodată... cuvinte care să-i facă să se sperie de mine, numai din pricină că mă simt jignită”. Din ziua aceea începuse să se stăpânească din toate puterile și-și aducea întotdeauna aminte de ea.

— Dacă-ți place, atunci să-ți mai dau puțină, dragul meu, și-i umplu farfuria pe care Mark o întinse spre ea.

Din ziua aceea nu mai intrară în pădure. Mark nu dorea să mai meargă în partea aceea, și fără el nu se ducea nici ea. Dar cu totul pe neașteptate și fără niciun motiv anume; își aduse aminte de ceva. Sus în camera de la mansardă, era bustul neterminat. Deși uneori se urca până acolo, pentru a mătura și a șterge praful, nu făcuse încă nimica anume. Dar acuma, din pricină că Mark o jignise cu vorbele lui, a doua zi intră în camera de la mansardă și începu să-și plimbe privirile îngândurate împrejurul ei. Dar nici de astă dată nu se gândi să o mobileze și nici nu ridică bucata de pânză cu care era acoperit bustul neterminat.

Ai tot ce și-ar putea dori o fem-Haide, pleacă, murmură el. Pleacă, pleacă repede! Între pleoapele lui cu gene negre văzu că an început să lucească stropi de lacrimi: Muzica aceasta... îngână bătrânul.

Ieși din camera și cobora scara. Casa părea adormită. În fața ușii de la camera mamei ei, se opri o clipă și asculta. Dinăuntru nu se auzea nicio mișcare. Deschise ușa încetișor și se uită înăuntru. Pe patul care era tot desfăcut, mama ei sta întinsă și adormită, iar respirația i se auzea ușoară, ca a unui copil. Închise ușa domol și cobora, apoi ieși din casă și se întoarse la casa ei. ei e, îi spusese într-un rând mama ei, plimbându-și ochii în largul salonului. Un soț cumsecade și o casă drăguță, alături de cei mai cumsecade vecini ce s-ar putea găsi în oraș.

Da, am tot ce mi-am dorit, răspunse ea zâmbind.

Mark este un băiat atât de serios, continuă mama ei care refuzase să-și scoată pălăria: Trebuie să plec numaidecât, răspunsese ea. Se întâmpla cu toate acestea să întârzie vreme de un ceas sau chiar două, dar faptul că nu-și scotea pălăria, îi dădea iluzia că este gata în orice moment de plecare. Acasă mă așteaptă atâtea treburi care

trebuie făcute.

Te voi însoți până acasă, zise Susan, căci eu am terminat cu treaba.

A, nu se poate, răspunse mama ei repede. Acum ai casa ta. Nu vreau ca Mark să-și închipuie despre mine că nu sunt în stare...

— Ascultă mamă, eu mă duc la tine în vizita, pur și simplu, răspunse ea și începu să râdă. Afară de asta, la mine acasă am terminat tot ce aveam de făcut – afară de camera de la mansardă, dar deocamdată acolo nu prea știu ce aş putea face.

— Casa ta arată foarte bine, repeta mama ei și-și plimbă privirile lacome în largul camerei care strălucea de curată. Văd că-ți place gospodăria și tu ai avut acest dar întotdeauna.

— Casa aceasta se păstrează singură curată, răspunse Susan. E cea mai comodă casă din lume. Parcă ar avea o viață comună cu a noastră. Lucrurile se așază singure la locul lor, fără să-ți pricinuiască nicio bătaie de cap. Uite așa, și făcu o mișcare cu brațele, ridicând din sprâncene. Totuși pe obrazul doamnei Gaylord nu tremură nicio umbră de zâmbet.

— Deocamdată toate merg așa cum spui tu, zise ea cu înțeles. Dar mai târziu îți vei da seamă că vei avea nevoie de cineva care să te ajute. Dar acum eu trebuie să plec.

— Să-mi pun și eu pălăria, zise Susan.

— Este o casă cu adevărat frumoasă, declară mama ei și se opri în mijlocul aleii din dosul casei, ca să se mai uite odată la ea. Singurul amănunt este, că eu n-aș vrea să stau atât de aproape de pădurea aceasta întunecoasă.

— Nu știu de ce, dar mie-mi place pădurea aceasta, răspunse Susan. Deși mi se pare ca Mark este de aceeași părere ca și dumneata.

Plecă împreună cu mama ei și i se părea că sub tălpile picioarelor simte contactul plăcut cu drumul pe care-l făcuse de atâtea ori. Dar acum mama ei nu mai avea nicio putere asupra hotărârilor ce le va lua. Acasă se ducea atunci când își aducea aminte. După ce intra în casă, începu numaidecât să spele vasele, pe urmă sa măture în odăile de la parter și să șteargă praful.

— Azi dimineață le-am lăsat toate de-a-valma, murmură mama ei. Voiam să mă duc devreme la băcănie, căci astăzi fiind zi de Sâmbătă, toată lumea încearcă să-și facă mai multe provizii, și fiind o zi atât de frumoasă, m-am gândit să trec și pe la tine. Până când tu vei face

ordine la parter, eu mă duc să aștern paturile.

Urcă scara de la etaj cu greutate, iar Susan își înfășură părul într-un tulpă și începu să deretice prin casă. Era adevărata plăcere să scuture și să așeze toate la locul lor. Pe vremea când era fată obligația aceasta de fiecare zi, i se păruse de multe ori chinuitoare, mai ales când închipuirea ei era preocupată de alte lucruri pe care ar fi dorit să le facă. Cu toate acestea nu s-ar fi putut spune că era definitiv chinuitoare, deoarece ei îi plăcea întotdeauna să lucreze. Cu fiecare mișcare schimba și crea ceva. Încăperile luau formă și primeau nouă înfățișare, datorită manilor ei.

Când era aproape pe terminate, la etaj se auzi trântindu-se o ușă.

— Tu ești, Susan? se auzi glasul tunător al tatălui ei care se opri în capul scării.

— Da, eu sunt! strigă ea.

— Vino sus! adăugă bătrânul.

După ce se urcă în fugă până la el, îl găsi sprijinit de balustrada scării, cu părul răvășit și fumându-și luleaua de cireș.

— Aș vrea să-mi cânti bucata aceea din Sibelius, zise el. Mary nu va fi niciodată în stare s-o cânte. A început să cânte părți dintr-ansa pe dinafară, așa că aud melodia mereu și a început să mă obsedeze, de nu mai pot scăpa de ea.

Susan se așează în fața vechiului ei pian și zâmbind, deschise partitura în care era Finlandia. Bătrânul se întinse pe canapea și-și acoperi ochii cu brațul drept.

— Începe! porunci el.

Cântă melodia cu toată amplexarea și din adânc, uitându-și de tot ce era împrejurul ei, cum se întâmpla de fiecare dată când făcea câte ceva. În astfel de împrejurări îi era peste putință să nu uite chiar pe Mark. Sub degetele ei începea să izvorască și să prindă forma o melodiei, îmbibată de o durere adâncă și permanentă. Era în stare să simtă această durere și fiind tânără, suferința își mai păstra încă pentru ea toată frumusețea. Deși în viața ei de până acuma nu suferise încă niciodată, totuși în mod instinctiv, și mult mai puternic decât din experiența, cunoștea exact mijloacele care pot evoca suferința. După ce termină bucata, se opri și se cutremură toată.

Așteptă câteva clipe, ca apoi să se întoarcă spre tatăl ei. Brațul îi căzuse de pe obraz și sta întins și cu ochii închiși, iar buzele strânse

împrejurul lulelei deveniseră albe.

— Tata! zise ea în șoaptă.

— Haide, pleacă, murmură el. Pleacă, pleacă repede! Între pleoapele lui cu gene negre văzu că au început să lucească stropi de lacrimi: Muzica aceasta... îngână bătrânul.

Ieși din camera și cobora scara. Casa părea adormită. În fața ușii de la camera mamei ei, se opri o clipă și asculta. Dinăuntru nu se auzea nicio mișcare. Deschise ușa încetiu și se uită înăuntru. Pe patul care era tot desfăcut, mama ei sta întinsă și adormită, iar respirația i se auzea ușoară, ca a unui copil. Închise ușa domol și coborî, apoi ieși din casă și se întoarse la casa ei.

II

Într-una din zile, puțin după plecarea soțului ei la slujbă, se opri și își plimbă privirea în largul salonului. În casă totul era așezat la locul lui. Nu mai avea nimic de făcut. Casa părea că se uită la ea, strălucitoare, cu fereștile limpezi, cu parchetul lucitor și toate lucrurile așezate acolo unde trebuiau să stea. În salonul acesta nu mai era loc pentru nimica. Ultima pernă și ultima perdea fusese terminată, așa că dacă ar fi încercat să mai adauge ceva, ar fi fost mai mult decât ar fi trebuit. Dulapul era plin de rufăria brodată și cu găurele pe care le făcuse ea însăși. În fața casei grădina era îngrijită și plină de florile acestui început de vară. De grădină trebuia să aibă Mark grijă, dar când era vreme frumoasă, ieșea și ea, ca să plivească buruienile și să răsadască flori. Alaltăieri după amiază tunsese iarba de pe pajiștea casei. Dar din pricina aceasta se supăraseră pe ea.

— Asta seară, după ce terminam cu cina, aveam de gând să fac eu treaba asta, spusese el. Am examinat pajiștea chiar de ieri... dar am văzut că nu era nevoie să tundem iarba numaidecât.

— Am tuns-o eu, căci n-aveam ce face altceva, răspunse ea înveselită. Astăzi n-am avut nimic de lucru și nu-mi venea nici să plec de acasă... așa că n-am mai stat la gânduri...

— Să nu mai faci așa ceva, răspunse el. Căci asta nu este o treabă care să o facă o femeie.

Se uită pe fereastra și nu zise nimica. Pentru ea fusese o plăcere neașteptată, să intre cu mașina și să taie șuvițe lungi și verzi de iarba.

— Bine, de aci înainte nu voi mai tunde iarba, răspunse ea într-un târziu.

Dar nici astăzi nu mai avea ce face. Se apropie de fereastră și se

uită afară. Se simțea neliniștită, din pricină că nu mai avea de lucru. De cealaltă parte a străzii văzu pe Lucile cum își plimba copilul cu căruciorul pe terasă, pe urma întră repede în casă. Auzi cum se închide ușa pe urma ei. Al doilea copil al Lucilei se născuse cu șase săptămâni în urmă. „Sunt furioasă!” țipase Lucile. Încă un copil, și Tommy abia a ajuns la vârsta ca să-l pot lua cu mine, când plec de acasă. Totuși Hal nu este în stare să plătească o servitoare care să mă ajute la treburile casei. O, bărbații sunt atât de egoiști”.

Ea nu răspunsese Lucilei nicio vorbă, căci își aduse aminte de Hal că este un bărbat cumsecade și întotdeauna ostenit de munca, așa că ar fi fost peste putința ca el să oblige pe Lucile să facă altceva, decât ceea ce ar fi vrut ea.

În urma ei, casa părea că se întinsese la odihnă și adormise. Când se întoarse de la fereastră, i se păru că se uita la ea cu ochi lucitori și cumiți ca de copil. Dar ce să mai facă acum? Ieri dusesese lui Mary o rochie nouă, învelită în hârtie transparentă și legată cu o panglică galbenă de satin. Lucrase la rochia aceasta în fiecare zi; era o rochie de brocard de aur patinat, pe care o cumpărase din banii primiți de la doamna Fontane. I-o croise în linii drepte și era foarte elegantă. Ochii lui Mary se aprinseseră, îndreptându-se spre ea mai strălucitori decât înainte de asta, după ce despachetase rochia.

— O, Sue, este o rochie adorabilă! În aceeași clipă, fără să-și poată da seamă de ce, Susan își simți ochii plini de lacrimi.

— Serios, îți place? Întrebă ea și ar fi dorit ca Mary să repete cuvintele de adineaori.

— Sigur că da, îmi place foarte mult, răspunse Mary.

— De, cred și eu! interveni doamna Gaylord, și oftă. E o rochie splendidă, dragă Susan. Și nu înțeleg cum de ai reușit s-o faci.

Tatăl ei care tocmai trecea, își băgă capul prin deschizătura ușii:

— Sfinte Doamne! exclamă el mirat. Cred că nu voi fi obligat să și plătesc rochia aceasta!

— Ar trebui să-ți fie rușine, să vorbești în felul acesta, se răsti soția lui. Rochia a fost făcută de Susan.

— Serios, tu ai făcut-o Sue? Întreba el. În rochia asta Mary va arata ca o floare din grădina. (Ochii bătrânului sclipiră malițioși, ca și când nu s-ar fi întâmplat niciodată până acum, ca sub pleoape să fărâme lacrimi de emoție).

— Le-a plăcut la toți, spuse ea lui Mark în aceeași seară. Lui

Mary îi șade foarte bine.

— De, cred și eu că trebuia să le placă, răspunse Mark. Era o rochie foarte frumoasă. Nu înțeleg, Sue, cum de ai reușit s-o faci.

Glasul lui tremura înduioșat și când ridică ochii sfioși spre ea, se simți că tresare ușor.

— A fost un model foarte ușor, răspunse ea, fără să înțeleagă ce o determina să se apere împotriva admirației lui, doar cel mult sfiala cu care se uitase la ea. Nu-i plăcea să-l vadă că se uită la ea cu atâta sfială, căci de fiecare dată când se uita la ea în felul acesta, parcă s-ar fi ridicat o barieră între ei care ar fi vrut să-i despartă...

— De la cealaltă margine a străzii răzbi plânsul copilului lui Lucile. Copilul acesta plângea atât de mult. Dacă s-ar întâmpla să aibă și ea un copil, nu l-ar așeza pe terasă, ca să plângă în voie, fără să se sinchisească nimenea de el. Cu o mișcare bruscă, se întoarse în loc și se îndreptă spre ușa; o deschise repede și trecu drumul. Îi va spune că a venit numai s-o vadă ce face. Urcă scările terasei într-un suflet și se uită în căruciorul copilului. Mititelul de el își încurcase picioarele în plasă. O dete la o parte și ridica băiatul, apoi îi netezi rochița. Legăturile de la scufița erau făcute dintr-un organdi aspru și-l tăiau sub bărbie; i le desfăcu, apoi se așeză pe un scaun, cu el în brațe și începu să-l legene, ca să se liniștească. O duioșie fără seamăn îi inundă toată ființa, când simți trupul crud al copilului în mâinile ei. Ținându-l în brațe, văzu că începe să se răsucească și trupul lui ia forma pe care o avusese înainte de a se naște, în sânul mamei sale. Incapacitatea lui fizică i se părea impresionantă și tristă. Cât de stingheră începe viața! Se uită la obrăjorul lui mic. Copilul nu mai plângea acum, ci se uita la ea și începuse să miște buzele. Dacă se va întâmpla ca de aci înainte să modeleze un cap de copil, cum va trebui să procedeze, ca să poată reda expresia aceasta? Incapacitatea aceasta fizică, lipsită de orice rezistență, ca și când un copil de curând născut ar fi chiar de la început conștient de imposibilitatea lui de a se ajuta singur în viață, nu numai în clipa când intră în lume, ci pentru totdeauna.

— O, Susan ce faci! se auzi glasul ascuțit al Lucilei, care apără în ușa ce da spre terasă. Cum de ai...

— Plângea cu atâta deznădejde, răspunse Susan cu sfială.

— Ei, asta e prea din cale afară... acum ar trebui să doarmă.

— Terminasem cu lucrul și m-am gândit, să dau o fugă până la tine...

Dar Lucile îi luă copilul din brațe. Îl așeză în cărucior și trase plasa peste el.

— Poftește înăuntru... te rog; dacă stai lângă el, nu va putea adormi și dacă nu doarme, va fi toată ziua indispus.

În lumina puternică a soarelui trăsăturile Lucilei păreau aspre și ostile.

— Îmi pare foarte rău, îngână Susan. Plângea atât de tare.

— De, ca să-ți spun adevărul, dragă Susan, eu nu văd ce te interesează pe tine așa ceva. Nu te supăra...

— Ai dreptate, se grăbi ea să-i răspundă, nu este o chestiune care să mă intereseze pe mine... dar văd că n-ai terminat cu dereticatul, așa că nu vreau să te rețin.

— Cu acești doi copii pe care-i am, eu nu sunt în stare să termin niciodată, adăugă Lucile. Cu toate acestea, întră puțin. Până când voi termina cu dereticatul, va fi tocmai timpul, ca să-i dau de mâncare.

— Nu, las' că poate voi trece în timpul după amiezii, răspunse Susan și după ce zâmbi, se îndreptă spre marginea terasei și începu să coboare treptele. Lucile era o veche prietenă a ei, prin urmare de ce să se supere.

Dar după ce ajunse acasă, rămase câteva clipe nehotărâtă. Expresia aceea adâncă pe care o văzuse în ochii copilului, când se uitase la ea, nu putea să fie expresia unui singur individ, a unui singur suflet, ci era expresia unei rase întregi. Era o privire umană pe care copilul nu o putea combate, deoarece caracterul lui nu era încă format. Mai târziu, după ce caracterul se va forma, puterea de voință a copilului va prinde putere, va lupta împotriva ei și va încerca să-și ascundă goliciunea. Acum însă ochii copilului erau ca două microscopae care revelau și amplificau începutul vieții.

Se așeză pe treapta cea mai de sus de la scara din fața casei și adunându-și genunchii sub bărbie, se uită în largul grădinii, dar fără să vadă nimic dintr-însa. Pe Lucile o uitase. Gândurile ei se întorseseră la copil și i se părea ca începe să se piardă în adâncul lor fără hotar. În ființa ei începu să se trezească o dorință, adâncă și oarbă, o dorință insuportabilă, blândă și sumbră, o dorință ascunsă pe care nu o putea împărtăși nimănui. Se ridică în picioare și urcă scara cu pași înceți, trecu prin dormitor și se îndreptă spre camera de la mansardă. Aci începu să frământa lut proaspăt, din care modelă formele unui copil de curând născut, ale cărui trăsături încă nedefinite, reflectau o răbdare și

supunere inexplicabilă și fără hotar.

I se părea că toată casa i-a fugit de sub picioare, iar acoperișul mansardei a plecat de deasupra ei. Nu-și mai aducea aminte de nimenea și de nimica. Ca și când lunile ce trecuseră nici n ar fi existat cu adevărat. Anii trăiți în viața ei, se topiseră în infinit. Aci în camera aceasta de la mansarda începuse acum să modeleze lutul, dându-i forma unui copil – a unei vieți noi. Mâinile ei frământau bucata aceasta de lut, modelând-o în atitudinea care mai păstra încă amintirea pântecelui de care fusese zămislit, căci se vedea curba spatelui, a picioarelor ridicate în sus și a brațelor încrucișate pe piept. Numai capul mare și grav era liber și puțin repezit în sus, repezit spre viața necunoscută, cu răbdarea aceea fără hotar pe care o văzuse adineaori în ochii copilului. După ce termină, se uită la forma de lut și se simți ușor înfiorată de spaimă. Nu-și putea da seamă de ceea ce făcuse. Dar se temea de creațiunea ei. Chipul acela întors spre ea, parcă ar fi vrut s-o întrebe: „De ce m-am născut în lume?”

— Eu nu știu, răspunse ea cu glasul ridicat. Clasul ei trezi ecoul camerei pustii și începu să-și dea seamă că s-a înserat. Se uită pe fereastră, și dincolo de pădurea din apropiere, văzu apusul tulbure al soarelui, în poala cerului aprins ca de flacără...

Am lucrat toată ziua, gândi ea și după ce-și scoase halatul, începu să-și netezească părul. Pe urmă își aduse aminte de ceva și-și zise: „Mark se va întoarce acasă în curând”. Mark! Nu se gândise la el toată ziua. Dar acuma după ce-și aduse aminte de el, simți din nou casa sub picioare și acoperișul deasupra capului. Nu se mai uită la lutul pe care-l modelase ci cobora scările în fugă.

În timp ce se grăbea să pregătească de cina lui Mark, i se păru că a lipsit vreme îndelungată de acasă. Lutul modelat de ea în camera de la mansardă, stăruia ca prezența unui străin în casă. Era acolo sus, o parte din personalitatea ei însăși, dar cu toate acestea deosebit și aparte. Se simțea epuizată, singură, dar totuși mulțumită. Apoi dintr-odată se simți cuprinsă de nerăbdare să vadă pe Mark; simțea nevoia să-l apuce de mână, să-i simtă buzele, să-l știe că este lângă ea, solid și real, în casa aceasta, căci prevedea că a lipsit atât de îndelung de lângă el. Se zori ca toate să le găsească gata, în clipa când se va întoarce. Iar când într-un târziu îi auzi pașii și strigătul nerăbdător: „Unde ești, Sue!”, se repezi în calea lui și trecându-i brațele împrejurul gâtului, se strânse lângă el din toate puterile.

— O, Mark, murmură ea, o, Mark... Ce ar face ea, dacă Mark nu s-ar întoarce seara acasă?

— Ce lungă mi s-a părut ziua aceasta! oftă el. Mi se pare îngrozitor, când știu că la amiază nu mă pot întoarce acasă.

Dar pentru ea ziua trecuse de parcă ar fi luat-o vântul. Cu obrazul ascuns la pieptul lui, se gândi: „Ziua de astăzi este un gol în viața noastră comună”. Nici nu o trăise împreună cu el. Dar nu dorea ca de aci înainte să mai trăiască și alte zile, fără el. Va trebui să se simtă strâns legată de soțul ei. Cu o mișcare energetică, ridică fruntea spre el:

— Mark, țipă ea, te rog, te rog foarte mult... aș vrea să am un copil!

Ei comedie, la toate m-aș fi putut gândi... răspunse el mirat. Se uită la ea emoționat și pe obraz cu o umbră de zâmbet. Pe urmă începu să râdă.

— În orice caz cred că va fi mai bine să așteptăm până după cină! sfârși el.

A fost o masă superbă! declară Mark și lăsându-se în spătarul scaunului, își umplu luleaua.

— Haide să ieșim pe terasă.

Se așezară în fața casei și văzură luna nouă legănându-se pe deasupra copacilor pădurii și tremurându-și lumina pe dușumelele pridvorului lor. Mark luă unul dintre fotoliile cele noi de trestie, dar ea se așeză pe treapta cea mai de sus a scării și-și sprijini capul pe genunchii lui. Lumina lunii era atât de limpede, încât luminile de la casele din vecini rămâneau în umbră. Se plecă și-i ridică obrazul, întorcându-i-l spre el, așa că lumina o scălda toată.

— Ce te-a determinat adineaori să ții la mine, că ai vrea să ai un copil? întrebă el pe neașteptate.

— Nu știu, răspunse ea clătinând din cap. Probabil fetița Lucilei. Astăzi am luat-o în brațe și am văzut-o cum se cuibărește la pieptul meu.

Îi trecu mâna peste creștetul capului.

— Lucile m-a făcut să mă tem de posibilitatea ca tu să ai un copil, declară el. Hal se simte foarte abătut, din pricina felului în care soția lui privește viața. Mi-a spus că amândoi copiii lor se datoresc unor simple accidente. Tommy s-a născut înainte ca Lucile să fi terminat cu pregătirile necesare pentru primirea lui. Ei hotărâseră să nu aibă copii, până în ziua când își vor putea permite să țină o

servitoare. Înainte de toate trebuie să fii sigur...

— Când e vorba să-mi doresc ceva în viață, nu mă voi lăsa influențată de faptul că pot sau nu pot să-mi țin o servitoare, zise ea cu glasul liniștit. El nu zise nimica, dar îi putea auzi pufăitul adânc al lulelei. Palma lui voinică, îi netezea părul de pe creștet și-i cobora în jos pe ceafă. Erau atât de aproape unul de altul, încât era gata să-i spună: „Mark, astăzi am modelat un copilaș... probabil din pricina asta... Dar înainte ca ea să-i poată spune ceva, el continuă:

— Uneori stau și mă gândesc, ce te-a determinat să te măriți cu mine, zise el și în glasul lui tremură din nou sfiala aceea căreia i se părea insuportabilă.

— Mark! țipă ea și se întoarse spre el. Eu te iubesc.

— Nu înțeleg motivul pentru care mă iubești, continua el cu încăpățănare. Eu sunt un bărbat de toate zilele.

— Nu-i adevărat! protestă ea.

— Ba da, este adevărat, răspunse soțul ei. Strada aceasta e plină cu oameni de seama mea... Hal, Tom Page, Bob Shaplin... toți suntem pe o formă.

— O, te rog, nu mai continua, stăruia Susan. Tu nu semeni câtuși de puțin cu ei.

— Toți suntem oameni cumsecade și cinstiți, oameni care muncim din greu, dar nu vom reuși niciodată să ajungem mai mult decât atâtă, până la sfârșitul zilelor noastre. Eu voi fi exact ca tatăl meu care toată viața lui s-a frământat și a robotit în aceeași căsuță de țară, iar mama și-a început viața cu nădejdea că lucrurile se vor schimba și viața va deveni mai ușoară, dar pentru ea viața nu s-a schimbat niciodată. Toți suntem pe o formă. Astăzi îmi spunea Hal, că imediat ce va primi o sporire de salariu...

Bine, dar nu înțelegi ca eu te iubesc pe tine? Eu nu am nicio legătură cu ei și nu mă interesează nici Hal, nici Tom și nici Bob...

— Eu nu sunt în stare să înțeleg, de ce să mă iubești pe mine – tu ești cu totul altfel de femeie – nu semeni de loc cu Lucile și...

— Nu sunt altfel de femeie! Sunt și eu ca și ele. Nici nu vreau să fiu altfel de femeie.

— Asta nu depinde de tine.

— O, nu... te rog... mă simt atât de singură în lume, când te aud vorbind în felul acesta.

Îi trecu brațele împrejurul genunchilor și-l țină strâns lângă ea.

Dar acuma i-ar fi fost imposibil să-i spună cum și-a petrecut ziua. Nu-i va spune niciodată.

— Trebuie să avem și noi un copilăș, continuă ea în șoaptă. Nu am nevoie de nimenea ca să-mi ajute la lucrul casei. Ceea ce am eu de făcut în casa aceasta, nu este de ajuns pentru mine. Mie-mi place să fiu toată ziua ocupată.

— Cum adică... vrei să spui... chiar acuma? Îi simți mâna cum începuse să tremure pe gâtul ei.

— Da, acuma, răspunse ea cu glasul abia simțit și-i strânse mâna pe gâtul ei. Își simțea arterele cum svacneau în palma strânsă a lui Mark. Acum... numaidecât!

Rămase nemișcat câteva clipe, cu trupul plecat spre ea și examinând-o de aproape. Femeia îi cercetă obrazul tânăr și colțuros care la lumina lunii părea numai linii și suprafețe tulburi. El nu zise nimica și femeia rămase, învelită de tăcerea lui, pe urmă întoarse capul și vreme îndelungată se uită spre pădurea întunecată care sta pitită în întunericul de la capătul drumului. Apoi cu totul pe neașteptate îl simți că se ridică în picioare și odată cu el, o ridică și pe ea, ca apoi să-i treacă brațul împrejurul mijlocului și să intre amândoi în casă. Undeva, în fundul străzii se auzea un aparat de radio cântând. Pe drumul spre culme vei trece, când eu coboră-voi în văi. Închise ușa și o încuie, apoi începură să urce scara spre etaj, unul lângă altul și tăcuți.

Din când în când se gândea la forma răsucită de lut de la mansardă, la capul enigmatic, repezit în sus, din trupul încovoiat în atitudinea dinainte de naștere. Dar numaidecât încerca să alunge acest gând. Într-un rând, aducându-și aminte de sfiala lui Mark, se urcă la mansardă, cu gând să distrugă lutul modelat în ziua aceea, pentru a-l face bucăți și a-l reduce din nou la ceea ce fusese înainte de a pune mâna pe el. Dar când se opri în fața lui, nu se mai simți în stare să facă un astfel de gest. Lutul acesta devenise un fel de ființă care-și avea viața ei aparte pe care nu putea s-o mai distrugă. I se părea straniu ca din gândul ce tresărise în mintea ei, să facă o ființă pe care nu o mai putea distruge, din pricină că avea viața ei. Se uită vreme îndelungată la lutul acesta și se gândi la expresia obrazului, iar în timpul acesta în pânțele ei lua ființă o viață nouă, tot atât de precisă ca și cea pe care o modelaseră mâinile ei din lutul acesta. Niciuna dintre aceste ființe nu părea mai puțin enigmatică decât cealaltă. Aci în camera de la mansardă nu era în stare să înțeleagă nici cel puțin care dintre ele era

creația cea mai de seamă. Oare copilul pe care-l purta în pânțele ei va fi înzestrat cu mai multă sensibilitate, decât lutul acesta care izvorâse din creierul ei? Ieși repede din cameră, nerăbdătoare să scape de gândurile ce o preocupau acum.

La această epocă încerca să nu se mai gândească decât la partea trupească a ființei ei și simțea adevărată plăcere să-și simtă pulsațiile trupului, angajat în procesul creației. Trupul acesta prinsese imediat în îmbrățișarea lui sămânța vieții pe care o primise, așa că puțin după aceea Susan înțelese că este însărcinată. Se simțea mândră de starea ei și într-o dimineață se uită la Mark de sus și-i spuse:

— Am început, Mark...

— Cum se poate! exclamă el mirat. Atât de repede! În sfârșit... acum va trebui să-mi fac socotelile cu toată grija.

În aceeași seară își făcură socoteala banilor pe care-i aveau. Mark obținuse un spor de cinci dolari pe săptămână – pe aceștia să nu pui niciun temei, căci va trebui să plătești cu ei doctorul. Ea sta la masa, cu bărbia proptită în palme, în timpul cât el făcu socoteala fiecărui ban.

— Cu mare greutate vom reuși s-o scoatem la capăt, zise el într-un târziu, ridicând privirea de pe foaia de hârtie, plină de cifre mărunte. Sunt foarte mulțumit, că a ieșit așa. Mi-ar fi părut rău, dacă se întâmpla să nu avem cu ce plăti cheltuielile necesitate de nașterea copilului. Dar ești sigură că cinzeci de dolari îți vor fi de ajuns pentru scutece și toate lucrurile de care vei avea nevoie?

— Pe deplin sigură, răspunse ea și dete din cap.

Își va da toată silința ca să-i fie de ajuns. Va lucra totul cu mâna ei și nu va cheltui niciun ban mai mult.

— Cred că într-un fel sau altul, aș putea să câștig și eu ceva, zise ea.

— Nu, draga mea. Pentru nimic în lume. Va trebui să acopăr singur cheltuielile pricinuite de nașterea copilului meu.

— Dar e și al meu, murmură ea.

— Cred că știi foarte bine ce vreau eu să spun, răspunse Mark cu severitate și-i întinse foaia de hârtie: Ia hârtia aceasta, ca să știi dinainte pe ce te poți întemeia. În limita acestor sume, draga mea, ai toată libertatea de procedare.

A doua zi dimineață, când toată casa ei se uită la ea, ca în fiecare zi, strălucitoare și curată, se așeză în fața fereștii și examina socotelile

făcute în ajun, mai de aproape. Cinzeci de dolari – în limita acestei sume i se acordase toată libertatea de a proceda. Va fi adevărată plăcere, să constate ce se va putea face cu banii aceștia, ce stofe și ce material va putea cumpăra, pentru a-l transforma în lucruri mărunte și delicate... adevărată plăcere. Dar ea trecuse demult pe la magazine și vizitase toate secțiunile speciale, așa că știa destul de limpede că cinzeci de dolari... „Copiii noștri vor trebui să se mulțumească și ei cu ceea ce le putem oferi”, declarase Mark seara trecută și încleștase din fălci.

În dimineața aceasta era singură și rămase multă vreme cu privirea îndreptată spre pădurea întunecată și verde. Dar ea de ce să nu dea? Nu era niciun motiv care ar fi împiedicat-o să-și dea și ea partea ei și tot ce avea. De ce Mark să se lipsească de ultimul ban pe care-l avea, și numai el singur? O femeie ofere din trupul ei, din timpul disponibil, mai mult decât ar putea oferi un bărbat. Prin urmare ce o împiedică să ofere din ceea ce are și în altă formă? Din camera din fund care era cu fața spre soare, va face cameră pentru copil și o va mobila cu o mobilă minusculă, adaptată nevoilor lui. Ar fi inutil să recurgă la cârpăceli. Nu ar fi nici loial față de copil, dacă ea are posibilitatea să câștige o sumă de bani în folosul lui, dar va refuza să o câștige. Se ridică în picioare. Mark îi punea zăgazuri în cale, dar pune și copilului. Va trebui să recunoască adevărul – va încerca să-l facă să înțeleagă... După ce se uită vreme îndelungată la pădurea verde din apropiere, se urcă la etaj și îmbracă un costum verde de postav, își puse o pălărie mică de culoare cafenie, apoi coborî și se îndreptă cu pași repezi și hotărâți spre casa doamnei Fontane, unde sună la intrare.

— Vreau să vorbesc cu doamna Fontane, te rog, spuse ea cu îndrasneală fetei cu bonetă alba care veni să-i deschidă.

— Doamna Fontane este în grădină, împreună cu invitații.

Fata păru ca ezită, căci în aceeași clipă doamna Fontane, intră în casă prin cealaltă parte, de pe terasă, cu un snop de trandafiri în brațe.

— O, ia te uită, va să zică ai venit! exclamă ea. Tocmai vorbeam despre dumneata. Ascultă dragă, toată lumea este încântată de micul meu Cupidon. Îl voi arăta lui David Barnes, imediat ce va sosi în oraș. Vino să ieșim în grădină. Dora, pune florile acestea într-un vas cu apă.

Simți brațul doamnei Fontane petrecut sub al ei și se simți încălzită de glasul ei entuziast, căci doamna Fontane nu mai avea acum niciun motiv să se îndoiască de valoarea Cupidonului ei, de

vreme ce toată lumea era încântată de el. „Toate ar vrea să aibă câte un Cupidon, draga mea!” și făcu un gest care îmbrățișă grupul de femei indolente, așezate împrejurul havuzului, ca niște pete luminoase de ceață albastră, galbenă și trandafirie, proiectate pe verdele întunecat a tufelor de merișori care împrejmuiu aleea.

— A venit... tânăra care a făcut Cupidonul! strigă doamna Fontane. După ce se apropie de ele, le văzu că ridică obrazele zâmbitoare și frumoase spre ea, pe urmă le strânse mâinile prelungi și catifelate, cu degete împodobite de inele, și le auzi spunând cu glasuri calde și entuziasmte: „Îmi place băiețașul acela care-și privește chipul în oglinda apei!” „Ai făcut dintr-ansul ceva mai mult decât un Cupidon!”, „Spune, mie ce-mi vei face?”

— Ce vreți să vă fac? întrebă Susan fără să ezite. Lui Mark nu-i va spune că a trecut pe aici.

— O cheamă doamna Mark Keening, declară doamna Fontane cu glasul sonor, dar în realitate pentru mine este Susan.

Femeile o primiră în mijlocul lor cu entuziasm și începură să stăruiască, cu glasuri vesele și indiferente față de orice altă preocupare:

— O, Susan, vino să-mi vezi grădina și să-mi faci și mie ceva... probabil monumentul sau grupul pentru un havuz.

— Spune Susan, modelezi și busturi? Am un copil adorabil, cu un cap ca de tânăr Christ!

Încântată de cordialitatea cu care o primiseră între ele, le făgădui tuturor a să le facă ceva:

— Da, voi veni să văd grădina dumneavoastră. Mi-ar face plăcere să vă văd băiatul.

Aspectul acestei grădini, în dimineața blândă de Septembrie, cu femeile acestea frumoase și bogate, i se părea întocmai ca o pagină dintr-o carte de povești cu zâne. De ce oare femeile bogate sunt atât de comunicative și de binevoitoare? Își aduse aminte de biata doamnă Sanford, cu entuziasmul ei sfios. Dar auzi pe doamna Fontane spunând:

— Fata aceasta are calități neobișnuite, și într-o bună zi va face ceva ce ne va lăsa pe toți cu gura căscată.

Ridică privirea și întâlnește zâmbetul blând și plin de îndemn al doamnei Fontane.

— O, vă rog nu exagerați...

— Ceea ce-ți spun eu este numai adevărul, adăuga doamna

Fontane cu convingere și începu să-și facă vânt cu pălăria pe care o ținea în mână. Într-o bună zi mă voi opri în fața acestui Cupidon și voi spune la toată lumea: „Da, acesta este un original, făcut de Susan Gaylord, la începutul carierei ei artistice. Probabil știi că a trăit în orașul acesta. Casa în care și-a petrecut copilăria...” Pe urmă făcu o ușoară strâmbătură: Mi-a intrat un ghimpe de trandafir în degetul mare, și-și duse degetul la gură.

— Dați-mi voie, zise Susan și luând mâna doamnei Fontane, apucă ușor ghimpele între unghia degetului mare și arătător și-l scoase.

— Ia uitați-vă la mâinile ei, exclamă doamna Fontane și apucând-o de mână, i le întoarse în toate chipurile: Ați mai văzut vreodată mână ca acestea?

Se plecară toate și se uitară curioase la mâinile ei. Nici chiar Mark nu se uitase la mâinile ei în felul acesta.

— Uitați-vă la vârfurile degetelor! spuse doamna Fontane. Sunt late și puternice, dar cu toate acestea delicate, ca niște antene. Poți să le îndoi în toate sensurile, și întoarse vârful degetelor lui Susan spre dosul mâinii, ca și când ar fi fost arcuri.

Susan își examina și ea mâinile, ca și când n-ar fi fost ale ei. Era oare cu adevărat ceva deosebit în mâinile acestea ale ei? Doamna Fontane i le așeză ușor în poală și i le mângâie.

— În ziua când mi-ai adus statuia aceasta a lui Cupidon, mi-am dat numaidecât seamă cu cine am a face, declară ea categoric. Nu mă sfiesc câtuși de puțin să-ți spun limpede, că la început mă temeam, nu cumva să-mi faci ceva imposibil... înțelegi, fiica talentată a unui cetățean din localitate. Dar când mi-ai adus statuia, am înțeles că nu are nicio importanță de unde ești, cine sunt părinții dumitale și cu cine ești măritată. Nimic nu avea importanță. Într-o bună zi...

— Nu am intenția să părăsesc acest oraș, declară Susan grăbită. Aici este căminul meu, prietenii, familia... sunt incapabilă să-mi închipui că aș putea trăi în altă parte.

Doamna Fontane zâmbi și începu să caște.

— Susan Gaylord, dumneata ești un copil. O, Doamne, mi s-a făcut somn. Ar fi bine să plecați toate acasă. Susan, ia-le cu dumneata și vezi ce vor să-ți comande.

Doamnele începură să râdă toate dintr-odată. Două dintre cele din apropierea ei, se certară în glumă din pricina ei.

— Vino mai întâi să vezi grădina mea, Susan.

— Nu Diana, te rog; știi foarte bine că Michael trebuie să plece peste două săptămâni la școală.

— Sunt convinsă că până atunci voi putea termina amândouă comenzile, declară Susan. Eu lucrez foarte repede, după ce mi-am limpezit în minte tema ce mă preocupă.

— Bine, în cazul acesta vei face mai întâi pe Michael și pe urmă havuzul din grădina mea.

O poftiră să se urce într-o mașină și plecară, în timp ce doamna Fontane strigă pe urma ei:

— Acum ai plecat la drum, Susan, și numai Dumnezeu știe unde te vei opri.

Făcură kilometri nenumărați în largul câmpului deschis, ca să se oprească în fața unei case uriașe ale cărei clădiri rudimentare aparținuseră la început unui proprietar rural, sugrumat de datorii, și se pomeni în mijlocul unui hall cu lambrisuri de culoarea fildeșului, iar de aci intrară într-o cameră prelungă, cu draperii grele la ferești și în mijlocul ei, la o masă, văzu un băiat de paisprezece – cinsprezece ani, cu părul blond în inele, stând plecat asupra unei cărți.

— Michael! strigă mama lui.

— Ce este? întreba băiatul și ridică privirea. Glasul lui părea nemulțumit, dar avea un cap ca de înger.

— Ia uită-te la el! Spune-mi adevărul, crezi că fac o greșală, dacă țin ca să-i reproduc capul acesta în bronz sau în piatră sau orice alt material?

— De loc, declară Susan. Simți cum în toată ființa ei începe să gâlgâie nerăbdarea dorințelor nestăpânite de odinioară, întocmai ca apele unui izvor care a stat multă vreme pecetluit în stâncă: Este adorabil.

— Ia tăceți din gură, zise băiatul care începuse din nou să cetească.

Mai bine ar fi să taci dumneata, răspunse Susan.

Lasă-mă să-ți văd capul. Mama dumitale ar vrea să-i fac o copie și i-o voi face.

— Nu vreau să-l faci, protestă băiatul. Mi-e silă de astfel de vorbe – ea spune până și colegilor mei de școală – că vrea să facă o copie a capului meu. Nu vreau să mi-l faci.

— Asta nu depinde de dumneata, răspunse Susan râzând. Eu o

voi face. Și-ți voi arăta exact cum trebuie făcută. E foarte plăcut. Dacă vrei, îmi vei ajuta puțin la frământatul lutului. O voi modela la început în lut și pe urmă o voi turna în bronz. Copia va trebui să fie turnată în bronz, adăuga ea, adresându-se mamei lui.

Cele două femei se opriseră în apropierea ei și admirația cu care o ascultau, o făcea să aibă mai multă încredere în ea însăși.

— Vino astăzi după amiază pe la mine, se adresă ea lui Michael. La orele două. Vom lucra împreună, în camera de la mansarda.

Se uită la ea cu îndoială:

— Voi face drumul până acolo de-a-călare, răspunse el.

— Foarte bine, încuviință Susan și se întoarse spre cele două femei: Aș vrea acum să văd și grădina.

— Văd că te pricepi cum trebuie să vorbești cu el, zise mama băiatului în șoaptă. Nici nu bănuiești cât de greu este să te înțelegi cu el. De fiecare dată când trebuie să se întoarcă la școală, mă simt mai ușurată. La revedere, Susan. Când crezi că aș putea vedea capul pe care-l vei face?

— Peste o săptămână, răspunse ea. Bineînțeles, în lut.

— Doamne, era gata să uit. Spune-mi cât va costa?

Respiră adânc și închise ochii, ca și când ar fi sărit de pe o trambulină.

— Două sute de dolari, răspunse ea cu glasul ferm. Mama lui Michael se uită o clipă la ea, pe urmă îi răspunse repede:

— Două sute... foarte bine, domnișoară Gaylord. I-ar fi fost peste putință să-și dea seama, dacă suma i se pare prea mare sau prea mică. Dar ce importanță are, își zise Susan, după ce ieșiră în grădină.

— Uite ce, se auzi glasul sfios și fără inflexiuni al doamnei Vanderwelt, arbuștii în locul acesta își împreună ramurile și fac un fel de bolta firească, așa că un havuz ar fi foarte binevenit.

— Da, încuviință Susan, uitându-se la bolta de verdeață. Un havuz... se gândise de nenumărate ori la un grup tăiat în piatra și împrejurul lui șuvițe de apă. Havuzurile pe care și le cumpărau bogătașii, ca să și-le așeze în grădini, erau atât de urâte. Apa trebuia întrebuințată ca făcând parte din ansamblu și nu ca element cu totul deosebit – Îmi dați voie să mă mai gândesc la subiectul acesta. Aș vrea să vă fac un peisagiu compus din două elemente: piatra și apa; nu un simplu havuz.

— Serios? se mira doamna Vanderwelt. Ideea mi se pare

ispititoare. Și cât crezi că va costa...

— N-aș putea să vă precizez, doamnă, înainte de a face proiectul definitiv, răspunse Susan... Dar dacă ați vrea să-mi indicați o limită...

— Bine... ai fi de acord... să zicem cu cinsute de dolari?

— Am înțeles, declară Susan. Voi ține socoteală de asta.

Fu condusă acasă cu mașina, de astă dată singura, și după ce ajunsese în fața intrării de la căsuța ei, șoferul negru îi deschise ușa automobilului și coborî, ca apoi să urce grăbită treptele scării de la intrare.

În mijlocul salonului, unde cu câteva ceasuri în urmă stătuse îngândurată, se așeza acum din nou, dar fără să-și scoată pălăria din cap. Pe masă era foaia de hârtie cu socotelile făcute de Mark. Scrisese: cinzeci de dolari și adăugase în paranteză (limită pentru soția mea Susan). Azi dimineată plecase de acasă și făcuse rost de șapte-sute de dolari. Sau mai bine zis, în curând va putea avea șaptesute de dolari. Dar acum nu o înspăimânta amănuntul acesta. Era cu totul altă problemă, mai vastă, mai nelimitată, decât ar putea să fie banul. În dimineata aceasta, pereții șubrezi ai casei acesteia, pentru care Mark se trudise atât de greu ca să-i poată ridica împrejurul ei – fuseseră dați la o parte, cu un singur gest pe care-l făcuse ea. Se ridicase dincolo și mai presus de ei. Salonul acesta i se părea tot atât de mic, cât un dulap, acumă după ce văzuse camera uriașă în care fusese Michael. O, dar îi plăcea atât de mult camera aceasta! O făcuse ea, împreună cu Mark, pentru ca să aibă unde se adăposti. Se ridică în picioare, pe deplin hotărâtă. De ce adică să nu spună lui Mark limpede: „Ascultă dragul meu, de vreme ce am posibilitatea să fac și eu ceva, nu văd motivul ce m-ar putea determina să nu fac”. Pe urmă va vorbi cu el și despre bani.

După ce intră în bucătărie, ca să bea un pahar de lapte și să mănânce o bucată de pâine și un măr, începu să se gândească. Nu erau banii – sau mai bine zis, banii aceștia erau motivul care o făcea să se simtă atât de ne la îndemână – când va trebui să vorbească cu Mark. În sfârșit, dacă singurul motiv sunt banii, atunci nu este tocmai grav. Dar era ceva mai mult decât banii aceștia... ceva mult mai profund. Puțin după aceea, stând în mijlocul casei lor, i se păru ca totul a început să se destrame împrejurul ei, afară de capul unui băiat și niște tufe de merișori. Uită până și de banii de care avea nevoie pentru copilul ei. Apa și piatra... ce efect ar putea avea aceste două elemente în grădina plină de verdeață cu aspecte druidice, a unei femei bogate. Lua

creionul și blocul de bucătărie și încep să deseneze. Din fundul preocupărilor ei de acum o trezi soneria de la intrare și se ridică repede, ca să vadă cine este. În fața intrării era Michael, zvelt și înalt, profilat pe fondul întunecat al unui cal roib pe care un rânđaș îl ținea de dârlogi.

— Am venit numai ca să văd grămada dumitale de lut și materialul cu care lucrezi, declara el înțepat. Unde este mansarda?

— În podul casei, unde ai vrea să fie, răspunse ea și apuca în fața lui pe scară.

Nu cumva băiatul acesta îi va pricinui bătaie de cap, mai multă decât ar fi putut prevedea? Deschise ușa camerei de la mansardă în fața lui, cu un fel de sfială. Băiatul se opri în prag și se uită împrejurul său.

— Aici nu văd nimica, zise el.

— Cred că eu și dumneata și lutul suntem aici, răspunse ea. Ce ai vrea să vezi mai mult decât atâta?

Își sumese mânecile și după ce-și puse halatul, încep să frământa lutul.

— Copilul acesta e foarte ciudat, se auzi glasul băiatului.

— E un nou născut, răspunse ea.

Băiatul nu mai zise nimica. După ce ea se întoarse cu spatele spre el, ridică bucata de pânză cu care era acoperit bustul neterminat al lui Mark...

— De ce-ai făcut un om mort? întrebă el cu glasul cutremurat de groază.

— Nu este mort, se grăbi ea să răspundă, dar nu l-am terminat încă.

— Dumneata nu termini niciodată nimica din ce lucrezi? întrebă el, fără să-și desprindă privirea de pe bust.

— Sigur că termin; de astă dată voi termina capul dumitale... Vino, căci lutul e gata și te așteaptă.

Acoperi bustul cu bucata de pânză și după ce se apropie de ea, se uită la grămada de lut pe care o frământase pe masă.

— Mie nu-mi place să mă murdăresc pe mână cu noroiu.

— Atunci va trebui să faci altceva, deoarece lucrul pe care-l fac eu, trebuie să te murdărească pe mână cu noroiu, răspunse Susan.

— Aș putea să desenez, îi propuse tânărul. Eu desenez foarte mult.

— Ce desenezi?

— De, în majoritatea cazurilor desenez cai.

Își șterse mâinile și căutând între lucrurile ce le avea aci la mansardă, scoase hârtie de desen, creioane pastel și piuneze. Fixă hârtia pe perete, în apropiere de fereastră și-i întinse creioanele.

— Stai aci și vei putea să-ți desenezi calul pe care-l dorești, zise ea.

Luă creioanele din mâna ei și începu să deseneze, fără să mai zică nimica. Iar ea, urmărind lumina cum se frânge în părul lui strălucitor, începu să modeleze cu mișcări repezi lutul din care trebuia să creeze forma capului său.

Era greu să prindă asemănarea, deoarece capul lui tânăr avea o mulțime de sinuozități fugare, de umbre și lumini, de mișcări și nuanțe juvenile, neașteptate. Obrajii erau rotunzi ca ai unui copil, dar linia buzelor era energică și impulsivă, o gură de bărbat tânăr, cu toate că avea buzele pline și catifelate. Nu se întoarce nici o singură dată spre ea și putu lucra în tăcere, vreme de aproape un ceas. Pe urmă băiatul lăsă creioanele din mână.

— Am lucrat de ajuns, declară el. Restul îl voi termina mâine.

Se opri din lucru și se apropie de el.

— Ia te uită! Dar n-ai desenat decât pădurea, exclamă ea. Eu credeam că-ți vei desena calul.

— Eu voi intra în pădurea aceasta, călărind în galop, îi explică el, prin urmare am făcut la început pădurea, sub lumina ce se strecoară prin norul acela limpede, căci mâine lumina aceasta se va stinge. Dar afară de asta, eu voi fi foarte redus, în planul din față.

Copacii pădurii îi desenase în nuanțe sumbre, pe fondul senin de cer.

— E bun, declară Susan, foarte bun.

Primi cuvintele ei de laudă, fără să zică nimica și se apropie de capul pe care-l lucrase ea.

— Acesta sunt eu? întrebă el.

— Acela vei fi dumneata, răspunse Susan. Îți place?

— Mi se pare plin de noroi și murdar, răspunse el și clătină din cap. Dar eu nu știu cum arăt cu adevărat. Acum aș vrea să plec, dar mă voi întoarce mâine, ca să termin și calul.

Te voi aștepta, răspunse Susan. În clipa următoare el plecă. Înainte de a ieși din cameră, prinse linia fugară a profilului său și cu un

gest energic o fixă în lutul de lângă ea. Pe urmă își șterse mâinile și se apropie de fereastră. Îl văzu că a încălecat pe cal și pleacă. Pe urmă se uită din nou la desenul făcut de el. Era surprinzător, cât de bine prinsese umbrele pădurii profilate pe cerul tulbure de seară.

Era foarte greu să-i spună lui Mark cu indiferență, așa cum plănuise: „Mark, astăzi am câștigat ceva bani”. Oricare dintre femeile pe care le cunoștea ea, ar fi ieșit în calea soților lor și le-ar fi spus, fără ezitare. Lucile se lăuda întotdeauna, când se întâmpla să câștige doi dolari la bridge, „Hal va fi încântat – în luna aceasta am câștigat aproape doisprezece dolari – tocmai de ajuns ca să plătim femeia care vine să aibă grijă de copii, când eu sunt plecată de acasă”. Dar ea câștigase prea mult și prea ușor. Mark o va întreba: „Ce sumă?” Și când îi va spune, în ochii lui va tremura din nou lumina aceea sumbră, de care se temea atât de grozav, privirea ca de mort, ca apoi să-i răspundă. „Asta este mai mult decât aş putea eu câștiga în trei luni de zile, poate chiar patru”. Se simțea rușinată, din pricină că era în stare să câștige mai mult decât el. Era incapabilă să-l vadă că se umilește în fața ei. Dar afară de bani mai era și problema aceea despre care nu putea vorbi cu el, căci nu știa cum ar fi putut începe, dorința aceea, despre care știa că este mai tare decât ea însăși, nevoia, zbuciumul ascuns din sufletul ei, care o despărțea de el fără să înțeleagă de ce, doar cel mult că în astfel de împrejurări simțea că e singură, dorea să rămână singură, căci n-avea nevoie de prezența nimănui, nici chiar de prezența lui. Despre asta nu putea vorbi cu el. Putea să-i spună despre bani, dar o astfel de problemă nu o putea discuta cu el.

În bucătărie începu să se miște repede, de la plita la masă, de la masă la bufet, nerăbdătoare să-i prepare mâncarea ce lui îi plăcea. Dar preocuparea aceasta nu implica decât un efort cerebral redus și nu reprezenta decât un joc al manilor ei. Dar nici chiar mâinile parcă nu se mișcau în timpul lucrului cu aceeași agilitate, ca atunci când începea să modeleze lutul. În timpul cât pregătea chifteluțele din resturile fripturii de pui, rămase din ajun, salata cu aspic și desertul, gândurile ei alergau neostenite și făceau planuri. Ar fi fost zadarnic să nu se mai gândească la felul de femeie care era ea cu adevărat, și felul în care ar fi vrut să fie față de Mark. Înainte de orice, soțul ei trebuia să se simtă fericit, dar cum ar fi putut el să se simtă fericit, când în realitate ea era așa cum constatase singură. Mai erau și parantezele făcute de el (limită, pentru soția mea Susan).

Privirile îi fugiră pe fereastra deschisă a bucătăriei și se opriră în adâncul cerului boltit deasupra pădurii. Lumina apusului se stinsese, dar poala cerului mai era și acuma aprinsă, iar în apropierea ei văzu luceafărul de seară legănându-se și clipind sfios printre nori. I se părea semnificativ, în singurătatea lui măreață, cu lumina rece și sclipitoare. Fără să-și poată da seamă cum, Susan se simți învăluită de singurătate, dar cu toate acestea singurătatea aceasta nu i se părea grea. Se uită împrejurul ei prin bucătărie și i se păru stranie și neobișnuită, ca ceva trecător, un loc pe care l-ar fi putut părăsi de pe o zi pe alta. Se reculese repede și încercă să revină la realitate.

— Va trebui să mărturisesc totul lui Mark, își zise ea. El trebuie să cunoască tot ce mă preocupă și tot ce fac. Acesta este singurul mijloc, pentru a mă simți în siguranță”. Pe urmă se întreba: „Dar care este motivul, că eu nu mă simt în siguranță?” Trase perdelele peste fereastră, ca să se ascundă de steaua ce strălucea singură pe cer. Se închise în bucătărie. Pe urmă se auzi glasul lui Mark în fața ușii:

— Mi se pare că arde ceva, sau poate mă înșel? Se repezi la plită și feri chiftelele care pe o parte se prăjiseră, de păreau cafenii și începuseră să se scorojească.

— O, Mark, exclamă ea. Ai venit tocmai la timp, și după ce lăsa tigaia cu chiftelele din mână, se repezi în brațele lui.

Era un bărbat atât de blând și de bun. De ce-și închipuise oare că-i va veni atât de greu să-i spună adevărul?

— Făgăduiește-mi... haide repede, făgăduiește-mi că nu te superi, dacă-ți voi spune ceva, stăruie ea, după ce terminară cu masa. Afară se răcorise atât de mult, încât aproape nu se mai puteau așeza seara pe pridvorul casei, dar îmbrăcase un sweater și se înfășurase în pardesiul lui cel vechi de tweed.

— Au răsărit stelele, spunea el. Când m-am întors adineaori acasă, nu se vedea decât una singură care scapără sus, deasupra pădurii. Haide să ne mai așezăm odată în pridvor; aceasta va fi ultima seară, căci se va lăsa iarnă în curând. Pe urmă adăugase: Crezi că ar putea exista ceva cu ce m-ai putea jigni, dacă mi-ai spune?

Se așezase la picioarele lui în genunchi, cu obrazul tulbure sub lumina stelelor, și ridicase fruntea spre el:

— Eu pot să te jignesc mai mult decât oricare femeie și tot așa mă poți jigni și tu pe mine, deoarece noi ne iubim unul pe altul.

Se plecă spre ea și o privi în tăcere, dar ea nu-i vedea ochii ci

numai liniile tulburi ale obrazului, bărbia și fruntea, cu sprâncenele întunecate, linia nasului și a gurii.

— Ce este? Întrebă el.

— Îmi făgăduiești?

— Nu se poate ca tu să mă jignești, căci noi doi ne cunoaștem.

— Dar îmi făgăduiești?

— Foarte bine, îți făgăduiesc, deși nu cred să fie nevoie de așa ceva... Vino și așază-te pe genunchii mei.

Se ridică și i se urcă pe genunchi, ca să-i simtă brațul vânjos încolăcit împrejurul mijlocului.

— Mark, m-am gândit astă noapte la ceea ce am vorbit noi aseară – dar să știi ca eu țin și acuma să-mi plătesc partea mea – să fac ce voi putea, și aducându-mi aminte de lucrările mele de modelaj, m-am dus la doamna Fontane, unde din fericire am găsit câteva prietene de ale ei care mi-au dat două comenzi.

— Stai, ridică-te puțin, zise el. Aș vrea să-mi aprind luleaua.

— Ascultă Mark, statuia lui Cupidon arată foarte bine, zise ea stând dreaptă în fața lui. Flacăra chibritului tremură prin întuneric și-l auzi pufăind de câteva ori, pe urmă întinse brațul după ea și o așază din nou pe genunchii lui.

— Haide, continuă, zise el.

— Va trebui să fac un bust, pentru una dintre doamne, iar pentru cealaltă un havuz.

— Sunt vilegiaturist!?

— Da, răspunse Susan.

— Cât îți oferă?

— Mark... te rog să nu te superi... șapte sute de dolari.

— Șapte sute! se miră el. Ascultă Suc...

— Te rog, nu spune nimica, zise ea și-i acoperi gura cu latul mâinii, căci toate acestea nu au nicio importanță. Ascultă Mark, dă-mi voie ca în camera din fund să aranjez o cameră pentru copilul nostru, să-i cumpăr un cărucior bun și un pătuc. De ce să nu mă lași, când am toate mijloacele trebuitoare?

Îi ridică mâna la buze și i-o sărută, pe urmă o feri din nou și luă luleaua. Se depărta puțin de el și-l privi ușurată. Nu se va supăra. Oare ce o determinase, să-și închipuie că îi va veni greu să-i spună adevărul?

— Asta îmi aduce aminte de ceva ce m-a preocupat și pe mine, dragă Sue, zise el. Își scutură cenușa din lulea și o așază cu grijă pe

marginea pridvorului.

Mi-ai făgăduit că nu te vei supăra, se grăbi ea să adauge.

— Aci nu este vorba de supărare, răspunse el, ci este vorba de ceea ce ar putea fi just față de tine, draga raea Sue. Aș vrea să fiu just față de tine și nu știu cum ar trebui să procedez.

— Să rămâi față de mine așa cum ai fost și până acuma, dragă Mark, îl imploră ea. Mie-mi place felul de viață pe care-l ducem împreună.

Dar el părea că nici nu o aude. Brațele lui o cuprinseseră strâns.

— Eu aș vrea ca tu să faci așa cum îți place, răspunse Mark în șoaptă. Începe și aranjează-ți camera de la mansardă, căci aceasta este dorința ta cea mai arzătoare. Eu mi-am dat seamă de acest amănunt chiar de la început.

Se desprinsese din brațele lui și se ridică în picioare.

— Eu nu mă gândesc câtuși de puțin să-mi aranjez camera de la mansarda, răspunse ea mirată. Eu vreau să-mi procur lucrurile de care are nevoie copilul, nu mă gândesc la mine. Și nu înțeleg la ce te gândești acum.

— Iată că te-ai supărat... va să zică tu ești cea care se simte jignită, exclamă el mirat. Singurul amănunt care mă interesează pe mine, este faptul că n-aș vrea câtuși de puțin să-ți închipui, că nu vei putea face tot ce poțestești, de vreme ce te-ai măritat cu mine. Nu vreau să renunți la plăcerile tale, și dacă este ceva ce ai dori să faci și la care eu nu mă pricep, atunci nu mai ezita, ci apucate de lucru.

— Bine, Mark... începu ea și se opri numaidecât.

— Presimt că eu nu sunt omul care te-ar putea satisface sufletește, adăugă el și în glasul lui tremura o adâncă amărăciune.

— O, iubitele, iubitele, iubitul meu, protestă ea și întinse mâna prin întuneric după el.

— Eu știu foarte bine, că tu ești cu totul alt soi de femeie, murmură el cu obrazul îngropat la sânul ei. Am presimțit întotdeauna că tu ești altfel de femeie. Ce drept am eu să te...

— Taci, te rog... nu mai continua, îl întrerupse Susan cu glasul în șoaptă. Când te aud vorbind în felul acesta, îmi face aceeași impresie, ca și când m-ai alunga din casă. De aci înainte nu voi mai pune niciodată mâna pe lut și nici pe pensulă.

— Dimpotrivă, vei pune! Ridică fruntea și se uită la ea. Ascultă Sue, nu e just să-mi răspunzi în felul acesta. Eu n-am făcut altceva,

decât ți-am mărturisit gândurile...

— Una este ceea ce mi-ai spus, și alta ceea ce ai simțit. Văd că te simți rănit până în adâncul sufletului, dar nu înțeleg motivul. Va trebui să aflu acest motiv, și să încetez de a ți-l mai oferi. Poate sunt banii?

— Da' de unde, se grăbi el să-i răspundă. Acum era în picioare alături de el și-i pusese mâna pe umăr. În orice caz nu este numai din pricina banilor...

— Sau poate ai prefera ca din banii aceștia să nu întrebuițez nimica pentru necesitățile copilului? stăruie ea. Mark, trebuie să aflu adevărul.

— De, ca să-ți spun adevărul, răspunse el cu încăpățănare, din fundul întunericului, eu cred că fiecare bărbat preferă să îngrijească singur de nevoile familiei lui. Închipuie-ți în ce situație este pus, când vede că nu este în stare să cumpere nici scutecele de care va avea nevoie copilul său. Dar...

— Prin urmare voi respecta limitele sumei ce mi-ai acordat-o, declară ea categorică.

— Îmi dau seamă că nu am niciun motiv să simt și să gândesc în felul acesta, o întrerupse el. Pe urmă nici n-aș putea afirma ca acesta este adevăratul motiv... n-aș putea spune exact care este... cum aș putea eu să-l cunosc și cum aș putea să-ți spun ce simt cu adevărat!

— Dacă tu nu ești în stare să-mi spui, atunci cum crezi că voi putea să aflu adevărul? întrebă ea.

Nu răspunse nimica. Între ei se așternu o lungă tăcere, grea de spaimă și de așteptare. Pe urmă începu din nou să vorbească cu glasul liniștit și aproape firesc, cum fusese și până acum.

— Ascultă Susan, adorata mea. Va trebui să-mi limpezesc sentimentele, ca să-mi dau seama de starea în care mă găsesc. Afară de asta eu nu am niciun drept să te opresc, ca să faci pentru copilul nostru anumite lucruri pe care eu nu sunt în stare să le fac. Hai să le facem pe din două. Accept ca o jumătate să rămână în grija ta... și prin întuneric întinse mâna spre ea, în semn de înțelegere.

— Dar dacă se va întâmpla ca nici soluția aceasta să nu fie pe placul tău, îmi făgăduiești să-mi spui numaidecât?

— Îți făgăduiesc, răspunse el și degetele i se încheștară pe mâna ei oprită pe umărul lui.

— Altfel eu nu voi continua în niciun caz să mai lucrez, căci pentru mine tu prețuiești mai mult decât toate comorile din lume,

declară ea.

Întinse din nou mâna după lulea.

— Nu sunt tocmai sigur că pricina stării mele sufletești ar fi banii, adăugă Mark. Te rog, ridică-te în picioare, ca să pot aprinde un chibrit.

— Atunci ce poate să fie? Întrebă ea, uitându-se la el.

— Să fiu afurisit dacă știu. Gata... așază-te din nou, căci vreau să te simt aproape.

Dar după ce se cuibări din nou în brațele lui, simți că-i va fi peste putință să se abandoneze cu totul plăcerii de a se simți strânsă lângă el.

— Va trebui să aflu eu singură motivele”, gândi ea, dar nu zise nimica. Nici Mark nu mai scoase nicio vorbă și în brațele lui se simți străină și pustie. Luna se ascunsese printre nori și coborâse de cealaltă parte a zării. Luminile caselor de peste drum începură să se stingă una după alta și noaptea deveni mai adâncă. Dar mai întunecată decât însăși noaptea, părea pădurea din apropiere care parcă sta pitită sub clipirea stelelor.

— Haide să intrăm în casă, zise Susan neliniștită. Mi se pare că sunt obosită.

— Nu trebuie să te simți obosită. Când te aud plângându-te de oboseală, nu te mai recunosc, răspunse el cu blândețe.

Susan nu zise nimica; se lasă condusă aproape pe sus, până în dormitor. În seara aceasta simțea nevoia să-l știe lângă ea și să-l simtă aproape. Îl lăsă să-i ajute să se dezbrace și să-i pregătească baia, iar după ce-și îmbracă halatul de noapte îi dăde voie să-i perie părul despletit și lung. Aceasta era o concesie pe care nu i-o acorda prea des, deși lui îi plăcea foarte mult, dar prefera să se perie singură, căci mâinile ei agile și îndemânătice reușeau mai bine decât ale lui, care erau stângace și grele, așa că de multe ori, fără să-și dea seamă, o smulgeau și o chinuiau. Dar astă seară îl lăsă să facă ce vrea, văzându-l ca începuse să tremure din cauza patimii cu care se apropiase de ea.

— Ai un par adorabil, declară el și-și îngroapă obrazul în părul ei. E atât de frumos, atât de frumos, murmură el din nou și adăugă: Mi se pare că eu nici astăzi nu sunt în stare să-ți spun exact ce culoare are părul tău – o fi cafeniu, castaniu, sau de culoarea aurului – căci părul tău are toate nuanțele. O strânse la piept, dar ea se simțea tot singură și pustie, cu toate că Mark era lângă ea. Probabil din cauză că alături de soțul ei nu se simțise până acuma niciodată singură, astăzi se simțea cu

atât mai departe de el și mai singură, cu cât i se părea că este preocupată de ceva, la care nu putea să participe și el.

Adevărul era că ei nu se simțiseră niciodată singuri, alături unul de altul, mai ales înainte de asta, când păreau atât de adânc legați. În timpul nopții ce urmă, își zise că poate senzația aceasta se datorează faptului că în pânțelele ei copilul începuse acuma să crească, să ia formă și să devină, cu fiecare ceas care trecea, o ființă cu totul aparte. Copilul acesta va moșteni până și patima lor, așa că începu să se sfiască de pornirile ei pătimașe și în oarecare măsură chiar de Mark însuși.

— Nu uita copilul, murmură ea, ferindu-se din calea lui.

— Nu trebuie să faci niciodată, ceea ce crezi că nu trebuie făcut, răspunse el, fără să protesteze.

Prin urmare nu exista niciun mijloc, să poată afla ce s-a schimbat în raporturile dintre ei. Nici nu-i rămânea altceva de ales, decât să continue viața de toate zilele, așa ca și până acuma, și să termine lucrările comandate. Termină bustul lui Michael, lucrând încet și cu mai multă băgare de seamă, decât întrebuițase la tot ce făcuse până astăzi.

Acum venea fără nicio sfială și urca scările în fugă, până în camera de la mansardă, fără să mai strige pe Susan. Când intra și ea în atelier, îl găsea întotdeauna cu o bucată de hârtie de desene în mână, și după ce-i spunea un simplu „bună ziua”, începea să deseneze. Nu pune niciodată mâna pe lut și fiecare desen pe care-l făcea, se deosebea de cel precedent. Primul pe care-l făcuse, era prins și acuma în piuneze, lângă fereastră. Lucrase la el vreme de trei zile, învăluit în liniște deplină, iar pădurea o făcuse uriașă, sumbră și misterioasă: în primul plan era calul care se îndrepta spre ea în galop, iar călărețul era el însuși, cu părul tremurând în vânt, cu obrazul ridicat în sus și trupul repezit spre pădure. Calul și călărețul erau foarte mici, dar îi prinsese în continuitatea mișcării. Nu reușise să facă nimic altceva, cu atâta elan. Toate celelalte schițe ale lui erau desenate în linii energice și neprecise, parcă el însuși n-ar fi știut tocmai limpede ce vrea să facă. Ea nu-l întrebase niciodată: „Ce faci acolo?” Îl lăsase de capul lui și continuase să lucreze tăcută și preocupată de trăsăturile obrazului său.

Pe urmă el trebui să plece la școală și mai lucră vreme de câteva zile din memorie, ca să termine ultimele linii ce le mai avea de făcut. În câteva rânduri i se păru că trăsăturile obrazului acestui tânăr i-au fugit din amintire și nu-și mai putea aduce aminte de el. În astfel de

împrejurări se apropia de desenele făcute de el și le examina îndelung, fără să le înțeleagă, sau înțelegându-le, și în timpul acesta chipul lui începea să se închege din nou în amintirea ei. Astfel reuși să termine bustul și mama băiatului veni să-l vadă, înainte de a-l trimite la turnat. Se opri în fața lui și se uită la el, de sub gardinile largi ale pălăriei ce o avea în cap.

— Seamănă exact cu el, declară ea într-un târziu, doar că nu sunt în stare să-mi dau seamă destul de limpede, ce face anume. Este o privire, ceva în expresia lui, pe care eu nu sunt în stare să o înțeleg. Spune-mi Susan, ce face?

— Galopează spre pădurea aceea întunecată, răspunse Susan.

— Cât este de straniu, murmură mama lui.

Susan însă nu mai zise nimica și întinse pânza peste bustul de lut.

Dar după ce rămase din nou singura, se urcă în atelier și ridică pânza de pe bust. Se uită îndelung la el, fără să se gândească la nimic anume, ci mai mult lăsându-și senzațiile să trepideze slobode, întocmai ca o pânză de ceață care se ridică, se răspândește, pe urma se ridică din nou și te învelește în palele ei. Apoi dintr-odată, în mijlocul acestei tăceri i se păru că aude glasul lui Michael, cum scapă printre buzele de lut ale bustului, dar cu toate că ea nu auzea altceva decât un sunet și nicio vorbă articulată, îi fu de ajuns. Își dădea seamă că acum e terminat și că bustul este bine făcut. Dar cu toate acestea, în timpul cât ascultă în mijlocul tăcerii, se simți cuprinsă de o spaimă neînțeleasă și departe de toată lumea, până și de Mark. Se întoarse grăbită și coboră scara în goană, apoi se așeză la birou și scrise doamnei Vanderwelt o scrisoare în care-i spunea că deocamdată nu poate face grupul pentru havuzul din grădina ei. Era mult mai bine, dacă ceea ce va consacra ea pentru copilul ei, va fi proporționat cu suma pe care o va putea sacrifica Mark.

După ce termină scrisoarea și o sigila, rămase adâncită în gânduri ca pe urmă să renunțe la lucrurile ce plănuise să le cumpere pentru copilul lor. Lucrurile acestea pentru el nu aveau atât de mare importanță; pentru bunăstarea lui era mult mai important ca dragostea dintre părinții săi să nu fie tulburată de nimica. Dragostea este ceva straniu care resimte cea mai infimă schimbare în raporturile dintre doi oameni. Odinioară își închipuise că dragostea este tot atât de trainică, pe cât este viața, și tot atât de nesfârșită ca și timpul. Acum

Însă era convinsă că dragostea este un sentiment delicat, care trebuie mereu ocrotit, cultivat și ținut treaz. Doi oameni care se iubesc unul pe altul, nu pot fi niciodată pe deplin liberi și fără niciun fel de restricție în purtările lor unul față de celălalt. Va trebui să fie mereu prevăzătorii față de dragostea lor, pentru a nu o jigni și a o ține trează. Dragostea e foarte fragilă, și poate fi jignită cu atâta ușurință și în mod ireparabil, chiar atunci când nici nu te gândești. Acuma după ce Michael a plecat, ea nu va mai intra niciodată în camera de la mansardă.

De fapt întrebuițase mai mult timp decât ar fi trebuit, la perfecționarea liniilor acestui bust. Iar acuma după ce hotărâse să nu mai tacă nimica, pentru a câștiga bani, va trebui să facă ea însăși lucrurile ce avusese de gând să le cumpere, ori pentru a le putea termina, va avea nevoie de mai mult timp liber. După ce se sfârși toamna și vremea se raci, prevestind iarna apropiată, se duse și cumpără pânzaria de care avea nevoie și începu să coasă, pe urmă cumpără fire de lână albastră luminoasă și începu să tricoteze. Mama ei îi aduse o valiză plină de rufe de copii, curate și îngălbenite de vreme, iar într-o zi mama lui Mark – care era o femeie bătrână și tăcută, o conduse în camera veche și nelocuită din casa ei de țară, în care se născuse soțul ei, și deschizând sertarul unui sipet, îi spuse:

— Dacă ai nevoie de ele...

Dar Mark fusese singurul ei copil și văzu ochii bătrânei care se uitau înduioșați la puținele lucruri ce-i mai rămăseseră de la fiul ei, așa că-i răspunse:

— Nu cred că voi avea nevoie de ele. Păstrează-le eu sfințenie, mamă.

— Aș fi vrut – să te ajut, stăruia mama lui Mark.

— Dacă voi avea nevoie de ajutor, îmi voi aduce aminte de bunătatea dumitale, răspunse Susan cu glasul liniștit.

Mama lui Mark, care era o femeie ciolănoasă și numai rareori se întâmpla să scoată câte o vorbă, nu ieșea niciodată din casă, așa că Susan spunea de multe ori soțului ei: „N-ar fi bine să te duci și să faci o vizita mamei tale?” Soțul ei începuse să se înstrăineze de părinții săi, din pricină că bătrânii aceștia doi, țineau să rămână pentru toată viața ceea ce au fost întotdeauna. „Sunt atât de mândri de tine – du-te la ei, ca să-i vezi ce mai tac”, stăruia ea. Dar el îi răspundea supărat: „Când mă duc la ei, îi găsesc întotdeauna, exact așa cum i-am lăsat. Ei nu au să-mi spună nimica și nici eu nu am ce le spune lor”. Uitându-se acuma

la capul mare și fără basma al soacrei sale, Susan se gândi: „Ar fi un portret adorabil... în piatră – o țeastă de stânca, cu ochii adânci, cu gura mare”. Pe urmă încercă să alunge gândul acesta. Nu va mai intra în camera de la mansardă; va trebui să treacă multă vreme, până când se va putea decide; probabil nu va mai intra niciodată în camera aceea.

— De ce nu te duci mai des pe la părinții tăi? întrebă ea pe Mark într-o seară.

— Ce legătură au oamenii aceștia cu mine. Ce ajutor am avut de la ei în viață. Eu mi-am croit drumul singur, fără ajutorul lor, răspunse el.

— Ți-au dat viața.

— Atât nu e tocmai mult, ripostă el.

— Viața, singură viața, își zise ea, aducându-și aminte de mama lui Mark – atât este tot ce a fost ea în stare să-i dea, dar lui Mark i se părea că nu e de ajuns. Cu toate acestea este cel mai prețios dar pe care ți-l poate face o femeie... Dacă atât este tot ce-ți poate oferi o mamă, atunci darul acesta trebuie să fie cel mai prețios dintre toate.

Susan născu pe John într-o cameră mică de spital. Doctorul încercă să glumească.

— Ești atât de pricepută în treburile acestea, de parcă ai fi mama a zece copii.

Știa foarte bine că vorbele doctorului sunt cu totul lipsite de temei. Dar în timpul cât se plimbase neliniștită, prin camera aceasta mică de spital, așteptând nașterea copilului ei, luase hotărârea să nu geamă și nici să nu țipe în timpul durerilor. O femeie din camera de alături începuse să se zbată în chinurile facerii și-i auzea glasul plângător: „O, presimt că voi muri. Cred că mi-a sosit ceasul!” Ea își dorise copilul acesta, îl crescuse în pânțele ei și dorea să-l nască. Auzi acuma țipetele prostesti din odaia de alături și când veni și rândul ei, strânse din falei.

— Cum te simți, draga mea? întreba Mark, arătându-se în cadrul ușii.

— Admirabil! răspunse ea scurt, dar ochii îi ardeau ca două flăcări, din cauza chinurilor, și palmele manilor îi erau umede. Ceasul ce urmă după aceea, îl petrecu în muțenie desăvârșită.

— Constat, doamnă Keening, că dumneata n-ai suferit aproape de loc, în timpul nașterii! declară infirmiera.

— Ești o caraghioasă și o proastă, gândi Susan. Acum sta întinsă

pe spate. John se născuse. Fruntea îi era și acuma plină de broboane de sudoare, din pricina durerilor. Infiriera ridicase în brațe o făptură minusculă, învelită într-un cearșaf, și cu capul negru. Nimenea nu putea bănuî prin ce chinuri cumplite trecuse. Se simțea sfârșită de dureri. Dar era mulțumită, că nu-i scăpase niciun țipăt. Simți pe Mark că se apropie de ea, pe vârful picioarelor și se plecă să o sărute:

— Doctorul spune, că în viața lui n-a văzut o naștere atât de ușoară.

Se uită la el și zâmbi, dar nu fu în stare să scoată nicio vorbă. Abia acuma începuse să simtă că durerile se molcomesc, și trupul, ei frământat de chinuri, se destinde, ca trupul unui naufragiat pe care valurile furtunii l-au aruncat pe țărni. Dormi aproape fără să se mai trezească vreme de două săptămâni, zi și nopți fără întrerupere, ca la urmă să se trezească tot atât de sătulă de somn, ca și de dureri, și se întoarse acasă. Înainte de a pleca de acasă, încuiase ușa de la camera mansardei, iar la întoarcere nu o mai descuie.

Camera lui John era un fel de inimă prin care pulsa toată viața casei lor, deși era o cameră aproape goală, căci nu avea nimica decât un pătuc, o masă și un scaun.

Dar după ce mai trecu o bucată de vreme, se obișnuî cu încăperea aceasta pustie și nu mai vedea într-însa decât prezența lui John. Până acuma nu avusese niciodată ocazie să trăiască în tovărășia unui copil mic, dar de astă dată își dădea seamă chiar de la început, că acest copil avea o personalitate a lui. Era incapabilă să înțeleagă cum se face că zămisind o ființă, înseamnă că i-ai dat și un caracter. Urmărindu-l cu toată atenția, îi fu peste putință să descopere la copilul acesta o asemănare cât de mică, fie cu ea însăși, fie cu, Mark sau oricare altă persoană. Copilul acesta se întinsese departe înapoi, spre înaintașii lui demult morți, de la care împrumutase trupul acesta scurt și voinic, mâinile puternice și cu degete scurte, capul rotund și ochii lucitori de culoarea alunelor, gura cu buzele țuguiate și cumini, încât îi venea să râdă, când se uita la trăsăturile grave ale acestei guri, în mijlocul obrazului său de copil. Într-un rând, stând cu John în poală, își aduse aminte de copilul de lut din camera de la mansardă și trebui să se ducă, să-l mai vadă odată. Nu se va uita la celelalte lucruri de acolo și va părăsi mansarda numaidecât. După ce intra în cameră și descoperi lutul, văzu că a început să plesnească puțin, din pricină că se uscăse, iar pe obraz se vedeau creșuri subțiri, care-i dădeau o stranie

înfățișare de vârstă prematură. Capul lui era acum repezit în sus, de nerăbdarea întrebării: „De ce m-am născut eu în lume?” Îl acoperi repede cu bucata de pânză și cobora la parter. Dar după ce mai crescuseră, John începu să semene cu Mark mai mult decât cu ea. Toată ziua îl supraveghea și-l îngrijea, dar niciodată nu-l văzuse repezindu-se în brațele ei, cum făcea când vedea pe Mark. Soțul ei îl răsfața. Acuma când se întorcea acasă de la slujbă, nu mai trecea prin toate camerele casei, ca s-o găsească, cum făcea până acum. Se ducea de-a dreptul în camera copilului și uneori râsul lui sănătos o făcea să-și dea seamă că el s-a întors acasă. În râsul lor comun i se părea că este ceva sănătos și trainic, o legătură caldă și intimă, așa că de multe ori când îl auzea râzând împreună, nu intra în odaia copilului ci își vedea de lucru la bucătărie, în astfel de împrejurări se oprea o clipă și se uita pe fereastră, pe urmă pereții păreau că se șterg din fața ei și se vedea pe ea însăși, rătăcind prin pădurea din apropiere. Din ziua când se născuse John, se simțea mai mult singură, decât în tovărășia cuiva. I se părea că a terminat ceva, dar nu s-a gândit încă să înceapă nimic nou. Zilele se scurgeau una după alta, cu obișnuitele treburi ale casei, dar creierul ei era în așteptare.

— Am început să-mi uit de toate prietenele, spuse ea într-o seară lui Mark, în timpul cât întârziară împreună la masă. Mă simt ca și când aș fi în urmă cu toate celea. Uite ce Mark, cred că ar fi bine să invit pe cineva la mine.

— Admirabil, declară el. A trecut o veșnicie, de când n-a mai fost nimenea pe la tine. Cred că te simți destul de bine, ca să-ți poți primi prietenele?

— Mă simt mai bine decât oricând înainte de asta.

Era adevărat că ea se simțea neliniștită, din pricina unui surplus de energie ce se frământa într-însa și pe care nici nașterea lui John nu reușise s-o liniștească. Mama ei îi spunea îngândurată: „Nu te frământa cu treburile, Susan. Cred că acum a sosit vremea ca tu să-ți iei o femeie care să te ajute”.

— O, John e un copil foarte cuminte, și aproape nu-mi pricinuieste nicio bătaie de cap, răspundea ea nerăbdătoare.

Într-una din zile tatăl ei veni la ea. Îl auzi bătând cu bastonul în dușumelele de la vestibul, și când ieși să vadă cine este, se pomeni cu el în fața ei, stând în picioare și cu boneta împinsă pe o ureche.

— Am vândut un poem, declară el. Maică-ta îmi spune că tu

nu-ți mai vezi capul de treburi, și începu să se scotocească în buzunare.

— O, Doamne Sfinte, protestă Susan. Spune drept tată, arăt eu ca o femeie care nu mai prididește cu lucrul? Eu tocmai dimpotrivă, cred că în casă nu prea am ce face. Uite-te la mine!

Se uită la ea și începu să zâmbescă:

— Îmi pari tot atât de puțin sfârșită de lucru, ca și Statuia Libertății, declară el. Ei bine, în cazul acesta de ce nu vii, să-mi mai cânti din când în când cate ceva?

— Nu uita că am pe John, răspunse ea.

— Adu-l și pe el cu tine. Adică de ce nu. Cred că-i va face bine, să asculte și el puțină muzica.

— Bine, voi veni, răspunse ea după o clipă de gândire. La urma urmei, de ce nu?

Aduse copilul și plecară împreună, pe urmă bătrânul îi așternu un pătuc de perne pe canapeaua din odaia lui.

— Așa, acum prefă-te c-ai uitat de el... și haide să-mi cânti ceva.

Începu să cânte, și în timpul muzicei, îl uită cu totul. Dar muzica aceasta nu făcu altceva decât să exagereze și mai mult senzația de singurătate din sufletul ei. „Probabil am nevoie să văd oameni împrejurul meu”, își zise ea. „Va trebui să-mi invit prietenele la mine”.

— Te simți bine? o întrebă tatăl ei pe neașteptate, când o văzu că închide pianul. Ești fericită și mulțuzită în casa ta?

— O, sigur că da, răspunse Susan zâmbind. De ce să nu fiu fericită? Am tot ce mi-am dorit – Mark reușește foarte bine în cariera lui – zilele trecute a vândut unui sculptor casa Grainger – nu-i așa că e foarte interesant?

— A avea tot ce se poate dori, nu înseamnă numaidecât ca cineva este mulțumit, declară tatăl ei.

— Susan, Susan, se auzi glasul doamnei Gaylord din josul scării, nu vrei să cobori?

— Vin numaidecât, răspunse ea și ridica pe John dintre perne, fără să-l trezească.

În dormitorul de la parter mama ei îi luă copilul din brațe și începu să-l lege pe genunchi. John adormi repede și adânc.

— Ai mare noroc, că băiatul acesta este atât de sănătos, șopti mama ei. Pe urmă adăugă tot atât de încet: Sunt foarte mulțumită că ai un copil. Oamenii căsătoriți, după ce mai trece un an sau doi de la căsătoria lor, încep să simtă nevoia de altceva; mai ales femeia.

La început nu se gândesc decât la ei înșiși și la felul în care își vor începe viața, iar plecările și întoarcerile acasă ale bărbatului, la aceleași ore, încep să devină obișnuință, așa că-ți mai dorești ceva. Făcu o pauză și continuă cu oarecare sfială: De... eu cred că tu și Mark sunteți exact ca și ceilalți oameni.

— Nu știu ce să zic, răspunse Susan, pe urmă adăuga: Noi ne simțim foarte fericiți.

— Așa și trebuie, încuviință mama ei. Știu că părinții lui Mark sunt oameni simpli, dar sunt oameni cumsecade. Bănuiesc că felul acesta de bărbați sunt cei mai buni soți. Mi-am zis întotdeauna, că tatăl tău poate s-ar fi simțit mult mai fericit, dacă părintele lui n-ar fi fost un muzicant de profesie. Împrejurarea aceasta l-a făcut ca toată viața să se simtă sufletește neliniștit, și crede-mă pentru mine aceasta a fost sarcină destul de grea.

— Spune-mi mamă, cum arăta bunicul? întrebă Susan, își aducea aminte, din anii copilăriei, de un glas întărit, de un cap enorm, cu părul alb și răvășit, și de niște mână neliniștite care se repezeau parcă le-ar fi purtat o voință cu totul străină de stăpânul lor.

— Aproape mi-am uitat și eu, răspunse mama ei. A murit de ani îndelungați. Eu n-am ținut niciodată la el și nici el nu m-a iubit. N-am fost în stare niciodată să-l înțeleg ce spune. Vorbea într-un fel, încât ar fi fost peste puțină să înțelegi ce vrea. Mie-mi place ca totul să fie simplu și cât se poate de firesc.

John care sta pe genunchii ei, deschise ochii și le zâmbi la amândouă. Se uitară la el și începură să râdă, uitându-și de conversația lor de până acuma și simțindu-se unite, datorită prezenței lui. Pe urmă mama ei oftă.

— Nici nu bagi de seamă cât de repede cresc... Ascultă Susan, Mary ar vrea s-o trimitem undeva la o altă facultate, deși știe foarte bine că aici, tatăl ei fiind profesor, instrucția ei nu costă nimica. Fata asta este mult mai greu de stăpânit, decât erai tu, pe vremea când ai fost acasă.

— Nu știe nici ea ce vrea anume, răspunse Susan, ori tocmai aceasta este marea dificultate. Eu zic s-o lăsați să se ducă unde vrea.

— Da, răspunse mama ei cu îndoială. Nu știu zău dacă noi ne vom putea permite această cheltuială. Motivele invocate de ea, pentru plecare mi se par caraghioase.

— Cum se poate?

— Spune că se simte incapabilă să lucreze și să fie prima între colegile ei, dar în același timp să fie obligată să frecventeze aceleași familii pe care le frecventezi tu și să păstreze aceeași linie de conduită, pe care ai avut-o tu înainte de ea.

— Dar n-o obligă nimenea să facă așa ceva...

— Evident, tot așa i-am răspuns și eu. Dar mi-a spus că ar vrea să se ducă undeva, unde nu o cunoaște nimenea cine este.

— În cazul acesta eu sunt de părere că va fi mult mai bine s-o lăsați să plece, adăugă Susan și luându-i copilul din brațe, declară: Acum eu trebuie să mă întorc acasă. Probabil Mark mă așteaptă.

— Crezi că va fi mai bine s-o lăsăm să plece? Mama ei o însoți până la ieșire.

— Sigur că da, răspunse Susan.

I se păru că durerea aceea veche și prostească, ce mocnea în sufletul ei, se mai adâncește puțin, dar fără niciun motiv. Sigur, ar fi fost copilărie din partea ei să fie supărată pe Mary, din pricină că dorea să scape de sora ei mai mare.

Ziua următoare le chemă pe toate, toate prietenele de altă dată, să vină la ea.

— E o veșnicie de când nu v-am mai văzut, le spuse ea la telefon. Simt absența voastră și aș vrea să vă văd. Dar afară de asta, John este acumă băiat mare.

Vreme de douăzeci și patru de ore, se zori din toate puterile. Avea grijă de John și da fuga la bucătărie, cântând.

— E adevărată plăcere să ai atât de mult de luat, spuse ea lui Mark în timpul mesei. Cred că eu am abia pe jumătate de lucru, din cât aș putea să prididesc! Avusese însă toată grija ca pentru astăzi să-i pregătească mâncările preferate și-l văzu că e mulțumit.

— Astăzi mă așteptam să nu găsesc altceva de mâncare, decât coji de pâine și resturi, zise el.

— Pregătirea mesei nu mi-a luat mai mult de jumătate ceas și a fost adevărată plăcere, răspunse Susan.

Grija de a așeza florile în glastere o lăsase pentru după amiază și i se devota cu tot entuziasmul, încercând să dea florilor o înfățișare cât mai artistică. Pe urmă se îmbracă și lui John îi puse o rochiță de pânză – albastră. La orele trei, îl așeza în căușul brațului și ieși să deschidă prietenelor ei, și numai decît după intrarea lor, casa ei liniștită începu să răsune de conversații și de râs vesel, de țipete de mulțumire și de

mirare. Punctul culminant al acestei zile, fu senzația că toată casa este plină de prietenele ei.

— Te-ai distrat bine? întrebă Mark luând un sandviș și începând să-l mestece. Plecaseră toate și casa lor se cufundase din nou în adâncul tăcerii.

— John a fost foarte cuminte, îi spuse ea, în timp ce se ocupa de vasele de la bucătărie. Casa fusese atât de plină de larmă, încât tăcerea de acum i se părea apăsătoare.

Mark luă o cârpă și începu să ștergă farfuriile pe care ea le spăla repede și cu îndemânare, în bazinul cu apă caldă.

Se opri și se întoarse spre el, cu mâinile încă ude de apa leșiată.

— Am o presimțire stranie, ca și când prietenele mele mi-ar fi dat să înțeleg cu purtarea lor, că nu mai țin cu adevărat la mine, zise ea cu glasul scăzut.

— Draga nevastă, exclamă el, cum se poate să-ți închipui așa ceva, și dete s-o cuprindă în brațe. Dar ea clătină din cap.

— Nu, Mark, nu te apropia de mine... sunt cu mâinile ude de săpun. Partea cea mai stranie este faptul că nu-mi pot da seamă care să fie motivul.

— Ți-au spus ceva? întrebă Mark și începu din nou să ștergă vasele.

— Nu... dimpotrivă... au admirat tot ce au văzut în casă. Sandwichurile și prăjiturile li s-au părut delicioase... și am organizat o partidă foarte veselă de bridge... Se opri și începu să se gândească.

— Dar tot timpul cât au stat la mine, am presimțit că nu le vine de loc la socoteală, din cauză că eu reușesc să văd singură de treburile casei, de John și toate celelalte.

Nu te mai gândi la ele, zise Mark nemulțumit.

— Se simt umilite. Majoritatea femeilor sunt niște leneșe – și de fiecare dată când se întâmplă ca în casă să fie ceva de făcut, încep să ție că au nevoie de o servitoare.

— Lucile a spus ceva cu totul neobișnuit: „Fetelor, va trebui să boicotăm pe Susan, deoarece cu purtarea ei ne face pe toate să ni se pară viața nesuferită. Robotește toată ziua”. Firește declarația aceasta a făcut-o râzând, și toate celelalte au râs împreună, cu ea.

— Ți-am spus, să nu te mai gândești la ele, repetă Mark. Ascultă Susan, s-ar putea ca noi să nu fim determinați să ne petrecem toată viața între oamenii aceștia. M-am gândit de multe ori, că e mult mai

bine să pleci din orașul tău natal, unde toată lumea te cunoaște, și să-ți începi viața în altă parte.

— I-am răspuns Lucilei, continuă Susan – tu ai doi copii. Sunt sigură că atunci când voi avea și eu doi, va trebui să-mi iau o servitoare. Cu toate acestea, dragă Mark, eu nu cred că-mi voi lua. Vreau să fiu ocupată, foarte ocupată... căci nu am de lucru nici pentru jumătate din vremea de care dispun.

— Nu te mai gânde la nimicurile acestea, stăruie Mark din nou. Mie-mi plăci așa cum ești. Se apropie de ea și o luă în brațe, iar Susan își simți trupul strâns lângă trupul lui cald și voinic, și se gândi la el cu recunoștință.

În orice caz, ea avea acum pe Mark și pe John. La ce să ceară oamenilor de seama lui Lucile, mai mult decât i-ar putea da. De aci înainte se va mulțumi cu ceea ce are, cu Mark și cu John. Deocamdată se simțea mai puțin singură. Probabil dacă va încerca să strângă de ajuns pereții casei împrejurul ei, dacă va reuși să-și aranjeze casă, ca să cuprindă numai pe aceștia doi, de aci înainte nu va mai avea ocazie să se simtă niciodată singură. Oamenii se simt singuri, numai dacă încep să viseze treji.

Într-una din zilele următoare se auzi soneria de la intrare și când se duse să vadă cine este, se pomeni față în față cu Michael care era îmbrăcat în pantaloni de călărie și o cămașă albastră; era mult mai înalt și mai voinic decât fusese înainte de asta.

— Bună ziua, zise el cu blândețe și începu să zâmbescă.

— Ia te uită, dumneata ești, Michael? exclamă ea.

— Am văzut bustul pe care l-ai făcut după mine, și m-am gândit să trec pe la dumneata, declară tânărul. Mi s-a părut mai reușit decât îl știam de ultima dată când l-am văzut. Ce ai mai lucrat de atunci încoace?

— Nimic, răspunse Susan, cel mult dacă ai considera și copilul pe care l-am făcut, drept o operă a mea.

Dar el trecu pe lângă ea și se îndreptă cu pași fermi spre scara ce ducea la mansardă.

— Vorbești despre copilul acela neterminat pe care l-am văzut mai demult? N-am fost în stare să-l mai uit de atunci.

— Nu, eu vorbesc despre un copil adevărat, îl lămurii ea.

— O, va să zică despre așa ceva este vorba, zise el cu indiferență. Se oprise în fața ușii de la mansardă și începuse să o zguduie. Ce este,

ai încuiat ușa? întrebă el enervat.

— O țin întotdeauna încuiată, răspunse Susan.

— Deschide-o! stăruie el și Susan îi deschise ușa numaidecât. Intrară împreună, și el se uită la desenele pe care le făcuse odinioară și care erau tot pe pereți, așa cum le lăsase.

— Lucrurile acestea vechi, exclamă el, nu sunt tocmai proaste pentru un începător, nu-i așa? Mi se pare că în timpul cât am lucrat aci, împreună cu dumneata, mi-am dat seama că mi-ar plăcea să devin pictor.

— Ai mai continuat să desenezi? întrebă ea entuziasmată.

Dete din cap, în semn de aprobare.

— Tot timpul, de atunci încolo, am luat lecții. Nu mă voi mai înscrie la Universitate, căci pentru mine orice altceva, afară de pictură, ar fi pierdere de timp. Voi pleca la Paris. Dar nu voi face pictură în maniera franceză. Vreau pur și simplu să învăț cum se face pictura și cum trebuie întrebuințate pensulele. Pe urmă mă voi întoarce acasă, ca să pictez... Doamne, eu voi picta numai ceea ce văd în fiecare zi împrejurul meu. Poate nici nu te-ai gândit încă, dar peisagiile Americii n-au fost pictate până acuma aproape de nimenea. Pădurea aceasta arată destul de bine, ce zici? S-ar putea să-ți fac și dumatăle portretul. Părea atât de la îndemână, atât de sigur de sine și plin de energie, încât alături de el ea începu să se simtă mică și cu totul lipsită de importanță. Acuma haide, spune-mi serios, ce ai mai lucrat? stăruie el.

— Ți-am spus că n-am lucrat nimica, îi răspunse ea cu îndrăzneală și cu glasul ridicat.

— Nimic?

— Absolut nimic! declara ea. De astă dată nu-i pomeni despre John, căci nu se mai gândea la el. În clipa aceasta i se părea că și-a pierdut tot timpul trăndăvind.

Se uită la ea și ochii lui albaștri erau plin de reproșuri.

— Ar trebui să-ți fie rușine, zise el într-un târziu. Se întoarse și apropiindu-se de bustul copilului, îl examina de aproape, apoi se uită la bustul lui Mark.

— Sunt în aceeași stare, ca și înainte de asta, murmură el, tot neterminate.

— Da, neterminate, repetă Susan.

— Ei bine, continuă el întorcându-se spre ea, ești o femeie fericită; dar ia spune, te simți mulțumită că de atâta vreme n-ai mai

lucrat nimica?

Se uită la ea cu ochii mari, sfredelind-o cu privirea și cu arătătorul mâinii drepte îndreptat spre ea, ca un pumnal, așa că nu se simți în stare să-i spună minciuni.

— N-aș putea spune că mă simt pe deplin fericită, răspunse ea cu glasul sfios. Pe urmă, ca și când ar fi avut în fața ei un bărbat în toată firea, continua umilita: Condițiunile în care se desfășură viața mea...

Dar el nu o asculta ce spune. Pe el nu-l interesau condițiunile între care se desfășura viața ei. Începu să vorbească, de parcă ea n-ar fi spus nimic până acuma.

— Este unul – David Barnes, sculptorul – care a cumpărat o casă aci în apropiere – casa cea veche a familiei Grainger – și aseară a fost la noi la masă. A văzut bustul făcut de dumneata și a exclamat: „Cine a făcut bustul acesta!” Mama i-a spus cine l-a făcut, pe urma s-a întors spre ea și a adăugat „Spune-i să treacă pe la mine”.

— O, Michael... spui adevărul?

— Firește. În parte, acesta este motivul pentru care astăzi am trecut pe la dumneata. Vrei să mergi la el?

— Nu știu ce să zic.

Privirile i se opriseră pe desenul făcut de el: pădurea întunecată, profilată pe cer și silueta aceea minsculă care se precipita într-un galop primejdios spre ea.

— Te vei duce.

— Mă voi duce? Eu nu-ți făgăduiesc.

— Te vei duce mâine.

— Nu știu dacă mă voi duce.

— Dacă nu te vei duce la el, să știi că vei regreta toată viața dumitale.

Se întoarse spre el și vru să-l contrazică, dar nu fu în stare să scoată nicio vorbă. Ochii îi erau plini de lacrimi și-și simțea sufletul încărcat de un sentiment pe care nu-l putea înțelege.

— La revedere, zise Michael cu glasul blând. Astă seară voi trece pe la David Barnes și-i voi spune că dumneata îi vei face o vizită mâine la orele trei. Cred că ai auzit de David Barnes, cel care a făcut anul trecut statuia aceea uriașă care a câștigat premiul orașului Chicago... statuia căreia îi zice Titanul Primitiv.

Michael plecă și ea rămase singură în camera de la mansardă, cutremurată de o dorință atât de uriașă, atât de adâncă, încât i se părea

că nimic din viața ei de până acuma, nu se poate asemăna cu acest sentiment.

„— Nu se poate să las pe John singur, și nu-l pot nici lua cu mine, gândi ea, dar dincolo de gândul acesta începu să facă planuri înfrigate: Aș putea chema pe mama, să aibă puțină grijă de el. Pe urmă dacă va fi nevoie, mai târziu m-aș putea aranja așa fel, ca o femeie să vină în fiecare zi...”

Cobora la parter, unde îmbăie pe John și-i dete de mâncare, pe urmă se apucă să pregătească cina. Dar după ce se întoarse Mark, lui nu-i pomeni nimica despre ceea ce acuma era sigură că va face ziua următoare.

Se opri în mijlocul salonului și în timp ce se uita împrejurul ei, își puse mânușile. Totul era în ordine. La camera de la etaj, John dormea. Mama ei se așezase în fotoliul cel mare; își scosese pantofii și-și ridicase picioarele pe un taburet; în mână ținea o revistă ilustrată și ochii îi fugeau în lungul rândurilor.

— Dacă se va trezi înainte de întoarcerea mea, zise Susan, vei putea să-i dai puțină zeamă de portocale și un pișcot. Dar mă voi întoarce în curând.

— Vrei să-ți pregătesc ceva pentru cină, întrebă mama ei, care în revistă tocmai dăduse peste rețeta unei salate care o ispitea.

— Totul este gata pregătit și nu trebuie altceva decât să le pui la foc. Cred că mă voi întoarce mult înainte de vremea cinei.

— Foarte bine, încuviință mama ei și întorcând paginile revistei, începu să cetească o nuvelă, așa că trăsăturile obrazului i se schimbară numaidecât.

Susan închise ușa pe urma ei și ieși în seninul după amiezii acesteia de primăvară, apoi cobora în josul străzii, până la stația autobuzului. Va ruga șoferul s-o lase cât mai aproape de poarta casei Grainger. Pe urmă va apuca pe alee, pe sub ramurile plecate de cetină și de aci... dar odată ajunsă în capătul aleii, nu mai știa nici ea ce se va întâmpla. Dar va intra în casa unde un mare sculptor era ocupat cu desăvârșirea operei lui; îl va auzi vorbindu-i despre lucrările lui și-i va putea pune toate întrebările la care ea singură n-ar fi fost în stare să găsească un răspuns și la care n-ar putea răspunde nimenea dintre oamenii pe care i-a întâlnit sau i-a cunoscut până acuma. I se părea că toată viața ei de până acuma și-a petrecut-o ca un om care a rătăcit printr-o pădure întunecată, dar care acuma începe să iasă la lumină. Va

avea ocazie să învețe să reproducă, ceea ce vede și ceea ce ar vrea să facă.

Dar când cobora din autobus în fața porți Grainger, i se păru că a pus piciorul pe alt tărâm și se simți înspăimântată. Era la începutul unui drum, despre care nu știa unde o va duce. S-ar fi putut întoarce în loc și s-ar fi putut urca din nou în autobus, dar acesta se auzi vâjâind și se pierdu în mijlocul unui nor de praf. Ar fi putut să se întoarcă acasă chiar pe jos, dar noaptea trecută prea stătuse treaza vreme îndelungă și visase la clipa aceasta, deși încercase din toate puterile să-și stăpânească gândurile și să le întoarcă înapoi, căci prevedea că ar fi peste puțină ca această întâlnire să întârzie sau să fie eliminată din viața ei, deoarece prea o dorea din toată ființa.

— Ce este? întrebă Mark toropit de somn, când o simți că se zvârcolește în pat și aprinde lampa de pe noptieră, căci nu mai era în stare să suporte chinurile acestui vis treaz. Simțea nevoia să constate că este în casa ei, că este în patul de fiecare zi, în apropierea scrinului de nuc cu sertarele lui.

— Nimica, răspunse ea și stinsese din nou lumina. De asta data, exact cum visase noaptea trecută, trecu pragul porții, cu stâlpii de cărămidă măcinată, pe urmă apucă o alee prunduită, spre coloanele unei case în stil colonial, care se vedea în fundul grădinii. Urcă treptele scării și oprindu-se în fața intrării, sună. Constată că deocamdată nu s-a luat nicio măsură pentru repararea casei căzute în ruină. Treptele de piatră erau plesnite și parchetul casei îi juca sub picioare. Dar visurile ei se destrămară chiar în fața ușii. Nu putea bănuî ce este dincolo de această ușă. Artistul va fi probabil un bărbat înalt, voinic, lat în umeri și cu priviri încruntate, ca și opera lui, un fel de Titan, creator de Titani.

Dar ușa se deschise larg și în cadrul ei apăru un bărbat mic de statură, cu o barbă mare și neagră. Era cel puțin cu un lat de mână mai mic decât ea și era pântecos și puțin adus de spate. Cu o singură privire îi văzu mâinile mari și lopătoase, mână puternică, ca ale unui miner, cu unghiile murdare.

— Ce dorești? întrebă el.

— Eu sunt Susan Gaylord, răspunse ea. M-a trimis Michael.

Se uită la ea pe sub sprâncenele stufoase și pe sub șuvițele de par aspru și negru, căzut peste ochi. Era tot atât de păros ca și o gorilă.

— Va să zică dumneata ești fata ceea, zise el. Poftim, intră.

Bustul pe care l-am văzut, era foarte bun, dar mizerabil turnat. Sunt convins că dumneata l-ai fi turnat mult mai bine.

— Eu nu am experiență în domeniul acesta, răspunse Susan cu sfială. Am găsit adresa turnătoriei într-un manual de sculptură care-i făcea reclamă.

Străinul nu zise nimica și ea intră pe urma lui într-o încăpere care fusese odinioară salonul familiei Grainger. Încăperea era plină de pachete, de lăzi și de statui pe jumătate despachetate.

— Ia loc, zise el și Susan se așează pe o ladă, fără să vadă nimic din ce era împrejurul ei.

— Ce vrei; ce cauți la mine? întrebă el cu brutalitate.

— Nu știu, răspunse Susan. Nu sunt tocmai sigură că aș vrea sau aș căuta ceva anume.

Începu să se frece în lungul nasului cărnos și lat, cu arătătorul scurt și puternic.

— Cred că va fi mai bine să te oprești aci și să te uiții bine împrejurul dumitale, căci în felul acesta s-ar putea să-ți aduci aminte de ceea ce vrei și de motivul pentru care ai venit la mine, adăugă el nemulțumit. Mă întorc numaidecât. Dacă se va întâmpla să nu te mai găsesc, asta înseamnă că nu vrei nimica și că nu ai nevoie de mine.

Se întoarse pe marginea lăzii pe care sta așezat și ridicându-se în picioare, ieși din cameră, legănându-se în mers, întocmai ca un marinar. Dar după o bucată de timp își dete seamă că nu este numai singură în atelier. Statuile de marmură și de bronz, pe care în clipa când intrase nici nu le văzuse, începură să prindă viață, fiecare cu semnificația ei. Fiecare dintre ele începea să-i vorbească în felul ei, imediat ce o examina mai îndelung. Văzu doi dansatori, un bărbat și o femeie, care se ridicau dintre bucățile de lemn și de sac în care fuseseră împachetați. Erau oameni originari din vreo insulă sălbatică, cu trupuri înalte și zvelte, cu obrazele bucălate și ochii oblici. Femeia sta pe vine, cu obrazul repezit în sus, iar bărbatul își luase vânt, ca să sară peste ea. Vorbeau unul cu altul, nu cu ea, dar totuși le auzea murmurul glasurilor, pronunțând cuvinte pe care ea nu era în stare să le înțeleagă. Se opri un timp în fața lor și examina mușchii netezi și delicați, dar puternici, prinși în plină mișcare sau gata să se miște, sub pielea întunecată și lucitoare. Pe aceștia doi îi văzuse undeva, într-un templu sau pe un țărm al mărilor din miazăzi. Făcu un pas și se apropie de statuia unei femei tăcute care aștepta cu mâinile încrucișate pe

piept și cu fruntea plecată. Dar sub sprâncenele delicate se simțeau ochii înspăimântați și plini de așteptare, iar marmora caldă a trupului ei parcă ar fi vrut să te întrebe: „Nu l-a întâlnit nimenea? Nimenea nu l-a auzit întrebând de mine?”

Dincolo de ea văzu o statuie întinsă pe jos, cât era de lungă și Susan își dete seama că este Michael, cu trupul admirabil, despuiat și cu pumnii încheștați. Jur-împrejurul ei erau lăzi închise în care presimțea prezența statuiilor ce voiau să iasă în calea ei. Se simți îndemnată să smulgă capacul lăzilor, pentru a le ajuta să iasă, ca să le poată vedea.

Pe o masă era o grămadă de lut și se apropie nerăbdătoare de ea, rupse o bucată și începu s-o frământa între degete, lacomă și dornică să simtă între degete suplețea materiei frământate. Îl stârci între degete, pe urmă deschise palma. Îl văzu că a păstrat urma degetelor ei și cu mișcări repezi începu să-i dea formă.

— Ce faci acolo?

Îi auzi glasul atât de aproape, încât tresări și când se întoarse, îi văzu obrazul bărbos alături de ea.

— Nu știu, răspunse ea și-i întinse mâna în care avea bucata de lut.

I-o luă din mâna și se uită la ea îndelung. Azu că lutul acesta era schițat în linii sumare și recunoscuse propriul său obraz.

— Ce-aș putea face pentru dumneata? întrebă sculptorul.

— Învață-mă ceea ce ar trebui să știu, îl rugă ea. Lăsa lutul din mână și începu să se plimbe printre statuile sale care erau imense, în raport cu statura lui.

O femeie! Îl auzi ea murmurând printre dinți.

— Ei fire-ar afurisită de treabă, să fie; un dar ca acesta și tocmai la o femeie! Se opri în loc și se întoarse spre ea furios:

— În orice caz, bănuiesc că ești viguroasă. Pari tot atât de viguroasă, ca și un bărbat.

— Da, sunt, răspunse ea.

— Ai nevoie să fii; chiar mai viguroasă decât ești acum, declară el și scoase din buzunar o șapcă jengoasă de postav, pe urmă strigă: Ei, haide!

— Unde să merg!

Acolo unde-ți ții lucrurile pe care le-ai făcut, zbieră el. Am nevoie să văd ceva, în afară de bustul acela care a fost atât de mizerabil

turnat. Va trebui să înveți să faci singură de toate, modelajul și turnatul, ca să nu ai nevoie de nimenea. În timpul din urmă sculptorii își închipuie despre ei înșiși, că nu e de demnitatea lor să facă așa ceva. Fac modelaje mărunte, frământă puțin lut și pe urmă îl trimit la turnătorii, ca să-i dea ultimul retuș. Eu nu fac așa ceva. Statuile mele, sunt ale mele, de la început până la sfârșit. Tocmai de aceea sunt așa cum le-ai văzut.

— Eu nu am nimica ce ți-aș putea arăta, răspunse Susan.

— Ar fi trebuit să faci ceva, zbieră el și smulgându-și șapca din cap, o băgă din nou în buzunar.

— Nu am nimica, repetă ea cu glasul plângător. Își uită de toate odaile pe care le scuturase, de bucatele pe care le pregătise și de paturile pe care le așternuse. Își uită de Mark și de John și în cele din urmă îi spuse:

Am făcut două lucruri fără însemnătate, un bust și un copil, dar nu sunt terminate.

Își smulse șapca din buzunar și și-o puse din nou în cap.

— La ce mai pierzi vremea cu vorbe! protestă el nemulțumit și ieși din odaie, iar Susan apucă pe urma lui.

În fața scării era un automobil mic și foarte murdar în care se urcă, pe urma o așteptă să se așeze lângă el. Imediat după aceea mașina plecă, cu un scârțâit strident de angrenaje și apucă pe alee, iar de aci în goană până la casa ei.

Nu știa cât e ceasul și nici nu mai avea importanță așa ceva. Când deschise ușa de la intrare, văzu ca mama ei a adormit în salon și revista îi căzuse din mână pe parchet. Îl conduse la etaj. Din camera copilului auzi pe John care striga să-l ridice din așternut, dar își continuă drumul spre mansardă. Pe urma ei se auzeau pașii grei ai sculptorului. Când îi deschise ușa de la camera mansardei, îl auzi că a început să gâfâie. Întinse brațul și-i arătă încăperea deșartă.

— După cum vezi, aici nu am nimica gata, repetă ea. Dar el nu-i răspunse. Se îndreptă spre copilul care sta tot în atitudinea lui inițială și era plin de praf; se uită la el îndelung, fără să spună nimica. Pe urmă se apropie de bustul lui Mark și ridică bucata de pânza cu care era acoperit.

— Aaa, exclamă el numaidecât, pe acesta nu l-ai reușit.

— Nu, încuviință ea.

— Ai încercat să-l copiezi după natură.

— Da!

— Probabil nu prea erau multe de făcut la el, declară sculptorul. E caraghios, dar cu toate acestea trebuie să știi ca în meseria noastră nu poți face nimica, decât cel mult atunci când ceea ce reproduci, este ceva de durată.

Nu zise nimica, deoarece nu se simțea în stare să-i spună „Acesta este soțul meu”. Dar în clipa aceasta pentru ea nu mai avea nicio importanță al cui este bustul acesta.

Se întoarse spre ea cu o mișcare bruscă și o privi în față, ca să-i spună:

— Ascultă, la sfârșitul verii acesteia eu voi pleca la Paris. Cred că ar fi mai bine să-ți faci pregătirile, ca să poți pleca împreună cu mine. Până atunci vei veni de două ori pe săptămână. Vei începe chiar de mâine.

Nu se simți în stare nici acuma să-i răspundă. Omul acesta îi poruncea să facă imposibilul, dar cu toate acestea era convinsă că-l va asculta.

— Nu e nevoie să cobori împreună cu mine, zise el și se apropie cu pași grei de ușă, unde se opri și se mai uită odată la camera deșartă: Ar trebui să-ți fie rușine de dumneata însăși, adăugă el. Glasul lui părea de gheață și ochii injectați scăpărau furioși, uitându-se la ea. Pe urmă ieși din cameră.

Auzi glasul lui John care acuma începuse să plângă. Cobori într-un suflet până în camera copilului și ridicându-l din așternut, îl luă în brațe. Dar după ce-l lăsaseră vreme atât de îndelungată singur, copilul nu părea dispus să se lase atât de ușor împăcat. Striga cât îl lua gura și numaidecât după aceea auzi pe scară pașii grăbiți ai mamei sale și ușa se deschise.

— O, va să zică ești acasă! Nici nu te-am auzit când ai intrat, exclamă ea mirată.

— Abia adineaori am sosit, răspunse Susan și începu să legene copilul în brațe, ca să-l liniștească.

— Îl doare ceva, de tipă așa? întrebă bătrâna cu părere de rău. Cred că trebuie să fi ațipit... căci nu l-am auzit țipând decât adineaori.

— Îl voi spăla pe față și voi cobora cu el la parter, răspunse Susan. Nu are nimica, decât că-i e foame.

— Cred că ar fi bine ca acuma să mă întorc acasă și să pregătesc de cină tatălui tău, zise doamna Gaylord, stăpânindu-și un căscat.

— Bine mamă... și-ți mulțumesc foarte mult.

— N-ai de ce să-mi mulțumești, căci n-am făcut nu știu ce... dar să știi că e foarte plăcut să poți sta liniștită câteva clipe, într-o casă străină. E un băiat foarte bun, și se uită înduioșată la micul John. Ei, la revedere, draga mea.

— La revedere, mamă. Susan era cu gura plină de ace de siguranță și ținu corpulul aproape de ea, până când îl înfășură în scutece curate.

Pe urmă cobora cu el în brațe la parter, îi dote să bea puțină zeama de portocale și un pișcot, apoi îl așeză în țarcul lui, între jucării și se duse să vadă de mâncarea lui Mark. Din când în când copilul se uita mirat la ea și continua să-și vadă de jucării. Nu mult după aceea sosi și soțul ei și după ce-l ridică în brațe, începu să se joace cu el și-i dote să mănânce laptele din castronul în care Susan duminicase un miez de pâine. Pe urmă amândoi se urcară cu el la etaj și-i făcură baia împreună. Susan îi înfășură pe deget o buclă de pe creștetul capului, ca să-i facă inele, apoi îl așezară în pat, curat și trandafiri, și stinseră lumina.

Coborâră împreună la parter și Susan îi aduse cina pe care o pregătise, iar el se așeză la masă și începu să mănânce cu poftă și mulțumit. Pe urmă îi povesti despre tot ce a făcut în timpul zilei, de când plecase de acasă, despre timpul pierdut cu clienții care nu se puteau decide să cumpere casele pe care le-au vizitat, despre greșeala pe care o descoperise în cartea de conturi și pentru care avusese nevoie de mai bine de un ceas, ca s-o îndrepteze, despre patronul său care-i spusese că în ultimii doi ani afacerile s-au întreit și „dacă afacerile vor continua să meargă tot atât de bine...”

Totul se desfășura exact ca și în serile precedente; ea îl asculta liniștită și se mișca împrejurul mesei cu îndemânare, ca să-l servească. Dar bărbatul ridică ochii și se uită la ea pe neașteptate, ca s-o întrebe:

— Bine dragă, zise el mirat, tu n-ai auzit nicio vorbă din tot ce ți-am spus eu până acum. Nici de mâncare nu te-ai atins. Îmi faci impresia că nici nu ești cu mine în cameră.

— Ba da, se grăbi ea să-i răspundă; da, Mark, sunt aci lângă tine... Ascultă Mark, nu te superi, dacă voi lua câteva lecții de modelaj? La David Barnes – îți aduci aminte – că ți-am vorbit despre el.

— Adică de ce să mă supăr? Întrebă Mark vesel. Sigur, dă-i înainte! Cred că lecțiile acestea îți vor face plăcere, nu-i așa?

— Da, răspunse Susan.

— Am constatat că tu nu prea pleci de acasă, continuă el cu glasul plin de bunăvoință. Nu ai nici obiceiul să te duci pe la prietenele tale. Când ai văzut ultima dată pe Lucile?

— Vizitele mă interesează foarte puțin, răspunse ea.

— Bine, în cazul acesta, adăugă el cu generozitate, nu mai ezita.

— Lecțiile mi le voi plăti eu, declară Susan.

— Bine, draga mea, zise el cu indiferență.

Din ziua nașterii lui John, evitase să mai discute cu ea chestiuni bănești. Nu o întreba nimica, ci îi da în fiecare săptămână salariul pe care-l primea, afară de cinci dolari pe care-i reținea pentru trebuințele lui personale. Nu dorea să știe ce face cu banii lui, ca în felul acesta să nu fie determinat să afle, dacă îi sunt sau nu-i sunt de ajuns, și ca să nu afle cât mai trebuie să adauge din banii ei, pentru trebuințele casei. De astă dată i se păru că soțul ei vorbește mai mult decât de obicei, dar continua să-l asculte. „Cum îți spuneam adineaori, dragă Susan, patronul zice...”

Vorbea fără să se mai oprească și privirile ei nu i se mai desprinseseră de pe obraz. Văzu că a mai slăbit și că va cheli înainte de vreme, probabil înainte de a îmbătrâni...

Mâine va trebui să se gândească, pe cine ar putea chema să stea cu John, vreme de un ceas și mai bine, de două ori pe săptămână; pe cineva care să fie cu totul străin și necunoscut în strada aceasta și care nu se va duce – din prostie – la casele din vecini, să spună ce se întâmplă în casa ei. Va trebui să se adreseze unei agenții de plasare.

După ce termină cu masa, Mark îi ajută să spele vasele, pe urmă cu totul pe neașteptate îl auzi spunându-i:

— Știi că astă seară, după ce m-am întors acasă, nici nu m-ai sărutat. Ne-am luat cu vorba, până când am culcat copilul...

Întinse brațele după ea și o cuprinse, iar ea rămase tăcută în timpul cât își simți trupul strâns lângă el. Parcă ceva o îndemna să se desprindă din îmbrățișarea lui, să-i ofteze ușurata și să-i spună: „O, Mark, sunt atât de obosită”. Dar îi văzu capul plecat pe umărul ei și linia fragilă a gâtului, tot atât de șubredă, ca și gâtul unui copil toropit de somn, și-l strânse cu putere la piept. Se simți înduioșată; pe bărbatul acesta ea îl iubea cu adevărat și-l iubea foarte mult.

— O, Sue, murmură el cu glasul stins, apropierea ta este singurul lucru de preț cu care se sfârșește fiecare zi din viața mea!

Stând așa îmbrățișați și simțindu-l aproape, femeia înțelese că vorbele lui sunt adevăr adevărat. Va trebui să nu uite niciodată, cât de mult înseamnă ea în viața lui, cât de mult ținea la ea, și că ea însăși îl iubește.

Găsi o englezoaică palidă, cu priviri puțin înspăimântate și o angaja, ca de două ori pe săptămână să vină și să aibă grijă de John. Își plimbase privirile grăbite în largul sălii de așteptare a agenției – pe deasupra grupului de fete deșuchiate care mestecau gumă și toate erau îmbrăcate în rochii țipătoare – ca apoi să se oprească stăruitoare, în drumul ochilor timizi, îndreptați spre ea, din mijlocul unui obraz slăbit și palid.

— Aș vrea să vorbesc cu cea de colo, spuse ea femeii celei grase de la contoar.

— Vino încoace, Jane Watson, strigă femeia și Jane Watson se apropie de birou.

Era îmbrăcată într-o rochie neagră de creton, cu mănuși negre de ață și în mână cu o umbrelă.

— Doamna are nevoie de cineva, de două ori pe săptămână, care să vadă de un copilaș.

— Da, vă rog, se grăbi Jane Watson să răspundă. Mie-mi plac copii.

— Soțul dumneaei a murit de curând, adăugă proprietara agenției. Până acuma n-a fost încă în serviciu, prin urmare va trebui să țineti seamă de acest amănunt, sfârși ea, adresându-se Susanei.

Astfel Jane începu să vină, strecurându-se în casă de două ori pe săptămână, întocmai ca o umbră, ca imediat să-și atârne pardesiul de pe ea în dulapul din bucătărie și apoi să se încingă cu un șorț alb, peste rochia neagră. Era o fire tăcută, și părea că a uitat cu totul să vorbească, dar nu lipsea niciodată de la datorie. În casă femeia aceasta era o prezență reală, un fel de gardian căruia Susan îi încredința o parte din viața ei, pe care o reprezenta această casă, în timpul cât ea pleca, alergând într-un suflet spre cealaltă parte din existența ei de acuma.

— Ce-i cu tine; ce faci toată ziua? o întrebă Lucile. Haide Susan, intră și stai puțin cu mine. Nu te-am văzut de loc, cât a fost vara de lungă!

— Voi veni cu altă ocazie, cât de curând! îi răspunse ea, și făcându-i semn cu mâna, se mulțumi să zâmbească. Într-una din zile va

trebui să treacă pe la Lucile. Dar acuma era grăbită, căci toate gândurile și dorințele ei alergau furtună și apucaseră înainte, ca să ajungă cât mai curând. Lucile se oprise pe terasa casei și se uita după ea, iar pe obrazul ei frumos tresări o expresie de nemulțumire.

Pe David Barnes îl găsea uneori în atelierul uriaș care odinioară fusese sală de bal, dar se întâmpla uneori ca el să nu fie acolo. Amănuntul acesta însă nu avea nicio importanță, căci Susan începuse să lucreze la proiectul havuzului. Uitându-se la ea, Barnes făcuse o strâmbătură de dispreț:

— Un havuz! murmură el nemulțumit. Fleacuri, pentru grădini.

— Toată viața am ținut să constat ce s-ar putea face din apa și din piatră, răspunsese ea cu sfială. Dar dacă dumneata ești de părere...

— Dacă vrei, n-ai decât să continui, declarase el. Ce legătură poate să aibă părerea mea, cu ceea ce faci dumneata.

Așa că fără să mai spună nimica, începuse să lucreze proiectul havuzului, care reprezenta un copil însetat, cu trupul plecat înainte și cu palmele manilor făcute căuș, ca să prindă o șuviță de apă ce izburnește vâjâind din stâncă. Înfățișarea copilului însă o tulbura. Ar fi avut nevoie de un model, dar n-avea de unde-l lua. Nu cunoștea decât liniile trupului lui Mark, și aducându-și aminte de ele, începu să cioplească bucata de marmoră, pe care și-o alesese dintre cele care erau aci în atelier. Până acuma nu lucrase niciodată cu altceva, decât cu lutul. Dar de astă data simțise trezindu-se într-însa dorința nestăpânită, de a sculpta, în loc de a modela, cum făcuse înainte de asta. Ceasuri de-a rândul urmărise pe David Barnes și se uitase cum își cioplește statuia Titanului său. Pe urmă declarase:

— Va trebui să încep să lucrez în piatră. Am făcut o mare greșală până acuma, întrebuițând lutul.

— Huâm, mormăise el. Lucrările în lut, sunt mult mai ușoare, mai ales pentru femei.

— Nu am bani, ca să pot cumpăra marmoră, continuă ea, dar probabil voi câștiga de ajuns cu havuzul pe care-l voi face.

— Alege-ți bucata care-ți place, porunci el. Mi-o vei plăti mai târziu. Este cea mai bună marmoră ce se găsește – am cumpărat-o de la Kinnaird. Cunoști pe Kinnaird?

— Nu-l cunosc, răspunse ea.

— Este negustor de marmoră. Se plimbăse cu ea prin fața blocurilor de marmoră, umblând încet și privind-le îndelung.

— Alege-ți bucata pe care o dorești, adăugă el. Nu te grăbi de loc... examinează-le pe toate și cu atenție... vezi compoziția și nuanța – fiecare bloc se deosebește de celălalt – unele sunt calde, altele sunt reci – iar unele dintre blocuri au câte un putregaiu, chiar în inima lor... o arteră roșcată: acesta e defectul. Putregaiul nu se vede, căci este în interior, tocmai de aceea trebuie să mergi la noroc.

Medita ceasuri întregi în fața blocurilor de marmoră, cântărind și examinând fiecare bucată. În cele din urmă se hotăra pentru o bucată mai mică, albă și caldă, și după ce întinse mâna și o pipăi, îl întrebă:

— Nu cumva dumneata ai ales blocul acesta? Maestrul clătină din cap și-și văzu de lucru, în timp ce bucățile de marmoră plouau de sub daltă, împrejurul său. Aceasta era epoca în care David Barnes își crea Titanii și cel la care lucra acuma, reprezenta pe Galileo. Într-o bună zi statuile acestea trebuiau să reprezinte o galerie istorică, în marmoră cioplită. După ce-l urmări un timp, să-l vadă ce face, Susan începu cu oarecare sfială, să lucreze la propriul ei monument.

La început lucrul părea că merge destul de ușor. Vedea limpede modelul ce se desprindea din blocul de marmoră. Făcuse o schiță, pe urmă o serie întreagă, ca ceva mai târziu, urmărită de privirile disprețuitoare ale maestrului, să-și poată limpezi în minte, imaginea completă și amănunțită a ceea ce ar fi vrut să facă.

Bătrânul mormăise nemulțumit:

— Acestea sunt schițe, schițe fără nicio valoare. Schițele nu sunt altceva decât o dovadă de trândăvie. Invocă și exprimă ceea ce simți cu adevărat!

Prin urmare își dăde toată silința să exprime viziunea ce o preocupa, în linii energice și limpezi. Iar maestrul declarase:

Trupul este prea rigid. Este trupul unui funcționar de bancă, a unui agent de asigurare sau al unui vânzător. Pare că ar fi un agent de bunuri imobiliare, un critic sau un sergent major. Ochii lui șireți clipiră pe deasupra căldăriei de barbă, când se uită la ea, și Susan începu să râdă.

— Nu se poate să faci un havuz, cu astfel de păpuși care nu sunt decât mașini fără suflet, sfârși el răstit.

Dar nu știa cum ar trebui să procedeze, pentru a modifica expresia exterioară a viziunii ei și începu să cioplească primele așchii ale marmorei. Dar pe măsură ce înainta cu lucrul, desenul făcut de ea

Începea să-i displace tot mai mult. Lăsă din mână dalta și ciocanul și se uită vreme îndelungată la schița din fața ei. Figura din fața ei reprezenta exact pe Mark, dar cel care se pleca spre stâncă, pentru a prinde în căușul palmelor șuvița de apă, nu trebuia să fie Mark. Unde ar putea găsi un tânăr, un tânăr care să nu fi ajuns încă la vârsta bărbăției, un adolescent care să fie frumos și zvelt? În orice caz nu aici... oamenii din oraș își vor închipui despre ea ca și-a pierdut mintea.

— Ce s-a întâmplat? Întrebă el, încruntându-se la ea și ciocanul care bătea neostenit, se opri.

— Îmi lipsește viziunea exactă a modelului de care am nevoie, răspunse ea, și nu îndrăznesc să merg înainte cu cioplitul marmorei, fără să-l simt limpezit în închipuirea mea. Acesta care este pe schița, nu-mi place nici mie, declară ea și rupse desenul în două.

Ce te împiedică, să-ți alegi ceea ce dorești? Întrebă el.

Nu putea să-i răspundă, că nu înțelege cum ar trebui să procedeze. Va încerca să găsească singură o soluție. Ce o interesează pe ea, ce-și va închipui lumea? Va ruga un student sărac de la Universitate, să-i pozeze – căci toți studenții aceștia erau săraci. Dar era incapabilă să-și închipue ca între ei s-ar putea găsi vreunul care să aibă trupul frumos, căci toți erau copiii de oameni săraci. În aceeași clipă auzi ropotul de copite al unui cal în fața fereștii care da pe terasă, și văzu pe Michael că descăleca și începe să urce în fugă treptele scării de piatră de la intrare. Se uitară unul la altul.

— Și de ce nu, declară David Barnes cu indiferență. Michael... Michael! strigă el din toate puterile, dar în aceeași clipă ușa atelierului se deschise și tânărul își băgă capul înăuntru.

— Bună ziua, zise el politicos. Susan, mama ar vrea să vorbească cu dumneata. Una dintre prietenele ei ar vrea să-i faci un bust al copilului ei.

— Mi-e peste putință, ca tocmai acum să m-apuc să fac ceva, răspunse Susan.

— Intră în atelier și dezbracă-te, porunci Barnes. Are nevoie de dumneata, ca să-i pozezi.

Michael intră în atelier și se supuse mulțumit; își descinse cingătoarea, își scoase cămașa cu gulerul desfăcut, și aruncă din picioare pantofii încălțați pe piciorul gol.

— Dar nu pot întârzia prea mult, declară el înveselit.

— Vei sta cel puțin o jumătate ceas, porunci David Barnes categoric. Ei, haide Susan Gaylord.

Dar ea începuse demult să deseneze și creionul îi alerga pe hârtie, de parcă ar fi avut aripi.

— Dumneata va trebui să stai în atitudinea unui tânăr care se pleacă și prinde în căușul palmelor o șuviță de apă ce izvorăște dintr-un perete de stâncă, îi explica Susan, și Michael își pleacă trupul înainte, cu indiferență și grație, făcându-și palmele căuș.

— Sfinte Doamne, mi-e sete! declară el și buzele i se întredeschiseră. Pe afară a început să fie cald. Barnes trebuie să termin portretul pe care-l fac după dumneata, Astă seară va trebui să vii la mine și să-mi pozezi.

— În atitudinea unei maimuțe bătrâne care se uită la flacăra tremurată a unei făclii; iată ce-ai reușit să faci din mine cu portretul tău afurisit, murmură maestrul. De câte ori mă uit la el, începe să-mi fie frică, nu cumva să-mi ia barba foc.

— Te voi aștepta, adăugă Michael râzând. Ea nu-i mai auzea ce vorbesc. Începuse să fixeze pe hârtie fiecare linie a acestui trup tânăr și adorabil, cu capul frumos, întors într-o parte – capul acesta ea îl cunoștea – dar nu, acuma parcă era mai mare, era altfel, se schimbbase. Pe urmă mâinile – mâinile acestea trebuiau prinse exact în continuitatea mișcării – slavă Domnului, genunchii lui erau netezi și drepți, ca genunchii unei fete, iar șoldurile erau înguste. Se uită la el și-i văzu trupul în marmoră, capul în marmoră, mijlocul plecat, în marmoră și conturile pulpelor de marmoră. Acesta era trupul pe care-l vedea cum se desprinde din blocul de marmoră din fața ei. Întoarse privirea de la imaginea vie a acestui trup de mușchi și de sânge, și începu să cioplească, sigură de sine, trupul pe care-l simțea ascuns în interiorul blocului. Când ridică din nou privirea și zgomotul ciocanului ei încetă, atelierul întreg rămase mut. Plecaseră amândoi și o lăseseră singură. De câtă vreme era singură, nu putea bănuî, dar văzu că lumina blândă a apusului începuse să tremure tulbure pe terasă și se gândi că va trebui să plece acasă.

Marmora însă nu mai era acuma un bloc rece de piatră. Dintr-ansa începea să se desprindă trupul cald al unui bărbat ale cărui conture se profilau pe peretele de stâncă. Luă dalta, pe urmă o lăsă din mână, cu gândurile tulburi... Va trebui să se întoarcă acasă, să culce pe John și să pregătească de cină lui Mark... o obligație pe care trebuia să

și-o îndeplinească numaidecât.

Când Mark se întoarse acasă, găsi masa întinsă, iar John îmbăiat și în cămașa de noapte, tocmai termina cu mâncarea. După ce se juca un timp cu copilul, îl duseseră amândoi la culcare, pe urmă Mark începu să mănânce și să-i povestească ce a făcut în timpul zilei. Când termină cu tot ce avea de spus, o întrebă în glumă:

— Te-ai distrat bine în timpul lecției de azi?

— Da, m-am distrat, răspunse Susan.

— Ce ai lucrat?

— Toată după amiaza am cioplit piatră, ca un condamnat la munca silnică, declară ea.

Începu să râdă și Susan râse împreună cu el, dar soțul ei nu-și dete seamă că ea nu i-a mai spus nimic altceva, în legătură cu timpul petrecut în atelier.

Vara se termină, fără ca Susan să-și poată de seamă, cum a trecut. Jane venea pe furiș, mult mai de vreme decât ar fi trebuit și întârzia mai îndelung, iar când Susan se întorcea acasă, întotdeauna grăbită, ca să nu ajungă prea târziu, găsea legumele spălate, carnea gata pregătită pentru a fi pusă la foc, masa întinsă, și pe John îmbăiat și mâncându-și cina.

— Nu am ce face toată vremea, până la întoarcerea dumneavoastră, doamna, îi explica Jane. Dacă se întâmplă să găsesc ceva de lucru prin casă, îmi mai trece de urât – dar pentru asta nu vă cer să-mi plătiți nimica, peste ceea ce am convenit.

Știind că atât casa cât și copilul sunt în seama unei femei vrednice de toată încrederea, Susan întârzia de fiecare, dată, până când ziua începea să se îngâne cu noaptea, și nu-și mai aducea aminte, decât de ceasul când Mark ar putea să se întoarcă acasă. Michael îi mai poză de câteva ori, până când reuși să învețe pe dinafară conturile trupului său, dar numaidecât după aceea începu să devieze de la liniile reale, conturându-i trupul în marmoră mult mai zvelt și chiar mult mai tânăr decât era el însuși, așa că nu mai era el, ci un fel de vis. Tot timpul acesta Barnes era în imediata ei apropiere, dar părea că nu-l interesează ce face.

Totuși o vedea așezată ceva mai într-o parte de locul unde lucra el, și continua să tacă, sau începea să zbiere la ea, înfuriat de câte o linie ce i se părea greșita sau când i se părea că dalta i-a lunecat prea adânc. Nimic însă nu ar fi fost în stare să-l enerveze atât de mult, ca

atunci când vedea că începe să lucreze cu mai puțină energie.

— Ce faci acolo, doar nu te-ai apucat să faci un candelabru? zbiera el de se cutremura atelierul. Doar nu ești artistă de la magazinul de antichități! Dă-i cu nădejde – din toate puterile! Lovește dalta, să se audă marmura răbufnind la fiecare lovitură de ciocan!

Nu vru să se apropie de silueta tânărului care se desprindea din blocul de marmoră, nici să-l pipăie, nici să-i spună cum ar trebui făcută. Dar se repezea la ea fără nicio milă, tocmai din pricină că era femeie și nu bărbat.

— Te poftesc o dată pentru totdeauna, să-ți uiți definitiv că ești femeie, m-ai înțeles? Până și Dumnezeu a uitat că ești femeie. Taie linia aceea mai adânc, mai energic... Așa, exact... continuă în felul acesta!

Ridica ciocanul deasupra capului și lovea cu nădejde.

— Să nu mai aud dalta zdrângănind, zbiera el cu glas sălbatic. Când ajungi pe terminate și începi să ciselezi, vei avea în tăișul dălții aceeași senzație pe care o simți în vârful degetelor; dar acum lucrezi la reliefarea mușchilor...

În timpul nopții o dureau umerii, de nu mai era în stare să doarmă. Cu toate acestea nu dorea câtuși de puțin să fie cruțată, din pricină că e femeie.

După ce ajunsese cu havuzul pe terminate, se uită la el cu indiferență.

— Este destul de bun, considerând că e prima bucată la care lucrezi, declară maestrul. Dar va trebui să ții cont de structura anatomică. Ai reprodus destul de bine corpul omenesc, aproape tot atât de amănunțit ca și un aparat fotografic. Ar fi trebuit să începi cu scheletul pe care să încarci mușchii. În toamna aceasta, când vom pleca la Paris, te voi trimite la un prieten al meu care este chirurg... tot el m-a învățat și pe mine, pe vremea când eram tânăr, cum ești dumneata astăzi. M-am uitat la el până când aș fi fost în stare să fac eu singur o operație și una dintre cele mai complicate. Va trebui să cunoști structura interioară a corpului omenesc, căci altfel vei continua și de aci înainte să faci numai fotografii.

Sta nemișcată și-l asculta în tăcere. Havuzul care acum câteva minute i se păruse atât de frumos și care părea că este aproape ceea ce urmărise ea, acum nu mai avea nicio valoare.

— Vinde-l... vinde-l, zbiera maestrul. Este destul de bun pentru a fi vândut.

— Să-l iscălesc? Întrebă ea cu sfială.

— Nu, se răsti Barnes. Nu este destul de bun, pentru ca să-l poți iscăli.

Prin urmare îl vându doamnei Vanderwelt cu cinsute de dolari. Dar după ce-l văzu așezat în mijlocul grădinii pline de verdeața, începu să-i placă puțin și ei.

„— Este făcut de mine, își zise ea, chiar dacă nu este desăvârșit”, și-și zgârie adânc numele în palma făcută căuș a tânărului de marmoră. Dacă se va întâmpla ca după ani îndelungați, ce vor urma de aci înainte, să-i fie rușine de aceasta operă a ei, apa va avea grijă ca să spele urmele numelui acestuia din palma întinsă, pentru a prinde șuvița de apă.

— Să nu semnezi nimica, îi spuse el într-o zi de August, înainte de a petrece cel puțin doi ani la Paris. Dacă se va întâmpla să fiu mulțumit de progresul dumitale, vei putea să începi să-ți semnezi operele. Până atunci nu vei fi în stare să poți face deosebirea, dacă operele dumitale vor fi bune sau proaste. La început tot ce faci, ți se pare desăvârșit. Dar va trebui să-ți poți da seamă imediat, când ai făcut ceva prost.

— Încă nu ți-am spus că voi pleca la Paris, se grăbi ea să-i răspundă. Adevărul este, că eu nu voi putea pleca.

În ziua aceea începuse să cioplească statuia lui Leonardo da Vinci, care era al unsprezecelea dintre Titanii săi. În atelier era un om străin pe care nu-l mai văzuse până acuma, dar nu prea înțelegea, ce nevoie avea Barnes de modelul acesta, la care nu se uita aproape de loc. Chiar se răstise la el: „Plimbă-te prin atelier, cetește, fă tot ce poțtești, dar să nu-mi stai în cale și să nu mă plictisești. Nu vreau să-ți aud glasul și nici să-mi spui la ce te gândești. Te plătesc numai pentru trupul dumitale. Gândurile ce te preocupă, nu mă interesează câtuși de puțin; tot așa nici inteligența dumitale. Mie mi-a dăruit Dumnezeu destulă inteligență, ca din aceasta să pot sacrifica o parte și pentru înfățișarea dumitale”.

De astă dată se întoarse spre Susan care tocmai desena amănuntele unui picior, și se răsti la ea:

— Ce tot vorbești acolo? Eu i-am scris demult fostului meu profesor despre dumneata. Aș vrea să cunosc părerea lui, înainte de a-mi mai pierde vremea cu dumneata. Dacă se va întâmpla să fii o artistă plastică și nimic mai mult decât atâta, atunci pe mine nu mă mai

interesezi de loc. Sculptura este singurul amănunt care mă interesează. Havuzul pe care l-ai făcut „n-a reușit să mă lămurească – este prea frumos – cred că tot atât de bine l-ai fi putut face și în lut.

— Eu am un soț și un copil, răspunse ea.

Îi întoarse spatele și vreme de un sfert de ceas lucră furios și fără să-i mai spună nimica. Pe urmă barba îi flutură în vânt și întorcându-se spre ea, strigă din toate puterile, pentru ca glasul să-i poată fi auzit, în timpul loviturilor de ciocan.

— Orice femeie poate avea un soț și copii. Ce legătură au aceștia cu dumneata?

Nu se uită la ea, dar păru că face o pauză, ca să-i audă răspunsul, deși se prefăcea că studiază un amănunt, înainte de a începe din nou să lucreze.

— Eu îmi iubesc soțul și copilul, răspunse ea cu glasul liniștit.

Începu din nou să lovească din toate puterile cu ciocanul, fără să mai vorbească cu ea, și în după amiaza aceasta Susan plecă de la atelier, ceva mai devreme ca de obicei.

— Adio, zise ea, dar maestrul nu-i răspunse nimica.

Conflictul dintre ei doi, izbucni pe la sfârșitul verii. În ziua când băgă de seamă, că ea nu se sperie de el, când îl vede înfuriat, încetă să mai fie supărat. În loc de asta, începu să vorbească foarte blând cu ea și să-i explice motivele atitudinii lui:

— Susan, am avut până acuma ocazie să întâlnesc nenumărați oameni în drumul meu, dar n-am întâlnit încă niciodată pe cel care să fi avut scânteia divină a talentului. Dumneata o ai. S-ar putea ca în realitate dumneata să n-o fi dorit, dar nu te poți lepăda de ea. Nu poți nici să renunți la ea. Din cauză că dumneata n-ai bănuț existența acestui dar și ai comis imprudența de a te mărita de tânără și a avea un copil, asta nu înseamnă că ai avea dreptul să neglijezi un dar pe care Dumnezeu, în absurditatea lui, ți l-a hărăzit.

— Probabil voi reuși să-l trec fiului meu, răspunse ea.

Făcu o strâmbătură de nemulțumire și încercă să se stăpânească.

— Ascultă Susan. Admiți că eu sunt omul care știe mai multe decât dumneata?

— Despre anumite lucruri.

— Numai despre acesta singur – despre meseria asta a mea? Pentru nimic în lume nu ar fi zis arta mea, căci nu putea suferi cuvântul

acesta.

— Da, probabil în domeniul acesta, răspunse ea.

— Intru cât mă privește pe mine, este singurul lucru care interesează, ripostă el. Tot așa și pentru dumneata, deși nu ești în stare să-ți dai seamă de acest amănunt. Dă-mi voie să-ți spun ceva. Va fi peste puțină ca darul acesta să-l treci fiului dumitale Cine ți l-a dat? A existat vreodată vreun sculptor în familia dumitale? Sau chiar un pictor?

Clătină din cap, dar înainte de a putea să mai adauge ceva, cuvintele lui porniră furioase, ca niște lovituri de bice.

— Nu, prin urmare darul acesta nu ți l-a dat nimenea. Vei putea continua în același fel și de aci înainte, cum ai procedat până acuma, și chiar dacă toată casa ți-ar fi plină de plozi, copiii aceștia vor fi exact ca și copiii oricărei alte femei – fără să fie cu nimic mai buni. Nici cel puțin nu le vei putea fi o mamă bună! O femeie ca dumneata nu poate fi mamă bună... căci prea va trebui să te gândești îndelung la altceva, ca să te mai poți gândi și la ei.

— Eu pot să fiu o mamă foarte bună, răspunse Susan nemulțumită.

— Să nu-ți închipui cătuși de puțin că eu nu aș ști ce înseamnă copiii, căci eu sunt omul care-ți vorbește din experiență, continuă el. Am și eu copii... am trei băieți și o fată, și niciunul dintre ei nu știe cum trebuie ținută în mână o daltă, dar nici nu dorește să știe.

— Dar mama lor?

— Sunt trei, nu una! declară el în bătaie de joc, Sunt trei femei deosebite care mi i-au născut! Dar toți se aseamănă unul cu altul...

Susan nu răspunse nimica și nu vru să mai continue această conversație cu el. Căci ce ar fi putut omul acesta să înțeleagă din căsuța ei din vecinătatea pădurii, la capătul unei străzi luminate și din siguranța în care o învelea dragostea lui Mark, când îi spunea că prezența ei este singurul lucru de preț care face ca viața să merite să fie trăită și ca zilele să i se pară nesfârșite, până seara când se întoarce acasă. Dacă ar pleca la Paris... dar ea nu se va duce la Paris, în orice caz nu se va duce, atâta vreme cât știe că John o așteaptă, îmbrăcat în haine călduroase, îmbăiat și trandafiriu, în scaunul lui înalt de la bucătărie. Ea nu va putea pleca!

În fiecare după amiază când termina lucrul, își dădea tot mai limpede seamă, că ea nu va pleca la Paris. Dar dimineața, după ce

Începea să măture și să scuture prin odăi, se gândea că ar fi mult mai bine, dacă n-ar avea la bancă cele cinci sute de dolari pe care le încasase pentru havuz. Ori David Barnes știa și el de acest depozit, cu toate că nu vruse să primească, să-i plătească blocul de marmoră. Încercase să-i dea lui acești bani, dar el se răstise la ea:

— Eu n-am nevoie de banii dumitale. Păstrează-ți-i. Eu am tot ce-mi trebuie.

— Dar copiii dumitale... îngână ea.

— Dă-i încolo, zbieră el. Acestora eu nu le dau niciodată nimica.

— Nu dai nimic copiilor dumitale? se miră ea.

— Nu vreau să știu de ei.

— Bine, dar sunt copiii dumitale, continuă ea cu reproș.

— Nu sunt ai mei... sunt ai mamelor lor. Începu să râdă încet, pe urmă se cutremură de hohote. Susan se uită o clipă la el, neîncrezătoare și zăpăcita, de austeritatea sufletului unui bărbat ca el, care i se păruse atât de pasionat de frumos.

— Unde sunt copiii aceștia? întrebă ea.

— Nu știu, răspunse Barnes. Glasul lui părea indiferent, dar ochii i se aprinseseră, de o adâncă căldură lăuntrică neașteptată.

— Ia uită-te, Susano! zise el în șoaptă. Privește! Se uită la linia pe care o urmărea cu degetul pe suprafața aspră a blocului de marmoră: Aceasta este linia de înclinare a capului. Până în clipa aceasta nici n-am băgat-o de seamă.

Obrazul lui se împlânzise și părea că s-a luminat, așa că deși adineaori i se păruse nesuferit, se plecă și se uită de aproape la linia descrisă de el, și pe care o putea distinge.

— Marmora parca s-ar modula după linia aceasta, declară ea în șoaptă.

— Da, încuviință Barnes. O vezi?

Dete din cap, în semn de aprobare și se uitară unul la altul, într-o înțelegere desăvârșită și uitându-și de tofate celelalte preocupări.

Ziua următoare discuția dintre ei începu din nou. Motivul erau banii pe care-i avea la banca. Nu-i putea răspunde: „Nu am banii necesari pentru drum”. Tot așa nu-i putea spune: „Banii aceștia vreau să-i cheltuiesc pentru nevoile familiei mele. Ea are nevoie de ei”, căci ea nu se pricepea să spună minciuni. Ziua următoare îi spuse fără niciun înconjur:

— Nu pot pleca, deoarece niciunul dintre ei nu ar fi în stare să înțeleagă... nici soțul meu, nici mama, nici prietenele mele – nimenea nu va fi în stare să înțeleagă motivele care m-au determinat să iau această hotărâre, ca pe urmă să adauge: Afară doar de tatăl meu.

— Și ce este dacă nu vor înțelege... ce-ți pasă dumitale de ei? zbiră el, frământându-și mâinile bătucite; Ce crezi că se va putea întâmpla, chiar dacă ei nu vor înțelege?

Începuse să tremure din tot trupul, apoi cu totul pe neașteptate se liniști și așezându-se pe un scaun, își propti palmele în genunchi și continuă să vorbească, cu glasul împlânzit.

Ascultă Susan, pentru dumneata nu înseamnă nimica, să devii una dintre gloriile generației dumitale, sau chiar gloria tuturor generațiilor de până acuma?... Sau poate ar fi mai bine să-ți pun aceasta întrebare în altă formă – în sufletul dumitale, Susan, mocnește o dorință, mai puternică decât dragostea, mai adâncă decât legătura fizică și dorința de procreație. Dorința aceasta este pornirea nestăpânită de a crea, în felul dumitale cu totul personal, ceea ce vezi și simți în adâncul ființei dumitale. Nimeni afară de dumneata, nu este în stare să facă așa ceva – sau nu, căci asta n-ar însemna nimica – esențialul este că nu vei putea să te simți niciodată mulțumită, nici cel puțin în calitate de femeie, dacă nu vei lăsa curs liber acestei dorințe. Nu te rog, nu-mi răspunde încă. De astăzi înainte eu nu te voi mai ruga să pleci cu mine la Paris. Dar vreau să-ți spun, că ți-am rezervat o cabină pentru ziua de trei Septembrie – nu pe vaporul cu care plec eu – căci eu voi pleca săptămâna viitoare. Sunt pe deplin conștient de bârfelile lumii. Înainte de a pleca eu, îmi vei spune ce ai hotărât. Nu, te rog, nu vreau să-mi spui nici un singur cuvânt acuma.

Se ridică în picioare și ieși din atelier, cu pași înceți, iar Susan își puse pălăria și plecă acasă. Pe pridvorul din fața casei văzu pe Lucile care sta cu al treilea copil în poală, așa că se opri o clipă și urcă scara de la intrare. Copilul era un băiețaș.

— Îmi pare bine, ca cel puțin s-a întâmplat să fie băiat, declară Lucile și glasul îi tremură de mândrie, dar în același timp și de nemulțumire. Soarta femeilor în lumea aceasta este atât de grea, încât n-aș fi de loc dispusă să mai contribui și eu la sporirea lor.

Susan se plecă spre obrăjorul rumen al copilului și se uită la el zâmbind. Își trecu brațele pe sub trupul lui mititel și-l strânse la piept. Care o fi pricina senzației pe care ți-o dă un copil atât de mic, când îl iei

în brațe? Câteva clipe rămase zăpăcită de năvala gândurilor. Pe urmă îl lăsa din brațe și după ce sărută pe Lucile pe obraz, plecă repede, înainte de a putea constata mirarea din privirile prietenei sale. La capătul străzii era propria ei casă care o aștepta, iar John va începe să râdă, când o va vedea că intră în bucătărie, și Jane îi va spune înduioșată: „Astăzi a fost foarte cuminte. Nu vreți să mai stau, ca să vă servesc la masă, doamnă? Am pregătit totul”. Pe urmă Mark se va întoarce acasă. Începu să umble repede și urcă scările în fugă, căci inima îi zvâcnea nerăbdătoare, să se vadă cât mai curând la ea acasă.

Timp de o săptămână nu mai trecu pe la atelier, iar el nu-i scrisese și nici nu-i dete cu nimica să înțeleagă, că simte lipsa ei. Se simțea fericita, își zicea, ea, nespuse de fericită, că poate sta acasă. În ajunul plecării lui, se duse încă o dată la atelier, ca să-și ia rămas bun, și-l găsi, lucrând singur. Intră pe ușa deschisă care da pe terasă, cum făcea întotdeauna. Îl văzu ca stă îngenușat în fața Titanului și razele soarelui de după amiază tremurau pe chipul statuei. Bătea repede cu ciocanul –, convins și sigur de creația lui. Când îl văzu, i se păru că toată căsuța ei din marginea pădurii, începe să se cutremure din temelii.

Umbra ei trecu întocmai ca o pată neagră pe deasupra statuei, așa că Barnes se întoarse numai decât spre ea.

— Ce este? întrebă el.

— Am venit numai pentru ca să-mi iau rămas bun, răspunse ea. (Știa dinainte ce ar fi dorit să-i spună în această clipă).

— Va să zică nu vii? întreba el cu glasul blând, atât de blând, încât părea că pe același ton s-ar fi adresat unui om în agonie, sau unui mort.

Clatină din cap și maestrul se ridică din genunchi, apoi lăsând sculele din mână și apropiindu-se de masă, scrisese ceva pe o bucată de hârtie.

— Dacă se va întâmpla vreodată, ca să-ți dai seamă că ai greșit în hotărârea pe care ai luat-o, scrie-mi la această adresă. Dar te rog, să nu-mi scrii pentru nimic în lume despre altceva. Niciun alt interes nu mă leagă de dumneata. Pe urmă se întoarse din nou la statuia lui și luând sculele, îngenușe în fața Titanului său și începu să lucreze.

Se întoarse acasă, trecând prin lumina tulbure a acestei după amiezi, dar nu era în stare să-și dea seamă, dacă e ziuă, sau s-a făcut noapte. Hârtia cu adresa o avea în mână, și după ce se urcă la etaj, o

aseză sub statuia copilului pe care nu-l terminase încă. Pe urmă se uită în largul camerei deșarte și adormite. Acum i se păru mai pustie decât înainte de asta, și tot atât de pustie va rămâne și de aci înainte. În timpul cât întârzie la mansardă, auzi pașii lui Mark în vestibul și glasul lui răsună de la parter:

— Susan, m-am întors devreme!

Cobora scările în goană și se repezi la pieptul lui:

— Mark... Mark... Mark! țipă ea emoționată și se încleșta cu amândouă mâinile de el.

— Ce este Susan... ce s-a întâmplat, draga mea? întrebă el speriat.

— O, Mark! exclamă ea, pe urmă începu să râdă și desprinzându-se de lângă el, își șterse ochii. Nu mă așteptam să te întorci atât de devreme. Niciodată nu m-am simțit atât de mulțumită de întoarcerea ta, ca astă seară.

— S-a întâmplat ceva neobișnuit? întrebă el, cu glasul mereu tulburat.

— O, nu... nu, răspunse ea. Dar te iubesc... te iubesc! Se cuprinseră în brațe și se sărutară, cum nu se mai sărutaseră de luni de zile. În aceeași noapte, în mijlocul întinericului din dormitorul lor, se întoarse spre el și-i spuse cu sfială:

— Mark, a sosit timpul să mai avem un copil. Eu îmi doresc al doilea copil.

— Ești sigură de ceea ce spui, dragă Sue? întrebă el cutremurat de dorințe și speriat.

— Sunt sigură de mine, răspunse ea cu glasul ferm.

Dormi somn fără vise și când deschise ochii, razele soarelui se strecurau pe sub perdele și tremurau în largul odăii, iar după ce Mark plecă la slujbă, începu să-și vadă de treburile casei, cu o mulțumire care acum i se părea deplină. Era mulțumită și se simțea, ca și când s-ar fi săturat, după o foame ce o chinase vreme îndelungată. Se urcă veselă la etaj și începu să întoarcă saltelele paturilor și să scuture pernele. Mătură, spală și șterse praful, pe urmă se așeză pe canatul fereștii și începu să le spele, iar părul îi juca răscolit de vânturile toamnei. Lucră încântată și veselă, văzând că totul rămâne curat, în ordine și aerisit pe urma pașilor ei. Totuși numai o parte din ființa ei era preocupată de treburile casei, și ea era conștientă de faptul acesta. La amiază, când auzi că se deschide ușa, dete fuga la parter și văzu pe

John că intră, cu obrazul rumen și ochii limpezi, ținând pe Jane de mână.

— Pâine, ganguri el, și „apte”.

— Îți voi aduce numaidecât, răspunse ea.

— Nu vreți să-i dau eu? întrebă Jane și ridică ochii albaștri spre ea, într-un fel de rugă.

— Astăzi aș vrea să-i dau eu de mâncare, răspunse Susan, clătinând din cap.

— Mă voi întoarce din nou după amiază, zise Jane și ieși din cameră, închizând ușa încet pe urma ei.

După ce rămase singură cu copilul, Susan îl spală, îl așează în scaunul lui și când îi aduse de mâncare, copilul începu să mănânce, gândindu-se la ceea ce a făcut până acuma.

— Am făcut o casă, începu copilul, o casă mare.

— Da, draguțule.

Își concentra toate gândurile asupra lui, într-un fel de adorație și dureroasă dragoste în extaz. Era un copil splendid. Era așa cum îl dorise ea, cu ochii lui Mark și gura ei. După ce termina cu mâncarea, îl luă în brațe și-l duse în odaia lui, unde-l dezbracă și-l întinse în pat, ca să doarmă. Se uită la ea, cu aceeași ochi credincioși ca și ai lui Mark, și își simți trupul înfiorat de dragostea pentru copilul ei. Dar chiar în această clipă, și cu toate că dorea să mai aibă și alți copii, își da totuși seamă ca o parte din ființa ei stă la pândă și nu participă la mulțumirea ei de acuma. Încercă să alunge gândul acesta și să se înfășoare mai strâns și mai tare în viața pe care și-o alesese.

Pe la sfârșitul verii se gândi puțin înfiorată de păreri de rău, că va simți foarte mult lipsa lui David Barnes și a tot ce lăsase în sala aceea uriașă și veche de bal, unde avusese parte să învețe atâtea lucruri. În noaptea aceea când nu se mai putuse stăpâni și spusese lui Mark, că ar mai vrea un copil, o parte din ființa ei era chinuită de deznădejde. Dar zilele începură să se scurgă pe lângă ea, destul mulțumite, chiar fără prezența lui Barnes și fără să facă altceva, decât să îngrijească de casă, de John și de Mark.

— Dragă soție, mi se pare că vara aceasta am fost prea ocupat, spunea Mark mulțumit. Este adevărată plăcere, să mai putem sta de vorbă. În timpul toamnei și al iernii, oamenii nu prea cumpără case.

Dar nu bănuia că și ea fusese preocupată în timpul acesta de gânduri care erau cu totul în afară de el. Obținuse însă o nouă sporire

de salariu și se simțea mulțumit de succesul său și copleșit de plăcerea de a-i povesti în toate amănunțele, ceea ce făcea la birou în timpul zilei. Stând împreună la masă, sub lumina lămpilor, ea cosea și-l asculta încântată. Se simțea destul de fericită, afară doar de clipele când sta singură în fața căminului, cu lampa aprinsă, și în pădurea din apropiere începeau să vâjâie copacii, biciuiți de vânturi. Ridica fruntea și asculta. În odaia de la etaj John era învelit în păături călduroase și dormea. Totul era în ordine. Trăiau la adăpost, și zilele se scurgeau una după alta, calme și în mijlocul siguranței pe care o cunoscuse toată viața. Dar în timpul nopților, când vânturile repezi șuierau pe sub streășină și începea să urle pădurea, presimțea și știa, dară fără să-și dea seamă de unde ia această certitudine, că dincolo de mulțumirea vieții ei de acuma, mai este ceva, deși ea se simte mulțumită cu ceea ce avea. Chiar seara, când se urca la etaj, împreună cu soțul ei și-i simțea brațul trecut împrejurul mijlocului, și al ei așezat pe umărul lui, ca doi îndrăgostiți adevărați, i se părea că vede coridoare largi și pustii, cum se aștern în fața ei departe spre un drum pe unde ea n-a trecut încă niciodată.

Daiaaproape cea mai mare parte din vreme, i se părea până și ei însăși, că este la fel cu oricare altă femeie de Crăciun înțelese că va avea din nou un copil și se simți mulțumită. Îi spuse și lui Mark: „care o luă încet de mână și o ținu strâns în mână lui.

— Uneori când mă gândesc că tu ești mama copiilor mei, mă simt ca și când aș trăi într-un fel de vis, spunea el. Nu știu ce mă face să-mi închipui despre tine că tu ai putea să devii tot ce-ți trece prin minte. Eu nu mă pot măsura niciodată cu tine.

— Nu spune astfel de cuvinte, protesta ea, căci nu sunt în stare să le suport. Nici nu-ți închipui, cât de greu îmi vine să te ascult.

— Chiar atunci când sunt convins de ceea ce-ți spun?

— Te rog, chiar dacă ești convins de ceea ce spui, nu mai repeta cuvintele acestea.

— De ce?

— Nu știu.

Dar ea știa foarte bine. Motivul era dorința nestăpânită de a fi convinsă că el este egal cu ea. Trebuia să simtă deplina camaraderie dintre ei. Căci în clipa când prezența fizică a lui Mark sau a lui John nu era în imediată apropiere de ea, se simțea numaidecât singură. Se întreba, oare și celelalte femei vor fi tot ca ea care trebuie să întindă

mâna și să simtă un trup vârtos, să întâlnească privirile unor ochi, să audă un glas și cuvinte care se pronunță, căci altfel i se pare că lumea dimprejurul ei s-a prăbușit și ca a rămas singură. Dar nu era în stare să pună și altuia această întrebare.

— „Nu mi-ar folosi la nimica, dacă aș întreba pe cineva, își zicea ea. Eu sunt din fire așa cum sunt, iar felul altora de a fi, nu mă poate schimba întru nimica”.

Dar gândindu-se la viitor, preocupată de aceste presimțiri, se vedea pe sine trecând uneori prin regiuni necunoscute, unde era întotdeauna singură. Mark nu era cu ea și nici vreunul dintre copiii ei și nici prietenii, încerca să se ferească de răătăcirile acestea imaginare, ca să nu-și mai aducă aminte decât de mulțumirea prezentului. Probabil viziunile acestea nu însemnau nimica. În viața fiecăruia, anii viitorului se deosebesc și par mult mai înspăimântători decât prezentul pe care-l ai aproape și pe care-l cunoști.

Ea trebuie să fie și este chiar, ca toate celelalte femei. Făcea de mâncare, cosea, cetea, cânta la pian și asculta la ceea ce-i povestea Mark în fiecare seară. Avea grijă de John și începu să-i povestească primele basme, pe care le asculta cu atenție, dar fără să le înțeleagă pe deplin. Suporta pe Jane să-i vorbească nostalgic despre tinerețea pe care și-o petrecuse la Londra, ca fată la bucătăria unei case de oameni bogați. În timpul războiului stăpânul ei venise în Canada, căci era prea bătrân pentru a pleca pe front. Se căsătorise târziu, deci nu avea fii pe care i-ar fi putut da Angliei, așa că se hotărâse să emigreze, împreună cu fiicele și slujitorii lui.

— Avea doisprezece servitori cu totul, spunea Jane cu glasul trist, și era gata să-l lovească damblaua, din cauză că era prea bătrân, ca să mai poată pleca la război, Astfel am părăsit Anglia, dar a luat cu el trăsurile și caii, căci spunea că automobilele nu sunt practice pentru copii mici. De doamnă –, omul acesta își avea metehnele lui. Pe urma și-a pierdut averea și trebuie să știți doamnă, că din cauza aceasta a suferit îngrozitor. Mi-e milă de oamenii bogați, când încep să sărăcească. Noi cei săraci, suntem obișnuiți să nu avem nimica. Dar pentru oamenii bogați viața este îngrozitoare, după ce au sărăcit. E mult mai bine să te obișnuiești cu gândul că nu ai nimica. În felul acesta te simți mulțumit cu puținul pe care-l poți câștiga.

Se uita la obrazul slăbit și trist al Janei și se simțea vinovată, din pricină că ea însăși avea tot ce dorește și nu-i lipsea nimica.

În luna Ianuarie factorul îi aduse un plic mic, de culoare albastră, care purta ștampila poștei din Paris.

— O scrisoare din străinătate, pentru doamna Keening, zise factorul.

Era de la David Barnes, care, cu scrisul colțuros și stângaci, mângălise o simplă întrebare, scrisa cu negru pe pagina de hârtie albastră: „De ce-ți pierzi timpul în felul acesta?”

Zâmbi și boțind scrisoarea în palmă, o aruncă. Copilul ei trebuia să se nască în luna Iunie. John începuse să crească. Toată casa era spilcă, și în timpul primăverii grădina era plină de flori, care pe verdele întunecat al pădurii, flacărau întocmai ca niște steaguri desfășurate. Acum când toată ziua și-o petrecea acasă, veneau prietenele pe la ea și se așezau în fotoliile din fața căminului, sau în timpul acestei primăveri care venise atât de repede, pe banca din grădină, făcută de Mark, unde stăteau de vorba și oftau, gândindu-se la treburile ce le așteaptă acasă. Ea le asculta cu zâmbetul pe buze, și numai rareori se întâmpla să spună câte ceva. Deși astăzi erau femei în toată firea, i se păreau că sunt tot fetițele pe care le-a cunoscut altă dată, fetițele nerăbdătoare să-și facă lecțiile, pentru ca apoi să se joace sau să plece la cinematograful. Îi erau dragi și le compătimea, în timpul cât vorbea cu ele despre grijile ce le aveau, și se simțea rușinată că ea nu are nicio grijă de care să se plângă. Iarna se terminase și începuse primăvara. Dar cu toate acestea ea era convinsă de realitatea fericirii în mijlocul căreia trăia.

— E foarte bine, Sue, că din când în când te găsește omul acasă. Vara trecută, de fiecare dată când am venit la tine, te-am găsit plecată.

— Am luat câteva lecții, răspunse Susan. Începuse să sape un strat de flori și Lucile se așezase în iarbă, aproape de ea.

— Va să zică aceasta era ocupația ta? și ochii cenușii și mici ai Lucile clipiră cu înțeles.

— Ce altceva ai crezut că fac? ripostă Susan. Vara trecută m-am dus în fiecare zi la atelierul lui David Barnes.

— De asta am aflat, declară Lucile. Dar trebuie să-ți spun că toate ne-am mirat de ceea ce faci. Omul acesta are o reputație execrabilă.

— Eu nu știu nimic despre așa ceva.

— Ei, ascultă draga mea! exclamă Lucile. N-ai auzit de întâmplarea lui Vanie Blaine? Cum se poate, toată lumea spune că a

fost amanta lui. Din cauza asta și-a părăsit bărbatul. Ea, după cât se spune, și-a închipuit că el se va căsători cu ea. Dar nu s-a căsătorit, deși au un copil împreună. Astfel de oameni nu se căsătoresc cu nicio femeie. Cred că artiștii nu sunt ca ceilalți oameni de toate zilele.

— În privința aceasta eu nu pot să-ți dau niciun fel de lămurire, declară Susan.

Pentru ea David Barnes reprezenta o pereche de mână, sensibile, puternice, neastâmpărate și cu degete scurte. Era o inteligență reflectată în privirile întunecate al ochilor lui albaștri. Un glas întărit care zbiera la ea, din adâncul propriei lui singurătăți.

Jane tocmai intra pe poartă.

— În sfârșit, tu ești fericită că ai pe cineva care să te ajute la treburile casei, zise Lucile. Va trebui să plec acasă. Probabil s-a trezit copilul. Aș vrea să-mi pot lua și eu, o servitoare. Se vede că Mark al tău câștigă foarte bine.

— Pe Jane o plătesc eu, răspunse Susan, dar imediat îi păru rău de vorbele acestea. Ce importanță putea să aibă, cine plătește pe Jane? În orice caz lui Mark nu i-ar plăcea să afle lumea, că cheltuielile casei nu sunt toate plătite de el.

— Nu vei putea continua în felul acesta, declară Lucile categoric. Vei constata imediat ce vei avea doi copii, că nu se poate să mai continui. Afară de asta, dragă Sue, va trebui să fii cu băgare de seamă, ca Mark să nu se învețe cu nărav. Sfinte Doamne, închipuie-ți ce s-ar întâmpla, dacă noi femeile ar trebui să câștigăm parale pentru cheltuiala casei, dar în același timp să mai facem și copii!

— Eu aș vrea să am șase, răspunse Susan zâmbind. Lângă mâna ei strălucea un smoc de toporași de culoare galbenă și caldă.

— Poate ai înnebunit, se răsti Lucile. Eu am numai trei, și nu-mi rămâne o clipă să pot răsufla și eu în voie. În sfârșit, la revedere, dragă Sue.

— La revedere –, dragă, răspunse Susan, cu glasul liniștii.

După ce rămase din nou singură, începu să se gândească la Lucile. Întreg orașul era plin de femei ca Lucile. Una ceva mai grasă, alta ceva mai slabă, tinere sau bătrâne, le puteai găsi în toate părțile. Cum se poate ca femeile să semene atât de mult una cu alta? Sau dacă se întâmpla să se deosebească, atunci erau ca mama lui Mark, tăcute și singure, fără nicio prietenie în jurul lor, sau erau ca Mary, morocănoase și tinere. Mama ei era numai un fel de Lucile. Și toate

aceste Lucile își duc viața, fără niciun fel de consistență, lăsând anii să treacă la întâmplare, fără nicio legătură cu viața reală, și cicălindu-și bărbații fără încetare, în căutarea unor emoții romantice pe care bieții de ei nu sunt în stare și nici nu știu cum li le-ar putea oferi.

Seara trecută Mark oftase, cu fruntea sprijinită de umărul ei.

— Apropierea ta mă odihnește. Mă dau adânc în sufletul tău și constat de fiecare dată că e liniștit, fără fund și cald, întocmai ca o apă lină. Tu, dragă Sue, nu ceri niciodată nimica. Ești sigură că te simți fericită?

— Cum nu se poate mai sigură, răspunsese ea... Căci fiecare clipă din viață îi aparținea numai ei.

— „Nu-mi rămâne o clipă să pot răsufla și eu în voie”, spusese Lucile. Dar ea se bucura de toate clipele pe care i le oferea viața, căci erau numai ale ei. De pildă clipa aceasta de acuma, când își simțea mâinile calde înfipse în pământul revenit, făcea și ea parte din viața ei. Peste un ceas se va duce să pregătească mâncarea de amiază, și ceasul acesta va face parte de asemenea din viața ei.

Jane tocmai ieșea din casă, împreună cu John și se opri sfioasă în apropierea ei.

— Aș vrea să vă rog ceva, doamnă, îngână ea.

— Bine, haide! o îndemnă Susan.

— După ce se va naște copilul dumneavoastră, poate veți avea nevoie de mine pentru ziua întreață?

— Nu cred că voi avea nevoie, Jane, răspunse Susan cu blândețe. Noi nu prea avem multe parale și nici eu nu sunt femeia care se sperie de treburile pe care trebuie să le facă.

— Îmi închipuiam că poate vă veți apuca din nou de sculptură.

— Nu știu nici eu ce să-ți spun, zise Susan, după ce făcu o pauză.

— În sfârșit, oftă Jane. Eu voi aștepta și voi mai trece pe la dumneavoastră.

Se plecă și luând pe John de mână, ieșiră împreună pe poartă; rochia lungă și neagră i se înfășură împrejurul picioarelor subțiri. Dar ridicând privirea, Susan văzu așternându-se în fața ei, vechile coridoare deșarte. Strada, casă, pomii înmuguriți, i se părură tot atât de ireali, ca și un decor de teatru. Înfipse cu sete târnăcopul în pământ și cât ai clipi, totul în jurul ei deveni din nou realitate, prin urmare și clipa aceasta îi aparținea ei.

În ziua de zece Iunie născu o fetiță căreia hotărâse dinainte să-i

dea numele de Marcia. Mark intră în camera de spital, pe vârful picioarelor, căci avea ghetе cu scârțâitori, și găsi pe soția sa zâmbind.

— Strălucești ca soarele, zise el în șoaptă. Dacă ar veni cineva să-mi spună că tu ești femeia care abia adineaori a născut un copil, mă-aș prăpădi de răs.

Dete la o parte învelitoarea de pe pat și arătă lui Mark fetița oacheșă și cu părul negru.

— Acum m-am obișnuit cu greutatea începutului, declară ea cu mândrie și începu să râdă. Astăzi știu limpede cum trebuie să procedez. Să știi Mark, că-ți voi mai face patru!

— În cazul acesta va trebui să robotesc din greu, ca să-i pot hrăni, răspunse el.

Rămase vreme îndelungată, uitându-se la obrăjorul mic, cu trăsăturile liniștite de somn adânc. Nu-l întreba la ce se gândește, căci își zise că nu face să-și mai dea osteneală, ca să cunoască gândurile lui. Afară de asta ea îl cunoștea atât de bine. Mark nu se gândea la nimic neobișnuit. Se simțea învăluită de liniștea unei mulțumiri fără hotar. Un instinct nelămurit dintr-ansa părea adânc mulțumit, poate mai mulțumit decât fusese de luni de zile. Pipăise trupul voinic al Marciei, cu o mulțumire ce depășea cu mult mulțumirea caracteristică a unei mame. Avea un trupșor frumos și desăvârșit: fiecare linie era așa cum trebuia să fie și la desăvârșirea aceasta contribuise ea singură. Oftă, pe urmă zâmbi și adormi numaidecât.

Așteptând cu răbdare, ca să se poată întoarce acasă, se gândi ceasuri de-a rândul la fel de fel de nimicuri. Sta întinsă în așternut și absorbea toate gândurile ce-i treceau prin minte, săgetând întocmai ca niște păsări călătoare, pentru a se odihni o clipă în creierul ei. Starea ei de acum era un fel de pauză ce urmează după creație, și după aceasta va urma o altă fază. Într-o bună zi se va ridica din patul acesta alb și îngust de spital, pentru a se întoarce la tot ce a fost înainte de asta, și se va întoarce cu atât mai ușor, cu cât știa că era așteptată de tot ce lăsase în urma ei. Dar până atunci continua să stea în starea receptivă și de așteptare de acum. Mama și tatăl ei veneau în fiecare zi la ea, dar niciodată împreună. Mama ei vorbea puțin. Se așeza pe scaun și lua pe Marcia în brațe, pe urmă începea să se gândească, cu glas tare:

— Nu seamănă atât de mult cu tine, cât mai mult cu Mary, pe vremea când era în fașe.

Tatăl ei se uită din fugă la Marcia și-i spuse vesel:

— Cred că este un copil ca oricare altul. Totuși eu i-am dedicat un poem – De ziua Marciei – și dregându-și glasul, începu să i-l cetească. După ce termină de citit, adăugă: întrebarea este, preferi cei douăzeci de dolari pe care mi-i vor plăti pentru el, sau preferi să ți-l dau ție, așa cum este?

— O, prefer să-mi dai poemul, răspunse Susan râzând.

— Cred că ar fi mai bine să primești și una și alta, declară el. Primește tot ce ți se ofere, ascultă-mă pe mine – căci la urma urmelor, când stai să te gândești, nu e lucru mare... Ascultă Sue, după ce mă vor scoate la pensie, să știi că eu voi pleca undeva în mările din miazăzi, fie că mama ta va vrea, fie că nu va vrea să vină cu mine.

Răse din nou și întinse mâna după poem. Își aducea aminte de tatăl ei, că de pe vremea când era mică, spunea mereu că se va duce undeva în mările din miazăzi. Când era fetiță, vorbele acestea ale lui o tulburau, deoarece mama ei le lua în serios, și de fiecare dată începea să plângă, spunându-i: „O, Danny, dar ce se va alege de mine., pe acolo?” Văzând spaima mamei sale, Susan tremura de frică, închipuindu-și că pe acolo ar putea s-o aștepte vreo primejdie. Dar după ce mai trecură anii, mama ei încetă să se mai gândească în mod serios la aceste amenințări.

— Voi păstra, acest poem între lucrurile mele de preț. Gestul fiicei sale i se păru încântător, dar se mulțumi să murmure: În orice caz, eu mi-am făcut o copie”.

Veni și Mary, în ultima zi înainte de ieșirea ei de la spital. Se întorsese acasă, după primul an de Universitate. Se plecă spre Marcia și se uită la ea: o nouă Mary, mai calmă, o fată foarte demnă și sigură de sine, îmbrăcată într-un costum albastru, cu o bluză albă și în cap cu o pălărie de culoare închisă.

— Arată voinică, declară ea cu indiferență și așezându-se pe scaun, își scoase o țigară și și-o aprinse în mod ostentativ.

— Ți-a spus tata ceva despre mine? întrebă ea ridicând din sprâncene.

Susan clătină din cap.

— În cazul acesta fii sigură că-ți va spune, declară ea. Este furios.

— De ce?

— Pentru că nu vreau să-mi termin cursurile universitare. Vreau să-mi găsesc o slujbă. În zilele de astăzi Universitatea nu este altceva decât un obicei burghez. Ridică obrazul la sus și începu să dea

drumul, unul după altul, rotocoalelor de fum.

— Mama ce zice? Întrebă Susan cu prudență.

A, mama, exclamă Mary, Ea este incapabilă să conceapă o idee a ei. Își scutură cenușa din țigară cu degetul cel mic: Aci nu este vorba ca eu să mă mărit și să mă statornicesc la casa mea, continuă ea. Aș vrea să văd lumea și să-mi trăiesc viața.

Susan plecă ochii și se uită la Marcia care adormise în brațele ei:

— Și aceasta de aci, este viață, declară ea.

— Da, răspunse Mary, dar nu viața pe care o concep eu. Se ridică neliniștită în picioare, o fată zveltă și oacheșă, cu profilul energic și rece, și o gură mică și roșie. Forma și expresia gurii ei nu se schimba niciodată. Gura ei avea aceeași formă, chiar pe vremea când era fată mică. Astăzi nu era nici mai mare nici mai plină și nici mai pătimașă: Susan, nu vreau să-ți cer nicio favoare, dar dacă se va întâmpla ca tata să-ți vorbească ceva despre mine, spune-i doar atât, că eu îmi cunosc interesele. Vrei să faci atâta lucru pentru mine?

— Dacă ești sigură că ți le cunoști, răspunse Susan cu îndoială.

— Dacă nu mi le voi cunoaște eu, atunci nimenea nu mi le poate cunoaște, răspunse Mary. În sfârșit, la revedere Sue! Să știi că ai o fetiță drăguță!

După plecarea lui Mary, se simți puțin obosită. Singură prezența acestei fete era de ajuns, ca să te faci să simți ca până și aerul dimprejurul ei rămâne rarefiat, după ce pleacă.

Câteva zile mai târziu tatăl ei îi spuse îngândurat, în timp ce se uita la Marcia:

— Nu sunt tocmai sigur de mine, când mă gândesc că eu poate aș fi preferat ca și copilul tău de acum să fie tot băiat. În ziua de astăzi e foarte greu să te înțelegi cu femeile. Sora ta a început să aibă idei radicale – vrea să-și trăiască singură viața – să se ducă la New York și să-și ia o slujbă. Unui băiat îi poți spune oricând, să se ducă dracului, dar nu se poate să spui așa ceva unei fete, și nu știu ce altceva aș putea spune eu lui Mary.

Nu zise nimica, deoarece nu știa ce să-i răspundă. Ca la o scăpărare de fulger, prin minte îi trecu nota falsă pe care o cântase Mary la pian, de câteva ori la rând, cu încăpățănare și fără să-și dea seama că ea cântă fals.

Astfel viața începu să dea năvală asupra ei, întocmai ca valurile unei ape, și să se retragă din nou, căci se simțea în parte legată de viața

pe care o ducea familia ei, dar viața aceasta nu putea s-o lege niciodată în întregime. În cele din urmă părăsi patul și împreună cu Mark care mergea alături de ea, ducând pe Marcia în brațe, se întoarse acasă. John și Jane o așteptau în pragul porții, ca să-i ureze bună venire. Casa se ridica în fața ei, masivă, prietenoasă și primitoare, așa că intră mulțumită.

Dar îndată ce trecu pragul și se pomeni între lucrurile ei dragi și pline de îndemn, își simți inima zbătându-se în piept și ceva se mișcă într-însa, întocmai cum se mișcase Marcia înainte de a se naște, o creatură închisă în adâncul ființei ei și cu toate acestea independentă. Nu se simțea neliniștită, dimpotrivă era fericită, căci era un temperament predestinat pentru fericire și o fire care se lăsa absorbită ușor de orice preocupare trecătoare. Cupa galbenă a unei flori de zorele, apărută între vrejurile de viță sălbatică de deasupra intrării, o putea preocupa tot atât de intens, ca și știrea publicată de ziarele de săptămâna trecută, care spuneau că lui David Barnes i s-au oferit cinci mii de collari pentru Christofor Columb, noul său Titan, pe care ar fi vrut să-l cumpere Municipiul New York. Se simțea tot atât de încântată de aceste constatări, ca și de știrile în legătură cu descoperirea Polului Nord, sau de primul dinte al Marciei. Dar presimțea, nu atât datorită experiențelor reale, cât mai mult datorită instinctului, că sufletul ei este în stare să îmbrățișeze o fericire mult mai vastă, decât cea pe care i-o pricinuiau lucrurile dimprejurul ei, și că era în stare să guste o mulțumire mult mai adâncă decât cea de acum, cu care ea era totuși pe deplin împăcată.

Din adâncul acestui instinct izvoră o mișcare tot atât de oarbă și inevitabilă, ca și instinctul unui copac, de a da ramuri, și al unei ramuri de a da frunze. Din adâncul acestei mulțumiri a ei se trezi dorința și nevoia de a crește. Odinioară, pe vremea când era mică, fusese la biserică și auzise preotul vorbind despre un om chinuit de griji: „Domnul ceartă pe drept-slujitorii lui” și adăugase „Durerile sunt hărăzite muritorilor, pentru a pregăti sufletul omenesc și a-l învăța cu lucruri mult mai mărețe”. Dar ea nu cunoscuse până acum niciun fel de durere. Mark, în dragostea lui față de ea, era bunătatea întrupată, copiii ei erau sănătoși și se mulțumeau cu atât de puțin, iar zilele și le petrecea fără să fie tulburate de niciun fel de nemulțumire. Până și Jane îi spunea cu glasul plin de înțelegere: „Bucură-te, doamnă, de tot ce vezi împrejurul dumitale. Sfârșitul mulțumirilor vine întotdeauna

prea devreme". Dar astfel de vorbe nu aveau pentru ea nicio însemnătate. Moartea nu ieșise încă în drumul ei, viața i se părea fără de sfârșit, așa că era mulțumită de ceea ce avea. Mulțumirea ei era întocmai ca pământul care face sămânța să germineze și sămânța aceasta răsare din pământ cu propriile ei puteri. Însă mulțumirea aceasta o făcea să se gândească la o nouă creație. Iar începutul acestui îndemn se manifesta printr-un fel de neliniște.

Nu avea în casă lucru de ajuns. Oricât ar fi fost de ocupată, presimțea că o parte din energia ei rămâne totuși neîntrebuințată, că o funcțiune primordială a personalității ei sta și așteaptă. Se simțea înfiorată de gânduri care depășeau ceea ce putea vedea cu ochii în zbuciumul unui copac biciuit de vânt, în casele pe care le clădea John, în mișcările pe care le făcea Jane, în timpul cât sta plecată deasupra oalelor de pe plită, în atitudinea lui Janecând ridica ochii, ca să-i răspundă la o întrebare, și se uita la ea puțin speriată și ștergându-și mâinile de șorț. Jane... Jane... Jane... conturile acestei femei nu aveau nicio sinuozitate. Trupul ei era tot atât de simplu ca și un bloc de granit – dar cu toate acestea fiecare linie a trupului ei, fusese concepută nu în ziua nașterii, ci modulată ulterior de adevărata personalitate ascunsă. a acestei femei – gura în linie dreaptă și tristă, bărbia resemnată, mâinile cu degete ciotoase, umerii înguști și bleoși, și picioarele mari, caracteristice femeilor engleze.

— Jane! strigă ea într-un rând, din ușa bucătăriei. Jane tresari și întoarse capul, pe urmă începu să-și șteargă mâinile de șorț.

— Da, doamnă?

John se juca în grădina plină de soare, și Marcia dormea în pătucul ei.

— Da, doamnă? repetă femeia din nou.

— Ce faci dumneata, Jane?

— Frec oalele și cazanul, doamnă.

— În cazul acesta, vino cu mine, la etaj.

Auzi răsunetul picioarelor uriașe, urcând scara pe urma ei și intrând în camera de la mansardă. Se oprise în pragul ușii, ștergându-și mereu brațele umede cu șorțul și uitându-se speriată la Susan.

— Nu te mișca, rămâi în această atitudine! zise Susan care în această clipă păru că vede pe adevărata Jane. femeia umilă, cu priviri speriate, între oalele și tingirile ei, trăindu-și viața clipă cu clipă în casa

liniștită a unei alte femei, despărțită deocamdată de viața ei tulbure și tragică de până acuma.

Privirile ei, de obicei rugătoare, erau acum speriate și se uita la Susan care începuse să frământa lutul și dintr-ansul să modeleze și creeze, cu mișcări grăbite, în mijlocul unei înspăimântătoare tăceri, viziunea ce o preocupa. Trecuse atâta vreme de când nu-și mai astâmpăraseră foamea aceasta neînțeleasă. Mâinile ei însă nu putuseră să uite îndemânarea cu care se născuse. În timpul lunilor trecute, îndemânarea aceasta nu fusese întrebuințată și nici nu avusese nevoie de ea. Dar în dimineața aceasta energia îndemânării ei încercase să se ceară la lumină, dornica de a fi utilizată. Începu să lucreze cu repeziciune sălbatică, iar ochii Janei păreau și mai înspăimântați, deși ea nu zicea nimica. Susan fredona în șoaptă: „Aceasta va fi o glorie a mea... O glorie a mea aceasta va fi!”, dar fără să-și dea seamă că a început să cânte. Pe măsură ce trecea timpul, Jane începu să se miște din ce în ce mai neliniștită și Susan, după ceasuri întregi, își dete seamă de neliniștea ei și exclamă:

— Ai oboșit! Te-am ținut prea mult în picioare. cât o fi ceasul?

Soarele de amiază dogora deasupra casei și obrazul ei era scăldat de sudoare.

— Nu e vorba de oboseală, doamnă, răspunse Jane sfioasă. Dar fetița a început să plângă și Johnie bate la ușa din grădină, ca să-i deschidem.

— Eu n-am auzit nimica, răspunse Susan aproape rușinată. Trase cu urechea și auzi țipetele limpezi și ascuțite ale Marciei, iar jos în grădină pe John care striga din toate puterile: „Janie, Janie, nu pot deschide ușa!” Dar acuma Jane era plecată demult.

O clipă Susan închise ochii. Nu avea nevoie să se grăbească. Încercă să-și liniștească bătăile inimii. Pe urmă deschise ochii, să vadă ce-a făcut. În fața ei, în mărime naturală, modelată în lutul întunecat și încă umed, era Jane, schițată în linii rudimentare, dar de o asemănare deplină, ștergându-și brațele ude. Dar schița aceasta reprezenta ceva mai mult decât pe Jane. Ea reprezenta pe toate femeile care duceau aceeași viață ca Jane, femeile acelea umile și necunoscute care roboteau împrejurul plitei altora, scuturând, făcând bucătărie și cârpind, iar drept răsplată, primeau cu sfială cele câteva pomeni pe care stăpânii le adăugau la simbria lor săracă. Din ochii aceștia căzuți în fundul capului, din gura întredeschisă și cu colțurile repezite în jos,

din trupul acesta fragil și cu umerii pleoștiți, Susan părea că aude cum se ridică un glas. Nu era un țipăt limpede, ca al copilului aceuia care întreba de ce a fost născut în lume. Nu era o întrebare, deoarece posibilitatea de a întreba ceva, se stinsese demult, căci cel care poate pune întrebări, se poate și răzvrăti, iar în această Jane nu exista niciun fel de pornire de răzvrătire împotriva a ceva. Nu, glasul acesta era un murmur ce se îngâna cu clocotul oalelor, cu sfârâitul cărnii ce trebuia friptă, cu hârșăitul scândurilor ce așteptau să fie frecate, cu scâncetul copiilor care cereau de mâncare... nimic altceva. Murmurul acesta nu se termina decât odată cu moartea. Într-o bună zi murmurul acesta se va stinge într-un suspin și din ceea ce a fost odinioară viața umilă și resemnată, nu va mai rămâne decât tăcerea. Aceasta era Jane în mii și zeci de mii de exemplare, și Susan înțelegând suferința ei mută, se apropie de fereastră și se uită la pădurea care strălucea în straiile ei verzi cu care o îmbrăcase primăvara. În toate părțile tremura lumina de soare și strada strălucea în scăpărările seninului. Prin fereastra deschisă putea auzi scârțâitul unui hamac din curtea de alături. Casa părea acum adormită. Jane ridicase pe Marcia în brațe și dăduse lui John de mâncare. Dar Susan nu se mișcă de lângă fereastră și începuse să plângă, simțindu-și trupul chinuit de o durere pe care nu o putea înțelege, decât cel mult că acum plângea pentru Jane.

Din ziua aceea nu mai avu nevoie de niciun fel de Jane în carne și oase care să-i pozeze. Vedeă foarte limpede ce vrea să facă și se urca în fiecare zi la mansardă, unde lucra la terminarea expresiei obrazului, cu mai multă râvnă decât lucrase până acum în toată viața ei. Ceasurile pe care le petrecuse anul trecut în atelierul lui David Barnes, o obișnuiseră să fie sigură de sine. Aici învățase, fără să fie pe deplin conștientă de ceea ce face, felul de a modela cu îndrăzneală, întrebuițând degetele mari ale manilor, cum făcea și Barnes, în rarele ocazii când i se întâmpla să întrebuițeze lutul; învățase să procedeze cu îndrăzneală și vigoare față de materialul cu care lucra, eliminând ceea ce era de prisos. Dar obrazul Janei îl lucra cu atâta delicatețe, încât părea că simte trăsăturile ei adevărate, cum se desprind din mijlocul lutului. Lucra cu ochii pe jumătate închiși și cu degetele pipăia îndelung lutul, pentru a scoate în evidență fiecare trăsătură și fiecare suprafață. În fiecare zi când deschidea ușa camerei de la mansardă, se simțea cuprinsă de extaz și o închidea numaidecât, pentru ca sentimentul acesta să rămână permanent lângă ea. Toată ființa îi

palpita de viață. Dar nu spunea nimica. Nu avea pe nimenea căruia ar fi putut să-i vorbească despre așa ceva.

Într-o noapte se trezi. Pe pleoape simțise o lumină chinuitoare care i se părea insuportabilă și tresări speriată, ca să-și dea seamă că luna plină se ridicase sus pe cer și strălucea aprinsă ca un soare, exact în fața fereștii din apropierea patului ei. Se ridică în pat și auzi glasul lui Mark, împede și ferit de toropeala somnului.

— Te-ai trezit și tu. Ne-a trezit lumina lunii. După o clipă de tăcere, adăugă: Sue, îmi dai voie să trec în patul tău?

— Firește că-ți dau voie, dragă! răspunse ea... căci până acum nu i se întâmplase niciodată să-i refuze ceva. Pe următoropită de somn, se întinse pe perne, dar cu toate acestea era conștientă de adâncă plăcere pricinuită de trupul lui Mark alături de ea. Iar când îl auzi spunându-i în șoaptă: „Ține-mă strâns, dragă Sue”, îi petrecu brațele împrejurul gâtului și își dădea seamă că omul acesta îi este drag, fără să simtă nimic respingător în apropierea aceasta dintre ei. Continuând obiceiurile lor în felul acesta, nu-și dădea seamă numaidecât de fiorul înghețat și subit care cutremură trupul soțului ei. În lumina lunii simți cum brațele lui își slăbesc strânsoarea, cum se desprind și cum toată căldura din trupul lui începe să se destrame. Câteva clipe rămase nemișcat, pe urmă o sărută înduioșat și așază învelitoarea împrejurul ei.

— Haide, dormi, dragă Sue, o îndemnă el cu glasul calm. N-ar fi trebuit să te trezesc din somn, venind la tine.

Se trezi numaidecât din toropeala ce pusese stăpânire pe ea și protestă.

— Mi-a făcut plăcere, c-ai venit la mine.

— Nu face nimica, răspunse el, tot atât de liniștit ca și adineaori. Se ridicase din pat și-și îmbracă halatul, pe urmă se plecă, pentru a încălța papucii: Cred că va trebui să cetesc. Afurisita aceasta de luna nu mă lasă să dorm.

Se uită la el mirată. Glasul lui i se părea vesel, dar cu toate acestea simțea că ceva l-a determinat să-și schimbe atitudinea față de ea.

— Mark s-a întâmplat ceva, ce mie nu vrei să-mi spui.

— Nu s-a întâmplat nimica, stăruie el. Haide, dormi, întinse brațul spre lumina electrică și începu să caute între cărțile din micul raft din apropierea patului său.

— Mark, până acuma nu mi-ai spus niciodată minciuni, declară

ea. Acum era complet trează și presimțea că în noaptea aceasta nu va mai fi în stare să adoarmă.

— Eu te iubesc, declară el, fără să se întoarcă spre ea.

— Sigur că mă iubești, răspunse Susan, și tot așa te iubesc și eu. Prin urmare, spune-mi ce s-a întâmplat.

Se uită la ea și văzu că buzele au început să-i tremure.

— Mark, ce faci! țipă ea îngrozită. Până acuma nu-l văzuse niciodată plângând. Sări din pat și apropiindu-se de el, îi culcă fruntea pe umărul ei.

— Mark, te rog, Mark... zise ea în șoaptă și ținându-l strâns îmbrățișat, îi simți trupul tremurând de efortul pe care-l făcea, ca să nu plângă. Haide, spune-mi ce s-a întâmplat. Sunt incapabilă să mai suport atitudinea aceasta.

— Nu s-a întâmplat nimica, îngână el. Absolut nimica dar nu știu ce mă face să presimt, că atitudinea ta față de mine s-a schimbat. Eu nu sunt un bărbat care să fie vrednic de o femeie ca tine.

În primul moment i se păru că ea este bărbatul i și el femeia. Auzise multe femei vorbind în felul acesta despre soții lor. Într-un rând la o ședință de bridge pe care o avuseseră în casa Lucilei, Trina Prescott aruncase cărțile din mână și începuse să plângă: „Fetelor, K nu mai pot continua... mă simt nenorocită! Rob nu mă mai iubește! S-a schimbat”. Începuseră să vorbească despre grijile ei și o compătimiseră, iar în cele din urmă ea însoțise pe Trina până acasă și a doua zi Lucile venise la ea, ca să mai discute încă o dată această problemă, de la început, ca apoi să adauge: „Femeile sunt atât de slabe, dragă Sue. Aș vrea să văd și eu pe Hal că se schimbă față de mine! Asta ar însemna nici mai mult nici mai puțin, decât că se gândește la altă femeie, ori așa ceva eu nu sunt în stare să suport. I-aș spune limpede ce gândesc! În ziua cununii mie mi-a jurat credință, nu altei femei.

Ascultase în tăcere ponoasele acestor femei, gândindu-se că așa ceva nu se poate să intervină între ea și Mark. Dar până acuma nu auzise încă despre niciun bărbat, care să stea cu capul culcat pe umărul soției sale și să plângă, spunând că a pierdut dragostea ei. Atitudinea aceasta a lui Mark îl făcea să i se pară străin, și nu mai putea vedea într-însul pe tovarășul simplu, vesel, și cu inima deschisă, cum fusese înainte de asta. O clipă, care se șterse ca o nălucă prin fața ochilor ei, se simți din nou cutremurată de viziunea coridoarelor nesfârșite ce i se așterneau în cale și pentru care viața ei de acuma era numai pragul de

la intrare. Dar ea nu dorea câtuși de puțin, ca viața trăită până astăzi, să ia o altă întorsătură. Era căsătorită de ani de zile cu Mark și nu i se întâmplase încă niciodată, să-l vadă că se zbuciumă, tocmai de aceea se sperie.

— Stai aci, dragul meu, zise ea cu blândețe, și exact ca un copil el o ascultă, ținându-se strâns de ea. Și acuma începe și spune. Mi se pare că în atitudinea mea a fost ceva care te-a jignit, dar nenorocirea este, că eu nu sunt în stare să-mi dau seamă, ce a putut să fie anume. Prin urmare va trebui să-mi spui. Eu te iubesc atât de mult!

Dar trebuie să treacă vreme îndelungată, până când el se decise să vorbească. Nu încercase încă să exprime în cuvinte nici față de sine însuși, ceea ce acuma îi cerea ea să-i spună. Suferise îngrozitor, cu semnare și împotriva voinței, fără să știe limpede pentru ce suferă.

— Tu ai avut întotdeauna o atitudine desăvârșită, repeta el de câteva ori la rând. Eu sunt zăpăcit; asta-i! Eu sunt vinovat, nu tu. Mi-ai aranjat un cămin de toată frumusețea... te porți admirabil față de copii... Făcu o pauză” pe urmă continuă. Cu mine te-ai purtat ireproșabil și ai fost întotdeauna drăguță. Aud pe ceilalți colegi ai mei că se plâng de soțiile lor. Hal nu îndrăznește să întârzie de acasă nici vreme de zece minute, căci altfel Lucile îl așteaptă cu mâinile în șolduri... și-l scotocește prin toate buzunarele... căci e geloasa de stenografa magazinului și de toată lumea. Îi aud pe toți ce spun și mă gândesc: „Slavă Domnului, că soția mea nu este ca femeile acestea!”

Îl ascultă, mângâindu-l pe umăr și simțindu-l cum tremura în pijama subțire.

— Tu nu ești vinovată de nimica „prin urmare starea mea sufletească nu se datorează atitudinii tale.

— Va să zică starea ta de acuma se datorează unui amănunt din însăși ființa mea, ripostă ea.

Câteva clipe el nu zise nimica. Pe urmă se desprinsese de lângă ea, și trecând prin cameră, își găsi luleaua, apoi se așeză pe canatul fereștii și după ce și-o aprinse, se uită afară, în noaptea luminată de lună.

— S-ar putea să fie asta, răspunse el. Probabil asta este. Își simți inima zbătându-se speriată.

— Va să zică e ceva mult mai grav, declară ea cu glasul liniștit. Dacă ar fi vorba de un gest sau atitudine care pe tine te jignește, răul s-ar putea evita, daicred că mi-ar fi imposibil să încetez de a mai fi ceea ce sunt cu adevărat. Nici n-aș ști cel puțin cum ar trebui să procedez.

Cred că de fapt eu nu m-am gândit niciodată; cum sunt în realitate. Toată viața am fost atât de ocupată și atât de fericită.

Se ridică în picioare și după ce trase perdelele peste ferești, ca să alunge lumina, stinse lampa de pe noptieră și se așază pe marginea patului.

— N-am avut niciodată intenția să discut cu tine astfel de lucruri, declară el. Mi-ar fi peste putință să-ți spun și nu știu nici cum ar trebui să procedez, pentru ca să te fac să înțelegi despre ce este vorba, așa că m-am gândit că va fi mai bine să nu-ți spun nimica. Tot timpul mi se pare că tu ești departe de mine „că nu ești prezentă... sau că nu ești prezenta în întregime. Tu reușești în toate atât de bine... mult mai bine decât oricare alta femeie în locul tău. Toate acestea eu le știu...

— O, Mark, te rog, nu mai continua! îl imploră Susan. Ce mă interesează pe mine felul în care reușesc ceva, dincolo de faptul că pe tine te știu mulțumit? Dacă fac ceva cu care tu nu vei fi mulțumit, asta înseamnă că nu am reușit în ceea ce-am făcut. Deci am greșit!

— Tu m-ai făcut întotdeauna să mă simt fericit, continuă el cu încăpățănare. Sunt un prost, că încerc să mă plâng de tine. Am tot confortul și toate îngrijirile necesare, iar tu nu lași nimic nefăcut, afară doar... Făcu o pauză, pe urmă adăugă: Afară de faptul probabil, că nu mi te dai din tot sufletul și din toată ființa.

— Ce înțelegi cu vorbele acestea? întrebă ea. Când s-a întâmplat ca eu să-ți refuz ceva?

— Nu mi-ai refuzat niciodată nimica, dar eu sunt un prost... când mi se pare că n-ai fost niciodată soția mea adevărată și întreagă. Ascultă Sue, când mi se întâmplă ca eu să vorbesc cu tine, încep să-ți povestesc despre tot ce se întâmplă în viața mea, despre tot ce gândesc, toate amănuntele, înțelegi?... Nu-mi rămâne nimica nemărturisit. Dar tu ai atâtea amănunte în viața ta, pe care nu mi le spui niciodată. Tu mă asculți, când încep să vorbesc cu tine, dar numai o parte din ființa ta este prezentă. Cred că acesta este adevăratul motiv... eu m-am căsătorit numai cu o parte din ființa ta.

Se uită la ea și o examina cu ochii grași, cu trăsăturile crispete de efortul pe care-l făcea, ca să-l poată înțelege. Dar ea înțelese, și pentru întâia dată în viață i se păru că începe să se depărteze de el. Căci cine ar fi avut dreptul să-i ceară ca să-și sacrifice până și cele mai ascunse străfunduri ale sufletului? Ea nu avea puterea să dea tot ce se

ascundea în ființa ei. Îi dădea numai atâta cât el era în stare să primească. Era gata să deschidă gura și să-i răspundă fără cruțare: „Dacă vrei să-ți dau toată ființa mea, ar trebui înainte de orice, să fii în stare să o primești în întregime. Dacă s-a întâmplat ca eu să nu-ți dau ceva din sufletul meu, atunci acest ceva nu este în puterea mea”.

Dar Maik continua, cu glasul tremurat:

— Este exact ca și când ți-aș întinde o cupă...

Ar fi putut să-i răspundă, „Cupa aceasta este prea mică”. Dar înainte de a fi în stare să-i răspundă ceva, îl auzi adăugând:

— Expresia aceasta mi se pare odioasă... În realitate nici nu mă gândesc la așa ceva. Nenorocirea este că eu nu mă simt la Înălțimea Ta. Probabil cupa este prea mică!

Susan nu zise nimica. Ar fi putut să-l facă din nou să plângă, să se teamă că o va pierde cu totul, dacă ar fi pronunțat un singur cuvânt. Dar nu putea spune cuvântul acesta căci ar fi însemnat să se rănească pe ea însăși, mai mult decât pe el. Ea nu dorea niciodată să rănească pe cineva. Marele păcat, pe care nimeni nu ți-l poate ierta... este să rănești pe cineva. Toată viața își stăpânise pornirile și-și ascunsese calitățile, de teamă să nu umilească și să nu rănească pe nimenea. Dar fața de el n-ar fi trebuit să se ascundă. Și totuși se ascunsese și datorită cine știe cărui instinct, el știa că se ascunde. Se simțea zăpăcită. Va trebui să se gândească mai îndelung, la tot ce i-a spus el acuma, pentru a-și de seama ce vrea să spună cu adevărat, în clipa aceasta însă era de esențială importanță să-l facă să se liniștească și să-l facă să înțeleagă, datorită dragostei ei, ca el este un bărbat destul de vrednic pentru ea și prin urmare tot așa de vrednic pentru el însuși. Faptul că el era sau nu era bărbat la înălțimea ei, era mult mai puțin important, decât amănuntul că el trebuia să-și închipuie că este. Alungă toate gândurile ce o preocupau, și-i zâmbi cu toată dragostea și căldura.

— Vino iubitule și stai aproape de mine, zise ea cu glasul ferm și categoric. Cred că-ți dai seamă ce copilării vorbești. Mă simt atât de fericită... și tu ești tot ce am mai bun și mai scump. Tu ești singura preocupare a vieții mele.

Îl atrase spre ea și-i culcă fruntea pe pieptul ei. Spusese adevărul. El are singura preocupare a vieții ei, centrul spre care i se îndreptau toate gândurile. Căci avea nevoie de un bărbat ca Mark, un bărbat credincios, întotdeauna aproape de ea „pentru a-i servi ca punct de plecare pentru propria ei viață care astfel putea să strălucească în

toate înfățișările ei. El era pentru ea pământul în care-și înfipsese rădăcinile. În ființa lui erau înfipite rădăcinile ei, rădăcini întunecate, dese și puternice, iar ceea ce înflorește, deasupra lui, era dependente de el. Îl atrase spre ea, într-o îmbrățișare plină de ispite, apoi începu să râdă, să-l necăjească puțin și să-l alinte.

El se lăsă în voia ei, emoționat și supus, iar ea alungă toate grijile și spaimele „ca să se abandoneze tainelor acestei nopți luminate de lună, în Intimitatea odăii lor. În aceste clipe se simțea și ea tot atât de convinsă ca și el, că scena de adineaori dintre ei, a fost numai amăgire. Totuși era o mică deosebire. După ce se sfârși ceasul lor de dragoste și intimitate pentru el visul continuă să dureze. Rămase cu capul culcat pe brațul Susanei, pe jumătate adormit, cu ochii închiși și zâmbind.

— Uită tot ce ți-am spus, iubita mea, zise Mark. Cred că am fost prea obosit, căci am avut o zi foarte grea la birou.

Se ridică într-un cot și se uită la el.

— Ești convins că te iubesc? Întrebă ea.

Deschise ochii, ca s-o poată vedea.

— Da! răspunse el și privirile îi tremurară în fața ochilor ei cercetători. Nu știu nici eu de ce, dar totuși simt că tu mă iubești.

— Fagăduiește-mi că nu vei uita niciodată de aci înainte, că eu te iubesc!

— Îți fagăduiesc! răspunse Mark, tot atât de mulțumit a și un copil.

Se uită la el îndelung.

— Acum închide ochii și dormi, îi porunci ea. Nu, nu te mișca. Rămâi în patul meu și eu voi trece dincolo, într-al tău.

Dar el era demult adormit, așa că-și scoase încet brațul de sub capul lui și după ce se întinse în celălalt pat, se înfășură în plapumă. Respirația lui se auzea liniștită, dar ea nu putu adormi. Rămase nemișcată și stăpânită de o sălbatică putere de voință care făcea apel la inima, la inteligența și la întreaga ei ființă. Soțul ei avusese dreptate, dar va trebui să nu afle niciodată ca a ghicit adevărul.

— Nu mă voi sustrage de la nicio obligație voi fi în stare să-mi fac datoria din toate punctele de vedere, în calitate de mamă, de soție... și mi-o voi face și față de mine însămi”. Se purtase indiferentă și fusese o imprudență din partea ei, când jignise pe Mark cu preocupările personale, care erau în afară de el. Căci în ființa ei era ceva, cu totul

aparte de el și în mod instinctiv el descoperise acest ceva, care exista cu adevărat în sufletul ei. Va trebui să fie mai prudentă. va încerca să se abandoneze mult mai complet, vieții lor comune de fiecare clipă și să se devoteze soțului ei.

Dar chiar fără să vrea și cu toată dorința de a se convinge pe ea însăși, că acum e prezentă, aci alături de el, în timpul acestei nopți, dornică și gata să adoarmă în această cameră cu ușile închise, în închipuirea ei ușile acestea începeau totuși să se deschidă una după alta, fără să facă niciun zgomot, și ea rătăcea departe și singură, în timp ce Mark dormea liniștit și împăcat cu gândul că este lângă el. Întinsă în pat și fără să se miște, începu să-și dea seama de personalitatea ei, cum nu reușise încă niciodată înainte de asta.

De ce oare n-ar putea ea să fie, așa cum era din naștere, și de ce să nu facă și să-și dorească totul – nu în mod fățiș și ostentativ, cum fac unele dintre femei, care strigă în gura mare că au dreptul la libertate, nu în faptă, cât mai mult în credința că ești ceea ce vrei. Era adevărat că Mark nu putea să fie bărbatul la înălțimea ei. Dar totuși nu s-ar fi putut lipsi de prezența lui, căci dintr-un anumit punct de vedere, pentru ea nimic nu putea fi de ajuns – nici copiii, nici casă, nici părinții, nici orașul și nici frumusețea pădurii și a cerului, și totuși ar fi fost incapabilă să trăiască fără ele. Nici chiar lucrările ei nu o puteau mulțumi pe de-a-ntregul. Dacă ar fi avut posibilitatea să trăiască același fel de viață ca David Barnes, sculptând, modelând și creând cât e ziua de lungă, în fiecare seară și-ar fi dat seamă, chiar după ceasurile acestea lungi de totală uitare a lumii dimprejurul ei, că nici chiar acest fel de viață nu o poate mulțumi. Motivul era, că în felul său David Barnes ducea o existența tot atât de îngrădită, ca și Lucile Palmer, iar partea de care beneficia el din viață, era tot atât de redusă. Deși frumosul era singura hrană a sufletului său, el nu aspira spre totalitatea frumosului, căci nu-l interesa decât un singur aspect al lui. El nu era în stare să vadă niciun fel de utilitate în nașterea și creșterea copiilor, în grija de gospodărie și de grădină, în dorința de a cânta și a fi îndrăgostită de Mark. Din toate acestea el nu putea înțelege decât o mică parte pe care o selecționa și pe care o putea exprima în lut sau o putea desprinde în imagini de piatră.

Dar ea, ea era o femeie care simțea nevoia, și să trăiască, și să creeze. De fapt în sufletul ei aceste două porniri erau nedespărțite una de alta. Nu era în stare să elimine nimic din viața ei și pe nimenea, nici

pe Lucile, pe Jane sau pe Mary, și cu atât mai puțin ar fi putut să elimine pe Mark sau pe copiii ei. Nu putea renunța la nimic și la nimenea.

„— Sunt lacoma și nesățioasă! Își zicea ea îngândurată, în timp ce Mark dormea alături. Sunt lacomă, ca talpa iadului!”

Dar la urma urmei de ce să nu fie? De ce să nu profite de tot ce poate lua? Luna apusese și ea rămase nemișcată în mijlocul întinericii, mai bine de un ceas, gândindu-se în toate chipurile. Nimeni nu putea să o stăpânească în întregime și fără întrerupere – nici Mark, nici David Barnes – căci fiecare dintre aceștia o dorea în felul său propriu. Totuși pentru fiecare dintre ei, va fi ceea ce vor vrea, căci și pentru unul și pentru altul era gata să-și facă datoria pe deplin. În care dintre cazurile acestea două, ar fi fost ea însăși, cea adevărată, nu o mai interesa. Va extrage din fiecare ipostază, ceea ce-i va fi util și ce va avea nevoie. Nimeni nu va reuși să-i hotărâneasce elanul, nici cu dragostea și nici cu dezaprobarea. Universul, acest univers era al ei, cu tot ce-i putea oferi, cu toate clipele, peisagiile, grădinile, țările, cerul, copiii, muzica, pictura și stelele pe care le avea. Ce ar putea s-o mai oprească în drum? Va cauta să-și trăiască viața ei, făcând-o cât mai desăvârșită. Va fi tot ce va putea, ori ea putea tot ce dorea. Când lumina zorilor se furișă în odaie, deschise ochii mari, în calea zilei ce trebuia să vină. De aci înainte nu va mai fi obligată să aleagă cutare sau cutare dintre preferințele învechite ale femeilor. Își dorise și crease un cămin, iar acum după ce Marcia mergea atât de bine, va începe să lucreze.

Legănată de această mulțumire ascunsă, adormi pe neașteptate și se trezi la două ceasuri după aceea, când auzi glasul vesel al lui Mark care o striga:

— Hai fetițo, trezește-te! Doar nu ai de gând să dormi toată ziua?

Deschise ochii și văzu soarele care bătea în fereastră. Mark se îmbrăcase și de la parter venea miros de costiță prăjită. Jane, care pe nesimțite începuse să vină în fiecare zi tot mai devreme, pregătise de mâncare. Din camera copiilor nu se auzea niciun zgomot. Asta însemna că Marcia își primise demult biberonul și John era în bucătărie. Dar nu pomeni nimic în legătură cu copiii. Își aduse aminte de scena din noaptea trecută, și întinse brațele după Mark. După ce-i culcă fruntea la pieptul ei, îl auzi murmurând:

— Uită toate prostiile pe care ți le-am înșirat noaptea trecută.

Vrei să le uiți, dragă Sue? Nu știu ce mă apucase.

— Le voi uita! declară Susan.

Îl strânse în brațe, îl sărută și se dete jos din pat.

— Nu-mi trebuie mai mult de două minute, ca să fac un duș, și voi cobora imediat, adăugă ea. Ochii îi străluceau luminoși și limpezi, ca ai unui copil. Zâmbea, și când întinse brațele după ea și o cuprinse, se lipi de el cu toată duioșia. Nu va fi niciodată în stare să uite pe Mark cel din noaptea care trecuse și nici vreunul din cuvintele ce i le spusese. De aci înainte nu va mai încerca niciodată să-l trezească din clipele lui de extaz, pentru a-l readuce la realitate. îmbracă repede o rochița albastră de pânză și se așeză la masa, în fața serviciului de cafea și ridică obrazul strălucitor de fericire spre el. Mark o adora și ea era conștientă de adorația aceasta a lui pe care și-o închidea în suflet ca pe un dar de preț. Va trebui să-și dea toată silința, ca soțul ei s-o adore și de aci înainte. Iar când intra John, întinse brațele după el și ridicându-l pe genunchi, îl gâdilă până când copilul începu să râdă cu hohote.

— Mămică... mămică... strigă băiatul cu respirația întretăiată, îmi placî atît de mult cînd faci caraghioslăcuri!

Perfect... prin urmare va face caraghioslăcuri pentru John, ca să-l facă să râdă. Însoți pe Mark până la ieșire și trecură împreună pe aleea prunduită a grădinii, până la poartă, iar aci se opri, cu John de mână, până cînd el dispăru la cotitura străzii.

— Ia spune-mi acuma, ce ai vrea tu să faci astăzi? întrebă ea pe John și se uită la el.

Se gîndi cîteva clipe, apoi îi răspunse grav:

— Astăzi vreau să fac pârjoale de lut.

— Foarte bine, răspunse Susan. Îți voi pune un șorț și-ți voi aduce o găleată de apă. Dar te rog, să-mi păstrezi toate pârjoalele, ca să le pot vedea și eu.

— Bine, le voi păstra, îi făgădui copilul. Marcia trebuia îmbăiată și după aceea îi va da să mănânce, așa că începu să-și facă datoria cu entuziasm. Fiecare clipă îi aparținea și trebuia s-o trăiască.

După ce în casă se terminară toate pregătirile, pentru ziua ce începea, se urcă la mansardă. Casa aceasta trebuia să fie destul de mare, pentru ca într-însa să poată cuprinde toată viața ei, căci și aceasta de aci era viață din viața ei, deși nici Mark, nici copiii nu intrau niciodată în odaia de la mansardă. Închise ușa și se uită împrejurul ei.

Nu era niciun motiv care ar fi împiedicat-o să aranjeze aceasta cameră, cu toată îngrijirea, ca astfel să poată lucra în tihnă. Până acum nu fusese altceva, decât o încăpere de care se servea ocazional, timp de câteva ceasuri și la intervale de luni întregi, lucrând cu înfrigurare la fixarea câte unei viziuni tainice și fugare. De aci înainte nu va mai lucra în felul acesta. Dacă se va dedica în întregime celor din apropierea ei, atunci va trebui să se dedice și acestei preocupări, pentru a se realiza pe ea însăși. Nu va fi o cameră specială pentru ea, ci pur simplu una dintre camerele fără care casa ei nu va putea să fie completă. Cerceta să vadă ce material are adunat în această încăpere, și constată cu părere de rău, că-i lipsește foarte mult din ce are nevoie. Va face o listă de tot ce va trebui să cumpere – creioane noi, căci nu mai avea decât pe cele întrebuințate de Michael și din care rămăsese doar capete – hârtie curată, scule pentru modelat – David Barnes îi spusese ceva despre o nouă calitate de lut, căci în această cameră va trebui să întrebuințeze numai lutul și nu marmora. Va aduce o canapea și un fotoliu – căci nu avea pe ce se așeza, decât cel mult pe o ladă. Va pune un covor și perdele la ferești. Avea nevoie de mai multă lumină, așa că va trebui să lărgească firida dinspre miazănoapte. În timpul cât făcea planuri, se simți copleșită de o puternică dorință pe care până acum încercase să o uite, căci nu vruse să țină seamă de ea. Ar fi vrut să facă ceva mai mult decât havuzuri și busturi mărunte. Ar putea face o operă mai impunătoare în care să figureze un grup de oameni.

Dar casa era prea mică și tot mică era și camera aceasta. În orice caz ideea inițială ar putea fi modelată la început ca o miniatură. Nu este numai decât necesar, ca ideea să rămână miniatură, căci mai târziu, dacă va vrea „o va putea reproduce în mărime naturală. Într-o bună zi probabil se va muta din mansarda aceasta... își va clădi un atelier, sau va închiria un local. Când se gândi la toate acestea, simți din nou în adâncul ființei senzația aceea de măreție și infinit. Era în stare să înfăptuiască tot ce și-ar fi pus de gând. Adică de ce nu, când simțea într-însa puterea creatoare?

Se așază pe ladă și începu să se gândească repede, iar viziunile ei alergau în salturi uriașe. Dacă s-ar muta undeva la țară, în vreo fermă, va avea loc de ajuns ca să lucreze și o curte mare în care să se joace copiii. La amănuntul acesta nu se gândise nici ea nici Mark, în ziua când se căsătoriseră. Știa ca o căsuță frumoasă, într-o stradă apropiată și în vecinătatea prietenilor, este tot ce-și poate dori cineva.

Tot așa ceva își dorise și Mark. Se ridică în picioare, emoționată. Ar fi fost inutil să încerce să facă ceva, în casa aceasta atât de mică. Avea nevoie de o casă mare, în care să fie loc cu care să se obișnuiască. Toată ziua se simți atât de neliniștită, încât abia fu în stare să aștepte întoarcerea lui Mark. I se părea că ar fi inutil să-și mai piardă vremea în casa aceasta. Presimțea ca a terminat definitiv cu viața pe care o dusesese între pereții ei.

— Mark, strigă ea, de cum îl văzu că se apropie, haide să ne mutăm la țară.

Se opri, cu mâna pe poarta de ostrețe și se uită la ea.

— Vrei să părăsim casa aceasta? Întrebă el mirat.

— Da, îi răspunse ea nerăbdătoare. Lui Mark îi venea atât de greu să înțeleagă preocupările ei. Dar la urma urmei ea se gândise toată ziua la amănuntul acesta, iar el nu se gândise de loc: Aș vrea mai mult spațiu. Am nevoie de o încăpere... unde să pot lucra... pe urmă avem și copiii...

— După cât îmi aduc aminte, tu nici până acum nu ai mobilat camera de la mansardă, răspunse el cu glasul domolit.

— Camera aceea este atât de mică, încât nu face să-ți dai osteneală cu ea, răspunse Susan. Aș vrea să fac o lucrare mai mare, înainte de sosirea lui David Barnes care se va întoarce vara aceasta din nou. Vreau să fac ceva în mărime naturală. Afară de asta copiii...

— Este o casă veche, cu o șură, zise el îngândurat. Apoi cu totul pe neașteptate i se păru că se simte epuizat și se îndreptă cu pași înceți spre intrarea casei: Vom continua, imediat ce mă spăl, adăugă el.

— Da, dragul meu; iartă-mă... eu sunt întotdeauna atât de nerăbdătoare.

— Eu procedez mult mai încet, murmură el.

Intră în bucătărie, dar se simți abătută. Va aștepta, până când va aduce el vorba din nou... va aștepta până când va termina cu cina; și își va aduce el aminte. Ea nu va scoate nicio vorbă, până când va începe el să vorbească. Îl văzu că intră în cameră cu pași înceți și se așază pe un scaun. Se uită la el și zâmbi, dar în aceeași clipă văzu că ochii lui se luminează.

— Dacă vrei cu adevărat să te muți din casa aceasta, începu el, atunci să știi că este o casă veche, pe coasta unei coline, pe marginea unui pârâu, cam la un kilometru și jumătate depărtare de oraș, în partea de miazăzi.

— N-am putea să mergem după cină, ca s-o vedem? Întrebă ea, dar se opri numaidecât. Sau mai bine să așteptăm... căci tu ești obosit.

— Am putea merge, răspunse Mark. Se întâmplă ca tocmai acumă serile să fie foarte frumoase.

— Mă gândesc și la copii, declară Susan.

— Firește, încuviință el.

— John ar vrea să se joace toată ziua în pădure, continuă ea, și mi-e atât de frică de răpa aceea adâncă.

— Așa este, răspunse Mark și ridică privirea pe neașteptate. Mi-am uitat cu totul de ea. În sfârșit, vom merge chiar astă seară, s-o vedem. Voi mai avea nevoie de timp, ca să mă gândesc ce am de făcut, dar în orice caz, dragă Sue, ceea ce ți-am spus, rămâne pe deplin hotărât. Îți voi da tot ce dorești.

— Nu trebuie să hotărâm nimica definitiv, încuviință ea. Dar chiar din clipa aceasta se simțea, ca și când ar fi demult mutată în casa de pe coasta colinei.

Plecară prin lumina tulbure a asfințitului și ieșiră din oraș prin partea de miazăzi, apoi apucară cu mașina pe un drum de răzoare, printre copaci și ajunseră în fața unei case care era clădită din piatră necioplită... Silueta ei masivă și trainică se profila pe cerul tulbure de seară. La ferești nu se vedea nicio lumină și după ce se apropiară, văzură că obloanele sunt închise și ca ușa de la intrare e baricadată de două scânduri, bătute de-a crucișul. Fără să zică nimica, Mark smulse scândurile și după ce deschise ușa, intrară și cercetară toate camerele, încăperile erau goale, dar curate, afară de praful ce se adunase, de când nu mai fusese locuita. Susan se opri în fiecare cameră, făcând socoteli și plănuiind la ce ar putea-o întrebuința. Va putea oare trăi în casa ceasta? Se va simți oare ca în casa ei? Nu schimbară nicio vorba, până când nu ieșiră pe terasa sprijinită pe stâlpi.

— Șura este în partea cealaltă – și este tot de piatră, declară Mark și întinse brațul spre dreapta, unde se vedea o clădire înaltă, cu acoperișul repezit în jos.

— Acolo cred că va fi loc de ajuns, chiar pentru mine, zise Susan, și cât ai clipi, se simți atrasă spre ea. Blocuri de marmoră... blocuri de granit... șura aceasta era atât de mare încât ar fi putut cuprinde cantități imense.

— Îmi place regiunea aceasta, murmură ea cu glasul abia simțit. Uită-te la dealurile acestea... și la copacii bătrâni. Ceea ce se vede colo,

este o fântână?

— Să nu luăm nicio hotărâre astă seară, se grăbi Mark să-i răspundă.

— Da, încuviință Susan. Vom veni s-o vedem în timpul zilei.

Se întoarseră acasă pe întunecate și după ce băga mașina în garaj, se așezară în pridvorul căsuței lor.

— Mă simt, ca și când până acuma noi n-am fi trăit din plin în casa aceasta, se auzi glasul lui Mark, înfiorând tăcerea și întunericul.

— Nu vom pleca de aici, până în ziua când vei vrea tu răspunse ea cu glasul liniștit. Dar prevedea că vor trebui să plece, deoarece casa aceasta nu era de ajuns de mare, ca să o poată cuprinde pe ea. Soția lui Mark și mama copiilor, ar fi putut trăi foarte mulțumită în casa aceasta, dar pentru Susan Gaylord nu se găsea loc.

— Mâine, gândi ea, mă voi duce singură, ca s-o mai văd odată.

Ziua următoare când se duse să vadă casa de piatră, înțelese numaidecât că aceasta va fi căminul ei. Se plimba prin toate camerele și-și făcu planul.

— Mark, declară ea când soțul ei se întoarse la amiază, va trebui să luăm casa aceea.

Se uită la ea cu ochii umili și credincioși.

Bine, Sue, va fi așa cum vrei tu, răspunse el.

Până și Mark spunea, după ce terminaseră cu mutatul, ca această casă este mult mai bună decât cea în care locuiseră până acuma.

— Ia uită-te la copii! zise Susan. Făcea să ne mutăm în casa asta, chiar dacă ar fi fost vorba numai de ei!

John alerga prin livadă, spre păraul din poalele dealului. Jane intră în casă, cu obrazul plin de crețuri, luminat de mulțumire și în brațe cu Marcia.

— Doamnă, în grădina din dosul casei sunt căpșuni, zise ea. Voi face dulceață.

Bătrâna Jane care se instalase într-o odăiță din apropierea bucătăriei, se simțea nebănuিত de fericită.

— Eu cred că ar fi copilărie din partea mea, să vin dimineața și să plec seara, spusese ea, după ce terminaseră cu mutatul. Vă asigur doamnă, că nici nu veți simți prezența mea în casă.

— Eu mă gândesc la tine, Susan, declarase Mark.

— Aci eu voi putea lucra, răspunsese Susan, și el nu mai

adăugase nimic.

În șura uriașă își așezase materialul și sculele pe care le avea. Spațiul i se părea impunător. Sus, deasupra ei, se vedeau ginzile de pe care atârnav pânzele de paiajeni. Sub grinzile acestea se aduna odinioară recolta țarinei. De aci înainte ele vor ocroti ceea ce va crea ea. Erau destul de înalte, ca să poată cuprinde statui oricât de mari. Deschise porțile uriașe care dădeau spre dealuri. Departe, pe coastele lor verzi, se vedea John, zburdând ca o molie în lumina de soare, iar dincolo de dealurile acestea se întindea cerul.

În mijlocul acestui univers larg și nou, simți trezindu-se iarăși vechea dorință în sufletul ei, de a lua un bulgăre de lut și a-l frământa, ca să creeze viață. Începu să deseneze silueta unui bărbat și a unei femei; între ei desenă un copil! și după ce se mai gândi o bucată de vreme, desenă și un copil mic pe care femeia îl ținea în brațe. Aceste patru siluete reprezentau entitatea acestui univers. Îi desenă de mai multe ori la rând, în fiecare zi, acoperind coale uriașe de hârtie cu siluetele lor și pierzând ceasuri întregi cu desenarea unei mână, a unei guri sau cu fixarea privirilor. Dar pe femeie nu o putea prinde. În cele din urmă, văzând că ceea ce face nu o poate mulțumi, lăsă creionul din mână și luă lutul. Probabil cu ajutorul acestui material solid, va reuși să se apropie de forma mai limpezită a viziunii sale. Făcu schița mult mai mică decât mărimea naturală, cercetând și încercând fiecare mișcare. Dacă femeia va ieși bine, o va întrebuința ca model, sau probabil o va sculpta de-a dreptul în marmoră, după ce se va întoarce David Barnes.

În timpul celor doi ani cât lipsise, primise de la el câteva scrisori foarte scurte. Săptămâna trecută primise o carte poștală în care îi spunea: „Voi sosi în ziua de cinci Iulie”.

Lucra fără încetare și zilele verii treceau una după alta, dar nu se ducea la nimenea și nu lăsa lucrul decât după ce vedea automobilul lui Mark că apare pe după colțul grădinii. Lăsa totul, indiferent la ce lucra și fără să-i pese că o linie concepută în abstract, aștepta să fie concretizată în realitatea lutului. Cât despre piatră! Probabil va veni și ziua când va lucra numai în piatră, își spăla repede mâinile și ieșea la porțiță, ca să întâmpine pe Mark.

— Ce ai făcut toată ziua de azi? o întreba el, după ce o săruta.

— O, nimic de importanță, răspundea ea de fiecare dată.

Se îndreptau spre casă, ținându-se de braț și ea urca treptele scării pe urma lui.

— Astăzi am avut mult de lucru, spunea el. Intra în camera de baie, ca să se spele și puțin după aceea apărea din nou, cu părul umed și lucios. Pe urma se oprea în fața oglinzii, ca să-și facă o cărare pe creștetul capului și continuă: Oamenii aceștia care vin în vacanță, îmi dau ocazie să fac afaceri foarte bune. De când locuim noi în casa aceasta, aș fi putut s-o vând cel puțin de trei ori.

— Nu o vom vinde niciodată, declară Susan. Sunt incapabilă să înțeleg, cum am fost în stare să trăim în casa cealaltă.

— Câtă vreme am stat acolo, nu ne-a trecut prin minte așa ceva, răspunse el. A fost foarte bună, până în ziua când am fost convinși că ea este căminul nostru. Dar ea nu-i mai răspundea. Se uita la el cum își schimbă cravata. Acum cunoștea pe Mark destul de bine și știa limpede cum trebuie să procedeze, pentru ca să-l facă fericit. Era convinsă, în mod aproape statornic, ca el se simte cu adevărat fericit.

Grupul cu bărbatul, femeia și copiii era terminat. Cu totul pe neașteptate femeia păru că acceptă să se supună voinței ei și apăruse din mijlocul lutului. Acum sta docilă, cu copilul în brațe și capul întors puțin într-o parte. După ce o termină, ieși în ușa șurii și strigă: Jane! Jane!

Simțea nevoia să arate cuiva ceea ce reușise să facă. Jane se apropie în fugă, cu Marcia de mână și cu John care venea pe urma lor, atras de veselie pe care o simțise în glasul mamei lui.

— Ia uitați-vă! zise ea cu glasul solemn, când îi văzu că intră, iar ei se îngămădiră unul lângă altul și se uitară la grupul întunecat de lut.

— Cum ești în stare să faci așa ceva, doamnă? murmură Jane, iar John întreabă cu sfială: „Cine sunt aceștia?”

— Sunt niște oameni, răspunse Susan. Eu nu-i cunosc cine sunt, dar i-am făcut.

Se uită la grupul din fața ei și se simți puțin înspăimântată, acuma după ce se separaseră cu totul de ea. Astă seară, când Mark se va întoarce acasă, îl va aduce și pe el să-i vadă. În fond Jane nu putea înțelege așa ceva, iar John și Marcia erau atât de mici. Era nerăbdătoare să vadă expresia de pe obrazul lui Mark, după ce se va uita la ce a făcut ea. Acum nu-i mai putea ascunde, așa că va trebui să-i împartă cu Mark.

Toată după amiaza și-o petrecu în apropierea lor, uitându-se la ei și simțindu-i din ce în ce tot mai aproape. Parcă le auzea glasurile împletitau-se între ele. Îi auzea vorbind unul cu altul, și uitându-se la

ei, i se părea că sunt gata să se pună în mișcare, deși știa că ea însăși îi imobilizase în aceste atitudini pe care le aveau. Se gândi că dacă va putea, îi va libera din lanțurile care le imobilizau mișcările, dar nu știa cum ar trebui să procedeze, pentru a-i libera.

Când auzi sunetul de claxon repetat de trei ori, ieși ca să întâmpine pe Mark, dar mersul ei era acum domolit.

— Haide, să vezi ce-am făcut, îi spuse ea.

— Ai terminat vreo lucrare? întrebă el.

— Am terminat macheta de lut, răspunse Susan. Intrară amândoi în șură, ținându-se de mână, dar ea nu zise nimica.

— Ia te uită, exclamă el, pe urmă se întoarse spre ea: Bine, Susan! și rămase tăcut, uitându-se la grupul din fața lui, exact cum se uitase și John.

— Cine sunt cei pe care-i reprezintă macheta asta?

— Sunt oameni, pur și simplu, declară ea.

Se opri lângă el și așteptă, în timpul cât soțul ei îi examina.

— Nu se uită unul la altul, declară el, Ce te-a determinat să-i faci în atitudinea aceasta?

— Nu înțeleg ce vrei să spui? întrebă ea. Eu i-am făcut așa cum sunt cu adevărat.

— Se feresc să se uite unul la altul, repetă el. Mai ales femeia... uită-te la ea. Eu cred, dragă Susan, că o femeie trebuie să se uite la copilul ei, sau la bărbat.

— Nu cumva ți se pare că atitudinea lor este falsă? întrebă ea speriată. Am avut multă bătaie de cap, mai ales cu femeia. Mi-a fost peste puțină să o prind destul de limpede, până când am modelat-o în această atitudine.

— Grupul acesta ne reprezintă pe noi? întrebă el pe neașteptate.

— Da' de unde, cum să ne reprezinte pe noi.

— Unde ai găsit modelele care ți-au pozat? întrebă el din nou.

Ezită. Pentru a putea face femeia, trebuise să se dezbrace și să stea goală în fața oglinzii, ca să studieze fiecare linie a propriului ei trup.

— Femeia seamănă foarte de aproape cu tine, continuă el.

— Dar nimic dintr-ansa, decât trupul, se grăbi ea i-i spună.

— Cred că mai mult decât atât. În atitudinea ei este ceva caracteristic al tău. Și ochii – te-am văzut într-un rând întorcându-te exact în felul acesta, și uitându-te la pădurea din apropierea casei

noastre. Uneori când eram la masă și începeam să-ți spun câte ceva, întorceai capul tot așa și te uitai undeva departe, cu ochii rătăciți pe fereastra deschisă, răscolind taina pădurii.

— Dacă-ți închipui că ceva din ceea ce fac, ar putea să ne reprezinte pe noi, atunci va trebui să încetez de a mai lucra, declară ea nemulțumită. Nu se poate să mă expun de fiecare dată, ca tu să te simți jignit de purtarea mea.

— Bineînțeles, că nu se va întâmpla așa ceva – deoarece știi că tu nu vrei să mă jignești.

Se simți cutremurată de o amărăciune neînțeleasă, care-i înfiora trupul.

— Nu înțelegi, că va trebui să scap de teama aceasta perpetuă, că te voi jigni, continuă ea, căci altfel voi fi obligată să renunț cu desăvârșire de a mai lucra. Trebuie să mă știu pe deplin liberă. Nu se poate să-mi pun mereu întrebarea: „Oare lui îi va plăcea?”

În orice caz grupul acesta îmi place, declară Mark. Vino încoace, Susan, și întinzând brațul, i-l petrecu în jurul mijlocului.

— Lucrarea ta mi se pare admirabilă. Mă simt atât de mic alături de tine. Nu înțeleg, cum de poți să faci așa ceva! Mi se pare un fel de vrăjitorie. Dar...

— Dar? Întrebă ea.

Rămase nemișcată, sprijinită de brațul ce i-l trecuse împrejurul mijlocului, dar departe de el, fără să-și dea seamă că și silueta femeii pe care o făcuse, stătea ca și ea, sprijinită de brațul bărbatului, dar departe de el.

— Aș vrea să-ți spun – dar nu știu cum să mă exprim – mi se pare că tu începi să scapi din puterea mea și să te depărtezi... încât nu te mai pot ajunge. Este aceeași senzație, ca în noaptea aceea... de amintirea căreia nu mai pot scăpa. În fond totul se reduce la faptul că eu... nu sunt bărbat la înălțimea Ta.

Brațele lui Mark îi scăpară în lungul trupului. Pe urmă-și băgă mâinile în buzunare. Susan rămase singură, în fața machetei.

— Aș putea să-i fărâș în câteva secunde, murmură ea cu glasul stins. Ca să nu mai stea între noi.

— Susan, cum se poate să vorbești în felul acesta, protestă el speriat. Ai pierdut zile și săptămâni întregi, lucrând la ea.

— Aș putea s-o zdrobesc dintr-un singur gest, repetă Susan.

— Ascultă, Sue... pentru gestul acesta nu te-aș putea ierta

niciodată. M-aș simți deznădăduit... și nu aș putea să fiu câtuși de puțin mulțumit, dacă aș vedea ca tu nu îndrasnești să mai faci ceea ce vrei.

— Bine, dar dacă ceea ce fac eu, nu poate fi pentru tine decât suferință...

— Îți făgăduiesc că nu voi mai aduce niciodată vorba, despre relațiile dintre noi, o întrerupse el.

— Eu voi presimți starea ta sufletească, chiar dacă nu-mi vei spune nimica, și presimțirea aceasta va fi ca un fel de câtuși pe mâinile mele.

— Nu mă voi mai gândi la așa ceva... voi alunga astfel de gânduri, se grăbi el să-i răspundă. Haide, Sue, te rog, sărută-mă!

Se întoarse spre el și-i văzu ochii care o implorau. Îl cuprinse în brațe și simți brațele lui împrejurul trupului ei. Se temea de ea. De ce s-o fi temând de ea? În firea ei era ceva nedefinit, care făcea pe ceilalți să se sperie, iar când începea să-și dea seamă de felul în care se uitau la ea, se simțea și ea înspăimântată. Se strânse din toate puterile lângă el.

— Ține-mă strâns, murmură ea și brațele lui se ridicară supuse și se încolăciră împrejurul ei. Mai strâns... murmură ea din nou, mai strâns decât atât!

Se strânse o clipă lângă el, dar Mark nu o putea ține mai apropiată. Pe urmă îi auzi glasul murmurând:

— Haide, dragul meu, să vedem ce fac copiii.

Se îndreptară spre ieșire și după ce Susan încuie ușa, se întoarseră în casă împreună. După ce intrară, ea se urcă numaidecât la etaj și ascunse cheia într-o cutie din sertarul biroului ei: „Nu-l voi mai duce niciodată la atelier –, își zise ea. Nu știa cum și de ce, dar parcă se simțea rănită de atitudinea lui... probabil sentimentul ei de acum se datora numai oboselii. Își perie părul și îmbracă o rochiță galbenă de pânză care făcea ca ochii ei să pară mai adânci și mai întunecați decât până acum. Pe urmă coborî la parter.

Pe terasa cu dușumelele putrede găsi pe Mark cu luleaua aprinsă și cu Marcia pe genunchi, iar pe treapta din apropierea lui se așezase John și în timp ce vorbea cu tatăl său, sta cu mâinile împreunate împrejurul genunchilor, exact cum văzuse de multe ori și pe Mark.

— Tăticule, am încercat să întrebuițez râme la nadă, dar unora dintre pești nu le plac râmele, spunea el.

— În cazul acesta, ar fi mai bine să încerci cu muște. Glasul lui Mark era cald și plin de interes. Va trebui să urmărești ce fel de muște preferă la anumite anotimpuri și să le întrebuințezi ca nadă pe acestea.

— Uău!-ul, gângurea Marcia care ținea în mână o păpușă de cârpă fără brațe. Glasurile lor o treziră din nou la realitate. Aci era lumea ei adevărată, alături de aceste trei ființe dragi.

Făcu un pas și se opri pe terasă, în apropierea lor.

— Ei, ce ziceți dragii mei? Vreți să ne așezăm la masă? Întrebă ea, cu glasul înduioșat și adânc.

John sări în picioare și Marcia lăsă păpușa din mână. Privirile ei întâlneau ochii lui Mark și începură amândoi să râdă. În clipa aceasta și alături de copiii lor, se simțeau atât de aproape unul de altul. Mark se ridică și trecându-i un braț împrejurul umerilor, Susanei i se păru că toată viața ei tremură în clipa aceasta trecătoare. Ceea ce făcuse ea, nu era altceva decât lut rece și fără viață.

Toată casa era plină de mireasma dulceagă a căpșunilor și a zahărului de la dulceața ce o fierbeau la bucătărie, unde împreună cu Jane se învăteau împrejurul plitei. Copiii ieșiseră în grădină și zburdau în lumina de soare, dar John se întorcea mereu la ele, ca să le spună:

— Miroase atât de bine!

— Ești exact ca un bărzătune, răspundea Susan râzând. În fața ușii cu pânză de sârmă verde se auzea zumzetul albinelor atrase de dulceața la care nu puteau ajunge. John se oprise în fața borcanelor pline.

— Aș fi în stare să le mănânc pe toate!

— Îți voi da numaidecât o felie de pâine, unsă cu unt și cu dulceață, răspunse Susan înveselită. Și se duse să aducă pâinea neagră, făcută de Jane.

— Dar îi dai și lui Marcia, zise John foarte serios. Tăie pâinea felii și o unse gros cu unt, în timpul cât copiii îi urmăreau fiecare mișcare. Litându-se la ei, se simți cuprinsă de o profundă senzație a realității. Timpul părea că s-a oprit în loc, pentru a-i fixa în amintire toate amănuntele din apropierea ei bucătăria largă, cu dușumele vechi și fereștile mici și lucitoare, Jane în apropierea plitei, scoțând cu lingura de aramă siropul transparent și de colorarea purpuri, Marcia așezată în scaunul ei înalt, John urmărind mișcările manilor ei, și alături de toți aceștia, ea însăși... Îi întinse felia de pâine și timpul începu din nou să se depene pe lângă ea.

— Ia tartina și mănânc-o imediat, căci te vei simți mult mai bine, zise Susan.

— Nu vrei să dăm și albinelor puțină dulceață? întrebă John. Grozav ar vrea s-o guste și ele.

Turnă puțină dulceață caldă într-o farfurioară.

— Pune farfurioara pe treptele scării și vezi ce se întâmplă cu ea, zise Susan.

Băiatul plecă și ea împreună cu Jane începură din nou să umple borcanele, unul câte unul, ca apoi să le dea la o parte, să se răcească și să se închege.

— Cum v-am spus doamnă, continuă Jane povestea de unde o lăsase, soțul meu era bun ca soarele. Nu bea niciodată nimica, decât cel mult un pahar de bere, în ziua de patru Iulie, căci după cum îmi spunea, doamnă, el serba această zi, pentru a-mi dovedi că-și păstrează independența, căci el era american, iar eu eram englezoaică. Dar asta, doamnă, o spunea mai mult din glumă, căci era un bărbat care muncea cu dragoste și nu m-a bătut niciodată, și cum am spus întotdeauna, ce altceva ai mai putea cere unui bărbat?

— Adevărat, ce altceva ai mai putea cere! murmură Susan.

— Sunt multe femei, doamnă, care n-au avut norocul pe care l-am avut eu și dumneavoastră, adăugă Jane cu glasul plângător. Domnul Keening este la fel, nu-i așa? Nu bea niciodată și este mereu același, cum a fost întotdeauna. Este o calitate fără pereche la un bărbat.

— Da, este! încuviință Susan.

După ce reuși să-și hotărânicească micul ei univers între pereții casei și coama dealurilor din zare, într-una din zilele următoare auzi vâjâitul neașteptat al unui automobil, începuse să coasă o rochiță trandafirie de pânză pentru Marcia, căci fetița avea ochii negri ca și ai ei, când se auzi soneria de la intrare. De afară veni glasul Janei, pe urmă un alt glas, nerăbdător și răstit, glasul lui David Barnes care spunea:

— Am avut multă bătaie de cap, până când am dat de urma dumneavoastră.

Se ridică numaidecât în picioare și lăsă lucrul din mână, când Jane apăru în cadrul ușii, ca să-i spună:

— Vă așteaptă un domn la parter, doamnă. Dar pare atât de nemulțumit, încât mă gândesc că trebuie să fie un om de seamă!

— Vin numaidecât! răspunse Susan.

Dar nu cobora numaidecât. După plecarea Janei, rămase câteva clipe fără să se miște. Pe urmă intră în odaia unde Marcia își făcea somnul de după amiază. Începuse să se trezească și căska, întinzându-și piciorușele dolofane. O luă în brațe și după ce o îmbrăcă într-o rochiță curată, îi pieptănă buclele.

— A venit cineva la noi în vizită, zise ea și corboră cu fetița în brațe, ca să intre în salonul de la parter, unde o aștepta David Barnes, stând în picioare în fața fereștii. Îmbrăcat în costumul lui de șeviot, părea mai mic și mai îndesat decât până acuma.

— Te-am făcut să mă aștepți, începu ea cu glasul vesel, căci voiam să-ți arăt pe Marcia. Data trecută, când dumneata erai aici, ea nu era încă născută.

Se întoarse spre ea, ținând strâns în mână un baston scurt și greu, de culoare neagră. Din buzunarul burdușit i se vedea un colț de șapcă, pe o care îndesa mereu, ca s-o ascundă, și părea enervat.

— Atât e tot ce ai făcut? întrebă sculptorul.

— Crezi că nu este de ajuns? întrebă ea cu ochii strălucitori și fără să clipească.

Se așeză pe un scaun, ținând pe Marcia pe genunchi, dar el rămase în picioare și se uită la ea întunecat.

se păru că este mai schimbat și mai îmbătrânit.

— Ai lucrat ceva? întrebă el din nou.

Nu-i răspunse nimica. Marcia se lupta să scape din brațele ei și când reuși să se vadă în picioare, începu să strige: „Janie!”

Las-o să plece, zise David Barnes. Nu vrea să stea cu dumneata. Cine este Janie?

Femeia care-mi ajuta la gospodăria casei, răspunse Susan.

Fetița o preferă pe ea, adăugă Barnes. Dumneata nu ești o mamă bună pentru copii. Ți-am spus demult, că așa se va întâmpla.

Nu-i adevărat, protestă Susan, cu glasul sfios.

Ce-ai făcut? întrebă el. Presupunând... că ai lucrat ceva.

Am terminat ceva, declară Susan.

— Să văd ce este, porunci el întunecat.

În clipa aceasta i se părea că nu i-a mai rămas nimica din tot ce a avut, afară de ceea ce ar fi voit Barnes să-i mai lase. Căminul, Mark, copiii, toți aceștia nu mai existau. Nu mai rămăsese nimica, afară de omul acesta mic și îndesat, cu glasul sălbatic și ochii încruntați care-i

cereau dovada calităților ei. Se ridică în picioare și după ce se urcă la etaj, scoase cheia din cutie, și fără să spună nicio vorbă, se îndreptară amândoi spre șura în care nu mai intrase de câteva săptămâni, din ziua aceea când se oprișe împreună cu Mark în fața grupului făcut de ea.

Mark o întrebase de nenumărate ori: „Nu vrei să te mai ocupi de lucrările tale, Susan? și ea îi răspunsese de fiecare dată: „Dragul meu, nu cred că voi mai lucra de aci înainte. Nu știu de ce, dar de un timp încoace simt nevoia să mă dedic numai ție și copiilor”. Într-un rând, învăluți în umbrele nopții calde de la țară, se apropiase de el, ca să-i spună: „Dragul meu, cred că ar fi bine să mai avem un copil – Marcia a împlinit doi ani”, dar el îi răspunsese: „Nu draga mea... deocamdată nu. Aș vrea ca înainte de toate această dorință să se limpezească în sufletul tău și să fii sigură de ceea ce vrei”.

— Eu sunt sigură de mine, murmurase ea. Fruntea îi era culcată pe umărul lui voinic și cald, umărul cu mușchi vârtoși în care simțea pulsația sângelui.

— Nu, răspunse el a doua oară, deocamdată... nu...

Deschise poarta grea a șurii de piatră și David Barnes intră și se îndreptă numaidecât spre grupul de argilă, cu aceeași mișcare grăbită, cu care s-ar fi îndreptat spre o scăpărare de lumină, și-l examina îndelung. Ea se oprișe lângă el și aștepta. Lutul umed se uscase încet sub învelitoarea udă cu care-l acoperise, așa că acuma, după ce-l descoperi, cele patru siluete apărură în fața ei, fără să aibă nicio plesnitură și luaseră o patină palidă, ca de argint vechi.

Barnes se uită la grupul de lut, fără să zică nimica.

Trecu vreme îndelungată, dar ea aștepta cu toată răbdarea. Pe deasupra capetelor lor săgetau porumbeii care-și aveau cuiburile între scheme, și o ploaie ușoară de fulgi începu să se scuture peste ei.

— Dumneata continui să crezi și acuma, că nu e necesar să înveți anatomie, murmură el într-un târziu. Grupul acesta este atât de bine tăcut, încât mă gândesc că dumneata nu ești vrednică să ai un astfel de noroc. Ascultă ce-ți spun eu: va trebui să studiezi structura scheletului și a mușchilor. Nu vreau ca de aci înainte să continui a lucra cu aproximație. Cunosc pe cineva la New York și va trebui să te duci la el, de trei ori pe săptămână, ca să studiezi. El nu face altceva, decât anatomie.

— „Nu se poate așa ceva”, era gata să pronunțe aceste cuvinte, dar se opri la timp, și-l întrebă: De ce-mi spui astfel de vorbe? Eu

mi-am copiat conturile propriului meu corp.

— Ai copiat; da, ai copiat, sigur că ai copiat! zbieară el. Ți-am spus demult că va trebui să încetezi de a mai copia! Un sculptor construiește o statuie dinăuntru în afară și crează oamenii exact cum i-a creat și Dumnezeu!

— Cred că va fi mai bine, ca eu să continui a crea copii, răspunse Susan. Dar înțelese imediat ce vrea să spună Barnes.

El păru că n-a auzit răspunsul ei.

— Singurul avantaj pe care-l ai în calitate de femeie, continuă el, este că în timp ce lucrezi, ai un bărbat care să te hrănească și să te îmbrace. Eu trebuie să fac și lucruri de vânzare, ca să am cu ce trăi în timpul cât lucrez.

— Dumneata nu mă poți înțelege pe mine, îi răspunse ea înfierbântată. Eu nu sunt ca dumneata... eu sunt o ființă omenească... O femeie care ar vrea...

— Într-un rând a trebuit să joc rolul de imbecil în fața unei femei, continuă el, fără să asculte la vorbele ei. Eram sărac și chinuit de pasiunea nestăpânită de a lucra, așa că a trebuit să alerg după o femeie și s-o determin să-și lase bărbatul și să fugă cu mine, ca pe urmă să ajung la convingerea, că nu voi mai reuși niciodată să scap de ea. Mi-au trebuit ani întregi, pentru ca să-mi pot da seamă de ceea ce știu acum... anume că nimenea și nimica nu poate să aibă importanță, afară de opera ta. Ți-o jur pe Dumnezeul meu, că aș fi foarte fericit, dacă s-ar fi găsit cineva care să mă pocnească în cap și să-mi spună, ceea ce-ți spun eu dumitale acum, că pentru oameni ca noi, nimic nu poate avea importanță, afară de opera noastră. Ceilalți nu au decât să stea și să se zgâiască la ceea ce facem noi.

Vorbele lui păreau că au smuls-o din lumea ridicată împrejurul ei și c-a rămas în picioare alături de el, cu trupul arzând ca o flacăra.

— Vrei ca după ce voi învăța anatomia, să sfărâm grupul acesta și să-l fac din nou? întrebă ea.

— Nu-nu, protesta el. Este prea bun... prea bun, pentru a mai avea nevoie să fie și mai bun, și este destul de bun, pentru a-l termina așa cum este.

— Mă gândeam să-l fac în marmoră, zise ea.

— Nu, protestă el din nou. Lasă marmora pentru lucrările dumitale cele mai bune. Te-am lăsat să faci havuzul acela în marmoră, numai pentru a putea constata, cum vei proceda la cioplitul ei. Va veni

o zi, când vei renunța la lut și nu vei mai pune niciodată mâna pe el. Dumneata ești făcută să sculptezi, nu să modelezi. Grupul acesta de aici merge să-l faci în bronz – îl voi trimite eu la turnătorie, pentru dumneata. Și ascultă... îl voi prezenta la un concurs. Cunoscut pe cineva care ar avea nevoie de un astfel de grup, pentru spitalul fondat de tatăl său... acesta de aci, va fi tocmai bun, și voi vorbi cu el.

Se plimbă împrejurul grupului, fluierând încetișor și clătinând din capul zbârlit.

— Ai reușit să faci ceva, declară el într-un târziu. Ai făcut o copie fotografică a amănuntelor fără nicio importanță, dar pe urmă ți-ai uitat cu totul de dumneata și ai reușit să faci ceva. Femeia este foarte frumos făcută, cu privirea aceea care-i rătăcește în depărtare... a fost un gest inteligent din partea dumată, să-ți dai seamă, că privirile ei n-ar putea să se oprească nici asupra bărbatului, nici asupra copilului. O, Doamne... majoritatea oamenilor ar fi spus, că femeia ar fi trebuit să se uite la copil... Ce tâmpiți!

Scoase șapca boțită din buzunar și și-o trase până peste urechi, pe urmă continuă:

— Pregătește-te, ca Marți să poți pleca, pentru a începe studierea scheletelor dumată, sfârși el, iar în clipa următoare auzi automobilul scârțâind pe prundul drumului din marginea grădinei lor.

În aceeași seară îi spuse lui Mark, pe un ton cu totul indiferent:

— A venit David Barnx și a văzut grupul făcut de mine.

Erau așezați unul lângă altul, pe terasa veche a casei lor. Seara era ca orice altă seară de până acuma, și nici n-ar fi dorit să fie altfel. Va face totul, ca și de aci înainte serile ce le vor petrece împreună, să nu se deosebească de celelalte.

— Ce ți-a spus?

Glasul lui răsuna plăcut și puțin cam rece. Susan se apropie și-și încleșta mâna pe mâna soțului ei.

— Spunea că este destul de bun, dar că nu am cunoștințe de ajuns în acest domeniu, căci îmi lipsește temelia.

— E un mare prost, ripostă Mark. Grupul făcut de tine este admirabil. Aș vrea să mergem, ca să-l mai văd odată.

— Spune că eu copiez trupul oamenilor, dar nu încerc să-i creez.

— Ce vrea să înțeleagă cu astfel de vorbe? Întrebă Mark.

— Mi-a spus că Marțea viitoare să plec la New York și să încep să învăț anatomia. Nu te superi, dacă voi pleca de acasă? Până când să

te întorci tu de la birou, voi fi și eu înapoi!

Prin întuneric putea auzi pufăitul lulelei lui Mark. Într-un târziu îi răspunse:

— Știi foarte bine, că eu aș vrea ca tu să faci tot ce poțestești. Dar în locul tău, aș prefera ca mai întâi să mă conving că tipul acesta are dreptate.

— Nu voi pleca de acasă, decât de două ori pe săptămână și Jane este o femeie care se pricepe să îngrijească admirabil de copii.

Mark tăcu și părea că se gândește la ceva. Dar ea reușise să-i spună ce avea de spus. Puțin după aceea se ridică în picioare și se cuibări în brațele lui, care-i încinseră trupul. Multă vreme niciunui dintre ei, nu mai zise nimica.

— Ești o femeie adorabilă, murmură el într-un târziu. Când ești ca asta seară, îmi pari cea mai divină femeie.

Marțea următoare, imediat ce Mark plecă la birou, ea se urcă la etaj și-și scoase halatul înflorit, ca să se îmbrace. Își uitase că e Marți și nu-i mai spusese nimica. La plecare o sărutase, spunându-i ca în fiecare zi:

— Exact peste zece ore, voi fi din nou acasă.

— Te vom aștepta cu toții în fața porții, răspunse ea. Și John adăugase:

— E bine că Marcia a început să se țină în picioare, căci în felul acesta va putea să iasă și ea până la poartă, fără să fie nevoie s-o ducă cineva în brațe.

Îl însoțiseră în lungul aleii așternute cu zgură, până la poartă și-i făcuseră semne în timp ce mașina lui se depărta. Pe urmă ea se întorsese repede spre copii.

— John, astăzi mămica va trebui să lipsească puțin de acasă, iar tu vei ajuta Junei, ca să aibă grijă de Marcia.

— Unde te duci? întrebă el.

— La New York, răspunse Susan.

— De ce? întrebă John din nou.

— Am de lucru.

De aci înainte vei începe și tu să lucrezi în fiecare zi, cum face tăticu'? întrebă el speriat.

— Nu... nu, dragul meu... numai din când în când, răspunsese ea și imediat după aceea îi lăsase pe amândoi în lumina soarelui din grădină, dar îi văzu că se uită după ea, speriați de vorbele ei pe care nu

le puteau înțelege. Dar ea totuși trebuia să plece.

Până la gara care era în partea de miazăzi a orașului, nu avea de făcut mai mult de un kilometru jumătate. Mark ar fi putut-o duce foarte ușor cu mașina lui, până la gară, dar ea nu vrusese ca dimineața aceasta să se deosebească cu nimica de celelalte. Va merge pe jos.

Era în stare să facă orice... Da, era în stare să facă chiar așa ceva. Când o conduseră în sala albă și strălucitoare de lumină, o clipă fugară, atât cât îi trebui ca să vadă forma prelungă a trupului acoperit cu un cearșaf alb, se gândi că nu va fi în stare.

(„Totuși voi putea, își zise ea. Sunt în stare să fac și așa ceva”).

Un bărbat cu înfățișare blândă și glasul liniștit, se apropie de ea și o întrebă:

— Domnișoara Gaylord? Eu sunt Creighton. Prietenul meu David Barnes mi-a vorbit despre dumneata.

Susan îi simți mâna mică, puternică și curată între degetele ei.

— Vrei să treci în partea aceasta? Îl urmă într-o încăpere mai mică: Acuma după ce-ți vei scoate pălăria, îmbracă halatul acesta și pune-ți mănușile – ține minte: este extrem de important, ca în timpul lucrului, să nu te tai niciodată.

Se supuse, dar își simțea inima tremurând de spaimă. Bărbatul se uită la ea cu atenție.

Ți se întâmplă pentru prima dată, să faci așa ceva?

— Până acuma n-am văzut încă niciodată un om mort, răspunse ea și-i fu rușine de felul în care-i tremura glasul. Își dresе glasul și continuă ceva mai tare: Eu fac sculptură și domnul Barnes mi-a spus că va trebui să mai învăț anatomie.

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclamă el cu glasul blând. Acesta este un gest caracteristic pentru David Barnes, să îndemne o fată tânără ca dumneata, să se apuce de așa ceva. De ce nu ai început cu un curs de anatomie, sau cu ceva mai puțin brutal?

— Mă simt capabilă să încep chiar aici, răspunse ea.

— Bine, răspunse el cu îndoială, dacă se va întâmpla să simți că-ți vine să leșini...

— Nu voi leșina, declară Susan categoric.

Fu foarte mulțumită când văzu că bărbatul ridică cearșaful cu care era acoperit cadavrul și constată ca mortul avea un corp desăvârșit. Dacă s-ar fi întâmplat să fie bătrân și grosolan – dar era tânăr și foarte, frumos. Era cadavrul unui tânăr.

— De ce o fi murit? Întrebă ea, în șoaptă.

— O boală stranie care era ascunsă în creier, răspunse Creighton.

— Dar familia lui... nu l-a reclamat.

— A fost un copil găsit și n-a fost niciodată normal, în timpul vieții. A trăit într-o Instituție a Statului, unde a fost îngrijit. Cel puțin de astă dată creierul lui va putea folosi la ceva.

Băgă de seamă numai decît, că doctorul avea dreptate, deoarece văzu că obrazul tânăr era senin, fără nicio urmă de suferință și nici de înțelegere.

— Acum arată destul de bine, declară Creighton.

Dar l-am văzut de două ori în timpul cît a fost în viață și obrazul lui avea aceeași expresie, ca a unui om torturat.

— Din pricina suferințelor?

— Cine ar putea să-ți spună? continuă doctorul. El n-a fost niciodată în stare să vorbească... Dar a sosit timpul ca eu să continui cu lucrul început, iar dumneata să începi cu al dumatăle... uite așa.

Cu gesturi repezi și îndemănătoare, începu să facă icizii cu bisturiul.

— Nu curge sânge, exclamă ea mirată.

— Nu curge, deoarece cadavrul a fost preparat, îi explică doctorul. Acum, uite ce e... ca să înțelegi, ia acest manual. Te sfătuiesc să începi cu el. Cetește o pagină pe urmă vei putea continua. Mă vei întreba despre ceea ce ți se pare nelămurit. Eu voi continua să lucrez, la ceea ce mă interesează pe mine. Ești sigură că nu ți se va întâmpla nimica?

— Da! răspunse Susan.

Se așeză pe un scaun și începu să cetească încet, dându-și toată silința, ca să-și concentreze atenția. Ceti pînă la sfârșit, pe urmă se ridică în picioare și luă un bisturiu cu tăișul subțire și ager, delicat și rezistent... Era mulțumită că nu curge sânge. Trupul acesta era ca și lutul. Pînă și atingerea lui părea exact ca a unei bucăți de lut. Trupul omenesc nu este altceva decît lut rece. Ori lutul nu cunoaște nici durerea nici deznădejdea... Pielea cadavrului e atît de subțire. După ce o jupoi și o dai puțin la o parte, mușchii apar cu țesuturile ca niște fibre. Ce frumos se împletesc mușchii între ei, așternuți pe oase și modulându-se după ele, ca să se poată mișca! mai erau și nervii care i se păreau o împletire minunată, și dantela arterelor și a venelor...

— N-ai terminat încă? Întrebă doctorul într-un târziu. A sosit timpul să închid dugheana.

Ridică fruntea și se uită la el mirată.

— Nici n-aș fi visat până acuma că acesta ar putea să fie felul în care este făcut un corp omenesc, declară ea. Acum știu și eu.

În noaptea aceea rămase trează, alături de Mark care dormea. Ea nu era în stare să închidă ochii: „Va trebui să văd în toate amănuntele, cum este făcut trupul omenesc, înainte de a mai încerca să lucrez ceva”, își zise ea. După o bucată de timp se ridică din pat și ieși din casă, desculță, ca să se oprească în iarba umedă de rouă. Pe cer nu răsărise luna, dar stelele scăpărau de lumină și păreau enorme. În mijlocul liniștii depline a acestei nopți, rămase nemișcata, analizându-și toate senzațiile.

„— Voi încerca să pătrund până în cele mai ascunse funduri ale creației”, își zise ea. Dar nu se simțea câtuși de puțin înspăimântată.

Nu putea spune lui Mark nimica din ceea ce învăța acuma. Începuse să se obișnuiască și i se părea de la sine înțeles, ca de două ori pe săptămână să plece la New York. Iar el stăruia ca să o conducă la gară și seara s-o aducă acasă cu automobilul lui.

— Nu se poate să faci drumul acesta pe jos, prin o astfel de arșiță, spunea el, înduioșat. Odată sau de două ori o întrebasese: Ce faci, dragă Sue, după ce ajungi la New York?

— Nimic altceva, răspunsese ea, decât studiez anatomia.

Altă dată stăruise:

— Cum procedezi?

— Foarte simplu, încerc să înțeleg funcțiunea mușchilor și a oaselor, răspunsese ea.

— Trebuie să fie o ocupație grozav de plicticoasă, declarase el. Dar în aceași clipă Susan dete un țipăt:

— O, ia te uită Mark... pe marginea părăului s-a oprit un pescăruș albastru!

Era adevărat că odată sau de două ori pe an se întâmpla, ca luat de curenții de aer, câte un pescăruș albastru să se abată pe marginea acestui pârău. În dimineața aceasta tocmai se oprise unul în apropierea lor. Văzând-o că este atât de emoționată, opri mașina și urmărirea pasarea călătoare care-și muie ciocul în apa limpede, apoi întinse aripile și cu fiecare bătaie începu să se urce tot mai sus, sub cerul senin.

„— Parcă Dumnezeu l-ar fi trimis în drumul meu!” își zise ea și zâmbi. N-ar fi fost în stare să explice lui Mark, extazul de fiecare zi pe care i-l pricinuia descoperirea tainei cu care este făcută arcada unei pulpe omenești, sau a unui picior, sau descoperirea admirabilului mecanism al unei mână. Ori extazul acesta al ei dura de săptămâni întregi.

— Îmi spune Creighton că dumneata ar fi trebuit să te ocupi de știință, declară David Barnes, care pe sfârșitul verii veni într-o zi la Laborator, s-o vadă ce face.

— Mișcarea mâinilor dumitale, domnișoară Gaylord, este extrem de sigură, declara doctorul Creighton zâmbind.

— Are și o inimă de gheață, murmură David Barnes. Slava Domnului, că are inima de gheață. Ascultă Creighton, sunt gata să pariez, că n-a încercat niciodată să flirteze cu dumneata.

Obrazul palid al lui Creighton se aprinse ca para și Susan zâmbi. Oamenii aceștia doi nu o cunoșteau încă. Sau mai bine zis, ei cunoșteau o parte din ființa ei, iar Mark cunoștea cealaltă parte. Dar nimenea nu o cunoștea în întregime.

— Fata aceasta va deveni un mare sculptor, declară David Barnes. Mâna lui bătucită, puternică și sensibilă, i se așezase pe umăr. Ar fi păcat să-și risipească talentul, ocupându-se de probleme științifice. Când crezi că vei termina Susan? Vara este pe sfârșite. Eu mă întorc la Paris și dumneata vei pleca împreună cu mine.

— Nu, eu nu voi pleca, declară Susan.

— N-i terminat încă?

— Eu nu voi pleca la Paris, repetă ea din nou.

— Fire-ai a naibei să fii. De ce nu vrei să vii la Paris?

— Pentru că nu pot să părăsesc pe Mark și pe copii. Creighton se uita la ea mirat.

— Da, dragul meu, e măritată! mormăi David Barnes cu amărăciune. Uită-te bine la ea! S-a născut în lume cu cel mai mare dar ce-l poate avea o ființă omenească, și totuși se lasă legată de cineva – ce este omul acesta? – agent imobiliar sau așa ceva – și are și copii cu el. Totuși îi va părăsi, va trebui să-i părăsească, dar ea nu este încă în stare să-și dea seamă. Să sperăm că Dumnezeu îi va deschide ochii!

Creighton nu zicea nimica. Era ocupat cu spălarea instrumentelor lui complicate și examina tăișurile fine ale bisturiilor pe care le ștergea cu toată atenția.

— Dumneata nu vei fi în stare niciodată să înțelegi, că eu am nevoie de toate acestea, declară Susan. O parte din ființa mea ar fi astăzi moartă, dacă nu m-aș fi căsătorit cu Mark și n-aș fi avut copii. Aș fi lucrat numai cu o parte din mine, iar ceea ce aș fi făcut, nu putea să aibă nicio valoare.

— Cred că nu e nevoie ca cineva să-și petreacă toată viața în ocna, pentru ca să-și poată da seamă de ceea ce este ocna în realitate, răspunse David Barnes. Două nopți sunt tocmai de ajuns pentru așa ceva.

Susan nu-i răspunse. Erau anumite lucruri pe care nu putea să le explice lui David Barnes, exact cum erau lucruri pe care nu putea să le explice lui Mark. Ar fi fost peste putință să se găsească cineva, capabil să înțeleagă totul... Dar în seara aceea, în timpul cât își aranja instrumentele în cutia lor, își dete seamă ca ea a terminat cu tot ce avea de învățat aci la Laborator. Învățase tot ce dorise să știe. Și era pregătită pentru a începe ceva nou.

— Adio domnule Creighton, zise ea, după ce David Barnes plecă. De astăzi încolo nu voi mai veni la Laborator.

— Nu vei mai veni? Întrebă el mirat. Pe urmă încercă să zâmbească. În orice caz domnișoară Gaylord, prezența dumitale mi-a făcut multă plăcere. Într-o bună zi, după ce vei deveni celebră, și voi vedea undeva o statuie a dumitale, mă voi gândi cu mândrie, „am contribuit și eu cu ceva, la reușita ei”.

De fapt ai contribuit cu foarte mult la inițierea mea, îi răspunse ea cu entuziasm. Lucrase împreună cu el toată vara, și-l cunoaște până în cele mai ascunse cute ale sufletului, dar el nu o cunoștea pe ea de loc.

— Sunt foarte încântat, că am avut ocazie să te cunosc, continuă el, ștergându-și mâinile cu un prosop. N-aș fi visat niciodată... mai bine zis, nici nu m-aș fi gândit că ar putea să existe o femeie măritată, care să se intereseze de astfel de lucruri. Cred că dumneata nu semeni câtuși de puțin cu celelalte femei...

Cuvintele acestea atât de cunoscute, treziră ecouri adânci în sufletul ei. Pe vremea când era mică și purta părul pe spate, auzise pe cineva spunând mamei ei: „Susan se deosebește cu totul de celelalte fete, nu-i așa?” iar mama ei răspunsese „Câteodată nici eu nu sunt în stare s-o înțeleg – Pe urmă ea se furișase undeva într-un colț, ca să poată plânge, fără să fie văzută de cineva; dar nici ea însăși nu știa de

ce plânge, decât cel mult că se simțea singură.

— Adio, repetă ea și întinse mâna spre Creightoru Ai fost foarte amabil cu mine.

— N-am fost câtuși de puțin, murmură el și Susan se uită la ochii lui limpezi care păreau puțin speriați și-i simți mâna uscată și lucioasă între degetele ei. O clipă doctorul păru că ezită, pe urmă continuă: Cred că felul acesta de a sfâșia și a tăia în fiecare zi un trup în bucăți, nu a putut să ți se pară de loc constructiv. Dar în felul acesta dai altora posibilitate, ca să-și ducă cercetările mai departe. Încerc din toate puterile să-mi aduc mereu aminte de acest amănunt. Lucrările acestea de aici, sunt un fel de temelie pe care se va ridica ceva – Da! încuviință Susan...

Ieși din Laborator și închise ușa, încet și pentru totdeauna pe urma ei, „Tot așa, merg și eu înainte”, gândi ea.

David Barnes se așezase pe terasa din față a casei și bătea cu bastonul în dușumelele vechi; în timp ce striga la ea...

— Aș vrea să vezi pe marii pontifi ai artei la lucru – căci până acuma nu m-ai văzut decât pe mine.

— De ce trebuie numaidecât să văd pe cineva? îl întrerupse ea cu glasul liniștit. Eu trebuie să lucrez în felul meu. Afară de asta eu vreau să fac lucruri din America, nu din Franța.

— Pentru numele lui Dumnezeu, zbieară el, ești tot atât de ignorantă ca și una dintre vacile celea de colo, și întinse bastonul spre coasta dealului. Aici n-a auzit încă nimenea vorbindu-se despre dumneata – va trebui să poți spune că ești eleva unui maestru cunoscut.

— La urma urmei, zise ea cu glasul împăciuitor, dumneata ești destul de cunoscut.

— Da, dar dumneata ai nevoie să te duci la Paris! protestă el. Nu vei fi în stare să înțelegi ce înseamnă arta, dacă nucunoști Parisul, Nu-i răspunse. Marcia se apropia pe poteca din grădină, săltând tot într-un picior în fața Janei. Căzu în brânci și câteva clipe rămase nemișcată, gândindu-se să plângă sau să tacă, dar se vede că se răzgândi și nu mai plânse. Se ridica în picioare cu greutate și-și scutură mânuțele de praf, apoi începu să urce repede treptele scării. O urmărire cu ochii până ajunse pe treapta cea mai de sus și o văzură, cum ridică obrazul strălucitor spre Susan... Susan deschise brațele și o cuprinse, apoi după ce o ridică pe genunchi, se uită cu îndrăzneală la David Barnes.

— Mai așteaptă, până când vor crește, zise el cu cruzime, mai stai până când vor pleca – și vor pleca din prima clipă, îndată ce se vor convinge că sunt în stare să plece, deoarece copiii sunt tot atât de egoiști ca orice ființă omenească, iar dumneata vei rămâne singură, fără să mai ai cu ce te mândri. Atunci va fi prea târziu.

— Ceea ce dumneata nu vezi, ripostă Susan, este tocmai faptul că eu nu renunț la nimica. Voi avea tot ce-mi doresc... vei avea ocazie să te convingi, că ți-am spus adevărul!

— Nu vei reuși, declară David Barnes. Glasul lui era atât de blând, cum nu-l auzise încă niciodată. Tocmai acesta, draga mea, este amănuntul de care dumneata nu poți să-ți dai astăzi seamă! În viață trebuie să-ți alegi ceva anume, căci nu este atât de lungă, ca să-ți ajungă pentru toate. Apoi bătu cu bastonul în dușumele și se ridică în picioare: În sfârșit, va veni o zi, când te voi întâlni la Paris. Eu sunt convins că ne vom întâlni...

— Probabil ne vom întâlni, răspunse Susan zâmbind. Adineaori parcă-ți spuneam că eu voi avea tot ce-mi doresc. Cine știe dacă nu va veni vremea să doresc și Parisul.

— Nu se poate, ascultă-mă pe mine. Glasul lui părea categoric. Dacă vei pleca la Paris, va trebui să renunți la ceea ce ai aici. Nu, te rog, nu mă contrazice – mai așteaptă. Mie nu mi se întâmplă niciodată să greșesc.

Susan începu să râdă, și maestrul apucă în lungul potecii spre poartă, iar de aci ieși în uliță și trupul lui îndesat se vedea depărtându-se cu pasul legănat.

Îl urmări cu ochii, cum se duce. După ce dispăru din vedere, se așeză pe scaun și începu să legene pe Marcia în brațe... În curând John se va întoarce acasă, de la pescuitul în albia pârâului din apropiere și Mark va apărea de după colțul livezii. Soarele apusese și în aer se simțea, răcoarea toamnei. Marcia începuse să crească. În curând va împlini doi ani. Era timpul să-și dorească al treilea copil. Dar oare mai dorea cu adevărat unul, și tocmai acum? Când sta să se gândească bine, nu era nici ea pe deplin sigură. Înainte de toate ar fi vrut să întrebuințeze cunoștințele acestea noi pe care le adunase. I se părea că a trecut atât de multă vreme, de când n-a mai făcut nimica. Cu copiii nu era nevoie să se grăbească. Era destul de tânără și va avea timp pentru toate.

Poarta se deschise și Mark intră în grădină. Îi auzi pașii în lungul

cărării și trase cu urechea. Cunoștea ritmul pașilor lui, exact cum își cunoștea ritmul bătăilor inimii. De astă dată ritmul pașilor lui i se păru schimbat. Ca și când și-ar fi simțit picioarele grele.

— Mark! striga ea și ridicându-se în picioare, lăsă pe Marcia din brațe.

— Da, Sue, răspunse el. Glasul lui i se păru obosit. Dar seara se întâmpla de multe ori să fie obosit. Era atât de înalt și părea atât de voinic, dar cu toate acestea nu avea prea multă energie. El nu avea trupul rezistent, pe qare-l avea ea.

— S-a întâmplat ceva? întrebă ea. Se apropiase și-l văzu că încearcă să zâmbească.

— Nu, draga mea, răspunse Mark. Se plecă și ridică pe Marcia în brațe, pe urmă urcă scara cu greutate și se așează pe un scaun: încerc să-mi închipui, că acum, după ce s-a terminat vara, mă voi simți mai puțin obosit. Dar văd că e cu totul altfel.

Se uită la obrazul lui palid și la ochii osteniți și căzuți în adâncul capului.

— Mă duc la bucătărie, să-ți fac o supă, o supă bună și tare, zise ea, apoi își uită de toate, afară de Mark.

— Mă simt foarte bine, Sue, declară el a doua zi dimineață, la masă. Nu sunt câtuși de puțin bolnav. Dar vara a fost atât de călduroasă.

Era gata să-i răspundă: „A fost cu adevărat? Eu nici n-am băgat de seamă”, dar se stăpâni și nu zise nimica.

— Ești sigur că nu ești bolnav? întrebă ea.

Îl văzu că zâmbește și dă din cap, iar clipirea ușoară a ochilor lui albaștri, credincioși și obrazul lui cu trăsături energice, dar lipsite de farmec, o impresionară până în adâncul sufletului. Se plecă spre el și-i spuse cu glasul grav:

— Te iubesc, mai mult decât orice pe lume...

— Spui adevărat, adorata mea? întrebă el cu glasul liniștit și băgă de seamă că ochii i s-au umplut de lacrimi.

Se ridică în picioare și se apropie de el.

— Ce-i cu tine, dragul meu, întrebă ea cu glasul blând și-i culcă fruntea pe pieptul ei.

— Nu e nimic, îngâna el. Sunt puțin obosit, atâta tot. Nu trebuie să speriem copiii.

John și Marcia se uitau la ei cu ochii mari și înspăimântați. Se

întoarce la locul ei și se așează pe scaun.

— Să-ți iei un concediu, zise ea cu glasul ferm. Dar înainte de a-i putea răspunde, intră Jane, în mână cu un plic pe care-l întinse lui Mark.

— A venit o telegramă, domnule, exclamă ea îngrozită. Fără îndoială a murit cineva.

— Cine poate să fie? întrebă Susan. Mark desfăcu plicul.

— Ce-i asta? întrebă el. Sue, este pentru tine. E de la Bamnes.

I-o luă repede din mână și citi: „Ura, pentru Susan Gaylord, stop grupul dumitale a fost găsit cel mai bun între lucrările prezentate la concursul Halfred Mead stop vino să ne întâlnim la New York orele unsprezece în biroul lor stop amânat plecarea din cauza dumitale stop Barnes”.

Se uită la Mark cu respirația întretăiată:

— Nici n-aș fi visat de așa ceva... bineînțeles, nu mă voi duce la întâlnire...

— Bineînțeles, că te vei duce, declară Mark. Haide, dă fuga și îmbracă-te. Altfel voi întârzia de la birou.

— Nu voi avea nicio clipă de liniște, știindu-te pe tine bolnav, se codi ea.

— Mă simt foarte bine, nu ți-am spus! protestă el din nou. Uite ce, te vei întoarce cu primul tren și eu te voi aștepta la gară, de unde voi veni și eu acasă, ca să mă odihnesc. La rigoare, dacă nu mă voi simți bine, mă voi așeza în pat.

— Îmi făgăduiești că așa vei face?

— Îți făgăduiesc! răspunse el și Susan se urcă în fugă la etaj.

— Nu arăți câtuși de puțin că ai fi bolnav, zise ea plecându-se spre el din fereastra compartimentului. Altfel nici n-aș fi în stare să plec de acasă.

— Sigur că mă simt bine, răspunse el și ridică privirea spre ea. Sue, arăți adorabilă... ca de altfel întotdeauna.

Îi zâmbi și-i aruncă un sărut de pe vârful degetelor, pe urma-i spuse:

— Cred că copiii se vor simți foarte bine pentru ziua de astăzi. Am discutat cu Jane în toate amănuntele, despre ce are de făcut.

— Ești o mamă desăvârșită, răspunse Mark și-i simți ochii cenușii și plini de adorație ridicați spre ea. Trenul se puse în mișcare: Încearcă și uită-ne pentru câteva ceasuri. Și bucură-te din plin, de

călătoria aceasta, scumpa mea.

Îi făcu semne până în ultimul moment, cât timp statura lui uriașă se mai putu vedea pe peronul gării. Pe urma trenul ajunse la cotitură și-l pierdu din vedere.

Astfel pentru un timp putea să și-i scoată pe toți din gând. Dar asta nu însemna că și-i va scoate și din suflet. Acolo prezența lor era permanentă. Se așeza pe canapeaua din apropierea fereștii și se uita neconținut la câmpul care defila prin fața ochilor ei. Gândurile ei alergau înainte, trecând crestele munților. Foarte curând se vor arăta suburbiile, pe urmă clădirile din Hersey și turnurile sculptate ale orașului. Imaginația ei întârzie în jurul acestor clădiri. Probabil într-o bună zi va face un grup de oameni care lucrează în vârful turnurilor acestora. Începu să se gândească, să judece și să facă planuri în legătură cu raporturile dintre oameni și turnurile acestea pe care le-au făcut ei. În primul plan siluetele ar putea fi de dimensiuni uriașe sau dimpotrivă ar putea fi foarte mici, zdrobite și copleșite în umbra operei pe care au creat-o ei înșiși. Alungă ideea aceasta nelimepezită, undeva într-un colț al amintirilor la care se va gândi mai târziu. La început va face nu un grup, ci statuia unui singur om, cu trupul suplu și agil, prin ale cărui oase și mușchi, vine și nervi să freacă viața ca niște curenți electrici. David Barnes avusese dreptate. Cunoștințele pe care le adunase din îndemnul lui, erau prețioase, căci reprezentau izvorul creației. Începu să zâmbească, aducându-și aminte că toată vara trecută Creighton nu fusese în stare să bănuiască ce urmărește ea. Dar bărbații nu înțeleg niciodată femeile, decât în raport cu propriile lor soții, ori cea a lui Creighton – dacă se va întâmpla să fie căsătorit – trebuie să fie un șoricel de femeie, preocupată de grijile casei, de bucătărie și incapabilă să suporte lucrările soțului ei. Parcă o auzea spunând înțepată: „Soțul meu este un om de știință”, dar în același timp se va gândi: „Eu nu pot suporta cadavrele. Nici nu vreau să mă gândesc la ele”. Îi venea să râdă, gândindu-se la ea, ce mutră face în astfel de împrejurări.

Trenul începu să-și facă loc pe linia șerpuită în lungul străzilor și prin fereastră răzbi o pală de aer acru și stătut, ca de mlaștină. În fundul depărtării putea vedea turnurile ca de sidef ale clădirilor.

Respiră adânc și-și împreună în poală mâinile crispate. Se simți mulțumită ca la plecarea de acasă, îmbrăcase o rochie albastră-ruginie.

Tot drumul pe care-l făcu în mașina de piață, în lungul străzilor

înțesate de lume, își simți inima bătând furioasă. Parcă ar fi fost o ființă cu totul străină de ea dar ascunsă în trupul ei. Sta pe scaunul mașinii, în aparență destul de liniștită, și încerca să-și stăpânească bătăile repezi ale inimii. Nu se simțea câtuși de puțin intimidată, doar inima aceasta părea că se zbate din pricina emoției. Când intră în biroul liniștit și plin de covoare mătăsoase, zbuciumul ei lăuntric se accelerează și i se păru c-o îneacă.

— Pe cine să anunț? întrebă un glas indiferent din dosul unui tablou pe care erau butonii cu contactul firelor telefonice.

— Pe Susan Gaylord, răspunse ea.

Pe deasupra tabloului apărură capul blond al unei fete care se uită năucită la ea.

— Pe cinstea mea!... exclamă fata. Un moment³ vă rog... luați loc! Pe urmă puse mâna pe un microfon și anunța: Domnișoara Gaylord – Susan Gaylord – da, sigur!

Susan se așează pe un scaun tapițat cu pluș și așteaptă. Din celălalt capăt al biroului ochii albaștri ai fetei, o urmăreau fără să clipească. Numaidecât după aceea un tânăr cu obrazul rumen se îndreptă spre ea, cu amândouă mâinile întinse.

— Domnișoară Gaylord! Noi credeam că ne vei trimite o telegramă. Am chemat pe David Barnes să vină numaidecât. Începuse să-și piardă răbdarea...

— Nu ma'am gândit să vă telegrafiez, răspunse ea cu sfială și se ridică în picioare. M-a chemat să vin și am venit.

Dar tânărul părea că nici n-o aude. O luase de braț și acum a conduce în lungul unui coridor, de unde intrară într-o odaie plină de mobilă de culoare întunecată.

— Ia loc... ia loc, te rog! stăruie el. Eu sunt Jonathan Halfred – sau cum s-ar zice, fiul tatălui meu – nimic altceva. Haide, spune-mi tot ce se poate spune în legătura cu dumneata. Nu sunt în stare să-ți explic, cât suntem de emoționați din pricina lucrării dumitale. Ce să-ți mai spun, este pur și simplu o lucrare desăvârșită. Spitalul înființat în amintirea tatălui meu se va deschide de Anul Nou și avem nevoie de un grup uriaș, în hallul cel mare de forma pătrată de la intrare, dar nimic nu ni s-a părut destul de impunător. Nu e vorba de proporții în metri cubi – vorbesc despre valoarea operei – așa că Barnes ne-a trimis admirabila dumitale lucrare. Evident, va trebui turnată în bronz – trebuie să fie impresionantă și cel puțin de două ori mărimea naturală.

Fu prinsă în vârtoarea de spontaneitate, de entuziasm, de sinceritate și mulțumire a tânărului acestuia care se uita la ea cu ochii lucitori.

— Sunt mulțumită, începu ea, sunt încântată. Pe urmă întrerupse torentul vorbelor lui, ca să-i spună cu toată sinceritatea: Sunt obligată să vă mărturisesc că noi – domnul Barnes și cu mine – suntem convinși că aceasta nu este lucrarea mea cea mai bună. Din ziua când am terminat această lucrare, am învățat foarte multe lucruri. Toată vara am studiat anatomia.

— Nimic nu s-ar putea îmbunătăți și nici adăuga la lucrarea aceasta, încercă el s-o liniștească.

Zămbi, convinsă că multe s-ar putea îndrepta, dar nu zise nimica, pentru ca el să-și poată exprima mulțumirea. Laudele nu puteau s-o impresioneze și nici s-o înșele, când ea simțea în mâinile ei certitudinea și facultatea de a alege între o operă de valoare și una neglijabilă.

În aceeași clipă ușa se deschise și apărură David Barnes.

— Ascultă! declară el dintr-o răsuflare și-și trecu degetele prin părul cărunt. Nu meriți norocul pe care-l ai, dar n-am ce face. Îți voi da tot concursul, ca să poți ajunge acolo unde trebuie. Acuma vei putea veni la Paris, cu cățel-cu-purcel și cu toate troacele... dar nu cred că vei reuși să faci ceva de reală valoare, înainte de a instala pe toți ai dumitale, într-un loc unde să rămână definitiv uitați.

Nu-i dote atenție, ci se întoarce spre tânărul din fața ei.

— Nu s-ar putea să văd locul unde va fi așezată lucrarea mea? întrebă ea pe Jonathan Halfred.

— Sigur că veți putea, răspunse el curtenitor. Ne vom duce numaidecât, și întinse mâna după receptorul telefonului: Spune-i lui Briggs că peste cinci minute să mă aștepte cu mașina în fața intrării de pe alee, porunci el. Și peste cinci minute se urcă într-un automobil închis, din pereții căruia nu putea pătrunde niciun zgomot al străzilor orașului. Până acum nu văzuse în viața ei, o astfel de mașină.

Cei doi bărbați începuseră o conversație, dar ea nu-i auzea. Se gândea că după ce se va opri în fața grupului făcut de ea, și va constata că siluetele nu sunt bine făcute, le va face din nou. Prima ei lucrare de proporții mai mari, trebuia să fie o lucrare reușită. Se întoarce spre David Barnes și-l întrerupse în mijlocul vorbeii, fără să-și poată da seamă ce face.

— Dacă voi constata că grupul nu este destul de bine făcut, declară ea, îl voi face din nou. Acum știu cum va trebui să procedez.

— Este destul de bun, pentru a putea fi vândut, răspunse David Barnes. Dar în cazul de față vei avea ocazie să constați, de ce ești în stare.

Susan nu mai zise nimica, ci rămase nemișcată și rigidă, până când ajunseră în fața unei clădiri noi și lucitoare, care nu era încă terminată. Cobora împreună cu ei și se îndreptă spre porțile grele de bronz ce se deschideau spre o sală uriașă, luminată de o fereastră mare și rotundă din tavan.

— Iată grupul dumitale, declară Jonathan Halfred. L-am așezat aici, ca să ne putem da seamă de efect. Evident, așa cum este acum, e prea mic, în raport cu sala.

Dete la o parte pânza cu care era acoperită lucrarea și Susan se uită la ei, cum stăteau toți patru în lumina limpede ce cădea de sus. Se uită la ei, ca și când n-ar fi fost ea creatorul lor. Îi examina ca pe niște ființe independente de ea și se întoarse spre David Barnes.

— Va trebui să-i fac din nou, declară ea.

— Ei nu se poate... începu Jonathan Halfred, dar ea nu-l auzea. Începuse să vorbească lui David Barnes.

— Sunt făcuți, ca să arate ca niște oameni, adăuga ea, dar nu sunt oameni.

— Foarte puțini dintre cei care vor trece prin fața grupului, vor fi în stare să-și dea seamă de această deosebire, răspunse Barnes uitându-se la ea.

— Eu însă nu voi uita niciodată acest amănunt, și mă voi zbuciuma în fiecare noapte, din pricina asta, declară Susan.

Se priviră unul pe altul, fără să clipească. Jonathan Halfred se uita năucit, când la unul când la altul, și părea că nu înțelege limba pe care o vorbesc.

— Grupul va trebui făcut de proporții mult mai mari, zise Susan.

— Ești o proastă și o caraghioasă, murmură Barnes printre dinți. O caraghioasă, dar cu toate acestea ai dreptate și nimic nu te va putea împiedica să faci ceea ce vrei. Dumneata nu ai câtuși de puțin nevoie de mine... așa că voi putea pleca foarte liniștit la Paris.

Se întoarse în loc și începu să coboare treptele scăării, iar Susan se adresă lui Jonathan Halfred.

— Făgăduiește-mi că vei distruge grupul acesta, și-ți voi trimite

altul în locul lui.

— Bine... dar... bâlbâi tânărul.

— Nu, făgăduiește-mi ceea ce-ți cer, porunci ea, și-ți voi trimite grupul cel nou, ca să-l ai tocmai la timp pentru inaugurare.

— Mi se pare ridicul ceea ce-mi ceri, îngână el într-un târziu, dar îți făgăduiesc.

— Acum eu trebuie să mă întorc acasă, adăugă Susan – O, nu se poate, va trebui să iei masa cu noi, protestă tânărul.

— Nu pot întârzia; trebuie să mă întorc numaidecât acasă și să încep lucrul. În clipa aceasta văd limpede ce am de făcut.

De la prima vedere își dăduse seamă de defectele pe care le avea grupul făcut de ea. În trenul aproape gol, începu să se gândească liniștită și înțelese ce trebuie să facă, pentru a evita aceste defecte. Își aduse aminte că Mark îi ceruse să-i telegrafieze ora trenului cu care se va întoarce, dar uitase cu totul, deși avusese de gând să-i trimită o telegramă. El nu va bănuî că se întoarce atât de curând. Era mult mai devreme, decât își închipuise ea însăși că va putea să termine, dar n-ar fi avut niciun rost să mai întârzie, după ce constatase ce are de făcut. Era nerăbdătoare să ajungă cât mai curând acasă, să intre în șură și să se apuce de lucru. În închipuirea ei se și vedea în mijlocul șurii, frământând grămada de lut.

Va fi foarte de vreme, în după amiaza acestei zile de Septembrie, când va coborî din tren și se va îndrepta cu pași grăbiți spre casă. Aerul era uscat și rece, așa că va putea umbla repede. Peste jumătate ceas va fi acasă. Înainte de a ajunge își făcu planul, să sacrifice câteva minute pentru a telefona lui Mark, altele pentru a sta de vorbă cu copiii și să asculte pe Jane care-i va spune „John a fost foarte zburdalnic, doamnă, și Marcia începe și ea să fie ca el. Astăzi le-am spus...”, pe urma se va strecura în șura mare și răcoroasă, va frământa lutul și-l va lua în mână... dar nu va mai face nici schițe, nici imagini. Simțea în vârfurile degetelor forma reală pe care i-o va da. Închise ochii și plecând fruntea, văzu din nou sala uriașă, locul unde va sta în lumină grupul pe care-l va face ea. Simțea forța irezistibilă ce se îngrămădea într-însa și-i va da posibilitate să facă grupul celor patru siluete, așa cum trebuia să fie în realitate.

Într-un târziu trenul se opri și cobora pe peronul deșert, trecu prin gara pustie și apucă pe drumul ce ducea spre partea de miazăzi a orașului, ca să ajungă acasă. Nu-și aducea aminte de nimica, din ceea ce

văzuse în timpul zilei. Toate gândurile îi erau preocupate de stăruitoarea necesitate, de a crea, de a modela siluetele care o așteptau. Mergea repede și după o bucată de drum își scoase pălăria și o ținu în mână. Douăzeci de minute, cincisprezece, zece... se opri în fața porții și trase zăvorul. În fața intrării văzu o mașină străină, o mașină mică-cenușie și plină de praf.

— John, Marcia! strigă ea și se îndreptă spre terasă – Ușa casei se deschise și apărură tatăl ei.

— Ia te uită, a venit tata! exclamă ea înveselită.

— Draga mea, începu el cu glasul foarte serios, Mark e grav bolnav.

Se opri pe ultime treaptă a scării și se uită la el speriată.

— N-avea nimica, începu ea și simți că i se taie respirația, azi dimineață se simțea foarte bine.

— La amiază l-a adus acasă Hal, adăugă tatăl ei. Tu nu erai aici și a venit Lucile, așa că împreună cu bărbatul ei, l-au culcat în pat și au trimis după doctor, Mama ta și eu am venit numaidecât după aceea. Are febră typhoidă.

Trecu repede pe lângă el, urcă treptele și intră în camera lui Mark. Dar camera aceasta încetase să mai fie camera lui. În apropierea patului era o infirmiera străină, și el sta întins în așternut, cu obrazul aprins ca o flacără și ochii pe jumătate închiși.

— Mark... iubitule! exclamă ea, și infirmiera se ridică numaidecât în picioare, când o văzu că intră.

— Doamna Keening? întrebă infirmiera, dar Susan nici n-o văzu.

— Scumpule, m-am întors, declară ea și îngenunchind în fața patului, se plecă spre el.

Îl văzu că deschide ochii încet și întoarce capul spre ea, pe urmă o întrebă cu glasul buimăcit și stins:

— Te-ai distrat bine?

— Dragă, de ce nu mi-ai spus azi dimineață, că ești bolnav? țipă ea. Dacă aș fi știut, n-aș mai fi plecat de acasă.

Dar Mark nu-i mai răspunse. Își trecu limba pe buzele uscate ca o iască.

— Apă, zise el în șoaptă, adresându-se infirmierei. Îi aduse o ceașcă în care era puțină apă și după ce bău, închise ochii din nou.

— De când este în starea aceasta? întrebă Susan. Oasele trupului și le simțea moi ca pe niște otrepe, din cauza spaimei, și o silă de la

stomac îi înfiora trupul, întocmai ca o ceață rece.

— Ar fi trebuit să fie de zile întregi în pat, răspunse infirmiera cu glasul limpede și fără niciun înconjur. A dus boala pe picioare, până astăzi, când l-a copleșit și a căzut grămadă. Doctorul este la parter și ar vrea să vorbească cu dumneata; mi-a spus să te trimit la el, imediat ce te întorci. Cred că ar fi mai bine să cobori și să lași pe soțul dumitale să se odihnească.

Luă un lighean cu apă și cu buretele începu să răcorească fruntea și mâinile lui Marfe. Susan se ridica în picioare și se uită la soțul ei care ardea de friguri și al cărui obraz tumefiat i se părea straniu și necunoscut. Intră în camera ei, unde-și netezi părul, pe urmă se spală pe obraz și pe mână, apoi cobora la parter. Tot timpul cât își făcu pregătirile acestea „încercă să oblige universul ei microcosmic, să se condenseze în jurul acestei clipe catastrofale. Din bucătărie văzu că iese mama ei, cu obrazul rotund și plin de crețuri, contractat de spaimă.

— Am trimis pe Jane cu copiii la noi acasă, zise ea în șoaptă. Johnie începuse să plângă.

— Da, răspunse Susan cu glasul ridicat. De ce începe oare lumea să vorbească în șoaptă, imediat ce se găsește un bolnav în casă? Doar Mark nu va muri. Intră în salon și găsi pe doctorul care sta de vorbă cu tatăl ei; era un bărbat tânăr și neliniștit, pe care ea nu-l văzuse încă niciodată; acesta era cel care din ziua când murise bătrânul doctor, care o îngrijise în timpul nașterii lui John și a Marciei, îi luase locul. De atunci încoace nu mai avusese nevoie de doctor, deoarece erau cu toții foarte sănătoși.

— Doamnă Keening, soțul dumitale este foarte grav bolnav, zise el, ridicându-se în picioare, apoi se așază din nou.

— Este ceva cu totul neașteptat, răspunse Susan. Azi dimineață...

— Nu și-a dat seamă de simptome, declară doctorul. Bănuiesc că soțul dumitale trebuie să fie o fire care nu se plânge niciodată.

— E adevărat că Mark nu se plânge, răspunse ea.

Dar dacă ar fi fost bolnav mai demult, eu mi-aș fi dat seamă numaidecât.

Doctorul își duse mâna la gură și tuși:

— Undeva pe aci pe aproape trebuie să fie un focar de infecției, zise el. Ați trimis să facă analiza apei din fântâna dumneavoastră?

Fermele acestea vechi se întâmplă de multe ori să aibă fântâni cu apă infectată.

— Nu, n-am trimis-o, răspunse ea și se uită la el fără să clipească. Până acuma nu m-am gândit la așa ceva.

— Va să zică așa? se miră doctorul și Susanei i se păru că vede cum i se desfășură gândurile nemărturisite: „Este datoria dumatăle să te gândești la astfel de lucruri”.

— La așa ceva nici eu nu m-aș fi gândit, murmură tatăl ei.

— Eu însă ar fi trebuit să mă gândesc, declară ea și avu aceeași senzației, ca și când și-ar fi înfipt un pumnal în piept. Eu am stăruit să ne mutăm în casa aceasta, continuă ea fără milă. Dacă am fi rămas în casa unde am stat înainte de asta, am fi avut apă de la conducta orașului și nu s-ar fi întâmplat așa ceva.

Doctorul tuși din nou.

— Ascultă Susan, se amestecă tatăl ei, cred că nu s-ar putea ceva mai absurd, decât astfel de vorbe, mai ales acuma, după ce nenorocirea s-a întâmplat.

— Am stăruit ca să ne mutăm în casa aceasta, pentru a putea continua lucrările mele, adăugă ea pe același ton.

Doctorul nu spunea nimica.

Amănuntele acestea nu mai au astăzi nicio importanță, se grăbi Susan să declare și plecându-se în scaun, întreabă: Ce am putea face acuma cu el?

Ziua trecuse... sau nu, ziua la care se gândise ea, n-a existat niciodată cu adevărat.

— Va trebui internat la spital, răspunse doctorul categoric. Parcă simțea puterea lui nețărmurită asupra ei. Îl văzu că se ridică în picioare. Voi trimite imediat o ambulanță, adăugă el, fără să-i pese de ea. În timpul acesta va trebui să vă luați cu toții măsurile de prevedere. Despre ce se va întâmpla, vă voi informa ulterior.

În clipa următoare doctorul era plecat și ea rămase cu privirile îndreptate spre tatăl ei. Pe urmă se ridică și ea în picioare.

— Cred că va fi mult mai bine să văd ce mai este de făcut, zise ea speriată. În drumul spre ușă se opri și sărută creștetul cărunț al tatălui ei.

Dar în casă nu se găsea deocamdată nimic, ce ar fi putut face ea. Se opri câteva clipe în fața patului lui Mark.

— N-ar trebui să... începu ea, dar infirmiera îi răspunse pe un

ton categoric:

— Are tot ce-i lipsește, doamnă Keening. Voi avea eu grija de toate.

Cobora din nou la parter și intră în camera unde era tatăl ei. Bătrânul nu se mișcase de pe scaun ci sta și acuma tot în fața fereștii, așa cum îl lăsase. Se apropie și ea de fereastră și se așează pe canatul adânc. Fereastră era deschisă și vântul răcoros de Septembrie se simțea intrând în odaie. Se uită în grădină și după un timp se întoarse spre tatăl ei.

— Oare nu cumva am greșit? Întrebă ea. N-ar fi fost mai bine să renunț la această jumătate a vieții mele?

Cum voi fi în stare să aflu, că această renunțare l-ar fi putut salva?

— Întrebările acestea nu au niciun rost, răspunse tatăl ei. Își împreună mâinile frumoase, așezându-și vârfurile degetelor unul în fața altuia, și se uită la ele. Dacă din indiferent care motiv, vei renunța la jumătate din viața ta, adăugă el cu glasul liniștit și limpede, în cazul acesta personalitatea ta ar deveni cu totul altceva, decât ceea ce a fost până atunci. Nu numai că nu vei fi jumătate din personalitatea ce ai fost destinată să fii – ci datorită sacrificiului acestuia, vei deveni o ființă pervertită și deformată. Făcu o pauză, pe urmă continuă: Bunicul tău a trăit numai pentru muzică și era un fel de om din pricina căruia soția și copiii lui aproape au murit de foame. M-am jurat că în viața mea eu nu mă voi purta față de femei, așa cum s-a purtat el față de mama. Mama ta a fost o fetiță foarte drăguță înainte de căsătoria noastră, iar eu aveam douăzeci și doi de ani și i-am făgăduit că voi avea grijă de ea toată viața. Dar din pricină că o vedeam speriată, că nu primesc un salariu regulat în fiecare lună, mi-am luat o slujbă în învățământ, în loc să-mi încerc norocul cu scrisul. Când stau și mă gândesc bine, îmi vine să cred că eu am tratat-o pe ea mult mai prost decât tratase tatăl meu pe mama. Eu nu sunt un tovarăș plăcut pentru a trăi cu el sub același acoperiș, și e dureros să-ți dai seamă de acest adevăr.

Ea nu răspunse nimica. Ce ar fi devenit ea, dacă ar fi rămas în căsuța aceea mică și ar fi condamnat pe Susan Gaylord la o moarte înceată, de fiecare ceas și de fiecare zi?

— Ceea ce lumea nu vede, continuă tatăl ei, despărțindu-și degetele unul de altul, e tocmai amănuntul că aci nu este vorba de

lucrul pe care-l faci și de datoria pe care ți-o îndeplinești. Lumea se poate lipsi foarte ușor de muzică și de literatură sau de altceva, ce oameni ca tine și ca mine simt că trebuie s-o facă. Esențialul este, ce se va alege de tine și de mine. Își împreună din nou degetele, strângându-le din toată puterea. Sfatul pe care ți-l dau, este următorul: sacrifică această parte din viața ta „dacă-ți închipui că vei fi în stare de un astfel de sacrificiu. Dacă ești în stare să o sacrifici, atunci înseamnă că vei fi în stare să trăiești și fără ea, și totul va fi cât se poate de simplu. Lumea te va înțelege și îi vei fi mult mai simpatică, după ce-și va da seamă că nu te deosebești cu nimica de ceilalți oameni. Doamne, cu ce ură neîmpăcată se uită lumea ta, cei care sunt cu un cap mai sus decât oamenii de toate zilele. Te-ar târî în noroiu, dacă ar putea, numai ca să te reducă la nivelul lor, și ca să te poată reduce, ar fi gata să-ți taie capul cu care te-ai ridicat pe deasupra lor.

Bătrânul tăcu și ea se uită la mâinile lui slăbite și delicate; nu zise nimica, dar în auz îi răsunau fără încetare cuvintele pronunțate de el, trezind ecouri în adâncul tulburat al ființei ei. În clipa aceasta nu era în stare să-și dea seamă ce-ar putea face sau ce ar putea deveni. Până acuma trăise în mod tot atât de firesc și de inconștient, ca și un copil, cu fiecare parte din ființa ei. Iar femeia care fusese ea în realitate, era femeia pe care o iubise Mark. Acesta era singurul amănunt din viața ei, de care era cu desăvârșire sigură.

Casa părea adormită, așa că zgomotul făcut de mașinile de foraj cu care lucrau la săparea fântânii celei noi, adâncea și mai mult tăcerea. Poruncise numaidecât să astupe vechea fântână, așa că de aci înainte nimenea nu va mai bea din apa ei. Până când se vor termina lucrările acestea, ea se mutase în casa părinților ei.

— Rămâi la noi, până când se va întoarce Mark, o rugă mama ei.

Seara putea foarte bine să se întoarcă în casa unde își petrecuse copilăria, dar în timpul zilei trebuia numaidecât să fie în casa ei. Căci acum zilele nu mai erau pentru ea decât ceasuri fugare, între vizitele pe care le putea face lui Mark la spital. Toată dimineața și după amiaza și-o petrecea cu ochii îndreptați spre cadranul ceasornicului, în așteptarea clipei când va putea intra în odăița mică și albă de spital, unde el sta întins fără să se miște, zâmbind cu privirile tulburi când o vedea că intră, dar fără să vorbească aproape de loc. În fiecare zi la ore diferite întâlnea pe tatăl sau pe mama lui. Nu puteau veni niciodată împreună, din cauza vacilor care trebuiau mulse sau a altor treburi ale

gospodăriei care trebuiau îndeplinite fără întârziere.

— Cum ți se pare băiatul, Susan? Întreba de fiecare dată bătrânul ei socru în șoaptă, iar ea îi răspundea limpede și fără sfială:

— Mark se va face bine!

Dar mama lui se întâmpla numai rareori să vorbească.

Apuca pe Susan de mână și o ținea strâns, apoi se uita la ea și-i zâmbea exact cum făcea și Mark. Uneori se așezau alături în apropierea patului lui Mark, pentru jumătatea de ceas cât li se dădea voie să întârzie în camera lui, dar Mark nu vorbea niciodată cu ele. După ce jumătatea de ceas trecea și ieșeau împreună, în lumina puternică a soarelui tomnatic, Susan se întorcea spre ea, ca să-i spună:

— Ce zi frumoasă, nu-i așa? Sunt foarte mulțumită că vremea continuă să fie frumoasă, căci mă gândesc la el. Aerul rece e foarte plăcut.

Bătrâna dădea din cap, în semn de aprobare.

— Aerul ajută foarte mult.

Și se uitau una la alta zâmbind, ca pe urmă să se despartă, căci nu mai aveau ce să-și spună.

Zi de zi Susan refuza să creadă altceva, decât că în clipa dinainte hotărâtă, Mark își va recâștiga puterile și se va vindeca pe deplin. Avea nevoie de el și Mark știa de asta, căci îi spusese de nenumărate ori.

— Iubitule, totul s-a oprit în loc, până în ziua când te vei întoarce acasă. Toți te așteptăm.

În ziua când îi sosi o scrisoare de la New York, o luă și o puse pe birou, fără s-o deschidă. Nu era în stare să-și închipuie că ar putea trăi o singură clipă din viața ei, departe de Mark. Dacă nu putea să fie tot timpul lângă el, cel puțin; trebuia să se gândească la el. Era incapabilă să se apuce să lucreze ceva, căci lucrând l-ar fi uitat.

„— Ce femeie rea sunt eu, își zicea ea. Aș fi în stare să lucrez chiar acuma și să uit pe cel care mi-e drag”.

Prin urmare nu se așeză la lucru. Iar dacă se întâmpla uneori ca în creierul ei tulbure să se furișeze silurile pe care le-ar fi putut crea, le alunga numaidecât. În gândurile ei nu trebuia să-și găsească loc nimic altceva, afară de Mark. În sufletul ei se trezi o superstiție neașteptată: cât timp se va putea gândi numai la el, Mark **v.** a rămâne în viață. Dacă nu-l va pierde niciodată din gândurile ei, nu-l va pierde nici din viață. Avea posibilitate să-l păstreze, cel puțin așa-și închipuia, și astfel reuși să nu se mai teamă de nimica. Avea posibilitate să-l

salveze. Până acum reușise întotdeauna să facă tot ce dorea. Doctorul îi spunea cu glasul grav:

— Trebuie să-ți spun că nu sunt de loc mulțumit, doamnă Keenâng. Am constatat că el nu-și dă nicio silință, să lupte împotriva bolii.

Dar cu toate acestea ea nu se lăsa înspăimântată. Până acum totul ieșise așa cum dorise ea. Nu va lăsa pe Mark să moară.

— Este un caz neobișnuit, declară doctorul într-un târziu. Boala nu evoluează normal, spre punctul culminant al crizei. Starea lui nu s-a îmbunătățit de loc.

— În orice caz nu se simte mai rău, decât până acum, răspunse ea cu încăpățănare.

— În organismul omenesc nu există fază staționară, ripostă doctorul. Dacă nu se face mai bine, asta înseamnă că starea lui s-a agravat, și deci se simte mai rău.

...Într-una din zile, fără niciun motiv anume, Mark se simți mai bine și în aceeași zi muri.

— Ce fac copiii? întrebă el, după ce deschise ochii i.

— Sunt foarte bine, dar toți te așteaptă cu nerăbdare, răspunse ea.

Rămăseseră pentru câteva clipe numai ei doi.

— Mă simt mereu obosit, zise el cu glasul stins.

— Da, dar va trebui să te odihnești, răspunse Susan, încercând să-l îmbărbăteze. Va trebui să te odihnești, scumpul meu, atât cât îți va face plăcere. Dar să nu uiți nici de noi.

Încercă să zâmbească și după ce mai trecură câteva clipe o întrebă:

— La ce lucrezi acum?

— Nu lucrez nimica, răspunse ea repede. Nu pot să fac nimic, până în ziua când tu te vei întoarce acasă. Va trebui să te faci bine, ca să te pot duce acasă.

— Ce vei face... după aceea? întrebă el a doua oară, cu glasul aproape stins.

— Voi face din nou grupul acela de patru, dragul meu, răspunse" ea cu blândețe. Dar numai după ce te vei vindeca definitiv.

— Femeia se uită în altă parte, nu la bărbatul ei, așa mi se pare? murmură el.

— Da, răspunse Susan în șoaptă.

El nu mai zise nimica. Închise ochii, apoi cu totul pe neașteptate, în timp ce ea se uita la obrazul lui cu trăsăturile liniștite, întoarse capul spre perete și muri, fără să tresară.

Cum putuse muri atât de repede și atât de liniștit? Dacă ar fi bănuț că el se gândește la moarte, l-ar fi luat în brațe și l-ar fi ținut strâns la piept, ar fi strigat la el, ca să alunge departe acest gând al morții. Dar când începu să țipe, fu prea târziu. El era mort demult. Infiriera intră într-un suflet.

— Ce este... cum se poate, bâlbâi ea îngrozită.

— Repede... strigă Susan.

Dar fu zadarnic. Le scăpase printre degete, fără să facă niciun efort, nu datorită grabei și nici iuțelii cu care trecuse în lumea umbrelor, ci datorită oboselii care-l frânsese.

— L-am văzut că arăta atât de obosit, declară Susan și simți ca și când o mână i s-ar fi încleștat pe gât și încearcă s-o sugrume. În clipa aceasta își putea aduce limpede aminte de felul în care Mark se uitase pentru ultima dată la ea.

— Pe urmă a închis ochii și s-a întors cu capul spre perete.

— Asta înseamnă că a renunțat pur și simplu să mai reziste, zise infiriera supărată. Am văzut și alți bolnavi care mi-au făcut astfel de farse. Muncești din toate puterile, ca să-i poți pune din nou pe picioare, și când colo într-o bună zi, ei se plictisesc să mai reziste și-ți întorc spatele.

Veni și doctorul. Măinile lui repezi și îndemânatic pipăiau pieptul și ochii, pulsul și măinile lui Mark. Pe urmă ridică cearșaful și i-l trecu peste obraz.

— Doamnă Keening, cred că ar fi mai bine, dacă acuma v-ați întoarce acasă, zise doctorul cu glasul fără nicio muștrare. Vreți să chem pe tatăl dumneavoastră.

— Nu, răspunse Susan, te rog nu-l chema.

Nu se simțea în stare să se miște. Nu știa nici ce trebuie să facă în această clipă.

— Te rog, vino și întinde-te puțin pe canapeaua din camera de alături, zise infiriera.

— Nu, repetă ea din nou.

— Să chem o mașină? întrebă doctorul.

Văzu că doctorul încearcă să fie cât se poate de binevoitor, dar își dete seamă că el nu avea niciun motiv să mai întârzie în această

cameră și ar fi vrut să scape cât mai repede, ca să-și poată vedea de treburile lui.

— Nu, mulțumesc, sunt cu mașina mea, răspunse Susan.

— Cred că nu e nevoie să vă ocupați de formalitățile ce trebuie îndeplinite, continuă doctorul. Voi telefona tatălui dumneavoastră. Îmi pare foarte rău, doamnă Keening. După cum știți, noi am făcut tot ce ne-a stat în putere. Cred că soțului dumitale i-a lipsit, probabil ceva... pentru a-i da energia necesară ca să lupte... în astfel de împrejurări nu poți ști niciodată cu certitudine... în sfârșit... vă rog să mă iertați.

Într-un târziu se simți în stare să plece. Trecu prin hall cu pași fermi și ieși din spital, în lumina limpede a soarelui acestei zile senine de Octombrie. Se urcă în micul automobil cenușiu și se întoarse acasă. Nu va spune nimănui nimica. De asta vor avea grijă ceilalți. Simțea nevoia să se întoarcă acasă, să intre în camera în care a trăit împreună cu Mark, și va zăvoră ușile, ca nimenea să nu mai poată intra. Poate el n-a plecat încă cu totul din casa aceea unde-și trăiseră o parte din viața lor comună.

Când ajunse în fața porții, totul i se păru adormit. Ritmul unui zgomot cu care se obișnuise, părea că-i lipsește, dar nu știa tocmai limpede ce poate fi zgomotul acesta. Se opri o clipă în mijlocul cărării, încercând să-și aducă aminte. De ce oare aerul nemișcat și fără să fie înfoiat de vânturi, i se părea atât de liniștit? Dar în aceeași clipă de după colțul casei apăru un lucrător îmbrăcat într-o salopeta albastră.

— În sfârșit, doamnă, strigă el vesel. Am dat de apă, doamnă, mai acum o jumătate ceas. Da doamnă, la o adâncime de două sute de picioare, din care cinzeci au fost perforate prin stâncă, și am dat de un izvor cu apa cea mai limpede și cea mai curată din câte mi-a fost dat să văd și să gust până acuma.

Și-i întinse o ulcică plină de apă proaspătă.

— E prea târziu, răspunse Susan. Îl lăasă în mijlocul potecii, uitându-se speriat după ea, și intră repede în casă, unde închise ușa pe urma ei.

Telefonă să-i aducă copiii acasă, cu toată mirarea și protestele mamei ei.

— Susan, n-ar trebui să mai stai în casa aceea. Vino și stai câteva zile la noi.

— Nu, răspunse ea, nu se poate. Aș vrea ca astă seară să fiu la mine acasă... mai ales astă seară. Tocmai de aceea vreau să se întoarcă

copiii. Nu este nicio primejdie... acum avem apă bună de băut.

— Dragă Sue, cred că nu vei începe, să te zbuciumi interveni tatăl ei. Constat că faci tot ce se poate, ca să eviți vorbele de mângâiere ale celor dimprejurul tău.

Rămase câteva clipe îngândurată, ca apoi să-i răspundă:

— Nu e vorba de așa ceva, și nici nu mă gândesc la ceea ce spui dumneata. Dar aci mă simt mai bine decât în altă parte.

Astfel Jane aduse copiii acasă, și ea se așeză la masă, împreună cu ei, stând foarte liniștită, pe urmă îi ajută să-i ducă la culcare.

— Vrei să te sărutam și în locul tatii, înainte de a merge la culcare? Întrebă John cu interes.

— Da, răspunse Susan.

Sărutările copiilor le simți întocmai ca un fier roșu înfipt în inimă, dar nu plânse. Jane plângea tăcută și resemnată, încercând să-și ascundă obrazul, în timpul cât îndeplini treburile casei...

În seara aceasta pe care o petrecea singură, ceti până târziu. După ce-și făcu baia și-și împleti părul, cum făcea întotdeauna înainte de culcare, se întinse în pat și luând o carte, începu să cetească, urmărind fiecare cuvânt cu toată atenția, ceasuri nenumărate, fără să simtă somnul apropiindu-se de ea. Nu plânse și nici nu putea plânge. Întorcea paginile una după alta, până când se simți sfârșită de oboseală. Pe urmă închise cartea și se uită la ceas. Erau orele trei după miezul nopții. Mark era mort exact de douăsprezece ceasuri, întoarse capul și se uită la patul lui care acum era deșert, apoi cu o mișcare de desnădejde, se ridică din patul ei și trecu într-al lui, potrivindu-și trupul în urmele lăsate pe saltea de trupul lui și obrazul în groapa făcută pe pernă de capul lui. Apoi cu totul pe neașteptate, întocmai ca suvița de apă a unui izvor ce izbucnește din stâncă, lacrimile își rupseră zăgazul și-i izvorâră de sub pleoape.

Oamenii sunt atât de stranii. Își închipuiau că prezența lor, sau numărul din ce în ce mai impunător al celor care veneau la ea, ar putea să-i aducă o mângâiere, sau cel puțin s-o facă să uite că el e mort. Veneau grămadă ca s-o vadă și să vorbească despre lucruri care nu aveau nicio legătură cu ea. Hal venea în fiecare zi și îi spunea mereu:

— Dacă se găsește ceva, ce aș putea să fac pentru dumneata... dacă aș putea să-ți fiu de folos, cu cât de puțin...

— Îți mulțumesc, Hal, răspundea Susan. (Era mult mai bine ca să termine cu plânsul, în timpul nopții, ca ziua, când începeau să vină la

ea, să poată sta eu ochii limpezi). Dar nu voi uita să-ți spun, dacă se va întâmpla să am nevoie de ceva, îi făgădui Susan.

Totuși lipsa prezenței lui Mark în chestiunile la care se gândea Hal, ea nu o simțea de loc. Mark nu era omul care să se fi ocupat de treburile dimprejurul casei. Ea niciodată nu avusese nevoie de el, pentru astfel de lucruri, cum se întâmplă cu alte femei, să aibă nevoie de soții lor. Fără să-și fi dat seama anume, toate aceste treburi le îndeplinise până acuma ea singură, așa că Mark nici nu știuse de ele. Îi era întotdeauna mult mai ușor să facă ea tot ce trebuia făcut, ca pe urmă să nu mai fie nevoie să se gândească la așa ceva. Nu, ei îi lipsea prezența lui Mark din alte puncte de vedere și lipsa aceasta nu o mai putea înlătura nimenea. Îi lipsea seara, când trebuia să se întoarcă acasă. Cât timp fusese în viață, ea nu-și dăduse niciodată seamă, cum trece ziua și se face ora șase, când el se întoarce de la slujbă. Dar acuma când știa că de aci înainte nu-i va mai auzi niciodată mașina cotind pe după colțul livezii, își simțea sufletul chinuit de așteptări fără folos.

„— Nu mai vine, își zicea ea cu glasul treaz. De aci înainte nu voi mai auzi niciodată cele trei semnale ale claxonului”. Dar cu toate acestea sta și trăgea cu urechea, ca și când ar fi așteptat să le audă, până ce se făcea ora șase și pe urmă trecea, ca apoi să înceapă seara nesfârșită pentru ea. Încerca să-și facă de lucru cât mai mult, ajutând Janei să pregătească copiii de culcare. Și în fiecare seară copiii veseli o sărutau și pentru Mark. Sărutul acesta al lor, îl mai păstrau și acuma prezent pentru ea și în felul acesta își putea purta crucea suferinței.

Tot așa în fiecare seară cunoștințele veneau la ea. Lucile venea aproape în fiecare seară, lăsând copii în grija lui Hal. Vorbea nestăvilită despre felul cum și-a trecut ziua, despre ceea ce fac fetele, despre ceea ce ar trebui să facă și Susana, „pentru a-și alunga gândurile negre”.

— Evident, deocamdată nu cred să te simți dispusă pentru așa ceva, dragă Sue, dar cred că va trebui să apari din nou la ședințele noastre de bridge, imediat ce te vei simți în stare. Toate fetele sunt de aceeași părere. Sunt o mulțime de lucruri cu care ai putea să-ți treci timpul.

— Da, răspunse Susan îngândurată. Pe deasupra acoperișului surii se ridica o enormă lună plină, cea dintâi lună plină, din ziua când murise Mark. Înainte de asta se așezau întotdeauna alături și se uitau cum răsare luna. Chiar în timpul nopților grele de iarnă, își îmbrăcau

paltoanele și ieșeau afară dârdâind, înghițind aerul proaspăt și rece și râzând din toată inima. „Vom continua să urmărim împreună răsăritul lunii, toată viața noastră”, spusese Mark...

I se păru că Lucile a întrebat-o ceva.

— Mi se pare... dar nu te-am auzit ce-ai spus, zise Susan.

— Spuneam că m-am mirat, cum de s-a putut întâmpla ca tu să fii la New York, tocmai în ziua când s-a îmbolnăvit Mark, repetă Lucile. Spunea mereu, că nu trebuie să-ți dea de știre, deoarece motivul pentru care ai plecat, e foarte important.

În aceeași clipă i se păru că vede pe Mark în fața ei, chinuit de o boală dureroasă și repetând celor dimr prejurul lui, că nu trebuie să-i dea de știre despre ce se întâmplă cu el.

— În dimineața aceea eu n-aș fi vrut să plec, răspunse ea, dar Mark a stăruit. Mi-a spus că dacă eu voi pleca, el se va întoarce de la birou mai devreme și se va odihni.

— De, el spunea că motivul pentru care ai plecat, este extrem de important, repetă Lucile.

— În ziua aceea așa ni s-a părut, răspunse Susan, pe urmă adăugă: Dar astăzi nu mai este atât de important, încât să merite să mai vorbim.

Un timp Lucile nu mai zise nimica. Susan presimțea că ea se gândește, ce să-i mai spună acum.

— Sunteți cu toții foarte buni și foarte atenți față de mine, declară Susan cu glasul blând. Mă simt mai bine și cred că astăzi voi putea dormi.

Lucile se ridică numaidecât în picioare și o sărută pe obraz.

— Dragă Sue, eu îți spun acumă bună-seara. Voi veni și mâine, să te văd. Mi-am adus aminte că într-una dintre revistele pe care le am, au început să publice un roman foarte interesant. Ți-l voi aduce și ție.

Închise repede porțița de ostrețe și-i auzi scârțâitul frânelor mașinii, când îi dete drumul. Pe urmă, ca în fiecare seară, se simți învelită de umbrele nopții. Noaptea era atât de lungă și așteptarea i se părea atât de grea, până când se făcea din nou ziuă. Sta îndelung și urmărea luna făcându-și drum spre cealaltă margine a zării. Putea să se ducă să se culce „dar îi venea mai ușor să stea aci trează, și era mult mai ușor să se gândească la Mark, aci pe terasă, decât în mijlocul pustietății camerei lor. Își aduse din nou aminte de fiecare linie a obrazului său...

Gândindu-se la amănuntul acesta, își aduse aminte de bustul pe care nu-l terminase nici acuma. De luni de zile nu se mai gândise la el. Dar acuma, în puterea nopții, simți o dorință năvalnică, de a-l vedea numaidecât. Intră în bucătărie și după ce luă o lampă de petrol și chibrituri, coborî scara și apucă prin iarba luminată de lună, ca să se piardă imediat în întunericul din șură.

Aprinse lampa și o așeză pe o ladă întoarsă cu fundul în sus. Pe urmă se apropie de raftul de la celălalt capăt al șurii și începu să pipăie cu mâna, până când dete de forma pe care o cunoștea atât de bine. O luă în brațe și se apropie de lumină, pe urmă ridică bucata de pânză în care era înfășurată și se pomeni cu obrazul lui Mark pe care-l ținea în amândouă mâinile. Îngenunche, ținându-l aproape și uitându-se la el. Acum semăna exact. Moartea îl făcuse să arate așa cum fusese în realitate. În sfârșit, bustul era acum terminat. Rămase îngenuncheată și continuă să se uite la el. Pe urmă după ce mai trecu o vreme, își plecă fruntea și-și lipi obrazul de obrazul lui de lut. Îl simți rece pe obrazul ei fierbinte și elastic, iar buzele rămaseră rigide. Îl înfășură din nou în pânză și luându-l la subțioară, cu lampa într-o mână, se apropie de raft și-l așeză la loc.

Exact în clipa aceasta privirea îi căzu pe forma răsucită a copilului nou născut pe care-l făcuse și se simți înfășurată în senzația unei alte morți. Acuma, după ce Mark murise, ea nu va mai avea copii. Până acuma nu se gândise la acest amănunt, dar în clipa aceasta, copilul ei, pe care-l modelase din lut, o făcu să-și aducă aminte de toate. Imediat după aceea își aduse aminte că este singură în șura aceasta uriașă. Lăasă lampa din mână și rămase încremenită de spaima ce i. – o pricinuia această singurătate. Dacă ar fi strigat, nimenea nu ar fi putut-o auzi. Jane și copiii dormeau și nu se vor trezi. Glasul ei nu va fi auzit de nimenea. Acuma nu mai era nimenea care să se gândească și să se întrebe, cum se întrebese Mark odinioară, unde este ea. El n-ar fi lăsat-o să intre singură în șură, în cap de noapte. Ar putea să fie un vagabond pe aproape, ca cel care se spânzurase în pădure. Se uită împrejurul ei, înfiorata de o spaimă copilărească. Deasupra ei, grinzile întunecate ale învelitoarei, se pierdeau în fundul umbrei. Se oprise în mijlocul unui cerc de lumină tulbure, dar împrejurul ei jucau umbre și tăceri încremenite. Îi venea să pună mâna pe lampă și s-o rupă la fugă. Dar unde să fugă? Acum nu avea la cine fugi...

— Sunt o proastă, zise ea cu glasul ridicat, și glasul ei trezi

ecourile adormite ale șurii și le auzi aulind a pustiu, din fiecare colț. Va trebui să încep ceva, își zise ea. Va trebui să fac ceva cu mâinile acestea, căci altfel ar fi peste puțină să nu înnebunesc.

Își roti privirea împrejurul ei și lângă ea, pe polița din imediată apropiere, văzu grămada inertă de lut care o aștepta. Întinse mâna și rupse o bucată pe care o frământă între degete, și contactul acesta cunoscut, o făcu să-și aducă aminte. Luase hotărârea să facă din nou grupul siluetelor de la New York. Pe biroul ei era un morman de scrisori și acum câteva zile primise o telegramă la care nu dăduse niciun răspuns. Încetul cu încetul, pe măsură ce frământa lutul, începea să-și aducă aminte de toate. Nu dorise să mai lucreze. Nu putea începe lucrul și nici nu se putuse gândi la așa ceva, cât timp se luptase ca să mențină pe Mark în viață. Dar contactul de acum cu lutul pe carerl ținea în mână, o făcu să se trezească, întocmai cum s-ar fi trezit din adâncul unui somn. Trupul ei nu adormise, dar ceva în adâncul ființei ei dormea, ca și când ar fi fost mort. Dar nu mort, cum era mort soțul ei. Deoarece acum senzația pe care o simțea în palme, începu să-i freamăte prin trup, înfiorându-i oasele și mușchii și nervii, cu dorința aceea nesățioasă și flămândă ce se zbătea într-însa, întocmai ca niște curenți electrici. Începu să lucreze repede, cu o energie nedomolită, ca și când pana acum ar fi fost împiedicată de ceva, dar aceste piedeci nu mai existau în drumul ei. Își uită de spaima ce o cutremurase. Își uita de toate, până când începu să se reverse de ziua.

După ce se limpezi lumina zorilor, nu se mai simți în stare să lucreze. Se întoarse acasă cu pași înceți, cu gleznele ude de rouă și în păr cu mărgelile de ceață, pe urmă făcu o baie și se culcă și dormi somn greu, ca și când ar fi băut prea mult vin.

Dar după ce se trezi, nu mai putu continua lucrul început, căci dorința din sufletul ei se stinsese. Își simțea trupul frânt de osteneală, deși nu mai putea, sta în pat. Nu-i rămânea altceva de făcut, decât să se îmbrace și să înceapă o nouă zi.

— Sue, arăți de parcă ai fi grav bolnavă, îi spunea mama ei înspăimântată. Dacă nu vrei să vii acasă, mă voi duce să stau eu cu tine. Vreme de o săptămână sau două, Mary va putea avea și ea grijă de tatăl tău.

Într-o clipă amiază dinainte de Crăciun, dusesse copiii la părinții ei, deoarece pe la orele trei se surprinsese urmărind arătătoarele ceasornicului, cum se apropie încet de orele șase. Când auzi gălăgia

copiilor, tatăl ei cobora la parter și începu numaidecât să le cioplească o corabie. Bătrânul lucra admirabil, când începea să cioplească lemnul și fiecare tăietură pe care o făcea, corespundea în toate amănuntele desenului cer-l avea în mintea lui. John i se urcase pe genunchi și nu zicea nimica, deoarece se simțea mulțumit, dar Marcia făcea piruete prin cameră și cânta „O corabie mică... o corabie mică...”

— Nu vreau să mă lăsați în grija lui Mary, murmură bătrânul. De fiecare dată când se întoarce acasă, de la școala aceea din New York, mi se pare că avem tot mai puține subiecte de discutat împreună. Dacă e vorba să meargă cineva și să stea cu tine, atunci să plece ea.

— Da, tocmai – se grăbi Susan să răspundă. De ce să nu vină? Mamă, las-o pe ea să vină.

— Bine, dacă tu vrei, răspunse bătrâna cu obișnuita ei îndoială.

De fapt Susan nu ținea de loc ca Mary să vină la ea. Nu avea nevoie de nimenea. Dar în orice caz ar fi fost mai bine să vină Mary, decât să vină mama ei. Mary se va gândi la ea însăși, fără să se mai ocupe de altceva. Mary nu va baga de seamă, că în fiecare dimineața se trezește mai palidă la obraz... Când va mai veni oare vremea ca ea să poată dormi din nou, ceasuri întregi de somn adânc și liniștit, nu numai clipe fugare de somnolență subconștientă, din care să se trezească tresărind, ca să-și aducă de fiecare dată aminte, că Mark a plecat pentru totdeauna?... Mary nu va baga de seamă și nu va țipa la ea, „Susan, n-ai mâncat aproape nimica!” Când oare va putea simți din nou foamea?

— E foarte amabil din partea ta, dragă Mary, că te-ai gândit să-ți petreci vacanța în felul acesta, declară Susan, când o văzu că vine cu geamantanul.

De fiecare dată când se întorcea acasă, Mary avea altă înfățișare. Crescuse înalta și din fata palidă ce fusese până acuma, devenise o fată oacheșă, delicată și drăguța, iar în timpul din urmă învățase cum trebuie să se îmbrace.

— N-aș putea spune că sunt nemulțumită din pricină c-am venit, răspunse ea cu indiferență. Unde este camera mea?

Jane pregătise odăița de oaspeți și ea adusese un trandafir galben pe care-l așezase într-un vas, pe măsuța de toaletă. Dar când conduse pe Mary la etaj, avu o clipă de ezitare. Fata aceasta era o persoană „și cunoscută și străină, în același timp. Dar nu fu nevoită să întârzie prea mult alături de ea, căci Mary îi dete numaidecât să

înțeleagă:

— Voi cobora și eu peste câteva minute, așa că Susan ieși din odaie.

Chiar astăzi îi venea foarte greu să stea de vorbă cu cineva. Se obișnuise cu felul ușor de a vorbi al lui Mark, despre lucruri mărunte și plăcute. El vorbea fără să mai aștepte ca să înceapă ea întâiu și fără să-i aștepte răspunsurile, așa că se obișnuise să asculte și să viseze, în timpul acestor conversații, deoarece ceea ce-i spunea, nu putea preocupa în întregime imaginația ei. Felul acesta de a sta de vorbă era plăcut și odihnitor, iar acumă când cei dimprejurul ei așteptau s-o audă vorbind, nu știa cum să înceapă.

Dar nici Mary nu prea vorbea. Era aceeași situație, ca și când în casă n-ar fi fost niciun străin. Sta ceasuri întregi cu cartea în mână și cetea, ca pe urmă să lase cartea din mână, să-și îmbrace pardesiul și să rățăcească cu capul gol în largul câmpului. Seara se retrăgea foarte devreme în camera ei, fără să spună Susanei altceva decât: „Noapte bună, Sue. Ne vom revedea mâine dimineața!

Pe urmă Susan rămânea din nou singură, cu noaptea care începea să se închege împrejurul ei. În timpul zilei erau o mulțime de amănunte cu care-și putea petrece vremea, copiii, treburile casei, sau o cusătură. Rochița Marciei trebuia lungită și-i desfăcea îndoitura de la poale. John avea nevoie de un jersey roșu pe care începea să i-l tricoteze. Mark îi urmărea mișcările manilor și-i spunea: „Tare-mi place să mă uit la tine când lucrezi. Mâinile tale simt în mod instinctiv ce trebuie să facă și-și îndeplinesc însărcinarea cu repeziciune”. Începea să zâmbească și pe ascuns se simțea mândră de îndemânarea degetelor ei puternice. Dar acumă repeziciunea aceasta nu m-ai avea nicio valoare, deoarece nu mai aștepta ceasul când trebuia ca el să se întoarcă și să constate cât a progresat. Cu toate acestea nici acumă nu putea să-și domolească mișcările manilor, deoarece ele erau obișnuite cu repeziciunea aceasta înăscută, și puteau lucra independente de voința ei.

Din când în când se simțea îndemnată să cetească puțin, iar uneori se ducea la părinții ei, ca să cânte la pian, până când într-una din zile tatăl ei declară:

— Pianul acesta ți-l voi trimite ție. Eu am un pian al meu, în camera de la etaj, și din ziua plecării tale, în casa aceasta nu se mai ocupă nimeni de muzică.

— Evident, Susan poate lua pianul, adăugă mama ei puțin nemulțumită, totuși eu cred, dragul meu, că nu e cazul să afirmi că mie nu-mi place muzica. O melodie frumoasă îmi face întotdeauna plăcere.

El nu-i răspunse, căci se obișnuise să nu-i răspundă niciodată, și pianul sosi. Era un mijloc de a-și petrece o parte dintre ceasurile pustii ale zilei, și Susan îi rămase recunoscătoare.

Dar orice ar fi făcut, ziua trecea, ca să facă loc nopții fără sfârșit, când nu putea închide ochii. Stăpânită de deznădejdea acestor nopți și de pustietatea gândurilor ei în timpul acesta de veghe, fără să simtă cătuși de puțin dorința de a se ocupa de ceva ce ar fi interesat-o numai pe ea însăși, își îmbrăca halatul albastru și trecea în lungul grădinei bătute de brumă, intra în șură, unde aprindea lampa de petrol, ca apoi tot fără niciun îndemn ce s-ar fi trezit într-însa, să înceapă din nou să modeleze lutul întunecat care prindea formă în mâinile ei. La început lucra cu încăpățănare și fără să-și dea seamă de ceea ce face, conștientă numai de faptul că Mark a plecat. Pe urmă din adâncurile gândurilor ei începea să se ridice flacăra dorinței a toate stăpânitoare și mâinile care până acuma lucraseră, începeau să creeze. Abia în astfel de clipe se simțea în stare să uite că Mark a murit.

Nopțile petrecute în felul acesta deveniră un fel de obișnuință, așa că imediat ce mâinile ei ajungeau în contact cu lutul, putea să uite, și contactul acesta era pentru ea tot atât de binefăcător ca și un somn adânc și fără vise, așa că începu să nu se mai teamă în timpul zilei, de spaimile nopții ce se apropia.

O noapte de care se mai temea și acuma, era Ajunul Crăciunului. Nu putea să uite felul în care ea și Mark îl serbaseră în fiecare an. De astă dată fără el, ea și Mary umplură ciorapii mici ai copiilor cu jucăriile pe care le cumpărase singură. Nu vorbiră decât foarte puțin, în legătură cu ceea ce făceau acuma:

— Cuțiașul acesta este pentru John, zise Susan. Vrea să cioplească și el, cum a văzut că face bunicul său. Cred că se va tăia cu el în degete.

— Mai curând sau mai târziu, tot va trebui să se taie, declară Mary. Păpușa aceasta cred că este pentru Marcia?

— Acum nici Marciei nu-i mai plac păpușile, răspunse Susan.

— Mie nu mi-au plăcut niciodată păpușile, zise Mary și începu să caște. Dar ție ți-au plăcut.

— Cred că din cauza asta eu dau Marciei și astăzi păpuși,

răspunse Susan și dete din cap. În timp de câteva minute, terminară cu tot ce aveau de făcut și Mary începu să caște din nou.

Mă duc să mă culc, zise ea. De când m-am întors acasă, nu mai sunt în stare să mă satur de somn. La New York stăteam în fiecare seară foarte târziu. Acolo e atâta viață și atâta mișcare! Aici e prea liniștit și prea monoton.

— Ți place felul de viață pe care ți l-ai ales? întrebă Susan.

— Ador viața aceasta, răspunse. Mary în extaz. Sper că voi reuși să-mi trăiesc toată viața în orașul acela. Și cred că voi reuși. De fapt ne-au promis, că după terminarea școlii, ne vor procura slujbe. Eu mă voi specializa în desenul proiectelor de mode... pălării și rochii.

— Când ajunse la jumătatea scării, se opri și se uită înapoi – o siluetă de fată zveltă, puțin colțuroasă, elegantă și tânără. Pe urmă adăugă cu indiferență: Probabil aș putea să-ți fiu de folos, dragă Sue – dacă de aci înainte vrei să mai faci havuzuri, figurine sau obiecte de soiul acesta. Cred că aș reuși să ți le vând.

Pentru prima dată de la moartea lui Mark i se întâmpla să simtă o durere care nu avea nicio legătură cu el.

— De aci înainte eu nu voi mai face lucruri mărunte, răspunse eu cu mândrie. Nu v-am spus încă niciunuia, că Jonathan Halfred a ales grupul făcut de mine, pentru a-l instala în hallul spitalului înființat în memoria tatălui său. Am început să lucrez la el.

— Halfred de la Sindicatul Halfred-Mead? întrebă Mary cu indiferență.

— Da, răspunse Susan.

— E foarte bine, adăugă Mary. De când ai aflat despre această alegere?

— Din ziua când Mark a intrat în spital, răspunse Susan.

— Până acuma nu aveai obiceiul să păstrezi în taina astfel de lucruri, se auzi glasul lui Mary care pronunță cuvintele acestea unul după altul, parcă ar fi fost bucățele de gheață pe care le scăpa din mână.

— După ce a murit Mark, mi s-a părut că amănuntul acesta nu mai are nicio importanță, declară Susan.

Se uitară una la alta. Între ele două părea că ceva a rămas în suspensie și începe să se agite, o deosebire veche a pornirilor și instinctelor cu care se născuseră. Susan aștepta cu ochii treji și gata de ripostă, ca Mary să-și exprime în cuvinte sentimentul acesta nelămurit.

Ar fi fost mai bine ca acest ceva să fie exprimat, căci în felul acesta ceața de neîncredere dintre ele s-ar fi der strămat. În situația limpede ce ar fi rezultat după aceea, s-ar fi putut apropia una de alta mai mult decât până acum, când niciuna dintre ele nu știa care ar fi cuvintele ce trebuie pronunțate.

Dar Mary întoarse capul în altă parte și adăugă, cu glasul tot atât de indiferent, ca întotdeauna.

— Noapte bună, Sue. Ne vom vedea mâine dimineață, începuse să urce scara și treptele răsunau puternic sub tocurile pantofilor ei.

În noaptea aceea Susan traversă înfuriată grădina, și din pricina acestei furii începuse numaidecât să lucreze cu toată energia.

„— Mary nu mă poate suferi, își zise ea. Nu știu care este pricina, dar fata aceasta mă urăște, pentru că sunt așa cum sunt. Nimic din ce voi face în viața mea de aci înainte, nu o va putea determina să mă iubească”.

Se opri o vreme și începuse să se gândească. Mark îi spusese într-un rând, că ceva din felul ei de a fi s-a așezat între ei și o face să se depărteze de el. Dar ea își renegase personalitatea de până atunci și i se devotase în întregime.

„— Sunt atât de mulțumită, că am reușit să fac gestul acesta”, își zise ea emoționată, și fără să mai ezite, începuse să lucreze din nou.

Dar convingerea că Mary nu ține de loc la ea, nu o stânjeni câtuși de puțin. În sufletul ei nu era acum decât supărare, ori supărarea acestea era binefăcătoare, deoarece o făcea să uite. Lucră de două ori atât de repede și atât de bine, ca până acum, iar la patru dimineața când se întinse în pat, adormi numaidecât și dormi fără să viseze și fără să simtă nicio durere.

În dimineața de Crăciun Mary urmări cu priviri întunecate și reci pe micul John care își încerca cuțitașul, și se uita, fără să zâmbească, ia Marcia care după ce-și dezbracă păpușa, o lăsa din mână și începuse să desfacă toate pachetele. Mary părea că nu vede pe niciunul dintre ei. Toată ziua, în casa părinților ei, Mary păru că este foarte departe de ei, ca și când ar fi fost o străină și suporta cu resemnare pomul de Crăciun și glumele tatălui ei în legătură cu friptura de curcan și budinca cu rom, pe care o aprinseră. Susan, cutremurată de mânie, o urmărea și-i simțea gândurile cum se depănau, iar mânia aceasta contribui ca ziua de Crăciun să treacă, fără să se simtă chinuită de deznădejdea pe care o prevăzuse.

Dar cu toate acestea nu spuse nici de astă dată nicio vorbă lui Mary. Își aducea aminte de vremea când era o fată mică și încăpățânată, și de vorbele tatălui ei, care într-o zi o luase la o parte și o întrebase în șoaptă: „Nu cumva Mary suferă pe ascuns de cancer sau din pricina unei dragoste neîmpărtășite?”, iar ea îi răspunsese râzând: „Mary încearcă să-și dea aere de domnișoară, și nimic altceva”. Obrazul grav al lui Mary mai păstra și astăzi aceeași expresie copilărească, iar profilul ei – când întoarse capul pe neașteptate, pe deasupra umărului care-i rămăsese ridicat – i se păru atât de tânăr.

A doua zi de Crăciun, tocmai când se așezase la pian, Susan auzi soneria de la intrare zbârnâind cu violență. Jane dete fuga să vadă cine este și o auzi spunând cuiva cu glasul rece: – „Vă rog, domnule, scoateți-vă paltonul aici”, și o văzu că vine numaidecât, pe vârful picioarelor, ca să-i spună în șoaptă: „E tânărul acela care avea obiceiul să vină călare, pe vremea când eram în cealaltă casă – dar ce nevoie are să smulgă mânerul soneriei... suflă ea indignată. Da, doamnă, a smuls mânerul soneriei de la ușă”, și întinse mâna în care ținea mânerul de aramă.

Din vestibul se auzi glasul lui Michael strigând:

— Susan, unde ești? Îmi pare foarte rău!

Ieși din odaie și se pomeni cu el în fața ei, un bărbat uriaș, îmbrăcat într-o blană cafenie, dar după ce și-o scoase, îl văzu că este tot zvelt, dar crescuse foarte mult.

— Am venit să ne petrecem sărbătorile Crăciunului la țară, începu tânărul și ridică spre ea obrazul drăguț și amabil. Se plecă și o sărută ușor pe ambii obraji. Dă-mi voie să intru și să mă așez aproape de foc, ca să-mi poți spune ce-ai mai făcut... dar să nu-mi spui nimic trist, căci știrile triste le cunosc... mai bine spune-mi ce-ai mai lucrat.

Apropie de cămin fotoliul tapițat în albastru și continuă să vorbească, într-un fel al lui, care părea puțin străin. Lipsise vreme atât de îndelungată, încât ar fi fost greu să poți defini cu precizie, din ce parte de lume este. Dar prezența lui umplu odaia de o atmosferă caldă „strălucitoare și veselă. Susan se plecă pentru a mai pune o despicătură de lemn pe foc, dar înainte s-o poată ajunge, o luă el și o potrivea în grătar, apoi răscoli jăratul cu cleștele pe care le ținea strâns și cu îndemănare, în mâinile puternice.

Era un tânăr spontan, sincer și plin de viață și totul împrejurul său părea că începe să se trezească la realitate, camera în care se

așezaseră, casa toată, glasurile copiilor care se auzeau de la parter, tremurul flăcărilor din cămin, lumina lămpii, perdelele coborâte peste ferești. Tot așa păreau că se trezesc la realitate, toate amănuntele despre care vorbea.

— Acum de curând, m-am întâlnit cu Dave la Paris, declară ei, și numaidecât prin fața ochilor ei începu să defileze Parisul, un oraș mare, plin de oameni reali.

— Te așteaptă dintr-o zi într-alta să sosești și dumneata.

Zâmbi, dar nu zise nimica. Până acum nu se gândise niciodată, că ar putea părăsi această casă în care trăise împreună cu Mark. Dar felul ușor și vesel de a vorbi al lui Michael, părea că deschide ușile zăvorâte ale acestei case, ca să intre lumea de afară. Adevărul era că Michael nu văzuse niciodată pe Mark.

— Am fost la Constantinopol, continuă el, ca să petrec o vacanță, și iarna trecută mi-am petrecut-o în India, ca să pictez munții Himalaya. Voiam să pictez munți, dar nu Alpii, căci astăzi munții aceștia sunt cutreierați de grupuri nenumărate de excursioniști – eu trebuia să pictez zăpezile și locurile pe unde niciodată n-a călcat picior omenesc. Asculta Susan, în munții Himalaya sunt piscuri până la care oamenii nu vor putea ajunge niciodată. Când începi să urci din poate, vezi crestele acestor munți ridicându-se din ce în ce mai sus. Se pleacă spre el și-l ascultă cu atenție. De vreme îndelungată nu mai întâlnise pe nimenea care să fi stat cu ea de vorbă în felul acesta. Îi așternea universul la picioare, ca să-l poată vedea. Își uitase cu totul, că dincolo de preocupările ei de acum, mai exista și o altă lume.

— Pe urmă mi-am împachetat pânzele, continuă el, și am plecat în China unde am început din nou să pictez – de astă dată oameni – dar nu subiecte de acelea vechi, cu mandarina impunători, ci femei zvelte ca niște săgeți, ca niște odaliște, ca... statuetele de fildeș... femei moderne. În toată lumea aceasta nu s-ar putea găsi nimic mai frumos, ce ar fi vrednic de pictat... stai să vezi ce vor zice bătrânii pontifi de la Academie. Lumea noastră încă n-a aflat despre existența acestor subiecte.

Se opri pe neașteptate și se uită peste umărul ei. Susan se întoarse, ca să vadă ce este. Mary apăruse în cadrul ușii, îmbrăcată într-un pardesiu simplu, strâns pe corp, de culoare roșie închisă, încheiat până sub bărbie, și în cap cu o pălăriuță de culoare roșie, asortată.

— Poftim înăuntru, Mary, zise Susan. Dumnealui este Michael Barry. Tânărul se ridicase în picioare și o aștepta să se apropie: Michael, îți prezint pe sora mea!

Mary îi întinse mâna îngustă și cafenie.

— Îmi pare bine, răspunse ea cu glasul calm. Sue, plec să fac o plimbare, înainte de a se întuneca.

— La ce oră te întorci? întrebă Susan.

— Nu știu, răspunse Mary.

Chiar dacă ar fi băgat de seamă că Michael se uită la ea, nu făcu totuși nicio mișcare din care s-ar fi putut ghici că este conștientă de acest fapt. Se opri, ca să-și potrivească pălăriuța de catifea în cap, iar el sta în picioare și se uita la ea. Pe urmă se întoarse indiferentă și ieși din odaie, fără să se grăbească, și numai decât după aceea se așeză și el pe scaun.

— Adineaori vorbeai despre China, începu Susan.

— Da, răspunse Michael și aprinzându-și o țigară! trase grăbit câteva fumuri. Sora duraitale seamănă a chinezoaică. Până acum nu mi-ai vorbit niciodată despre ea.

— Cred că nu ți-am vorbit nici chiar despre mine, răspunse Susan liniștită. Mai am și doi copii, un tată și o mamă.

Dar el nu o auzea ce spune. Stinse țigara în scrumieră și se ridică din nou în picioare.

Acum trebuie să plec, zise el pe neașteptate. Susan, îl însoți până în vestibul.

— Mi-a făcut mare plăcere că te-am văzut, declară el repede, pe urmă își îmbrăcă blana uriașă și ieși.

Jane care tocmai întindea masa, ca să dea de mâncare copiilor, se uita pe fereastră:

— Un tânăr închipuit și nesuferit, murmură ea. Nici nu se apropie de felul tinerilor pe care unei femei îi place să-i vadă în apropierea ei.

Susan asista mirată la desfășurarea vijelioasă și spontană, chiar aci în casa ei, a dragostei dintre Michael și Mary. Dragostea aceasta a lor o determina să se trezească și să se ridice din somnolența în care trăise din ziua morții lui Mark. Pasiunea aceasta nu semăna cu niciuna din dragostele pe care le văzuse ea până acum și era convinsă că nu este ca dragostea adâncă și înceată care fusese temelia legăturii dintre ea și Mark. Pe soțul ei îl cunoscuse de pe vremea de când erau copii. În

viața ei nu exista nicio epocă, în care să nu fie amestecată și amintirea lui. El fusese întotdeauna același băiat blând și simpatic, același tânăr sfios, și nu i se păruse straniu decât în noaptea aceea, când devenise bărbatul ei. Dar nici atunci nu-și închipuise că în atitudinea lui ar fi o pornire nebunească, ci numai adâncurile fără fund ale dragostei lui nemăsurate. Dragostea este întocmai ca o mare liniștită și fără hotar ale cărei ape ea aproape nu le văzuse niciodată tulburate.

Dar dragostea aceasta a lor era întocmai ca apa vijelioasă a unui râu de munte, care trece grăbit și furios printre malurile lui de stânci. O apă de care te puteai apropia numai cu mare greutate. Michael venea în fier care dimineată.

— Unde este Mary? Întreba el. Trebuie s-o văd.

— Mary! strigă Susan, întorcându-se spre scara de la etaj.

Uneori Mary răspundea la chemarea ei, dar altă dată nici nu se sinchisea. Dacă nu răspundea, Michael o aștepta, frământându-se pe loc și vorbind. În prima dimineată Susana deschisese ușa de la odaia ei.

— Am venit numai ca să-ți spun, că Michael e jos, zise ea.

Mary dormea îmbrăcată într-o pyjama dalbenă, cu trupul întins și capul așezat pe brațele încrucișate. Deschise ochii și se uită la Susan.

— Ce nevoie era, ca din cauza asta să mă trezești, răspunse ea, pe urmă închise ochii din nou și se întoarse pe cealaltă parte.

Susan închise ușa de la cameră și coborî la parter, unde aștepta Michael.

— Nu vrea să se trezească, îi spuse ea.

— Trebuie să se trezească, răspunse Michael. Ne-au mai rămas abia câteva zile.

— Eu nu o voi trezi, declară Susan cu glasul blând.

— Constat că fata asta are un caracter diabolic, zise Michael întunecat. Dar puțin îmi pasă. Pe urma se apropie de scară și strigă: Mary! Dă-te jos din pat! Dacă nu cobori numaidecât, să știi că voi veni după dumneata! Nu vreau să te mai aștept!

Dar cu toate acestea o așteptă. În cele din urmă Mary începu să coboare scara, indiferentă și ascunzându-și un căscat.

— Pune-ți pardesiul și să vii cu mine, porunci Michael. Sunt cu automobilul.

— Nu plec nicăiri, înainte de a mânca ceva, răspunse Mary și se așeză leneșă la masă, în fața serviciului de cafea, a pâinii prăjite și a cutiei cu țigări; dar nu se grăbi de loc, cu toate că el sta în picioare

lângă ea.

Dragostea dintre ei se manifesta cu răbufniri violente, întocmai ca ale vânturilor repezi de primăvară, dar nici nu încercau să se ascundă din fața celorlalți.

— Mi-am pierdut mintea din pricina ei, spunea Susanei. Nu mai sunt în stare nici să mănânc, nici să dorm. Asta nu înseamnă cătuși de puțin că eu aș fi un naiv și nu aș cunoaște femeile. Dar Mary aceasta... Ce să-ți spun... îmi simt inima ca într-un clește.

— Ar trebui să fiu mulțumită, dar nu sunt, răspunse Susan cu glasul domolit. Sunt incapabilă să-mi închipui că ai putea să fii fericit împreună cu ea. Fata asta are un caracter neîmblânzit și toate vrea să iasă așa cum își închipuie ea.

— Tot așa și eu, se grăbi el să răspundă. Vreau să mă căsătoresc cu ea. O voi cere chiar astăzi în căsătorie, deoarece mâine trebuie să plece. Se opri în apropierea căminului și aștepta pe Mary să coboare; erau orele zece dimineața: În cazul acesta nu se va mai întoarce la școala aceea de comerț. Îmi vin nebunii, când mă gândesc că va trebui să stea într-un birou, alături de o mulțime de bărbați. Aș vrea să-i fac portretul – aș vrea să fac mereu schițe după ea, în timpul cât îi fac curte, dar nu reușesc să fac și una și alta în același timp. După ce ne vom căsători, nu voi mai face toată ziua nimica, decât schițe și portrete de ale ei.

— Ea te iubește? întrebă Susan. Ar fi fost incapabilă să-și dea seamă, dacă Mary este îndrăgostită sau nu.

— Sigur că mă iubește, răspunse Michael nerăbdător. Se uită după ei, cum se duc cu mașina în lungul aleii prunduite, și coboară în jos pe drumul înghețat dintre holdele bătute de promoroaca iernii. Când erau împreună, aproape nu vorbeau de loc și dacă n-ar fi știut că sunt îndrăgostiți unul de altul, și-ar fi închipuit că nu se pot suferi.

Lipsiră toată ziua. Începuse să se întunece, când ușa se deschise și Mary apărură singură. Se duse de-a dreptul în camera ei de la etaj, iar Susan se așeză la pian și începu să cânte, așteptând cu răbdare să coboare din nou. Se simțea abătută și tristă, ca și când ar fi fost femeie în vârstă și viața ei ar fi terminată, deși nu împlinise încă treizeci de ani. Dar viața omului nu este niciodată în armonie cu anii de vârstă. În seara aceasta, ceea ce avea, i se părea prea puțin, și din pricina asta se simțea îmbătrânită.

Auzi pașii lui Mary coborând scara, pe urmă o simți că a intrat în

cameră și s-a oprit alături de ea. Mâna rece și ușoară a lui Mary i se așeza pe umăr.

— Dragă Sue, încep eu cu glasul limpede.

— Da, draga mea, ce este? Întrebă Susan și continuă să cânte, îmblânzind melodia care acumă părea o îngânare de șoapte.

— Am împachetat tot, declară Mary. Susan se întoarce și se uită la ea. Mary își ridică mâna de pe umărul ei și se așează în fotoliul albastru din apropierea căminului, încrucișându-și picioarele lungi și bine formate.

— Nu cumva... doar nu ai... se miră Susan.

— Nu mă voi căsători cu Michael Barry, răspunse Mary, uitându-se la ea, fără să clipească. Cred că despre asta vrei săj-mi vorbești.

— Tu nu-l iubești? Întrebă Susan mirată.

— Ba da, îl iubesc, răspunse Mary, dar cu toate acestea nu vreau să mă mărit. Am luat demult această hotărâre. Și știu ce urmăresc.

— Eu cred că faci o greșală, se grăbi Susan să intervină. Și cred că-ți va părea rău.

— De ce să-mi pară rău? Glasul lui Mary părea categoric și răstit.

— Aceasta este viața; nu se poate să refuzi viața și totuși să continui să trăiești, răspunse Susan cu glasul domolit.

Mary își plimbă privirea în largul camerei tăcute. Afară în tunericul începuse să coboare peste liniștea acestei nopți de iarnă.

— În casa aceasta nu văd prea multă viață, zise ea. Ascultă Sue, izolându-te în felul acesta, de toată lumea, mă faci să cred că tu nici nu știi ce este viața.

— Eu am avut pe Mark, declară Susan. Și mi-au rămas copiii.

În camera de la etaj John și Marcia dormeau. Înainte de amiază se jucaseră pe afară, sub soarele rece de iarnă și se întorseseră în casă, cu obraji îmbujorați.

— Nu înțeleg motivul pentru care femeile își închipuie, că un bărbat și câțiva copii, sunt tot ce-ți poate oferi viața, ripostă Mary.

— Viața crește din pământ, declară Susan. Dacă refuzi să te căsătorești, dragă Mary, rădăcinile tale nu se vor putea înfige niciodată destul de adânc.

Nu putea să-i spună la ce se gândește și nu reușea nici să-i explice. Dar știa limpede, cu toate că Mark era mort demult, că moartea nu va reuși niciodată să-i ia înapoi ce i-a dat el din viața lui.

— Eu nu vreau să am rădăcini adânci, răspunse Mary. Nu vreau să prosperez nicăiri, în nicio casă și nici să mă simt legată pentru toată viața de ea. Felul tău de a vorbi, Susan, este zadarnic, deoarece noi nu vom putea fi niciodată de acord. Cu toate calitățile tale, tu ai fost întotdeauna un suflet simplu și fără complicații. Tu iei foarte serios orășelul acesta în care te-ai născut – continui raporturile de prietenie cu fetele pe care le-ai cunoscut de pe vremea când erai mică – cu Lucile care este o femeie îngrozitoare – exact cum făceai și când erai la facultate, când te simțeai mândră că ești premianta clasei. Tu-ți pierzi vremea de pomană. Mark era un băreau nu vreau să am rădăcini adânci, răspunse Mary. Nu vreau să prosperez nicăiri, în nicio casă și nici să mă simt legată pentru toată viața de ea. Felul tău de a vorbi, Susan, este zadarnic, deoarece noi nu vom putea fi niciodată de acord. Cu toate calitățile tale, tu ai fost întotdeauna un suflet simplu și fără complicații. Tu iei foarte serios orășelul acesta în care te-ai născut – continui raporturile de prietenie cu fetele pe care le-ai cunoscut de pe vremea când erai mică – cu Lucile care este o femeie îngrozitoare – exact cum făceai și când erai la facultate, când te simțeai mândră că ești premianta clasei. Tu-ți pierzi vremea de pomană. Mark era un bărbat foarte cumsecade, dar el nu era nici pe departe bărbatul cu care ai fi putut să te căsătorești tu.

— Te rog, nu vorbi despre el, murmură Susan și-și încleșta mâinile pe lăvicioara din fața pianului.

— Nu am intenția să-ți vorbesc despre el, continuă Mary. Vreau să-ți spun, că pentru mine tu ești un fel de exemplu. Făcu o pauză, examinându-și unghiile ascuțite: Ai admis ca toate calitățile cu care ai fost înzestrată să se piardă fără niciun folos, adăugă ea. Te-ai claustrat în casa aceasta și în orășelul acesta... dar de ce să faci așa ceva, când tu ar trebui să ieși în lume, să faci călătorii, să cunoști oameni și să legi prietenii care pot să-ți fie de folos. În felul acesta nu vei putea ajunge niciodată la nimica. Nu te cunoaște nimenea. Dacă aș fi avut eu numai pe jumătate calitățile pe care le-ai avut tu, astăzi aș fi departe, foarte departe de ceea ce ești tu acuma – de ceea ce ai fi putut ajunge, dacă n-ai fi făcut imprudența să te căsătorești cu Mark, să faci copii și să te învârtești prin casă, cu scuturatul și gătitul, ca orice femeie banală.

— Eu trebuie să am totul, răspunse Susan. Eu nu mă pot limita la ceva anume, și în mod exclusiv, cum faci tu. Trebuia să am copii; trebuia să simt viața cum tremură în ființa mea, răspândindu-se în

toate fibrele – nu numai pe creștetul capului, ca o răpăială de ploaie, ci să-i simt freamătul cum se repede din adânc spre suprafață. Tu nu ești în stare să înțelegi așa ceva. Bietul Michael!

— O, relațiunile dintre Michael și mine vor continua și de aci înainte, declară Mary. Glasul ei limpede se ridica fără niciun fel de patimă. Astăzi nu se mai întâmplă ca o femeie să refuze un bărbat... în mod absolut, decât doar cel mult când apropierea lui îți face silă. Iar Michael este un bărbat foarte drăguț. Dintr-un anumit punct de vedere chiar îl doresc.

— Mary? protestă Susan.

— Ce este? întrebă Mary și deschise ochii mari.

— Să știi că voi preveni pe Michael, declară Susan categoric.

Mary se ridică în picioare și zâmbi.

— Uite ce, eu cred că va fi mai bine să-ți spun noapte bună, înainte de a începe să ne certăm. Sărăcuța pe tine, Susan! Se plecă repede și o sărută pe creștet. Odinioară, dragă Sue, eram atât de geloasă de tine. Erai întotdeauna mai drăguță decât mine și orice făceai, reușeai de sute de ori mai bine decât aș fi reușit eu. Dar astăzi nu mai sunt geloasă. Am reușit să-mi dau seama că e mult mai bine să fiu așa cum sunt. Eu știu limpede ce urmăresc. În timp ce vorbea, începuse să urce scara; cuvintele ei erau tot atât de repezi și tăioase, ca niște lovituri de săbii, cuvinte pline de violență, crude și inexorabile: Eu sunt o ființă vie, declară ea, dar tu ești moartă.

Plecă, dar vorbele ei rămaseră și Susan le auzi aulind prin cameră și multiplicându-se la infinit. Ea era o ființă moartă! Tocmai ea care suferise cât Mary nu va fi în stare să sufere toată viața ei. Oamenii morți nu mai pot suferi. Ea era vie, chiar în clipa aceasta, când Mary nu știa nici cel puțin cum ar trebui să procedeze, pentru a fi și ea vie. Ea era conștientă de tot ce se întâmplă împrejurul ei, de la cărbunii care ațipeau sub spuză, de la melodia pe care o cântase, până la stelele ce scăparau în fundul cerului întunecat. Ea era vie și conștientă până în adâncul celei mai ascunse fibre din ființa ei, oriunde ar fi fost și orice ar fi făcut, și în așa măsură, cum Mary nu ar fi avut niciodată facultatea să poată fi vie și nici să ajungă la această limită de sensibilitate. Toată viața ei, în felul cum înțelesese să o trăiască, nu era altceva, decât începutul și temelia pentru ceea ce va fi de aci înainte. Pentru ceea ce trebuia să devină. Își îmbracă paltonul și după ce ieși din casă, traversă grădina înghețată și acoperită de zăpadă, până la șură. Aprinse lampa

și dete foc lemnelor așezate în soba de tablă pe care o cumpărase și o adusesese aici. Numaidecât simți o radiație de căldură și se așeza în apropierea ei. Lucră până la miezul nopții, fără să se odihnească, conștientă de forța ce emana din trupul ei, coborând în lungul brațelor spre degetele mâinilor. Modelase siluetele acestea, științificește: Pe bărbatul, femeia și copiii acestora îi cunoștea în toată intimitatea și trupurile lor le crea, ca și când ar fi fost acoperite cu mușchii vii, iar dincolo de mușchii aceștia, oasele și toate organele prin care zvâcnește viața.

La miezul nopții se opri și aducând un butuc, se așează pe el și începu să se uite la ce a lucrat. Acum se puteau distinge destul de limpede, căci le modelase conturile. Altceva nu mai avea de făcut, decât să termine expresia siluetelor care erau destul de limpezi. Uitându-se de aproape la grupul acesta, i se păru că l-a făcut, smulgându-l din propria ei viață. În mod instinctiv bărbatul luase înfățișarea lui Mark, iar după felul în care femeia își întorcea privirea și se uita în altă parte, știa că făcuse capul ei însăși. Se ridică în picioare și apropiindu-se de statura bărbatului, ridică fruntea și se uita la el. Trăsăturile acestui obraz, erau trăsăturile lui Mark. I se părea atât de straniu, că atâta timp cât el fusese în viață, nu reușise niciodată să-l facă să pară viu, așa că bustul la care lucrase atunci, astăzi nu era altceva decât masca unui mort. Dar aci în fața ei, cu toate că Mark era demult mort, silueta aceasta era totuși vie. Expresia pe care ea o cunoștea atât de bine, tremura acum pe obrazul lui de lut, o expresie sfioasă, de ezitare, nu îndrăzneată, ci bună și blândă, iar în expresia aceasta era ceva din forța pe care ți-o inspiră bunătatea. Dar capul femeii era întors și-acuma în altă parte.

Dacă Mark ar fi acum aci lângă mine, își zise Susan, s-ar simți și de astă dată jignit.

„— L-ai făcut să semene cu noi, ar spune el cu glasul sfios. Pe urma ar întreba: Sue, de ce-ai întors capul și nu te uiți la mine?”

Dar el nu era lângă ea. Nu va mai fi niciodată lângă ea. După ce valul de durere ce o chinuise, se topi în fundul întunericului, își aduse aminte de viața lor comună și se gândi: „De aci înainte nu va mai suferi niciodată. În viață l-aș fi făcut să sufere de nenumărate ori, deoarece tot ceea ce fac eu, trebuie să fie smuls din însăși viața mea, aceasta fiind singurul mediu, din care pot să-mi iau motivele de inspirație”.

Totuși acest amănunt Mary n-ar fi fost în stare să-l înțeleagă

niciodată. Călătoriile, întâlnirea din întâmplare a obrazelor străine, pe care ea nu le-a cunoscut niciodată, care pe ea n-o interesează și cărora nu le pasă de existența ei, erau aspecte care nu puteau face parte din viața ei. Ea nu putea trăi în mijlocul unei astfel de lumi fugare, ci trebuia să trăiască în adâncimile propriei ei vieți.

Stinse lampa și după ce acoperi cu cenușă jarul din sobă, așternu bucata de pânză peste grupul de lut și ieși din șură. Cerul era întunecat, dar așternutul de zăpadă scapără totuși prin noapte. Vântul nu se simțea. Se opri câteva clipe și rămase nemișcată, în mijlocul acestei singurătăți pline de tăceri adormite.

„— Oare eu am fost născută, ca să-mi duc viața numai singură?” se întreabă ea. Croindu-și drumul prin zăpadă simți aerul rece și uscat cum îi pătrunde în piept. Când începu să urce încet scara, pentru a ajunge în camera ei pustie, casa i se păru tot atât de tăcută ca și noaptea. Se întinse în pat și vreme îndelungată rămase cu ochii deschiși. Prin minte îi trecu gândul neașteptat, că de aci înainte Mark este ferit de orice durere ce i-ar fi putut-o pricinui cu atitudinea ei. De aci înainte nu va mai avea nevoie să se gândească: „Va trebui să fiu cu băgare de seamă – nu va trebui să-i mai spun ce i-am spus ieri. Am văzut că privirile ochilor i s-au tulburat.

— Va trebui să mai aștept”. De aci înainte va putea să meargă pe drumul ce și l-a ales „fără să se mai gândească, deoarece acuma dragostea zăcea adânc sub pământ și nu mai putea fi jignită cu ceea ce făcea și ceea ce era ea însăși. Dacă se întâmpla uneori să se simtă chinuită de gândul singurătății, avea totuși clipe când nu-și mai aducea aminte decât de libertatea ei de acuma. Și în mijlocul acestei libertăți reuși să-și termine opera. Și din același motiv se împacă și cu singurătatea în care era condamnată să trăiască acuma.

III

Grupul fusese terminat și făcea pregătiri pentru a-l expedia la destinație. Era foarte mulțumită ca lucrarea ei reprezenta în aceeași măsură tehnica și opera de artă, deoarece simțea că în vinele ei zvâcnește cu totul alt sânge, decât cel al muzicantului care fusese bunicul ei. Tatăl doamnei Gaylord fusese dulgher și constructor de case. Iar cunoștințele lui robuste în domeniul sculelor și întrebuințarea acestora, se manifestau la ea în felul în care știa să se servească de lemn și de piatră, precum și în felul în care aprecia sculele frumoase. Nu avea scule prea multe, dar nu i se întâmpla niciodată să cumpere

ceva care să fie ieftin sau mediocru. Pe măsură ce lucra, își da seamă tot mai limpede, ce scule îi mai lipsesc și pe care va trebui să și le procure, imediat ce va avea ocazie. Era mulțumită de posibilitatea pe care o avea, de a întrebuința material grosolan și obișnuit, pe care mâinile ei îl ciopleau și-i dădeau formă, în aceeași măsură ca și inteligența. Ea trebuia să știe dinainte, nu numai cum trebuie construit un trup omenesc, pentru a lua forma mușchilor, dar trebuia să mai știe și ce calitate de lemn trebuie să întrebuințeze pentru schelet, ce armătură, de ce mărime și de ce rezistență, pentru a putea suporta cantitatea de lut care-i va da forma definitivă. Trebuia să știe cum să umble cu fereștrăul, cum să bată un cui cu ciocanul, cum să împletească împreună două fire de sârmă și ce proporții trebuie să aibă un soclu. Trebuia să țină socoteală de cifre, exact, ca și de visurile ei.

Siluețele grupului ei le înfășură în pânză aspră de sac, după ce capetele fură învelite în cârpe moi, înainte de a le expedia. Ca să ajungă la capul bărbatului și al femeii, trebui să întrebuințeze o scară. Chemase un dulgher care să-i facă un cadru, după indicațiile ei, și cadrul acesta aștepta gata, făcut din două bucăți. După ceva termina cu învelirea siluetelor, așa ca fiecare amănunt să fie protejat, va pune cadrul pe deasupra, întocmai ca pe o găoace, și-l va încheia cu șipci groase de lemn. Începuse să fredoneze în timpul lucrului: „Aceasta va fi o glorie a mea! O glorie a mea, aceasta va fi!” pe urmă făcu o pauză, ca să se gândească mirată, „Mi se întâmplă pentru prima dată să cânt, melodia aceasta, fără să-mi dau seamă că am început să cânt”. Numai decît după aceea auzi trântindu-se ușa de la șură și când se întoarse, văzu pe Michael uitându-se la ea, cu capul ridicat în sus și culcat pe gulerul hainei de blană cu care era îmbrăcat.

— Nu mi-ai spus până acuma, că ai făcut o lucrare atât de mare, zise el cu glasul tremurând de reproșuri.

— Nici dumneata nu m-ai întreat, răspunse ea.

— Aș vrea s-o descoperi că să mă pot uita la ea, strigă Michael.

— Nu se poate, repetă ea veselă, acum am împachetat-o și va pleca.

De fapt nu mai putea să întârzie expedierea lucrării. Întârziase, dar în cele din urmă totuși trebuise să dea de știre lui Jonathan Halfred, iar acesta îi răspunsese imediat, că poate să întrebuințeze în liniște tot timpul de care va avea nevoie pentru terminarea grupului.

Locul destinat dinainte pentru lucrarea ei, o așteaptă și acum. Îi telegrafiasse înainte de amiază, în termeni triumfători: „Grupul meu este în drum spre destinație”, iar el îi răspunsese: „Va fi primit cu tot fastul cuvenit”. Făcu ultima legătură de pânză și coborî de pe scară.

— Va trebui să fie turnat în bronz, dar dacă se va întâmpla ca peste câteva luni să treci pe la Halfred Memorial, îl vei vedea în mijlocul sălii de la intrare.

— În orice caz eu mă voi stabili la New York, demară el cu indiferență. Dă-mi voie să-ți ajut să-l ridici. Îl apucă de un capăt al cadrului, iar ea ținu de celălalt.

— Ține-le o clipă strâns, până când voi bate prima șipcă, zise Susan. Bătăile ciocanului ei se auzeau repezi și sigure, lovind fiecare cui. Mark îi spusese odinioară: „Tu ești singura femeie pe care am văzut-o până acum, că este în stare să bată un cui, fără să-l strâmbe”.

— Zilele trecute am văzut pe Mary la New York, zise Michael, ridicând glasul, ca să-l poată auzi.

— Serios! se miră Susan.

— Am luat masa împreună și pe urmă ne-am plimbat roată cu o trăsură, prin Central Park, la lumina lunii.

Susan rămase cu ciocanul ridicat în aer.

Nu te-ai supărat, din pricină că Mary n-a vrut să se căsătorească cu dumneata? întrebă Susan.

— Nu știu nici eu tocmai limpede, răspunse Michael. Probabil nu mă voi supăra, dacă-mi va da voie s-o însoțesc în toate părțile, până când mă voi sătura.

— Și-ți dă voie? întrebă ea din nou.

— Da, îmi dă, răspunse Michael.

Începu să bată din nou cu ciocanul. Michael se schimbase. Acum nu mai era același băiat cu părul ca de aur, al cărui cap ea îl făcuse în bronz, pentru ca mama lui să-și poată aduce întotdeauna aminte de el, cât a fost de frumos odinioară.

— Te-ai instalat aci la țară?

— Nu, am venit numai să-mi iau toate lucrurile pe care le-am lăsat aici. Nu știu când voi mai trece prin partea aceasta.

Îi ajută să termine cu împachetarea, pe urmă luă o pensulă și cutia de tinichea, în care era vâpsea neagră, și cu litere energice, scrise adresa pe care i-o dete Susan.

„Andrews Kenley, Turnătoria Kenlev, Mounth Migh. Nev York”.

Îi ajută apoi să bage câțiva tăvălugi sub ladă și o scoaseră afară din șură. A doua zi dimineață, un agricultor din apropiere, pe care-l cunoștea, se va opri cu camionul și o va duce la gară. Acum terminase tot ce avea de făcut la grupul acesta, și prin turbureala înserării se îndreptară împreună spre casă.

— Vrei să intri? întrebă ea.

— Nu, mulțumesc, răspunse Michael. Vreau ca mâine dimineața să plec devreme la New York.

Vedea că este nerăbdător să plece. Se putea constata după vorba lui răstită, după felul în care se uita și după fiecare gest pe care-l făcea. Cum sta în fața porții deschise, îi văzu capul și profilul turbure, repezit pe petecul de cer.

— În cazul acesta, umblă sănătos, zise Susan.

— Te las cu bine.

Dacă i-ar fi făcut astăzi bustul, nimeni nu l-ar fi recunoscut că este același. Dar se întrebă, oare astăzi îl cunoaște de ajuns, ca să-l mai poată face? rămase în picioare, în timp ce el se depărta. Acum nu mai făcea parte din viața ei. I se părea că a pierdut ceva, din ce a fost înainte de asta, o calitate limpede și pură, care emana dintr-ansul, întocmai ca o radiațiune. Acum sufletul lui era plin de imaginea lui Mary și radiațiunea se stinsese. Așteptă, până când îl văzu că se urcă în mașină și dispăre la cotitura livezii, pe urmă intră și ea în casă.

După ce lada fu încărcată în camion și plecă, legănându-se în lungul drumului prăfuit de țară, i se păru că toată lumea a părăsit-o și a rămas singură. În lumina limpede a acestei zile de început de primăvară, se văzu pe sine în pragul unei noi singurătăți. John și Marcia veniseră în fugă, să vadă camionul plecând, și se opriseră lângă ea. Pe urmă auzi pe John că spune Marciei: „Haide să ne întoarcem la corabia noastră”.

— Ce corabie? întrebă Susan.

— Acuma o facem, răspunse John.

— Unde? întrebă ea din nou.

— În grădina de legume, răspunse el nemulțumit. Ascultă mamă, ai început să pui în fiecare zi o mulțime de întrebări!

Nu mai așteptă să vadă ce-i va spune. Începu să joace într-un picior prin iarbă, făcând salturi pe care le inventase el însuși.

— Eu peec cu John., gânguri Marcia și se depărta repede de lângă ea.

Rămase nemișcată și se uită după ei, mândră, în parte mândrită și oarecum înfiorată de senzația neînțeleasă că este despărțită de ei. Oricât ar fi încercat, îi era peste putință să ia locul lui Mark, alături de copiii aceștia. Ea nu avea acea însușire caracteristică a lui Mark, de a se integra în lumea lor mică, și nici ei nu se puteau integra în lumea ei. În realitate probabil nici nu se poate ca propriii tăi copii să-ți fie tovarăși adevărați. Îi dorise din toată ardoarea sufletului și nu uitase o singură clipă, că stăruise pe lângă Mark, să aibă și ei copii. Dacă el ar mai fi în viață, poate și-ar fi dorit mereu alți copii, deoarece de fiecare dată când era însărcinată, simțea într-însa mulțumirea procesului creației, fremătându-i în toată ființa. Dar copiii se nasc și cresc și pleacă în lume. Tot ce făcea, se completa de la sine, în raport cu propriile condițiuni de viață ale ființei ei, ca pe urmă să plece și să înceteze definitiv de a mai face parte dintr-ansa. Așa că de fiecare dată rămânea singură.

Se întoarse în șură și cu multă grijă și minuțiozitate, începu să-și curețe sculele, apoi le unse și le așeză în cutia lor; curăța resturile de lut căzut în timpul lucrului, mătură, șterse praful și făcu ordine. Își făcu inventarul materialului ce-l mai avea și-și notă ce va trebui să mai cumpere. La amiază când ieși din șură, totul era gata pregătit pentru viitoarea lucrare ce o va începe, dar ușa nu o mai închise cu cheia.

Începuse să se frământa, căutând să-și lămurească în minte ce va începe să lucreze, deoarece pentru ea lucrul devenise acum o necesitate. În după amiaza aceasta făcu o lungă plimbare și tot ce văzu în drumul ei, încercă să vadă de aproape și să-și lămurească în minte orice imagine – un agricultor, mergând pe urma plugului, un vultur care sfâșia stârvul unui iepure, un fazan care zbură speriat din cuibul ce era chiar la picioarele ei, un maldăr de iarbă uscată, la mijloc cu o excavație în care se vedeau două ouă cafenii-pistruite. Dar toate acestea pentru ea erau lipsite de importanță, deoarece nu avea niciun rost să rețină imaginea fotografică a acestor forme exterioare. Semnificația se ridica din sufletu' ei. Copiii putea să-i modeleze pentru plăcerea estetică a înfățișării lor, sau putea să facă – ceea ce-și propusese de mai multe ori – capul adorabil al tatălui ei în piatră. Dar până și aceste lucrări ar fi fost incomplete „dacă n-ar fi izvorât din necesitatea interioară a propriei ei ființe.

Ajunse, fără să-și fi dat seamă până în cealaltă parte a orașului, unde era Tramp-s Wood și intră în pădure. Deasupra ei frunzele crude

erau destul de dese, ca să dea umbră, iar pe jos era așternut mușchiul verde și proaspăt. Se plecă și rupse o ramură de feriga ale cărei frunze se răsuciseră ca buclele mătăsoase ale părului unui copil, pe urmă apucă în partea unde era râpa. Ajunse foarte repede pe marginea ei, nu în locul unde se oprise împreună cu Mark, ci în altă parte, pe unde nu fusese încă niciodată. Se uită în fundul râpei, dar se temea de adâncul ei și acum; totuși nu se retrase, cum făcuse la început. Se așeză pe un colț de stâncă și se uită fără să clipească la șuvoiul verde de apă ce trecea spumegând peste stâncile negre. Dar și acest spectacol i se păru lipsit de semnificație. Acestea nu erau elementele cu care lucra ea, nici copacii, nici norii, nici ferigile și nici fragilele de la picioarele ei nu erau subiecte care ar fi putut-o interesa-Ea trebuia să lucreze cu motive mult mai impresionante. Modelele de care se servea ea, erau oamenii, dar nu trupurile lor, ci esența lor interioară pentru care trupul nu era altceva decât forma vizibilă.

— Va trebui să plec de aici, să cunosc lumea și oamenii, și prin minte îi trecu tot ce-i spusese Michael despre oamenii și lumea pe care ea n-o cunoștea și n-o văzuse niciodată. Eu am văzut foarte puține lucruri în viața mea. Mă mir cum de am reușit să fiu atât de fericită până acum, gândi ea.

Mary spunea că în orașelul acesta ea este ca și moartă, iar ea îi răspunsese, cu toată convingerea că în orice parte ai trăi, acolo este viața.

— Se întâmplă însă tocmai acum „ca eu să nu trăiesc cu adevărat, își zise ea. În sufletul meu nu se petrece nimica, și în cazul când nu voi simți nicio emoție, mâinile mele nu vor mai putea lucra, prin urmare voi înceta să mai exist cu adevărat.

Se ridica în picioare speriată. Va trebui să iasă din pădurea aceasta, înainte de lăsarea nopții. Plecă repede și foarte curând ieși dintre copaci, la capătul străzii în care era căsuța unde odinioară trăise împreună cu Mark. Casa se ridica în fața ei. Era închisă și uitată, cu grădina neîngrijită și plină de buruieni. După plecarea lor, căsuța nu mai fusese locuită de nimenea. Se uită la ea și o examina îndelung, ca pe ceva străin la care te uiți cu alți ochii, decât te-ai uita la ceva care ți-a fost drag.

— Cum am putut oare să trăiesc în casa aceasta atât de mică? se întreabă ea mirată. Dar cu toate acestea odinioară fusese destul de încăpătoare pentru ea.

Apoi dintr-odată viața ei de până acuma i se păru că se strânge și se condensează, pentru a putea încăpea în casa aceasta care acuma devenise prea mică. Orașul acesta „locuitorii, prietenii pe care i-a avut, anii care trecuseră, totul se îngrămădiseră împrejurul amintirii lui Mark și totul fusese îngropat împreună cu el. Totul se terminase. Ea singură mai rămăsese, ea și copiii, fără să aibă nimic altceva, decât viitorul. Prin urmare de aci înainte pașii ei trebuiau să se îndrepte spre acest viitor.

Cobora repede în josul străzii înecate de umbrele serii. O singură dată întoarse capul și se uită spre casa în care era Lucile. Perdelele nu erau coborâte peste ferești și-i văzu pe toți așezați împrejurul mesei, la cină. Lucile era în picioare și tăia una după alta felii din pâinea pe care o ținea în mână. Susan întoarse privirea și-și continuă drumul.

În aceeași seară scrisese lui David Barnes, „Vreau să plec...” Se opri și uitându-se pe fereastră, văzu luna nouă ridicându-se pe cer. „S-ar putea să merg chiar la Paris, căci mă gândesc că dumneata ești acuma în orașul acela”, adăugă ea.

După ce termină scrisoarea, o puse în plic și-l sigila, apoi coborî poteca până la capătul livezii, o băgă în cutia poștei rurale și ridică stegulețul, ca a doua zi factorul să se oprească și s-o ridice. Pe urmă se întoarse acasă și se culcă „și noaptea aceasta dormi, cum nu mai dormise de la moartea lui Mark.

Dimineața următoare se trezi și se simți ușor emoționată de o plăcută neliniște. În timpul cât se îmbracă, începu să fredoneze încet și când coborî la parter, spuse numaidecât Janei:

— Plecăm cu toții la Paris.

Jane se învârtea împrejurul plitei și ridică privirea speriată spre ea:

— Doamnă, pe mare mă simt mai rău decât un câine bătut, dar cred că de atâta lucru nu voi muri, deși poate ar fi mai bine, declară bătrâna. Paris! Eu nu vorbesc limba oamenilor acelora, prin urmare nu înțeleg cum vom reuși să ne facem cumpărăturile de care vom avea nevoie în fiecare zi.

— Cu vaporul... cu vaporul! chiui John.

— Cine va locui în casa noastră, după ce vom pleca? întrebă Marcia cu glasul solemn. Copiii erau așezați la masa din bucătărie și începuseră să mănânce.

— Nu va locui nimenea; în timpul cât vom lipsi, o vom închide, răspunse Susan.

— Ne vom mai întoarce vreodată aici?

— Nu știu... da, sigur că ne vom întoarce.

— Cred și eu că ne vom întoarce, se amestecă Jane, întinzându-se spre polița, ca să ia o tingire. Doar n-o să lăsăm căpșunile și toate câte le avem...

După ce măncă și ea, Susan se duse la părinții ei. Îi găsi la masă și după ce le spuse ce are de gând, mama ei îi răspunse:

— Susan, aș prefera să lași copiii în grija mea. În țările acelea străine, hrana este foarte ciudată.

Stete și se gândi câteva clipe. Ce ar fi dacă ar pleca singură și s-ar simți pe deplin liberă și fără nicio grijă, când se va apuca de lucru! Dair nu putea să plece fără ei. Seara va trebui să se întoarcă acasă, ori copiii aceștia doi erau astăzi singurul lucru care reprezenta căminul ei.

— N-aș putea să mă lipsesc de prezența lor, răspunse ea, întorcându-se spre doamna Gaylord. Chiar dacă s-ar întâmpla să fie în mai multă siguranță lângă dumneata, vor trebui totuși să primească riscul de a pleca împreună cu mine.

— Paris! repetă tatăl ei de câteva ori la rând, Paris! Toată viața mi-am zis, că va trebui să văd și eu orașul acesta, dar totuși nu l-am văzut încă.

Știrea despre plecarea ei se răspândi în tot orașul. Pentru a serba acest eveniment, Lucile organizează o ședință de bridge și trebui să asculte toate exclamațiile prietenelor.

— De unde curajul acesta, Susan!

— Și cu copiii aceștia!

— Trebuie să-ți spun, că te invidiez!

— Parisul este un oraș captivant; cel puțin așa mi-am închipuit întotdeauna!

— Toate vom aștepta cu nerăbdare să ne scrii, Susan, ce impresie ți-a făcut!

— Ce ai de gând să faci în orașul acela? întrebă Lucile. Prietena ei începuse să se îngrășe și își țuguie buzele, în timpul cât tăie un tort de coloare cafenie, apoi își linse vârful degetelor, pe care se lipise o fărâmă de zahăr. Dar numai decît după aceea își uită de Paris: Haideți, fetelor! strigă ea. Este un tort foarte bun, deși nu se cade ca eu să fiu cea care face o astfel de constatare.

Toate uitară de Paris, de Susan și de tot ce nu era în legătură directă cu propria lor viață. Toate strigau, cu gura plină:

— Lucile, tu faci întotdeauna cel mai bun tort! O, Lucile! Uumm!

Aprinsă la față și mulțumită, Lucile își uitase cu totul de întrebarea pe care o pusese Susanei.

— Tot meșteșugul este... începui ea. Dar nu, e mai bine să nu vă spun nimica „declară ea. Dacă v-aș spune, ați face fiecare dintre voi același fel de tort, și în cazul acesta eu nu aș mai avea nimic special, cu ce să vă tratez, când veniți la mine!

— Tu, răutăcioasă! Spuneți drept, nu este răutăcioasă? Știi că mă gândesc să nici nu gust din tortul tău! protestă una dintre ele.

Zâmbind și fără să zică nimica, încercând să se simtă aproape de ele, cum făcuse și pe vremea când era fată, Susan se simțea între ele tot atât de singură, pe cât de singură se simțise și în ajun, când rătăcise prin Tramp-s Wood. Niciuna dintre prietenele acestea ale ei nu trăia cu adevărat. Dacă ar încerca să facă în marmoră bustul uneia dintre ele, greutatea masivă a pietrei ar stârci-o ca pe o nimica, deoarece toate erau găunoase pe dinăuntru. În niciuna dintre ele nu ar fi putut găsi subiectele de care ea avea nevoie. Dacă în această clipă ar fi știut la ce se gândește ea, ar fi urât-o de moarte. Dar ea nu ura pe niciuna dintre femeile acestea.

Sta pe scaun și le asculta ce spun, le urmărea și le admira rochiile frumoase, mâinile frumoase care se agitau cu cărțile. De multe ori i se întâmplase ca dimineța să se oprească din lucru și să urmărească stolurile de păsărele, în ramurile câte unui copac din grădină, unde începeau să ciripească, pe toate tonurile, dar zgomotul acesta nu era destul de variat pentru a deveni melodie și nici destul de articulat pentru a deveni vorbă. Le urmărea, înveselită și înduioșată, dar conștientă că preocupările acestor prietene ale ei nu aveau nicio legătură cu propriile ei preocupări.

„— Va trebui să-mi aduc aminte să le arunc câteva sfărmituri de pâine”, își zicea ea și se întâmpla ca uneori să nu uite.

— Bineînțeles, vă voi trimite fiecareia câte o carte poștală ilustrată, răspunse ea la stăruințele lor.

— Din toate părțile pe unde vei umbla, Susan!

— Va trebui să-mi scrieți și voi și să-mi spuneți ce fac copiii și despre tot ce se întâmplă în oraș, răspunse ea zâmbind.

— Îți vom scrie, dragă Sue, îi făgăduiră ele. Îți urăm noroc!...

Sfinte Doamne, trebuie să dau fuga! Larry trebuie să se fi întors de la birou! E ora şase? Tom va fi leşinat de foame. La revedere, Sue! Adio, dragă Sue!

— Adio... adio, fetelor! le răspunse ea.

Plecară la New York... un mic grup de patru inşi, al căror comandant era ea. Nu o mai slăbeau din ochi şi ea îi conducea, mergând în fruntea lor şi de fiecare dată când se uita înapoi, vedea chipul credincios al Janei, răvăşit de vreme, ținând cu fiecare mână pe unul dintre ei, iar ochii îi ardeau ca două flăcări şi păreau înspăimântaţi.

— Eu sunt destul de mare, ca să nu mai fie nevoie să mă ții de mână, murmură John şi întindea de mână bătrânei Jane.

— Nu vă slăbesc pe niciunul, până în ceasul când vom ajunge la destinație, răspunse ea întărâtată şi pe buza de sus îi apărură brobonițe de sudoare, așa că John nu mai îndrăzni să spună nimica.

Îi lăsa în camera de la hotel, până când se duse să cumpere biletele de vapor şi să se informeze despre dana la care este ancorat cel cu care trebuiau să plece.

— Încuiați uşa cu cheia, zise Jane întunecată. John este violent când începe să discute şi nu vreau să mă iau la harță cu el şi nici să ies din cameră, până după întoarcerea dumneavoastră, chiar dacă aş şti că-mi împuiază urechile cu țiپetele lui.

Prin urmare încuie uşa, băgă cheia în poșetă şi pleca după treburile ce le avea, ca să nu se mai întoarcă, decât după ce termina definitiv. Pe urmă în timpul celor câteva ceasuri ce le mai rămaseră, înainte de plecarea vaporului, îi conduse până la Halfred Hospital şi intrând în sala cea mare a institutului, le spuse cu oarecare sfială:

— Vedeți locul acela, de sub fereastra cea mare şi rotundă din tavan, acolo va fi aşezat grupul celor patru oameni pe care i-am făcut eu.

— Doamna... nici n-aş fi visat! exclamă Jane mirată şi se uita zăpăcită împrejurul sălii uriaşe în care intraseră.

— Ia uită-te mamă, trece un vânzător de baloane îi strigă John.

— Unde este? țiپă Marcia şi se repezică amândoi spre ieşire.

— Uite-l colo, uite-l colo! răspunse John.

— Liniștiți-vă, căci vă voi cumpăra câte unul, declară Susan cu glasul liniştit şi se întoarce ca să le cumpere baloane. Evident, cum era să-i intereseze pe ei, locul unde va fi aşezată lucrarea pe care o făcuse.

Pe bordul vaporului, după ce părăsiră singura țara pe care ea o cunoștea, își făcu socoteala banilor cu cea mai mare grijă. Dacă ar fi fost singură, nici nu s-ar fi gândit să facă astfel de socoteli, dar aceștia trei care o însoțeau, așteptau totul numai de la ea. Își numără bancnotele și verifica, să vadă dacă cecurile pentru străinătate erau tot acolo unde le pusese. Jane se plimba pe covetă, iar mâinile ei voinice erau încheștate cu nădejde pe degetele subrede ale copiilor.

— Nu-i voi slăbi, câtă vreme mă voi putea ține pe picioare, spusese ea Susanei. Căci după ce vom părăsi docurile, eu va trebui să mă aștern definitiv la pat.

— Eu cobor în cabină și voi despacheta bagajele, declară Susan.

Astfel intrase în cabină și despachetase pyjamaele și periile de dinți, iar acum începuse să-și numere banii. Încasase premiul pentru monumentul ei și ridicase de la bancă jumătate din suma la care fusese Mark asigurat, ceea ce – zicea ea – cu felul de-a face economii al Janei, va fi tocmai de ajuns ca să poată trăi un an de zile. În timpul anului aceuia, va trebui să câștige atât cât să mai trăiască un an. Lucrările ei de acum vor trebui să fie mai mult decât artă pură, mai mult decât ceva ce ar putea mulțumi dorințele și propriile ei nevoi. Vor trebui să fie pâinea cu care se vor hrăni și acoperișul sub care se vor adăposti.

Amintirea ultimei clipe, când părăsiseră casa lor și se oprise ca să încuie ușa, îi învie în minte. În clipa aceea se simțise puțin înspăimântată. Părăsea adăpostul, singurul adăpost pe care-l avea, pentru a se aventura – fără niciun motiv anume – într-o lume pe care ea nu o cunoștea. Cu toate acestea pentru nimic în lume nu ar fi fost dispusă să mai petreacă o noapte în casa aceea. Se simțea îndemnată să plece, trebuia să plece departe, în lume.

— Nu cumva mi-e frică? se întreba ea acum... Dar nu-i era frică: Sunt destul de voinică, își zise ea, fără să clipească. Se așezase în fața oglinzii, cu peria în mână și-și scutura părul. Obrazul îi era ars de vânturile aspre de la țară „trupul îi era elastic și plin de vigoare, iar din ziua când luase hotărârea să plece la Paris, lipsa de voință ce pusese stăpânire pe ea, din ziua morții lui Mark, se destrămase. Se simțea în stare să facă orice. Un an! În timp de un an ar fi fost în stare să facă tot ce i-ar fi trecut prin minte.

Ușa cabinei se deschise și Jane apără în fața ei, cu obrazul de o paloare verzuie.

— Vaporul a început să iasă din port, declară ea cu glasul stins.

Va trebui să mă întind în pat, și trecu amândoi copiii în fața ei. Vă rog doamnă, să nu vă lăsați pradă gândurilor și să uitați de ei.

— N-avea nicio grijă, răspunse Susan. Acum nu mă mai gândesc la nimica.

— Va trebui să-i țineți mereu aproape, continuă Jane, fără să-și desprindă mâinile de pe copii și se uită la ea, proptindu-și fruntea de canatul ușii cabinei.

— Îi voi ține, răspunse Susan și se uită pe fereastră. Vaporul ridicase ancora și cobora încet spre largul mării.

— O, Susan Gaylord, exclamă David Barnes, va să zică tot ai venit!

Trenul luneca încet pe lângă peron și se opri în gară, pe o dimineată cenușie, când Parisul începea să se trezească, și numaidecât apăru capul lui Barnes prin deschizătura ușii compartimentului.

— Va să zică ai venit cu tot bagajul, adăugă el. În sfârșit, haide... Ți-am luat o cameră la o pensiune, dar cred că vom putea obține și pe a doua. Mi-am închipuit că vei veni singura. Nici n-aș fi visat, că vei aduce și copiii cu dumneata.

— Trebuia să vin cu ei, sau să nu vin de loc, răspunse ea.

Nu mai zise nimica. Strigă un hamal, rotund în pânțele, ca să le ia bagajele, pe urmă apucă înaintea lor și începu să-și facă drum cu coatele, pe mijlocul mulțimei.

— Țineți-vă după mine, porunci el.

Îi conduse la poarta de ieșire și ducând două degete la gură, fluieră strident, iar din fundul ceței se repezi numaidecât o mașină de piață și se opri în fața lor.

Hai, dați busna înăuntru! zise el și după ce se urcară toți, se făcu mic și se strânse alături de Susan, pe urmă dete șoferului o adresă.

— Totul te așteaptă gata, se adresă el Susanei. În fiecare dimineată la orele opt, te vei prezenta la atelier – uite adresa – ți-am însemnat-o pe hârtie, și vei lucra toată înaintea de amiaza împreună cu omul acesta. Te va învăța cel puțin un milion de amănunte pe care dumneata încă nu le cunoști. După-amiezile, deocamdată, vei veni la mine și vei lucra în calitate de ucenic. Până acuma nu te-am pus încă la lucru. Cred că te-am tratat mai mult în calitate de femeie. Dar din clipa aceasta încetezi de a mai fi femeie. Ești sculptor. Nu vei avea voie să te plângi de nimic ce-ți voi da să lucrezi. Vei învăța tot ce poate fi învățat. Ai văzut vreodată o turnătorie?

— N-am văzut, răspunse Susan.

— Mâne! făcu David Barnes și se uită la copii. De ce i-ai adus cu dumneata? întrebă el.

— Copiii reprezintă pentru mine căminul meu, răspunse Susan.

— Nu ai nevoie de niciun cămin, murmură el. Nu-i răspunse nimica, dar era hotărâtă să nu se sperie de el. În fața ușii de la pensiune, se opri în loc și-i întinse mâna.

— Ai fost foarte amabil, zise ea, dar de aci înainte nu mai este nimica ce ai putea face pentru noi. Mâine dimineată mă voi duce la atelier, și după amiază voi fi la dumneata.

— Ia adresa mea, răspunse Barnes, și-i întinse o bucățică de hârtie. Ți-am scris totul aci. Numele acestea franțuzești nu au nimica ce le-ar putea face să-ți amintești de ele... Cred că te simți destul de bine, nu-i așa?

— Mă simt foarte bine, răspunse Susan.

— Ne-am înțeles! declară Barnes și se depărta cu pași grăbiți, ca să se piardă numaidecât în mijlocul ceței.

— Ce facem acum, doamnă? întrebă Jane, întrerupând efiunțile franțuzoaicei voluminoase, care ieșise în calea lor.

— Vom intra în casă și vom prânzi ceva, răspunse Susan. Pe urmă dumneata vei avea grijă de copii, până când eu voi căuta o casă în care să putem trăi. Apucară toți patru pe urma femeii și urcară o scară îngustă și curată, ca să se pomenească în mijlocul unei camere mari, luminoase și aproape deșartă.

— Vă rog să aveți un moment răbdare, zise străina, și vă aduc numaidecât ceva de mâncare.

— Ce spune? întrebă Jane bănuitoare.

— Se duce să ne aducă dejunul, răspunse Susan înveselită. Te rog Jane, nu te mai uita la ea, cum te-ai uita la o asasină.

Dar Jane se uita la cana mică de apă, așezată pe spălător:

— Cu asta nu se poate ca noi să fim niciodată curați. Franțujii trebuie să fie oameni murdari.

— Nu vom sta aici mai mult de o zi, declară Susan. O singură zi. Astăzi va trebui numaidecât să găesc o casă în care să ne instalăm, deoarece mâine voi începe lucrul. Jane, voi lucra, cum n-am lucrat încă niciodată până acuma.

— Și când mă gândesc ca în grădina noastră de acasă toate căpșunile ce le avem vor trebui să putrezească, oftă Jane, în timp ce

scotea pardesiul și pălăria Marciei. Haide drăguța mea, să ne spălăm, înainte de a ne așeza la masă, pe urmă te vei culca, să dormi puțin, după noaptea aceasta pe care ai petrecut-o în tren. Ce trenuri, doamnă! John, nu te-ai spălat bine pe mână.

— Va trebui să vă odihniți cu toții, zise cu glasul blând. Eu voi pleca să găsesc o casă în care să ne putem instala și ne vom muta de aici, chiar în după amiaza zilei de azi.

N-avea idee de ce ar putea să găsească, dar trebuia să găsească numaidecât. Ziua de astăzi era ziua când putea fi liberă. Nu va încerca să ceară amânare, din cauză că ea era femeie și avea doi copii. În franțuzeasca ei greoaie, pe care o învățase la școală, întrebă pe proprietara pensiunii, unde ar putea găsi o casă potrivită, pe cât posibil în apropierea unui parc, ca să aibă unde să se joace copiii, dar ceva care să nu fie prea scump. În timpul acesta Jane ungea copiilor bucăți de franzeluțe cu unt și miere.

— Evident, înțeleg foarte bine, se grăbi femeia să-i răspundă. Dumneavoastră doamnă sunteți artistă, dar mai aveți și copiii aceștia doi, Sunt case destule, cu apartamente, și unele dintre ele nu sunt tocmai scumpe, de cumva nu vă speriați de oamenii săraci, dar bine înțeles oameni foarte curați, cum sunt toți francezii. Pentru noi sărăcia nu înseamnă murdărie, nu doamnă, slavă Domnului, la noi oamenii săraci nu trăiesc viață sordidă, ca englezii. Ca să vă spun adevărul, astfel de case sunt chiar și în strada aceasta; cât de mare ați dori să fie parcul, doamnă? La capătul străzii acesteia este un mic teren unde au ridicat statuia unui general din provincie. A fost ridicată chiar de provincia de unde era originar, cred că înțelegeți doamnă... un astfel de monument nu poate să împodobească Parisul. Dar ce poți face... monumentul este un dar. Noi Parisienii suntem din fire oameni curtenitori. Prin urmare autoritățile municipale au așezat statuia aci în cartierul acesta de oameni săraci. Nu este propriu-zis un parc, dar vrăbiile vin în stoluri, să se odihnească pe umerii lui îmbătrâniți. Din cauza asta este cenușiu, de amintirile ce i le lasă. Pe terenul acesta este o bancă, puțină pajiște și un copac, dar strada este destul de largă.

— Voi merge, să văd ce se poate găsi, declară Susan. Dar când se întoarse din pragul ușii, ca să se uite pentru ultima dată la ei, văzu că Jane este îngrozită.

— Doamna, în cazul când se va întâmpla ceva, eu nu sunt în stare să scot o singură vorbă.

— Mie nu mi se poate întâmpla nimica, răspunse ea râzând, dar în orice caz, uite adresa lui David Barnes. Întinse Janei bucăţica de hârtie şi plecă singură de acasă.

Coborând în lungul acestei străzi străine, de la o casă străină la alta, şi fără să vadă altceva decât chipuri de oameni străini, numele lui Barnes, mângălit pe foaia de hârtie ruptă din carnet, i se păru că este şi pentru ea un fel de îmbărbătare.

Intră în fiecare casă din strada aceasta lungă şi întortocheată, la fereştile unde vedea că este ceva de închiriat. Asculta cu răbdare explicaţiile nesfârşite şi pline de tot felul de amănunte, privitoare la soarele care bate în fereastra cutare sau cutare, chiar în timp de iarnă, la faptul că din camera cutare nu se aude zgomotul camionelor ce trec în zori şi nici strigătul vânzătorilor care-şi oferă marfa, sau că deşi camera cutare pare întunecoasă, totuşi ţine răcoare în timpul verii şi căldură în timp de iarnă. Dar niciuna dintre casele acestea nu i se păru că ar putea să fie locul indicat pentru viitorul ei cămin. Camerele trebuie să aibă ceva din care să deduci că sunt gata să primească viaţa, ori aceste camere nu aveau nimic din ce ar fi putut bănuî că ar putea-o primi chiar pe ea.

În cele din urmă se duse până la capătul străzii, căci era mai bine să se convingă singură de existenţa pajiştii despre care-i vorbise proprietara pensiunii şi să vadă dacă va corespunde scopului urmărit de ea. Se pomeni cu totul pe neaşteptate în faţa monumentului. Casele înguste şi înalte, strânse una lângă alta, cu acoperişurile neregulate, întocmai ca nişte colţi de stâncă, părură că se feresc din cale, pentru a face loc unui partial de verdeaţă. Aci văzu şi monumentul bătrânului general, cioplit în piatră cenuşie şi umbrit de un singur castan uriaş. Trecu strada şi opri în faţa lui. Monumentul acesta fusese făcut de cineva în piatră de granit, de cineva care nu se prea pricepea să întrebuinţeze dalta, dar se vedea că acest cineva iubise pe micul general. Uniforma era rigidă şi urâtă, dar obrazul lui părea blând şi plin de duioşie, iar pe pieptul lui încercat, erau atârunate toate decoraţiile ce le avea. Era de asemenea adevărat că vrăbiile puseseră stăpânire pe acest monument. Se aşezau în stoluri pe capul şi umerii lui, iar în căuşul braţului o pereche de porumbei îşi făcuseră cuibul. Aci în mijlocul acestui oraş strălucit şi plin de viaţă, bătrânul general era un fel de proscris, căruia nimenea nu-i mai dădea atenţie, decât zburătoarele.

„— Cred că mi-ar plăcea să pot trăi aci în apropierea lui”, își zise ea. Copiii s-ar putea juca pe petecul acesta de iarbă și banca aceasta care este întotdeauna pustie, ar putea să slujească Janei, să se odihnească, dacă se va întâmpla să iasă și ea, cu o cusătură în mână. Împrejurul locului acestuia, pe toate patru părțile, erau mici magazine; de unde și-ar fi putut cumpăra cele necesare pentru hrană. Trecu din nou drumul și începu să examineze casele cu atenție. Deasupra unei cofetarii văzu un bilet de închiriat, și intră, fără să mai stea la gânduri. Din dosul teighelei încărcate de brioașe și prăjituri, o femeie curățică și cu părul cărunt o salută bucuroasă, pe urmă o însoți până la o scară rigidă și strâmta care era alături de intrarea în prăvălie, și-i deschise o ușă. Văzu patru odăițe curate care se deschideau una dintr-alta. Se apropie de fereastră și uitându-se afară, văzu capul plecat și mândru al bătrânului general, cu umerii acoperiți de un așternut cenușiu, iar în fața ferestrelor se legăna verdele unei crengi de castan.

„— Cred că aci am putea trăi mulțumiți”, își zise ea. Pe urmă se întoarse spre doamna cea în vârstă și întrebă: Am putea să venim numaidecât?

— Sigur că da, madame, răspunse ea foarte simplu. De vreme ce apartamentul e liber și este de închiriat. Din ce veniți mai devreme, va fi cu atât mai bine pentru dumneavoastră și pentru mine.

Apartamentul avea două dormitoare și Jane putea lua pe cel mai mare, împreună cu copiii. Va instala un paravan în fața patului lui John – iar ea va lua dormitorul cel mai mic. Va corespunde exact trebuințelor ei. Deschise portmoneul și numără prețul chiriei pentru prima săptămână în palma trandafirie și zbârcită a femeii.

Din mijlocul frământării de fiecare dimineață al acestei căsuțe, de lângă veselia zgomotoasă dimprejurul mesei la care-și luau dejunul, în apropierea ferestii, pe canatul căreia țupăiau vrăbiile venite să ciugulească fărâmiturile de pâine lăsate de copii, de lângă Jane care sta mereu întunecată „din pricina proastelor obiceiuri ale străinilor, din mijlocul zgomotului și a trepidației pline de viața a acestei mici piețe care se trezea în fiecare dimineață, Susan se desprindea de fiecare dată, pentru ca să ia autobusul, până la atelierul uriaș și tăcut din marginea orașului, unde lucra celebrul sculptor. În prima dimineață când se prezentă la atelier, fu primită de o femeie îmbrăcată în costum rural și cu boneta în cap, care după ce îi luă din mână cartea de vizită, îi spuse cu glasul vibrând adânc:

— Vă rog, intrați în foyer și așteptați.

Se opri se într-un mic vestibul pavat cu mozaic și așteptă, până când femeia se întoarse și o pofti din nou:

— Intrați în atelier, vă rog, și așteptați.

Intră într-o încăpăre lungă, plină de forme înfășurate în pânză de sac și de statui de marmoră. În timpul așteptării, i se păru ca minutele durează la nesfârșit, începu să se plimbe de colo până colo, dar nu se arată nimenea. Fereștile erau înalte, dar nu vedea altceva, decât vârfurile verzi ale copacilor, iar pereții erau atât de groși, încât de afară nu se auzea niciun zgomot. Femeia nu se mai întoarse și i se păru că a fost poftită în atelierul acesta unde poate și-au uitat cu totul de ea.

Se așază pe scaun, pe urmă se ridică din nou, chinuită de nerăbdare, și începu să se plimbe printre statui, pe urmă se simți cuprinsă de o nemulțumire subită și era aproape hotărâtă să iasă din atelier, să traverseze vestibulul și să părăsească această casă. Dar la capătul atelierului văzu o schelă uriașă. Până acuma n-o văzuse, deoarece atelierul cotea în unghiul drept și continua pe cealaltă lăture a casei. Se apropie repede de schelăria aceasta și văzu un gigantic bloc de marmoră, în parte lucrat, din care se desprindea un cap enorm și plin de îndrăzneală. Capul și umerii unui gigant cioplit în linii dure și sigure. Se uită la el, impresionată de aceasta imensitate și fără să poată vedea ce ar fi trebuit să vadă, dar tocmai din pricina că nu se simțea în stare să se stăpânească, începu să urce scara care ducea până în vârful schelăriei. Pe scândura cea mai de sus, găsi o serie întreagă de scule, așezate în ordinea cea mai desăvârșită. Își simți inima tresărind la vederea lor și le luă în mână una câte una, și cu cea mai mare grijă. Acestea erau scule adevărate, fine și temperate până dincolo de limita pe care ar fi putut s-o viseze un sculptor. Acestea erau sculele unui maestru, frumoase, rezistente, dar totuși ușoare, cu tăișul fin și subțire. Luă în mână o daltă și un ciocan. Mânerele se potriveau în palmele ei, ca și când cel care le-a făcut, ar fi avut măsura ei. Se plecă spre capul imens, îndemnată să pipăie porii marmorei, pe urmă trecu de câteva ori cu dalta pe suprafața ei. Dalta tăia atât de fin și de precis, încât îi făcea impresia că este o pensulă. Unde, unde ar putea oare ea să-și cumpere și ea astfel de scule?

— Dă-te jos! se auzi un glas în apropierea ei. Era un glas atât de blând și de liniștit, încât rămase mirată. Mâinile i se opriră, dar nu

tremurată speriate. Se uită în jos, printre scândurile schelăriei și văzu un cap enorm ridicat spre ea, un obraz oacheș și cu barbă.

— Dă-te jos, repetă glasul a două oară. Lăsa din mână sculele cu toată băgarea de seamă, și după ce coborî, se pomeni față în față cu un bărbat în vârstă, bine legat, îmbrăcat într-un halat cafeniu. Era tot atât de cafeniu ca și o focă: obrazul cafeniu, ochii castanii, numai barba lungă îi era albă. Glasul omului acestuia se repezi cu totul pe neașteptate, în volum uriaș, așa că tresări când îl auzi vorbind.

— Va să zică așa, mademoiselle, vrei să termini capul acesta în locul meu, hein? O tânără doamnă pe care eu nici n-o cunosc și pe care am primit-o în atelierul meu numai la intervenția prietenului Barnes, vine și are amabilitatea să termine capul pe care l-am început eu. Îți mulțumesc, mademoiselle!

Mâinile și le înfipsea în barbă, trăgând de ea și resfirând-o din toate puterile.

— Unde aș putea să-mi procur astfel de scule? întrebă Susan. Trebuie numaidecât să am și eu astfel de scule.

— Uâm, te pomenești că acuma ai vrea să le iei pe ale mele! țipă el. Se întoarce și se adresează statuilor dimprejurul lor: Prietenilor, unde sunt sculele?... Vi le cere vouă, sculele care v-au creat... dați-le ei!

— Vă rog! îngână Susan.

Începu să respire șuierător, tuși, apoi cu totul pe neașteptate păru că începe să-și vină în fire:

— În sfârșit, spune-mi draga mea, pentru ce-ai venit la mine?

— Pentru ca să învăț... încolo pentru nimic altceva, răspunse Susan cu încăpățănare. Voi învăța tot ce vei putea să mă înveți.

— În cazul acesta, continuă el, sarcina nu se va termina niciodată. Se opri și trecându-și degetele prin barbă, ochii îi sclipiră. Urcă-te din nou pe schelă, porunci el. Și dă sculele jos.

— Vom începe mai întâi cu sculele.

Se urcă pe scară și după ce le adună, una câte una, le aduse jos.

— Acum bagă de seamă ce-ți spun eu... începu maestrul și timp de două ceasuri îi vorbi despre scule.

— Ai întârziat mormăi David Barnes, în aceeași după amiază, când intră în atelier. Ce ai învățat pe ziua de astăzi?

— Am învățat de unde să-mi procur sculele de care am nevoie, răspunse ea, ca pe urmă să adauge. Dave, va trebui să încep foarte curând să câștig ceva. Am cheltuit astăzi jumătate din banii pe care

i-am adus cu mine, numai cu sculele... jumătate din pâinea copiilor mei!

El sta în fața unui pupitru înclinat, și desena o siluetă îndrăzneță, scundă și puternică. Ridică privirea și se uită la ea.

— Ți-am spus demult, că dumneata nu ești făcută să fii mamă, se răsti, el cu glasul înveninat. Dar ochii îi străluceau, când se uită la ea.

Nu făcea nimic altceva, decât desena, învăța cum să facă armăturile, cum să frământa lutul și cum să prepare gipsul. Își uită cu totul că ea nu avea trup de bărbat și se obișnuie să îndoie bare groase de fier, să împletească sârmă, să calculeze presiunea și încărcătura unei machete uriașe de lut. Tot ce știusese ea până acuma, i se părea lipsit de importanță, față de ceea ce mai avea de învățat.

— Calculează! porunceă maestrul. Închipuie-ți că Laocoon ar trebui făcut din lut; ce mărime, ce formă și ce rezistență ar trebui să aibă armătura care să suporte masa de lut pe care o vei întrebuința?

Sta ceasuri întregi, întocmai ca o fată de școală și făcea socoteli, umezindu-și vârful creionului, înmulțind cu glasul în șoaptă, iar când în cele din urmă îi arăta schița, bătrânul începu să se cutremure de hohotul râsului.

— Dar șerpilor! Șerpilor și toată căldăria se va prăbuși, ca să se întoarcă din nou în țărâna din care au fost făcuți.

Rămase nemișcată în picioare și se uită la liniile energice pe care le trăgea cu creionul pe hârtie.

— Ia uită-te încoace, așa... și așa, zise el. Iar Susan simțea cum liniile acestea negre și groase încep să se sape tot mai adânc în creierul ei.

(... Restul banilor ce-i mai avea, îl dăduse Janei care-i pusese undeva bine și nu cheltuia decât cu mare greutate, parcă ar fi fost sângele pe care și-l scurgea din trup, și numai pentru mâncare și chirie.

— Când nu va mai rămâne decât ceea ce ne va trebui pe timp de o lună, să-mi spui numaidecât, îi poruncise Susan. Dar Jane nu-i spusese încă nimic până acuma...).

— Înainte de toate se manifestează meseriașul, continuă maestrul, pe urmă artistul... care e foarte probabil să nu se manifesteze niciodată. Pe urmă adăugă: Totul depinde de calitatea sufletească, mademoiselle, sau dacă ești artist, cu adevărat, căci artist nu poate deveni nimenea... trebuie să te naști cu acest dar; prin urmare chestiunea care se pune, ar fi următoarea: ești sau nu ești artist.

Nu era capabilă să-i pună întrebarea formulată în gând: „Dar eu sunt, sau nu sunt artistă?” La întrebarea aceasta JIU putea răspunde nimenea „afară de ea însăși. După ce va învăța meseria, își va putea pune singură această întrebare, și tot ea va da și răspunsul.

— Problema este sufletul, îi explică el, în timp ce ascuțea cu mișcări delicate o daltă subțire, totul este în raport cu sufletul. Puțin talent și un suflet mare, sunt preferabile față de un mare talent și un suflet mic. Când se întâmplă ca un mare talent să fie dublat de un mare suflet, o... atunci... odată sau de două ori în viață mi-a fost dat și mie, să văd așa ceva.

Ridică obrazul și se uită la ea cu ochii strălucitori, de sub sprâncenele castanii și stufoase:

— Nu-mi pui nicio întrebare?

— Nu, declară Susan categoric. Deocamdată nu-ți pun nicio întrebare.

Continuă să-și ascută daltă. Pe urmă se opri și-și răsuci vârful mustăților. Între mustăți și barbă i se vedeau buzele care erau și acuma roșii și pline.

— Ascultă mademoiselle, dumneata nu ești femeie, declară maestrul. O femeie nu se pasionează de artă, în felul în care te pasionezi dumneata. Pentru femei arta a fost întotdeauna un fel de refugiu. Femeile se dedică artei, numai atunci când viața nu le oferă ceea ce ele ar dori mai mult decât orice. Dar aproape îmi vine să cred că dumneata dorești arta mai mult decât orice ți-ai dori în viață. Presimt că inima dumitale este rece și limpede ca un cristal.

Se uită la el și zâmbi, dar fără să răspundă. Maestrul avea obiceiul că vorbea foarte mult cu ea. Prevedea cu toată certitudinea, că în clipa când va observa la ea o simplă tremurare a pleoapelor sau a manilor, omul acesta se va repezi asupra ei, cu buzele lui roșii și fierbinți.

Auzise o mulțime de vorbe în legătură cu ceea ce s-a întâmplat cu elevele în atelier, înainte de venirea ei. Aflase că modelul cutare i-a fost amantă și fel de fel de cancanuri. Dar ea nu dăduse atenție acestor bârfeli, deoarece pe ea nu o interesau. În clipa aceasta era capabilă să-și dea seamă ce este maestrul în esență: o ființă arzătoare care se frământa în clocot, gata să primească pasiunea din orice parte i s-ar fi oferit. Dar o interesa această constatare tot atât de puțin, pe cât de puțin o interesaseră și bârfelile auzite în legătură cu el.

— Mam-selle Gaylord, îmi vine uneori să cred, că dumneata ești puțin cam proastă. Ochii dumitale sunt tot atât de prostești ca și ai unui copil! declară maestrul.

— Monsieur, eu nu sunt o intelectuală, răspunse ea împăciuitoare.

— Prin urmare dumneata nu lucrezi cu creierul, ai? întrebă el.

— Nu, răspunse ea, eu nu lucrez cu creierul.

— Nu ai nici inimă, se răsti el și se uită la ea.

— N-am de loc, declară ea amabilă.

— Care va să zică, dumneata probabil lucrezi din stomac!

— Cred că aveți dreptate, încuviință ea, după ce se gândi câteva clipe.

— Fugi, că n-ai habar de ce se petrece în adâncul ființei dumitale! țipă maestrul nemulțumit.

Într-o clipă amiază la atelier, întrebă pe David Barnes:

Cum aş putea oare să-mi dau seamă de ceea ce sunt în realitate.

Începuse să frece cu acizi o placa de bronz, pentru a studia patina ce o va putea obține.

— Dacă sculele și materialele cu care lucrezi, sunt de ajuns ca să te poată mulțumi, atunci la ce să-ți mai pui întrebări. În cazul acesta nu ești artistă, răspunse el. Învăță-ți meseria și dacă aceasta te va mulțumi, nu cere mai mult.

Pe urmă tăcu și începu să fluiera.

— Și după aceea ce se va întâmpla.

— Vei deveni o bună cioplitoare de marmoră, pentru sculptori cum sunt eu.

— Așa ceva nu m-ar putea mulțumi niciodată, răspunse ea grăbită.

— Foarte bine, domnișoară, încuviință el. Caută și vezi, ce ar putea să te mulțumească. Dacă ești o fire predestinată să se mulțumească cu puțin, surplusul pe care-l vei obține, va fi un fel de saturație.

Barnes era așezat în fața planșei de desen. Împrejurul lui erau o mulțime de foi mari de hârtie, pe care desena.

— Anul viitor va trebui să mă întorc în America, murmură el. Prima lucrare pe care va trebui s-o fac, este statuia lui Edison. Ridică privirea și se uită la Susan: Marea greutate este să descoperi Titanii. După ce i-ai găsit, e foarte ușor să-i faci. Dar unde sunt? Câtă vreme

puteam alege printre cei care au contribuit la istoria țării noastre, era ușor. Moartea a făcut selecțiunea necesară. Dar viața nu este atât de prevăzătoare. Între cei care sunt în viață, cine ar putea să-ți spună că cutare este mai mare decât celălalt?

Susan nu-l auzea. De săptămâni de zile începuse să lucreze mai mult cu mâinile decât cu inteligența. Gândurile ei erau concentrate ascupra sculelor, a materialului, a machetelor de gips, a compoziției blocurilor de marmoră, a elementelor bronzului, a metodelor de turnat... Acestea erau preocupările ei de acum. David Barnes o luase cu trăsura și o condusese pe un drum lung și pavat, ca să se oprească la o veche turnătorie unde un franțuz cu barba albă și cei doi fii ai săi, începuseră să toarne statuia lui care reprezenta pe Napoleon. Se oprise alături de Barnes, până la terminarea machetei de gips. În timp ce așteptau, văzu că în fălcile lui a început să zvâcnească o arteră și ochii îi luceau sălbaticii Sculptorul băgă de seamă că ea se uită la el și încercă să-i explice:

— Nu sunt în stare să trec prin aceste clipe, când modelul meu de lut este distrus, fără să mi se pară că trec prin chinurile cele mai cumplite. Este opera manilor mele. Când oamenii aceștia mi-o iau, deși bine știu că așa trebuie să se întâmple, le-o încredințez întotdeauna cu părere de rău – în clipa aceea ea reprezintă esența ființei mele – căci mă gândesc că este opera mea. Ce se întâmplă, dacă oamenii aceștia, fără să vrea, vor comite o greșală? Nu voi mai fi în stare niciodată să refac ceva, așa cum a fost la început.

— Ți s-a întâmplat vreodată să fii obligat să lucrezi ceva de două ori?

— Nu... dar asta nu mă împiedică să trec de fiecare dată prin aceleași chinuri, răspunse el. Totuși când mi se trimite bronzul de la turnătorie, îmi face impresia că este o renaștere – opera mea s-a întors la mine, în forma ei definitivă și permanentă.

El nu permitea niciodată, cum făceau alți sculptori, ca turnătorii să termine complet lucrarea bronzului său. Ținea el însuși în mână lampa de benzină sau i-o da ei, și începea să frece cu acizi suprafața metalului fierbinte. Nu era în stare nici să mănânce, până când nu constata că ceea ce a făcut este pe deplin reușit. Frecau împreună suprafețele netede, centimetru cu centimetru, până când le simțeau calde și strălucind sub mâna lor, și abia după ce terminau cu lucrul, începea să strige din toate puterile, că moare de foame. Își pune

pălăria pe o ureche și pleca într-un suflet, ca să se întoarcă, în mână cu un uriaș beefsteak pe care-l frigea pe cărbuni și-l împărțea cu ea.

...În seara acestei zile se întoarse târziu acasă, cum i se întâmpla destul de des, și trecu prin străzile singuratice ale Parisului, uitându-se drept înainte, din pricina trecătorilor care apăreau din fundul întunericului și se strecurau pe lângă ea. Hainele ei erau prea sărace, ca să poată ispiți vreun tâlhar, iar ochii ei prea tulburi și prea ficși, pentru a atrage atenția celor dornici de aventură. Dacă se întâmpla să se oprească în fața ei câte un om amețit de băutură, întindea brațul și-l da la o parte. Gândurile ei erau preocupate numai de ceea ce învățase în timpul zilei.

Își petrecea timpul stând în fiecare zi la turnătorie și urmărind metalul topit pe care-l turnau în forme ca pe un lichid de flăcări. Se apropie fără să țină seamă de scânteii și de fum, ca să vadă când se va umple forma. Cineva dintre lucrători se repezea numaidecât și elimina ceea ce era de prisos, și clipa de așteptare încordată trecea. Dorea din tot sufletul, exact cum odinioară își dorise și copiii, să poată face ea singură o statuie completă, de la forma de lut, până la bronzul definitiv. Modelarea siluetelor în lut, nu era altceva decât începutul concepției. Ea ar fi dorit să treacă prin tot procesul creației, de la lutul original, la macheta de gips și până la bronzul turnat și patinat. Dar așa ceva nu făcea nimenea, nici chiar David Barnes. Iar ceilalți sculptori pe care-i cunoscuse prin mijlocirea lui, nu se gândeau niciodată mai departe de plastica lutului. Pentru ei era de ajuns să conceapă o idee și să o modeleze în lut. Pe urmă o trimiteau la turnătorie și de aci le venea înapoi, fără să-și poată da seamă, cum de ei le-au trimis modelate în lut și creațiile lor se întorc turnate în bronz. Dar ea s-ar fi simțit că și când din trupul ei ar fi lipsit ceva, dacă n-ar fi reușit să treacă prin toate aceste faze, cu ajutorul propriilor ei mâini...

„— Sunt eu un meseriaș, sau sunt un artist?” se întrebă ea cu glas tare, în mijlocul întunericului străzii.

Maestrul îi repeta mereu, că femeile nu sunt niciodată artiste. Femeile sunt ființe prea pasive și le lipsește dorința calmă a perfecțiunii; femeile sunt leneșe și nu înțeleg să se devoteze unui scop anume; femeile sunt mașini și nicidecum creatoare; femeile n-au imaginație. Ea asculta și se gândea la ce spune. Dar ea nu era ca celelalte femei. Odinioară spusese lui Mark din toată pornirea sufletului, că nu vrea să fie altfel decât celelalte femei, dar acum își

dădea seamă că totuși se deosebește de ele. Celelalte femei nu duceau pretutindeni în sufletul lor dorința aceasta nedomolită a desăvârșirii, manifestată în modelarea lutului și cioplirea marmorei. Celelalte femei nu-și părăseau casele, ca să treacă Oceanul, în căutarea unei hymere. Acum înțelegea, că chiar dacă Mark ar mai fi fost în viață, într-o bună zi tot ar fi venit, iar dacă el n-ar fi vrut să plece împreună cu ea, l-ar fi lăsat acasă și ar fi venit singură. Purtarea aceasta l-ar fi distrus. Era deci mult mai bine că a murit, decât să fi fost determinată să-l distrugă ea însăși. Pe urmă se sperie, de gândul că moartea lui Mark poate să-i pară binevenită. Îi era rușine de ea însăși., dar cu toate acestea se gândea cu încăpățănare: „Eu trebuie să fac ceea ce mi-a fost dinaintea predestinat să fac”.

Ajunse în micul rond de verdeață și din mijlocul întunericului apăru silueta bătrânului general, care părea mult mai masiv, în fundul tenebrelor; deschise ușa ce da pe scara apartamentului ei și intră în casă, abandonând în mijlocul nopții de afară, întrebările la care acum nu mai trebuia să dea niciun răspuns. În mijlocul camerei văzu pe Jane, la lumina lămpii cu sticla curată „în mână cu un ciorap al lui John pe care se apucase să-l cârpească.

— Cum s-au purtat astăzi? întrebă Susan.

— Au petrecut o zi admirabilă, răspunse Jane. I-am luat cu automobilul și i-am dus într-o grădină la care m-a îndreptat agentul de stradă. La capătul străzii „doamnă, este un agent care poate vorbi aproape ca un creștin.

— Băgați de seamă „nu cumva să vă rătăciți, pe unde umblați, zise Susan. Cum voi mai fi în stare să dau de urma voastră?

— Nu se poate să ne rătăcim, răspunse Jane. Mă uit întotdeauna bine, pe unde apuc și pe când ne întoarcem acasă; venim tot pe acolo.

Susan intră pe vârful picioarelor în camera de alături unde copiii dormeau în paturile lor. Luă un scaun și se așează în apropiere. Fie că erau treji, fie că domneau, apropierea copiilor ei îi trezea un sentiment pe care nu încerca să-l analizeze dar care îi era indispensabil. Trupurile lor” glasurile, vorbăria și râsul lor, însăși ființa lor reprezenta pentru ea temelia de realitate pe care se sprijinea viața ei. Nu-i văzuse toată ziua. Aproape nici nu se gândise la ei. Dar seara se întorcea acasă, căci știa că-i va regăsi. În lumina slabă a lămpii mici așezate pe noptieră, putea vedea capul lui John care dormea cu obrazul în palme, liniștit și ordonat, cum era el întotdeauna, Marcia însă

dormea chircită, cu brațele desfăcute, cu părul răvășit „așa cum o prinsese somnul. Dacă n-ar fi copiii aceștia doi „care reprezentau căminul ei, la cine s-ar întoarce seara „ea care trebuia să se întoarcă în fiecare seară acasă? David Barnes avea o canapea, în dosul unui paravan din atelier „și nu-l mai interesa, dacă e zi sau noapte. Se culca numai când nu era în stare să mai lucreze. Dar ea trebuia să deschidă ușa unei camere și să vadă o lampă aprinsă, o masă așternută și să aibă conștiința liniștită „că amândoi copiii ei sunt bine și că dorm. Ieși din odaie pe vârful picioarelor și se simți mulțumită.

Jane se ridică de la masă „ca să-i aducă cina, iar Susan se așează în locul ei și trăgând ciorapul lui John pe mână „începu să țeasă cu firul pe care-l avea în ac Era atât de plăcut să simtă din nou între degete lucrul pe care-l făcuse de atâtea ori acasă.

— Cât de mare i-a crescut piciorul! zise ea, adresându-se Janei.

— Acum îi trebuie lucrurile obișnuite pentru copiii care au vârsta de opt ani, răspunse Jane. Așează pe masă un castron cu supa și adăugă: Supa aceasta am învățat s-o fac de la doamna de la parter, al cărei nume nu sunt niciodată în stare să-l pronunț. Dar e o supă foarte bună. Într-un rând când am coborât la parter, i-am simțit mrosul. „Ce este asta?”, am întrebat eu și am început să adulmec, ca să-i dau să înțeleagă ce vreau, căci ea nu prea știe vorbi, așa că m-a dus în odaia din dos și mi-a arătat. Morcovi „ceapă, câteva foi de varză și o buțică de carne „indiferent de care ai în casă...

— E bună, încuviință Susan.

În timpul zilei, pe măsură ce treceau ceasurile, își uita tot mai mult de mâncare, ca seara să se întoarcă acasă și să se simtă chinuită de foame, îndată ce vedea masa întinsă.

— Probabil pe John va trebui să-l dam la școală, se adresă ea Janei care tocmai venea cu o farfurie de salată.

— Cred că i-ar prinde bine, răspunse Jane care se oprise în picioare, ca s-o servească, deși e păcat că va trebui să învețe în limba pe care o vorbesc oamenii aceștia de aici.

— Ar fi bine ca mâine să-mi iau o zi de vacanță și să mă interez de școlile ce se găsesc prin apropiere, declară Susan.

Trecuse multă vreme, de când nu mai stătuse o zi întreagă împreună cu copii. O dorință nestăpânită se trezi într-însa, de a se simți din nou aproape de ei. Din când în când simțea nevoia să reîmprospăteze intimitatea dintre ea și copii. „Nu trebuie să uite ca eu

sunt mama lor”, își zicea ea cuprinsă de spaimă.

Timp de o zi întreagă copiii trăira numai pentru ea.

— Pleacă Jane, răutăcioasă; vreau să vină mama și să mă îmbrace ea, strigă Marcia.

— Mamă, am desenat niște păsărele, îi spunea John mulțumit. Vreau să ți le arăt.

După ce prânzică, îi luă de mână și se duseră la domnul Withers., pastorul anglican care într-un rând trecuse pe la ei.

— Sunt în căutarea unei scoale pentru John, îi spuse ea. Se așezaseră în micul salon mobilat în stil englezesc, ale cărui ferești dădeau spre o veche stradă din Paris, iar soția ofilită a domnului Withers se adresă copiilor:

— Nu vreți câte un pișcot, dragii mei?

— Vrea să spună cookies (prăjituri), mămica, explica John în șoaptă, când soția pastorului îi întinse cutia cu pișcoturile.

— Stai să mă gândesc, răspunse pastorul.

— O școală franțuzească, preciza Susan.

— O „nu cred că ar fi bine ca băiatul să înceapă să învețe abecedarul într-o limbă străină, declară domnul Withers.

— Firește că nu, protestă doamna Withers cu glasul blând. Nu-i lăsa să devină străini. Aceasta ar fi o ispită prea mare „și s-ar putea să se lase influențați, fără să-și dea seama. Uneori mi se întâmplă chiar mie „să mă simt foarte ciudat, când mă întorc în bătrâna noastră Anglie. Dacă parohienii domnului Withers nu ar fi la Paris...

Dar în cele din urmă pe John îl înscrise la o școală din împrejurimi, frecventată de copiii cartierului, dar nu o școală despre care ar fi auzit vreodată domnul Withers, și cu siguranță nici n-ar fi aprobat-o. În timpul amiezii, când se întoarse acasă de la pastorul Withers, se opri la o școală unde văzuse că dimineața vin o mulțime de mici francezi, băieți și fete, toți îmbrăcați în șorturi de pânză.

— Sigur că da, îi răspunse diriginta școlii, o franțuzoică tânără și cu obrazul rumen, de ce nu, doamnă? Nu avem nimica împotriva micilor engleji, dacă sunt dispuși să învețe limba franceză! O, cât este de mic; ai împlinit șase ani? Englejii sunt de obicei atât de înalți... A, va să zică e american! Bine dar aceștia sunt mai înalți, chiar decât englejii. Sigur, chiar de mâine... de ce nu?

În timpul după amiezii îi luă cu ea la Luvru. Se opriră în fața Venerei de Milo.

— Crezi că tu ai putea să faci exact o statuie ca aceasta? întrebă John.

— Nu știu, răspunse ea. În timpul zilei își uitase cu totul de întrebarea ce și-o pusese seara trecută. Acum i se trezi din nou în minte. Cât de netede erau suprafețele acestea și planurile cât de fluide! Nu se găsea niciun unghiu care să fi tulburat armonia formelor.

— Ia uită-te, John, zise ea entuziasmată, încearcă și pipăi-o! îl ridică de subțiori, ca să-și poată trece mâna în lungul trupului neted al statuei. Urmărește, cum se îmbină toate liniile, de parcă ar fi apă. Îți aduci aminte de curba pe care o făceau valurile, lovindu-se în pieptul vaporului nostru, când am început să ieșim în largul mării?

Copiii se uitau la ea cu ochii mari, fără s-o înțeleagă.

— Haideți să ne întoarcem acasă, zise Susan într-un târziu. Și după ce ajunseră, le dăde de mâncare, îi îmbăie și-i culcă.

— Pot să-mi fac baia și singur, protestă John. Jane mă lasă întotdeauna să-mi fac singur baie.

— Atunci dă-mi voie ca cel puțin să te șterg eu, răspunse Susan., când îl văzu că iese din putinica de zinc pe care Jane o umpluse cu apă caldă, adusă cu ulciorul.

Începu să-i frece cu prosopul, pipăindu-i trupul subțire și vârtos. Rotunjimile trupului său de copil dispăruseră aproape cu totul. Mușchii începuseră să devină prelungi și să se destindă în suprafețe. O clipă i se păru că-l vede întocmai ca pe o statuie, și ochii îi fugiră pe curba umerilor lui și a pulpelor, spre felul mândru în care-și ținea capul... își petrecuse toată ziua împreună cu copiii. Ei fuseseră fericiți și ea era mulțumită. De nenumărate ori în timpul acestei zile întinsese mâna după ei, să-i pipăie, să-i mângâie, să-i țină de mână, așa că acuma o parte din ființa ei se simțea liniștită, dar începuse să se zbuciume cealaltă.

După ce-i așeză în pat, se întoarse spre Jane, ca să-i spună:

— Mă duc să mă plimb puțin, înainte de culcare. După ce deschise ușa, dincolo de prag simți c-o așteaptă întrebarea pe care seara trecută o lăsase fără răspuns. Trecu drumul și se așeză pe bancă, în apropierea micului general. Pe umerii lui văzu rândurile de vrăbii adormite, cu penele înfoiate și capetele băgate sub aripi. Rămase vreme îndelungată, până când văzu că proprietara închide prăvălia și vânzătorul pe care-l avea, veni să tragă obloanele la ferești. În timpul nopții partea aceasta a străzii era tot atât de liniștită, ca și câmpul de la

ea de acasă, afară de o cafea mică din fundul străzii. Dar până și aici se vedeau mesele pustii. Un bărbat trecu împreună cu o femeie și intrând cu ea în umbra monumentului micului general, o sărută lung și cu patimă.

„— Alors!” se auzi glasul bărbatului, petrecut de un oftat și câteva clipe femeia rămase nemișcată în brațele lui „pe urmă apucară din nou spre mijlocul străzii și-și continuară drumul. Pe ea nu o văzuseră, deoarece se făcuse mică de tot, între genunchii generalului. Dar se uitase la ei tot atât de atentă, ca și când i-ar fi cunoscut cine sunt. Simțise senzația femeii pe care bărbatul acesta o cuprinsese în brațe și pe buze arsura fierbinte a sărutului său. Începu să se gândească la ei, la toți cei care semănau cu ei, la oamenii din lumea întreagă și la felul în care viața indestructibilă își face loc în ființa lor. Ceea ce urmărea ea, era să poată prinde viața aceasta în palmele manilor, pentru a o face să dureze o veșnicie. Umbrele acelea două, a bărbatului și a femeii, stătuseră nemișcate ca două statui de marmoră. Viața în orice manifestare a ei, este în mișcare, iar instinctul se asociază senzațiilor celor mai pure. Singură marmora poate conține acea noblețe a liniștii spre care se îndreaptă orice mișcare. Orice scop pe care l-ai urmărit și l-ai realizat, devine imobil.

Se ridică în picioare, copleșită de forța pe care o simțea cum i se scurge în ființă. Astăzi își cunoștea sculele pe care le întrebuința și era stăpână pe materiale. Dar sculele acestea nu erau de ajuns., iar materialele nu erau decât mijloace de exprimare. Marmora, piatra și bronzul, mușchii, sângele și oasele, toate acestea nu fuseseră până acum altceva decât mijloace de exprimare.

„— Va trebui să fac ființe omenești”, își zise ea și în aceeași clipă își dete seamă că a terminat definitiv cu cifrele și metalele, cu formele și turnătoriile. Învățase meșteșugul. De aci înainte nu-i mai rămânea decât să descopere arta ei.

— Vreau să am un atelier al meu, spuse ea lui David Barnes, într-una din zile. A fost foarte amabil din partea dumată, că mi-ai dat voie să vin aici, dar acum aș vrea să încep să lucrez, și am nevoie să fiu singură.

— Nu știu ce te face să-ți închipui că ai ști atât de multe, murmură el.

În ultimele zile începuse să se simtă din ce în ce tot mai indispus, din pricina că necesitatea de a se întoarce în America, pentru

noul său Titan, care trebuia să reprezinte un om în viață, i se părea inevitabilă. Până acuma pe toți bărbații mari îi găsisese în Europa și în Anglia, dar oamenii aceștia mari, erau demult morți. Acum ajunsese și la această fază a activității sale și era explicabil să fie nemulțumit.

— Va trebui să mă întorc în America, gema el. Edison nu va veni în Europa, așa că vei putea lua atelierul meu.

— Nu se poate, răspunse ea. Ar fi peste putință să mă debarasez de prezența dumitale, căci ai fi nelipsit din interiorul acestui atelier.

— Dumneata ești o femeie slabă, declară el. O femeie fără voință; dacă ai fi un caracter puternic, ai putea lucra în orice parte. Uită-te la mine! Eu sunt în stare să lucrez oriunde pot găsi materialul de care am nevoie. Măinile le am întotdeauna cu mine și lutul e ușor de procurat. Una dintre cele mai reușite bucăți ale mele a fost modelată într-o tavernă englezească, în timp ce lumea sta îngrămadită împrejurul meu și făcea haz pe socoteala ea.

— Pot și eu să fac așa ceva! strigă și se simți cutremurată de disprețul lui care o ardea întocmai ca flacăra aruncată în snopul de paie. Dar dumneata ești un om atât de autoritar „încât simt prezența dumitale, chiar atunci când nu ești în atelier.

— Eu nu mă amestec niciodată în treburile dumitale, protestă el.

— Nu te amesteci, decât prin efectul pe care-l exercită personalitatea dumitale asupra mea, ripostă ea.

Schimbul acesta de vorbe era un fel de provocare la cearta.

— Te poftesc să iei atelierul meu și după ce voi fi plecat, să lucrezi tot ce-ți trece prin minte. Ia să vedem, ai curajul necesar!

— L-aș putea lua și aș putea lucra, dacă aș ști limpede ce doresc să fac, ripostă ea. Dar abia acuma încerc să aflu care-mi sunt preferințele. Ideile dumitale, cuvintele pe care le-ai pronunțat, vor stăruia în mijlocul acestui atelier ca niște ecouri permanente, chiar după ce vei fi plecat. Așa că nu am nevoie de ele și nu vreau să le mai aud.

— Femeie, peste o săptămână eu voi fi plecat, declară el. Prin urmare haide, hotărăște-te.

Faptul că era femeie, era pentru ea o povară atât de grea, încât începuse să tresară, de câte ori auzea cuvântul acesta. Așa că-i răspunse numaidecât:

— Foarte bine, voi lua atelierul dumitale. Dar când te vei întoarce, ți se va părea atât de străin, încât nu vei fi câtuși de puțin dispus să-l mai păstrezi.

Dar înainte de sfârșitul săptămânii, Jane îi spuse:

— Doamnă, nu mi-au mai rămas bani decât pentru o singură luna. Mi-ați poruncit să vă spun.

Ea uitase cu totul:

— Bine, Jane, răspunse ea și respiră adânc. Va trebui să fac rost de alți bani.

Se simți cutremurată de o spaimă neașteptată. Va rămâne complet singură. După ce David va pleca în America, nu va avea pe nimenea la care ar fi putut face apel, și dacă se va întâmpla să nu găsească mijloace pentru a asigura hrana copiilor ei... Era mulțumită că nu știuse nimica, înainte de a-i spune Jane. Acum nu va mai putea spune nici lui David Barnes. Se va conduce singură în viață, fără ajutorul nimănui. Îi ajută să-și împacheteze lucrurile și suportă cu răbdare erupțiile lui din ultima zi. Își împacheta sculele în cutii admirabile, înfășurând fiecare daltă în piele de căprioară, pe urmă luă o cantitate enormă de lut pe care îl frământase el însuși.

— Lutul din America, murmură el nemulțumit, se usucă înainte de a termina nici pe jumătate ceea ce ai început să lucrezi – datorită neglijenței cu care este preparat. Lutul trebuie să fie tot atât de maleabil ca și mușchii, până în clipa când nu mai ai nevoie de el – am reușit să descopăr un secret pe care ți-l voi spune și duminică, Susan, dar numai în ziua când voi fi pe patul de moarte.

— Dar dacă ți se va întâmpla să te prăbușești cu avionul, sau cine știe ce altă nenorocire? întrebă ea.

— În cazul acesta caută în interiorul aceluia Adam de colo, și-i făcu semn nu capul spre o mică figurină de gips. Secretul este scris pe o bucățică de hârtie, pe care o găsești în interiorul figurinei. Nu-l cunoaște nimenea... În sfârșit, sunt gata de plecare.

Dar hainele unde sunt? întrebă ea.

Se uită la Susan.

— Fire-ar afurisita de treabă! răspunse el, și plecându-se, scoase un geamantan de sub canapea, apoi deschise dulapul și-și scoase hainele, grămadă. Într-un rând mi s-a întâmplat să plec fără haine, continuă el, strângându-și geamantanul, și nu mi-am dat seamă decât după ce am ajuns în largul mării.

— Și ce-ai făcut? întrebă ea.

— Ce să fac, le-am purtat pe cele cu care eram îmbrăcat, răspunse el răstit. Ei... acum rămâi cu bine Susan. Deschise ușa și strigă

pe cineva care aștepta în vestibul. Un tânăr apăru numaidecât și ridică lada cu sculele la umăr, iar el puse mâna pe geamantanul burdușit, îi simți barba aspră și țepoasă pe obraz. Adio, zise el și deschise ușa. În dulapul cel de colo a rămas o grămadă de lut, gata frământat. Cred că pe acesta vei putea să-l întrebuințezi.

— Foarte bine răspunse Susan.

În clipa următoare el era plecat. De la fereastră îl văzu că-și ridică geamantanul într-o trăsură care plecă legănându-se pe arcuri, în lungul străzii înguste. Rămase câteva clipe nemișcată, pe urmă se întoarse cu o mișcare energică și deschise dulapul.

În fața ei apăru grămada de lut.

În timpul după amiezilor, aproape nu avea vreme să se gândească decât cel mult o singură dată, că acuma este în atelierul lui David Barnes. Halatul lui era atârnat pe dosul unei uși. Primele schițe ale Titanilor lui erau înșirate în umbra acoperișului mansardei. Nu făcu ordine în atelier, ci încercă să-și libereze o bucată de spațiu, unde să poată lucra. Dar nu putea lucra nimica. Zilele treceau una după alta, și se gândea cu sufletul înghețat la sfârșitul lunii, ca la apropierea unei catastrofe, când Jane va întinde mâna spre ea. Era obligată să aibă singură grija de copii. Dacă se va lăsa copleșită de griji, va începe să-i fie frică. Cu totul pe neașteptate orașul acesta începu să i se pară și ei străin. Până acuma fusese atât de ocupată, încât nici nu-și adusese aminte de acest amănunt. Dar acuma, uitându-se pe ferestrele înalte din partea de miazănoapte, își aduse aminte de Tramp-s Wood. Străzile i se păreau stranii, iar oamenii pe care-i întâlnea, bănuitori și străini. Întoarse privirea și încercă să-și trezească puterea de voință de altă dată. Nu va admite să-i fie frică. Ea putea face tot ce trebuia să facă și tot ce ar fi dorit.

Va întrebuința ca mijloace chiar pe oamenii aceștia, pentru a putea câștiga existența copiilor ei. Se apropie de dulap și rupând o bucată de lut, începu s-o modeleze cu mișcări repezi. Va face figurine după oamenii pe care-i întâlnea în fiecare zi; pe bătrâna doamnă Jeure, din prăvălia de la parter, pe proprietarul cafenelei din apropiere, un bărbat pântecos care-și bea propriul vin, cât era ziua de lungă, copiii care se jucau la picioarele statuei micului general, un birjar adormit pe capra trăsorii oprite în marginea trotuarului, în zorii zilei. Toate aceste amintiri îi trecură prin minte și degetele ei alergau grăbite. Le va face pe toate și după ce le va turna în gips, le va oferi unui mic magazin pe

lângă care trecea în fiecare zi. Văzuse femei care intrau și ieșeau din magazin cu pachete în mână, iar în vitrină erau expuse obiecte mici, pentru daruri. Ceea ce făcea ea acuma, erau simple jucații, dar cu toate acestea o mulțumire adâncă îi tremura în ființă, caldă și plăcută. Începu să fredoneze, dar se trezi și încercă să-și dea seamă de melodia pe care o fredona: „Aceasta va fi o glorie a mea...” Era vechea ei melodie. De când era la Paris, nu o cântase încă niciodată; dar de unde putea să izvorască acuma, decât cel mult din extazul pe care-l simțea furnicând în mâinile ei.

— Mi-au mai rămas bani pentru o săptămână „doamnă, îi spuse Jane, fără să mai stăruiască. Plecase de dimineață la târguieli și acuma se întorsese, în mână cu un coș franțuzesc în care adusese cumpărăturile. Ea nu se simțea de loc intimidată; banii trebuiau să vină de undeva, într-un fel oarecare. Datoria ei era să-i cheltuiască încet și cu cea mai mare băgare de seamă. Susan potrivea cravata lui John și-i caută șapca, pentru ca să poată pleca la școală.

— La revedere fiule. Să nu uiți că tu ești american.

— Mamă, cred că nu-ți închipui despre mine, că aș putea uita așa ceva.

— Nu-mi închipui, dar să nu uiți că tu ești singurul american pe care ei îl cunosc, și când se uită la tine, se gândesc la întreaga America.

— Mamă, am cam început să uit America! Nu cumva noi aveam acolo o grădină cu meri și o șură mare?

— Da, draga, le mai avem și acuma. La revedere, la revedere!

Urmări cu ochii statura lui înaltă și zveltă, alergând în josul străzii și atât de deosebit de toți ceilalți. Marcia care începuse să amestece un dialect amestecat cu franceză și engleză, inventat de ea însăși, ar fi vrut să-și croiască păpuși de hârtie și întrebă:

— Mamă, ou este le foarfece?

Îi căuta foarfecile și o instala în apropiere de fereastra deschisă și luminată de soare.

— Acuma mămica va trebui să plece la lucru, fetița mea.

Marcia nu se sinchisi de plecarea ei. Cu glasul subțire și dulce începuse să fredoneze un cântec pe care-l învățase de la doamna Jeure, în timpul când scăpa de sub supravegherea Janei și cobora la parter, ca să vadă cum scoate cornurile proaspete de la cuptor.

— Nu știu exact ora când mă voi putea întoarce, Jane, îi spuse Susan, oprindu-se în pragul ușii.

— Bine, doamnă, răspunse Jane din bucătărie și începu să-și șteargă mâinile de șorț.

— Probabil astăzi voi reuși să-ți aduc ceva bani.

— Da, doamnă!

Susan ieși în lumina strălucitoare a dimineții de toamnă. Fiecare colț al caselor mici și îngrămădite una într-alta, se contura puternic și limpede în fața ei, iar pietrele pavajului erau ude de apa celor care trecuseră cu sacalele. Coti pe dreapta și trecu prin fața magazinului de jucării, pe unde trecea de obicei în fiecare dimineață și în fiecare seară. Se opri. Două dintre figurinele ei lipseau: doamna Jeure și un băiețuș de școală. Intră să vorbească cu bătrânul negustor.

— Monsieur, monsieur, strigă ea, est-ce-que...

— Aha, exclamă vesel negustorul din dosul tejghelei. Mustățile lui albe tremurau de mulțumire. Băgă mâna în sertar, pe urmă o scoase și o întinse spre ea. Când o deschise, văzu că în palma lui era o grămadă de franci.

— Mes Americains! declară el cu bunăvoință. Oamenii aceștia adoră micile păpuși!

— Merți... merți... răspunse Susan și începu să zâmbească.

În stradă începu să numere banii. Era un preț destul de bun, și fără îndoiala își reținuse și comisionul său. Băgă banii în portmoneu. Era o senzație plăcută să știe că are banii aceștia, deși de fapt erau foarte puțini. Păpușile acestea mici nu-i vor putea renta de ajuns, ca să plătească chiria, mâncarea, pe învățătoarea aceea veselă de la școală și leafa Janei. Zilele începuseră să se răcorească și foarte curând va trebui să se gândească și la cărbunii pentru încălzit. Se îndreptă cu pași siguri spre atelier, unde își petrecea și acum timpul dinainte de amiaza, căznindu-se să învețe singură ceea ce nu știa încă. Dar acum nu prea avea multe de învățat, deoarece din multe puncte de vedere își însușise o tehnică și o îndemânare respectabilă. Dar deocamdată nu știa încă partea cea mai importantă ce o interesa și de care avea nevoie. Nu era încă lămurită în privința subiectului la care ar fi vrut să lucreze acum.

Deschise ușa de la vestibulul de formă patru unghiulară și intră în atelier unde își scoase pălăria și pardesiul, apoi îmbrăcă halatul ei cafeniu. Uneori se întâmpla să găsească și alți cleivi care veneau să lucreze în atelier, dar maestrul nu făcea cursuri niciodată. Dacă anumiți tineri talentați, spunea el ridicând din umerii masivi, sunt

dispuși să vină și să se uite la el în timpul lucrului, ca să învețe și ei ceva, le punea din când în când câte o întrebare, pentru a le dovedi cât sunt de ignoranți... dar atât și nimic mai mult. Niciunul dintre aceștia nu venea de dimineață, înainte de petit déjeuner, cum spunea maestrul. Ea venea în fiecare zi și se apuca de lucrul întrerupt în ajun: pregătirea unei armături; modelarea unei machete în gips, prepararea unui bronz. Maestrul intra în atelier „ștergându-și cafeaua și mierea din mustăți.

— O, Susanne, ai venit!

— Da, Maître. Ce vom face, după ce lucrarea aceasta se va termina?

— Dă-mi voie să te privesc mai de aproape... arăți palidă.

O apuca de umeri și o întorcea cu obrazul spre lumina de la fereastră.

— Mă simt foarte bine.

— Dumneata nu mănânci de ajuns. Nu te distrezi. Seara ar trebui să ieși împreună cu ceilalți studenți „la distracții. De la atelier te duci de-a dreptul acasă... ce faci acasă?

Se uită la el și zâmbi, dar nu-i răspunse.

— Nu cumva ești îndrăgostită? stăruie maestrul. Clătină din cap cu violență. Îndrăgostită! Francezii aceștia nu se gândesc la altceva decât la dragoste.

„— Nu Susanne, dumneata nu trebuie să te îndrăgostești de nimenea. Dragostea este un blestem pentru meseria aceasta. O singură dată, mai merge. Toată lumea trebuie să fie îndrăgostită o singură dată; pentru a-și putea da seamă cât de lipsită de importanță este dragostea. Odinioară ai fost și dumneata îndrăgostită? Ezită; pe urmă îi răspunse repede:

— Da, o singură dată. (Nu fusese și ea îndrăgostită de Mark?).

Mâinile îi căzură de pe umerii ei.

— Haidei, apucă-te de lucru, adăugă el răstit. El însuși se întoarse spre blocul de marmoră, pe care-l măsura și-l studia din toate părțile. Începuse o nouă lucrare „o comandă, pentru o statuie a lui Clemenceau. Susan îl urmărea de zile întregi, făcând schițele.

„— Cum să poți obține trupul care se frânge sub greutatea capului său enorm, murmură el fără încetare. Trupul acestui om nu reprezintă nimica și nu este decât un appendice al capului acestuia feroce. „Vedea că nu este mulțumit de nimic ce făcea și de o săptămână

Încoace se învârtea împrejurul blocului de marmoră, frământându-se enervat. De asta dată se întoarse pe neașteptate și strigă la ea:

— Eii, Susanne! Am uitat ceva.

Ce anume? întrebă ea.

— Cât e ceasul?

— Aproape zece, răspunse ea, după ce se uită la ceasul de la mână.

— Atunci tipul acela... trebuie să sosească numaidecât! declară el nemulțumit. Ca și când n-aș avea destulă bătaie de cap cu monstrul acesta bătrân... Barnes îmi mai trimite un elev... un geniu., spune el. Poftim, mi-a telegrafiat! Un geniu modern! Și astăzi nu vine nici Robert... tocmai astăzi când am reușit să văd atitudinea pe care o va avea monstrul meu în blocul de marmoră, astăzi când aș fi vrut ca Robert să înceapă pregătirile necesare, Robert al meu se taie la mână, în timpul unui joc prostesc! Robert acesta nu are nervi ca să aștepte apariția monstrului... nu el trebuie să înceapă numaidecât ceva pe socoteala lui proprie... ca pe urmă să i se infecteze mâna și s-o poarte în eșarfă. Îmi vine să-mi iau câmpii! Cel mult dacă aș face apel la noul elev – dar nu se poate, căci mi-ar poci monstrul. Monstrul meu trebuie să fie bătrân... un primitiv. I-am spus lui Robert de nenumărate ori: „Dumneata ești cioplitor de marmoră – un excelent cioplitor de marmoră – dar nu vei fi niciodată un sculptor, mai înțeles? Nu pune mâna pe scule!”

Urmărise de multe ori pe Robert, cioplitorul de marmoră, un tânăr înalt, oacheș și amabil, care scotea primele așchii din blocul de marmoră, suflând din greu și plecându-se ascupra schițelor pe care le măsura, ținându-și buzele și urmărind suprafețele și unghiurile modelului de lut sau a machetei de gips care era așezată în apropierea lui.

— Aș putea să-l înlocuiesc eu, zise ea cu îndrăzneală. Se uită la ea și-și feri mustățile de pe buzele roșii și cărnoase.

— De răspunse el, dar numai pe aproape!

— Pune-mă la încercare, adăugă ea și-și aduse aminte de copii., pe urmă adăugă, înainte ca rușinea să poată pune stăpânire pe ea: Vrei să-mi plătești tot atât cât plătești lui Robert?

În sfârșit acum îi spusese limpede, și se simți rușinată, dar vorbele nu și le mai putea lua înapoi. Robert își câștiga existența, ciopliind marmora.

— Banii... banii... dumneavoastră americanii nu vă gândiți decât la bani, murmură bătrânul sculptor, uitându-se la ea. Și ce se va întâmpla, dacă-mi strici blocul de marmoră.

— Ți-l voi plăti, răspunse Susan și puse mâna pe daltă și ciocan.

— Nu... să nu pui mâna, strigă el înspăimântat. Dar la urma urmelor, de ce să nu încerci... dar numai când voi fi de față... voi verifica fiecare lovitură de ciocan!

În atelier intraseră doi sau trei elevi francezi care începură numaidecât lucrul și acuma se uitau la ei pe ascuns. Ea nu-i cunoștea. Uneori se întâmpla ca unul sau altul dintre ei s-o invite în oraș, dar ea se mulțumea să clatine din cap.

— Eu nu am timp de distracții, răspundea ea întotdeauna. Pe urmă adăuga, cu un fel de părere de rău: Vă mulțumesc!"

Tocmai desprindea o proeminență din marginea blocului – Sfinte Doamne, gemu sculptorul. De ce mergi atât de repede?

— Am început să văd., răspunse ea. Dar nu se simțea câtuși de puțin liniștită. În adâncul ființei începuse să-i clocotească un extaz înfrigurat. Vedea cum se desprinde din adâncul blocului de marmoră, trupul gârbovit și insignifiant, care purta capul uriaș și mândru. Nu avea altceva de făcut, decât să continue în felul acesta – da, cele două cucuie de colo trebuie eliminate, pe stânga și dreapta, dar partea de jos trebuie lăsată neatinsă și în patru unghiuri ca să suporte statuia ridicată pe pedestal.

O ușă se deschise și cineva intră în atelier. Dar ea nu se întoarse, căci nu se întorcea niciodată când se deschideau ușile atelierului.

— Va să zică ai sosit Monsieur, auzi ea glasul maestrului – acum trebuia să cioplească cu precauțiune partea unde umărul începea să se rotunjească, puternic și repezit în jos. Să nu uite modelul care trebuia urmărit de aproape. Modelul însă era greșit! Gâtul părea prea lung. Umerii trebuie să fie făcuți repeziți înainte. Se întoarse și-și uită de tot ce era împrejurul ei.

— Monsieur modelul este greșit – aci în partea asta.

— Vedeți și dumneavoastră... Umerii trebuie să fie făcuți în felul acesta... începu din nou să cioplească* din toate puterile.

Sculptorul se apropie de ea.

— Stai... nu mai ciopli... vreau să văd... poate ai de gând să mă dai gata...

O apucă de mână, și înainte de a putea scăpa din strânsoarea lui,

privirea ei întâlnește ochii veseli și cenușii ai unui bărbat, ochi reci și limpezi, dar foarte frumoși, sub sprâncenele negre și subțiri. Dar ea nu-i vedea ci strângea în mână ciocanul și dalta pe care maestrul se căznea să i le ia.

— Lasă-mă-n pace! protestă ea. Eu știu ce trebuie să fac. Îl văd cum se desprinde din marmoră... Clemenceau. Omul acesta n-a avut niciodată un astfel de gât. Ia uită-te! și trecându-și ciocanul și dalta în mâna stângă, unde nu le putea ajunge luă un creion și începu să deseneze repede.

— Trebuie să fie în felul acesta... înțelegi Maître!

— Aha! gemu el. Dar ea spune, rogu-te, ce faci dumneata? Un Clemenceau pentru mine sau faci unul care este al dumitale?

Se uită la el și începu să râdă. Pe urmă lăsa dalta și ciocanul din mână.

— Eu nu sunt cioplitoare de marmoră, răspunse ea cu mândrie. Am greșit; va trebui să așteptați să se întoarcă Robert.

— Nu dragă... stai... nu te grăbi așa, murmură maestrul tulburat. Stai... ce-ar fi, dacă ai avea dreptate?

Rămase în picioare și așteptă. Presimțea că ea are dreptate. Dar nu interesa dacă în această privință ea avea sau nu avea dreptate. Substanța marmorei pe care o simțea sub daltă, instinctul manilor ei care conduceau sculele, dezlănțuiseră acum dorința aceea obscură și sălbatică ce așteptase înlănțuită. Voia să facă, trebuia să facă ceva care să fie a ei... o operă mare...

— Da, ai dreptate, declară maestrul pe neașteptate, înțeleg ce-ai văzut dumneata. Haide, continuă...

— Ți-am cerut bani, maestre, răspunse ea. Îmi retrag cuvintele. Nu am nevoie de bani. Pentru lucrul pe care-l fac în locul lui Robert, îmi vei da o bucată de marmoră care să fie a mea!

Trebuia numaidecât să obțină această marmoră. Va continua să facă figurine de lut, pentru a câștiga bani, dar dacă va avea marmora...

Bătrânul sculptor făcu ochii mari și se uită la ea. Deasupra mustăților ochii lui păreau căzuți în fundul capului.

De ce oare a trebuit ca dumneata să fi femeie? întrebă el cu tristețe. Auzi, să vină o femeie și să-mi spună tocmai mie... Barnes are dreptate când spune că Dumnezeu își risipește darurile divine, fără să țină socoteală de cine va avea parte de ele. Pe urmă oftă, ridică din umeri și-și răsuci mustața.

— Bine; ce vrei acum? Un bloc de marmoră dintr-ale mele. Bine, îți făgăduiesc să ți-l dau, cu condiția să renunți la orice inițiativă personală. De aci înainte vei lucra urmărind modelul de aproape. Îmi vei lăsa o margine de un deget de groasă, ai înțelege? Căci ai fi în stare să te apuci să-l termini, cum faci întotdeauna când ești încăpățânată. Ești ceva ce nu s-a mai pomenit... auzi femeie care să aibă și cap! Nu pot suferi astfel de femei. Cum se poate ca Dumnezeu să-mi trimită un astfel de dar, cu o femeie?

Dar ea nu asculta la vorbele lui.

— Îmi dai voie, ca chiar astăzi să-mi aleg blocul de marmoră de care voi avea nevoie? Întrebă ea și se uită la el cu ochii lucitori. Înțeleg, după ce-mi voi termina lucrul pentru ziua de astăzi.

Murmură ceva în barbă și se depărta grăbit. După ce îl văzu c-a ieșit din atelier, puse mâna pe ciocan și pe daltă, înfiorată de un sentiment de triumf care era în același timp mulțumire, dar și neliniște... Va avea un bloc de marmoră al ei și va putea, în sfârșit, să înceapă o lucrare pe cont propriu.

— Mi se pare ca bătrânul s-a speriat de dumneata, se auzi un glas plăcut în care tremurau cascade de veselie.

Tresări și după ce se întoarse, văzu un bărbat înalt, destul de tânăr și îmbrăcat într-un costum cenușiu. Era bărbatul cu ochii cenușii... își uitase cu totul de el.

— E supărat numai din pricină că am vrut să-i schimb modelul, răspunse ea, fără să mai adauge nimica. Începu să bată cu ciocanul și să desprindă bucăți de marmoră, din partea unde erau brațele pe care le putea vedea cum stau împreunate în inima pietrei.

— Eu sunt Blake Kinnaird, se auzi din nou glasul de adineaori. Mi-a spus David Barnes să caut pe Susan Gaylord.

— Iată-mă, sunt aici, răspunse ea. Dar loviturile de ciocan nu se opriră și nici daltă care alerga neostenită pe suprafața marmorei. Începu să se gândească... După ce va descoperi blocul de marmoră de care va avea nevoie, își va da seamă imediat și de ceea ce trebuie să facă. Marmora singură îi va spune. Va scotoci printre blocurile din atelier, până când va descoperi pe cel de care va avea nevoie. Ar fi vrut să facă ceva impunător. Ea era sculptor, nu modelator... Astăzi nu mai avea nevoie de lut – doar cel mult să facă figurinele necesare pentru pâinea de toate zilele „dar și asta numai până când va reuși să vândă o lucrare mai mare – avea de gând să lucreze de-a dreptul în piatră – fără

schite, fără modele și fără nimic, decât revelația viziunii ei, în piatră... Glasul de adineori nu-l mai auzi și nici nu întoarse capul, ca să vadă pe cel care vorbise.

Trăise singură vreme atât de îndelungată, încât tresărea de fiecare dată, când vorbea cu ea. Glasul omului acestuia se repezea spre ea din fundul tăcerilor, și de fiecare dată când se trezea din adâncul liniștii firești, închegate împrejurul ei, tresărea la auzul glasului său. Se uita la el, îi răspundea, ca apoi să se întoarcă din nou în fundul tăcerilor între care se desfășura viața ei. Lucra în fiecare zi și desprindea tot mai limpede silueta lui Clemenceau, până la un deget depărtare de conturile modelului desenat de maestru. Deși ardea de dorința de a-l termina, când ajungea aci, trebuia să se oprească.

„— L-aș putea face tot atât de bine ca și maestrul... poate chiar mai bine”, gândea ea, dar nu se simțea câtuși de puțin rușinată de gândurile ei, deoarece simțea într-însa forța pe care nu o întrebuițase încă. Acum era tot atât de sigură, pe cât de sigură era că trăiește, de opera impunătoare pe care o va crea, deși nu știa încă limpede ce va începe să lucreze. De un singur amănunt nu se mai îndoia nicio clipită: că într-însa clocotea forța pe care până acum nimic nu reușise să o consume, și nici n-a pus-o nimenea la încercare. În adâncul ființei ei era și azi intactă forța pe care viața nu putuse s-o uzeze. Mark nu avusese nevoie decât de foarte puțină și tot de atât de puțină avuseseră nevoie și copiii. Uneori, în zile de Duminică sau când se întâmpla să fie liberă, încerca să-și cheltuiască o parte din această forță în interesul lor.

— John, Marcia... haideți să ne jucăm împreună; toți, căci vreau să mă joc și eu. Haide să facem o călătorie împrejurul lumii, cu norii și vânturile. Pe noi nu ne poate vedea nimenea, dar noi îi putem vedea pe toți.

Copiii însă nu o puteau urma decât pe o distanță foarte scurtă, deoarece imaginația ei era prea vioaie și-i obosea, chiar atunci când le făcea plăcere. Așa că începeau să se depărteze de ea.

— Mamă, eu nu vreau să mai joc jocul acesta, declară John.

— Nici mie nu-mi place jocul acesta, mamă, spunea Marcia.

— Ar fi mai bine ca eu să încep să cioplesc ramuri de salcie, adăuga John.

— Haideți să cioplim cu toții, răspundea Susan, căci n-ar fi vrut să se simtă despărțită de ei, deoarece simțea nevoia să-și cheltuiască

toată puterea dragostei față de copiii ei. Repeziciunea cu care cioplea ea, îi făcea să-și piardă curajul. Făcu un cârd de păsărele așezate pe o ramură, dar John declară nemulțumit:

— Mamă, eu nu voi fi niciodată în stare să cioplesc păsărele atât de frumoase ca tine. Mai bine nu le mai ciopli.

Nu va fi niciodată în stare să-și iubească acești copii cu atâta extaz, încât să poată epuiza toată dragostea ce o simțea pentru ei. Uneori când treceau pe lângă ea, nu se putea stăpâni să nu întindă brațele lacome după ei, și să-i surprindă, ținându-i strâns la piept.

— Mămica vă iubește atât de mult, ofta ea. Daidragostea ei era prea năvalnică pentru înțelegerea lor.

— Mamă, mă strângi prea tare, țipa Marcia, și John se zbătea, ca să scape din brațele ei. Pe urmă se obișnuie să-i sărute repede și să-i lase să plece...

Singură marmora putea fi destul de vastă în rezistența ei, pentru a-i putea suporta elanul. Petrecu ceasuri întregi, pentru a-și alege blocul pe care-l dorea. Când nu puteai să-ți permiți luxul de a avea mai mult de un bloc, asta însemna că pentru tine va fi un lucru de preț. Maestrul fusese generos față de ea. Era mulțumit de ceea ce făcuse, și agitând mâinile enorme, îi spusese:

— Ia blocul care-ți va plăcea. Dumneata nu ești Robert și meriți să fii mai bine plătită decât el. Ce ar putea face cu marmora, un om ca el?

Se plimbă printre bucățile de marmoră brută, căutând pe cea care o dorea, pipăind și gândindu-se îndelung, în fața fiecărui bloc. Fiecare dintre acestea era un fel de închisoare, pentru forma ascunsă în interiorul ei. În sufletul ei începu să cânte din nou adâncă mulțumire pe care o simțea întotdeauna când era în pragul creației.

— Nu vrei să-ți ajut? se auzi din nou glasul lui care tulbură tăcerea. Se uită la el întunecată și era gata să refuze: Eu mă pricep foarte bine la calitatea marmorei, continuă tânărul. Tatăl meu este importator de marmoră. Bucata aceasta de pildă, are o arteră putredă și neagră, un fel de putregaiu care merge de la un capăt la altul. Dumneata va trebui să ajungi cu lucrul aproape până la jumătate, ca să poți face această constatare.

— Cum se poate ca dumneata să știi dinainte așa ceva? întrebă ea și-și uită să-i mai întoarcă spatele.

— Vezi firicelul acesta de culoare gălbui? mâna lui delicată și

nervosă începu să alerge pe suprafața marmorei. Susan trebui să se plece și să vadă de aproape ceea ce pipăia el cu mâna. Pe urmă constată firul aproape invizibil pe suprafața aspră a marmorei necioplite.

— Asta de aci și cea de colo nu sunt bune de nimica, declară el repede, trecând pe lângă două blocuri de marmoră, dar acestea două blocuri de aci sunt foarte bune și cel mai bun dintre toate câte sunt în atelier, este bucata aceasta.

Alese un bloc de marmoră rotundă și Susan seuită la el; ar fi dorit s-o ia dar mai presus de orice, ar fi preferat să o fi ales singură, fără ajutorul lui.

— Dumneata lucrezi în marmoră? întrebă Susan, căci n-ar fi vrut să primească sfatul lui. Nu se va decide pentru alegere, înainte ca el să părăsească atelierul.

— Da' de unde! răspunse el râzând. Pentru mine lucrările în marmoră sunt prea migăloase. Eu mă ocup numai de modelaj și partea mai grea o las în seama altora.

Ea nu-l mai auzi ce spune. Se gândea la blocul de marmoră și aștepta nerăbdătoare să-l vadă plecat.

— David Barnes mi-a spus o mulțime de amănunte în legătură cu dumneata, se auzi din nou glasul lui.

— Serios? tresări și se uită la el, pe urmă întoarse din nou privirea. Ochii lui erau tot atât de cenușii ca și apele mării, când se apropie furtuna.

— Despre dumneata este convins că ești un mare geniu.

— Deocamdată nici eu nu știu tocmai bine ce sunt, răspunse Susan. Și nu cred nici ca altcineva ar putea să știe.

Blake Kinnaird începu să râdă:

— Iot așa nu cred nici eu, declară el. Nu vrei să-mi dai voie să mă conving de adevăr.

— Poate voi reuși să constat ce ești.

Clătină din cap cu violență:

— Nu vei putea, răspunse Susan. Constatarea aceasta va trebui s-o fac eu singură.

În felul în care se oprise alături de ea, i se părea insuportabil de aproape. O teamă prevestitoare îi înfiora trupul din cauza acestei apropieri.

Trebuie să plec, declară ea pe neașteptate și-l lăsă în picioare,

uitându-se după ea. Ieși în stradă și se opri la o mică prăvălie unde își cumpără o franzeluță și bău un pahar de lapte, drept mâncare de amiază... Se gândea că ar fi bine să ia blocul acela de marmoră, dar ar fi fost mai bine ca el...

— Voi încerca să nu mă mai gândesc la el, își zise ea repede și categoric, și așa făcu.

Dar el nu era dispus s-o lase să-l uite. În fiecare zi venea la atelier, discuta despre lucrările lui și râdea, când vedea pe bătrânul maestru că începe să se strâmbe disprețuitor, la figurinele pe care le modela cu atâta rapiditate și ușurință.

— Bine domnule, nu uita că eu sunt artist modern! repeta el de fiecare dată. Eu am o tehnică a mea personală, vă rog să constatați. Eu lucrez în suprafețe... a bas cu realismul. Eu nu sunt un realist, pe când dumneavoastră sunteți.

— Dar cine a mai văzut un obraz omenesc care să semene cu acesta? zbieră bătrânul sculptor, cu mâinile tremurând și încleștate sub clinurile hainei adunate la spate. Asta poate fi o mângăleală, o farfurie, o tavă, dar nicidecum un obraz omenesc – nu domnul meu!

Blake Kinnaird se cutremura de veselie și apucându-l zdravăn de umerii puternici și plini, îi spunea:

— Dacă te depărtezi numai două palme de un obraz omenesc îți se va părea și dumitale că seamănă cu un ceainic sau cu o tavă de ceaiu. Te rog, stai aci, în partea de unde bate lumina... Eu, maestre, întrebuițez efectul de lumină, drept mijloc de exprimare.

— Susane! strigă bătrânul, zbatându-se în mâinile lui puternice. Vino încoace – uită-te și vezi, cu ochii dumitale sănătoși – spune dumneata, acesta este un obraz omenesc?

Ieși din colțul unde era acuma blocul ei de marmoră și se apropie, să examineze macheta de lut la care lucrase cu atâta repeziciune și cu vădită indiferență, de zile întregi. Jumătate din timpul cât lucrase, și-l pierduse, uitându-se la ce făcea, după ce se depărta la cel puțin zece metri. Pe urmă se apropia din nou și muta macheta spre stânga sau spre dreapta, la câteva palme distanță.

— Macheta reprezintă o fată, în timpul toamnei. Este cu părul răscolit de vânt, îi explică el.

Recunoscu numaidecât silueta fetei o siluetă delicată și dârdâind de frig, care-și acoperea obrazul cu mâinile. Uitându-se la ea, i se păru că simte bătaia vântului.

— Dumneata o vezi? întrebă bătrânul.

— Da, o văd, răspunse Susan cu sfială, dar este întocmai ca prin vis. Nu ai o viziune limpede – parcă se tulbură și-ți scapă.

— Uită-te acum la ea, din partea aceasta, zise Blake și lăsând umerii maestrului, întoarse puțin piedestalul. Numaidecât constată că din machetă n-a mai rămas nimic altceva, decât o grămadă de suprafețe și unghiuri.

— Ia te uită, a dispărut! exclamă Susan.

— N-a fost niciodată în fața dumitale, declară bătrânul cu cinism.

Blake Kinnaird întoarse macheta încet, în poziția inițială.

— Acum o văd din nou, declară Susan.

— De, în orice caz foarte puțin, admise sculptorul. Dacă mă uit la ea repede și pe urmă întorc capul...

— Uită-te la ea de mai multe ori la rând, zise Blake Kinnaird și de fiecare dată o vei vedea tot mai limpede.

— Macheta are ceva captivant, exclamă Susan. Nu sunt în stare să înțeleg ce este, dar văd acest amănunt.

— Din moment ce-l vezi, nu mai e nevoie să și înțelegi, declară Blak Kinnaird.

— Voi doi... murmură bătrânul sculptor zăpăcit și se depărta cu pași grăbiți. Împrejurul lui, în toate părțile erau îngrămădite statuile clasice la care lucrase toată viața, trupuri cu brațe și picioare sănătoase, torsuri rotunde și capete în atitudini nobile.

— Îți mulțumesc, Susan Gaylord, zise Blak Kinnaird. Susan se apropie din nou de silueta fetei modelate în lut și o examina de aproape, simțindu-se mirată, zăpăcita și încântată de înfățișarea ei.

— Nu m-am gândit niciodată, să întrebuițez efectele de lumină în felul acesta! exclamă ea. Dar bineînțeles, dreptatea este de partea dumitale! Evident, lumina face și ea parte din materialul pe care trebuie să-l întrebuițezi... dar nu poate fi considerată ca un element constant, deoarece este acaparat de suprafețele plane.

— Va să zică ai făcut această constatare! zise el entuziasmat.

Ajunseseră foarte aproape unul de altul. Susan își uitase cu totul că nu poate suporta apropierea lui. În clipa aceasta simțea nevoia să stea cu cineva de vorbă.

Din ziua când plecase David Barnes, nu vorbise aproape cu nimenea.

— Haide, să luăm masa împreună! îi propuse Blake.

— Bine, sunt de acord! se grăbi ea să-i răspundă. Aș vrea să vorbesc cu cineva despre maniera realistă în opera de artă. Vreau să cunosc părerea dumată. Eu am fost crescută în școala realistă, dar uneori tocmai din cauza asta mă simt, ca și când aș fi în mijlocul unei închisori. Aș vrea să-mi iau vânt și să evadesc.

Leșiră împreună din atelier și după ce se opriră la o masă, pe terasa unei cafenele, Blake îi ținu scaunul, ca să se așeze.

— Realismul este un scop, începu el. Nu, Susan, de astă dată nu se poate să bei un pahar de lapte și să mănânci o franzeluță – voi comanda o masă în toată regula. Garçon, te rog, vino încoace – și comandă totul dintr-o răsufare pe urmă se întoarse din nou spre ea – toată greutatea este, să faci ca și mijloacele întrebuințate, să fie realitate. Când mijloacele și metoda sunt realiste rezultatul pe care-l obții, este literalismul și nu realismul, ori literalismul este fals. Adevărul literalist, este numai jumătate adevăr, și poate nici chiar atâta, deoarece tonalitățile și semitonitățile rămân ne exprimate. Partea importantă nu este ceea ce exprimi, ci felul în care ai reușit să exprimi.

Susan începuse să mănânce o mâncare caldă și gustoasă, dai1 ea nu știa ce este. Vorbea și asculta la ce spune, iar obrazul lui îi apărea ca la scăpărări de fulgere, în timpul intermitenței conversației. Era un tânăr frumos în felul lui: înalt, slab și colțuros. Avea părul negru, mâinile lungi și foarte delicate, mult mai delicate decât ale ei. Dar puțin după aceea se ridică din nou în picioare.

— Eu trebuie să mă întorc la lucru, declară ea.

— Unde lucrezi în timpul după amiezii? întrebă Blake.

— În atelierul meu propriu, răspunse Susan. Sau mai bine zis în atelierul lui David Barnes – pe care mi l-a cedat mie.

— Îmi dai voie să vin din când în când, să te văd ce faci? întrebă el și zâmbi, iar când o văzu că ezită să-i răspundă, adăugă repede: Aș vrea să-i văd lucrările. Mi-a spus că nu are nimic împotriva.

— Cred că eu nu am niciun drept să te opresc să le vezi, răspunse ea cu glasul sfios, dar numaidecât adăugă: Nu... te rogi, te rog foarte mult... nu veni!

Când era ocupată cu cioplitul marmorei nu-l putea suporta în apropierea ei. Imediat ce se apropia de ea „viziunea ce se desprindea din marmoră, în fața ochilor ei, începea să se tulbure.

— Pleacă, haide... pleacă Blake! striga ea cu glasul chinuit, în fiecare dimineață când îl vedea că se apropie de ea. Simțea nevoia să fie absolut singură.

Pe maestru îl suporta fără protest, când îl simțea că se învârteste uneori împrejurul ei, deoarece el nu spunea nimica. Dar Blake avea întotdeauna motive să-i spună câte ceva, și imediat ce-i auzea glasul, imaginea din fața ochilor ei se topea în adâncul marmorei și se ascundea. Mult mai grav decât ecoul glasului său, erau gesturile fugare pe care le făcea. Avea obiceiul să pună mâna pe brațul ei – pune mâna pe toate celea, când se întâmpla să fie în atelier – și Susan protesta chinuită:

— Te rog, Blake, nu te apropia de mine... Într-un rând când fără să-și dea seamă, își trecu mâna pe suprafața marmorei, Susan se cutremură ca de friguri și-i dete mâna la o parte.

— Nu pune mâna pe mine în felul acesta, zbiră ea.

— Bine, dar nici nu m-am apropiat de dumneata?

răspunse Blake.

— Ba da... ba da! țipă Susan din nou. Nu pot suporta să pui mâna pe mine.

— Ce-i cu dumneata, Susan, ți-ai pierdut mintea? întrebă el mirat. Ți-o jur că n-am pus mâna decât pe blocul de marmoră!

Ridică pulpana halatului și se șterse pe obraz.

— Blake, te rog cu toată stăruința, pleacă din atelier, când mă vezi că sunt ocupată.

— Dacă voi pleca acuma, numaidecât, îmi dai voie ca după amiază să vin să te văd în atelierul dumatăle?

Se uită la ea, zâmbind șiret, dar stăruitor. Susan însă se uita la blocul ei de marmoră.

— Da... da, îți voi da voie să faci tot ce poțtești... dar să nu mă deranjezi în timpul lucrului.

După plecarea lui, se simți din nou învăluită de liniștea tăcerilor încremenite și protectoare. Simțea lipsa lui „când nu era aproape de ea. Dătr după ce rămânea singură, viziunea ei începea să răsară nesimțită din blocul de marmoră. Imaginea aceasta era a unei femei, a unei femei tinere, sfioase, care aștepta în genunchetă, în extaz și luminată de aureola inocenței. Când Blake se apropia „imaginea se tulbura numaidecât. Dar imediat ce pleca, imaginea femeii părea că se străduiește să iasă din nou la lumină. Pe urmă Susan începea să

cioplească, să sculpteze, cu mișcări rezezi și sigure conturile pe care le vedea limpede în fața ei.

În atelierul unde-și lucra micile figurine pentru vânzare, nu era nimenea care s-o întrerupă în timpul lucrului. Se simțea încântată în mijlocul acestor păpuși pe care le făcea.

— Susan, exclamă Blake, pâinile și peștii pe care i-ai făcut sunt lucruri admirabile. Le voi cumpăra chiar eu.

— Dacă vrei să le cumperi, va trebui să te duci la magazin, cum fac și ceilalți amatori, protestă ea.

— În cazul când mi le-ai vinde de la atelier, n-ar mai trebui să plătești comision, răspunse Blake.

— Procedând în felul acesta, aș rămâne cu convingerea că vrei să mă ajuți, declară Susan categoric și clătină din cap. Trebuie să-mi rămână credința, că sunt capabilă să mă descurc fără ajutorul nimănui. Dar e de la sine înțeles, că eu nu am posibilitate să te opresc, să cumperi lucrurile mele de la magazin.

— Nu pot suferi femeile independente, declară el.

Susan se opri, ținând în mână figurina la care lucra, și se uită la el. În apropierea lui ea nu se gândise până acuma niciodată, că ar fi femeie. Dar în clipa când pronunță aceste cuvinte, se simți redusă la ceea ce era în realitate. Constată că este îmbrăcată în vechiul ei halat cafeniu și plin de pete, iar în cap avea o bonetă sub care-și ascunsese părul, ca să se ferească de praful ce se desprindea în timpul cât cioplea marmora; mâinile îi erau bătucite și murdare, iar unghiile roase de contactul cu suprafața aspră a pietrei. El nu putea suferi femeile independente, cum era și ea.

— Da, știu, răspunse ea cu sfială; toți bărbații judecă la fel cu dumneata, nu-i așa? Dar eu nu port nicio vină... așa sunt eu făcută.

— Susan! exclamă el. Cred că vorbele acestea nu le spui din convingere? Cred că nu-ți vei închipui că ceea ce ți-am spus acuma, a fost spus în serios?

Căzu în genunchi în fața ei, îndemnat de avântul irezistibil al pornirilor lui de afecțiune, porniri cu care ea era incapabilă să se obișnuiască. În clipa aceasta simți că a apucat-o de amândouă mâinile.

— Dimpotrivă, le-ai spus foarte serios, răspunse Susan și dete din cap cu mândrie. Cunosc părerea dumitale – și cred că față de mine toată lumea se poartă la fel și are aceeași părere despre atitudinea mea. Își smulse mâinile din strânsoarea lui și scoțându-și boneta din

cap, își netezi părul.

— Eu te admir din tot sufletul „declară el cu glasul stins.

— Eu sunt de părere că pe cei care lumea îi admiră prea mult, nu poate să-i și iubească, răspunse ea și glasul păru că a început să-i tremure. Chiar pe vremea când eram la școală, nu eram simpatizată de colegele mele... când se întâmpla să câștig câte un premiu.

Susan, Susan!

Oare nu cumva încearcă să-și bată joc de ea?

— Nu fi copilă! Unde ți-ai petrecut viața de până acum? Întrebă el și o apucă din nou de mâini.

Se uită la el cu ochii tulburi și adânci. Ce voia să spună omul acesta? Ea fusese măritată „avea doi copii a căror existență o câștiga ea însăși.

— Ascultă ce-ți spun!

— Dar de ce n-o lasă de mână în timpul cât vorbește? Mâinile lui se încleștaseră pe încheieturile manilor ei, ca niște cătușe. Se zbatu, ca să scape din strânsoarea lui.

— Nu, ar fi zadarnic să te zbați, căci nu-i voi da drumul. Dumneata ai un obicei de a scăpa întotdeauna, refugiindu-te într-o lume aparte. Chiar atunci când încerc să vorbesc cu dumneata, simt că dispari de lângă mine și mă lași singur. Voi încerca să te readuc la viață.

Plecă fruntea și se uită la obrazul lui delicat și entuziast, ridicat spre ea. S-o readucă la viață! „Eu sunt vie, spusese Mary, dar tu ești moartă”. Casa ei fusese odinioară plină de freamătul dragostei dintre Michael și Mary. Simțise curentul acestui fluid străin care trecuse pe lângă ea, întocmai cum ai fi trecut un vârtej întărit de ape care o lasă pe țarm. Simțise fiorul acesta cum trece pe lângă ea, dar i, se păruse nesuferit. Ce fel de dragoste putea să fie aceasta „dacă nu reușea să facă pe Mary să se căsătorească cu Michael?... În clipa aceasta Blake începuse să vorbească cu ea. Îi simțea pieptul strâns lângă genunchii ei. O apucase de mână și. acum i le ținea strâns pe obrazul său.

— Susan, ți-a spus vreodată cineva, că ești o femeie frumoasă, o femeie adorabilă? Ți-a spus vreodată cineva, că ai cel mai frumos păr din lume, de o culoare pe care eu nu sunt în stare s-o definesc, deoarece uneori este întunecată, iar altă dată pare ca o spuzeală de aur? Nu ți-a spus nimenea ce împerechere extraordinară este, să ai ochi că ai dumitale și un astfel de păr. Ochi care par atât de sfioși când

vrei să fii femeie, și atât de îndrăzneți când devii din nou copil? Spune Susan, ți-a vorbit vreodată cineva „despre dumneata însăși, despre ceea ce ești cu adevărat?

Se simțea ca și când ar fi fost smulsă din mijlocul unei lumi austere și înghețate. În clipa aceasta i se părea că începe să iasă la lumina, sfioasă, trepidând de spaimă, dar vie.

— Nu, răspunse ea în șoptă. Respirația îi era fierbinte și simțea cum îi năvălește grăbită pe gât. Nu mi-a spus nimenea... și nu vreau să-mi spună... niciodată...

Plecă fruntea spre el.

— Nu vrei să-ți spună, dar ce anume? Întrebă el tot în șoptă. (De ce vorbesc oare în șoptă, când nu e nimenea în apropierea lor, ca să-i audă).

— Nu vreau să apar din fundul blocului de piatră, răspunse ea cu glasul ridicat, și desfăcându-și mâinile, se ridică în picioare și ieși în fugă din atelier.

Pe stradă simți că s-a făcut frig. Era mult mai târziu decât își închipuise. Ce făcuseră toată după amiaza la atelier? Nu-și luase nici pălăria, nici pardesiul, dar nu vru să se mai întoarcă după ele. Se duse de-a dreptul acasă, cu fruntea sus, în bătaia vântului. Trecătorii se uitau la ea, dar nu-i vedea și nu se gândea la ei... Nu cumva Blake începuse să-i facă curte? Dar ea nu avea nevoie de așa ceva și nici de aci înainte nu se va mai întâlni cu el. Singurul ei gând era să se întoarcă acasă, la John, la Marcia și Jane. Avea un cămin, un cămin al ei, la care se putea întoarce. Fusesse destul de prudentă, când se gândise să-și întemeieze un cămin pe care să-l păstreze numai. Pentru ea și ai ei. De altceva nu avea nevoie. I-a fost dat să se bucure de tot ce și-a dorit și avea și astăzi tot, afară de Mark care murise.

Urcă scara în goană și intră în casă. Jane începuse să aștearnă masa pentru cină. Copii aduceau farfuriile.

— Mamă! exclamă John. Ce-i cu părul tău... ți s-a desfăcut din cauza vântului!

— Doamnă, unde ți-e pardesiul și pălăria? Întrebă Jane.

— Probabil am plecat de la atelier, fără pardesiu și fără pălărie, răspunse Susan. Se propti cu spatele de ușă și se uită la ei pe rând. Erau ca și până acum, dar totuși parcă acum i se păreau altfel. Erau stranii. Sau poate și ea li se părea lor stranie.

— Ai putea să răcești și să te așterni la pat, adăugă Jane cu

reproș.

Trebuia să mă întorc numaidecât acasă, declară Susan, Nu știam că este atât de târziu. Am ieșit din atelier într-un suflet, așa cum eram la lucru și nu m-am mai gândit la nimica...

Marcia începu să râdă, un râs subțire, ca un clincăt de clopoței și așeză pe masă farfuria ce o avea în mână.

— Mamă „ești atât de caraghioasă! Glasul ei părea plin de îngăduință și de milă.

— Știu că sunt caraghioasă, răspunse Susan cu sfială. Trecu în camera ei și după ce-și scutură părul, se spăla pe mână și pe obraz. Pe urmă se așeză la masă, împreună cu ei și mănă supa făcută de Jane, legumele și budinca de franzelă. Aici, acasă se simțea în siguranță și nu era nicio primejdie să vină și s-o găsească. Nici nu cunoștea adresa ei. Dar tot timpul cât stete la masă, mâncând și ascultând glasurile lor, simțindu-se adăpostită în mijlocul cercului cald de lumină de la lampă sufletul ei continua să alerge, să alerge din toate puterile, în lungul străzilor, cât mai departe de el.

A doua zi se sculă de dimineață și se duse devreme la atelier, unde lucră ceasuri întregi la femeia îngenunchată, înainte de sosirea lui. Avea obiceiul că dormea până foarte târziu și era aproape de amiază, când auzi glasul maestrului protestând.

— Va să zică ai început un nou joc de triumfiuri! Ce o fi asta de acum, distinsul meu sculptor? Sau mai bine, lasă-mă să ghicesc ce este... o tânără fată la baie... Nu? Atunci o femeie spălând rufe... nici asta? Trebuie să-ți mărturisesc că eu nu văd nimica.

— Este un tigru, răspunse Blake liniștit.

— Un tigru!

— Încă n-am terminat cu efectul de lumină, dar după aceea vei vedea ce este, îi explică Blake.

— A, mulțumesc, domnule! Dar eu nu sunt tocmai sigur de asta.

Puțin după aceea îi auzi glasul, întrebând-o cu sfială.

— Ai băgat de seamă, cât de subțiri sunt acum mustățile bătrânului? Prezența mea îl scoate atât de mult din fire, încât a început să și le smulgă.

Il simți că se apropie de ea, dar nu vru să se uite la el.

— Blake, mi-ai făgăduit...

Îi făgăduise să nu se mai apropie de ea în timpul lucrului, în cazul când după amiaza îi va da voie să trândăvească în apropierea ei.

— Da... să știi că voi fi băiat cumsecade... plec imediat... Ascultă, dragă Susan, e adorabilă! Acum o pot vedea îngenunchată... silueta aceea desăvârșită! Abia aștept, să-i pot vedea expresia obrazului...

Glasul lui o făcu să tremure.

— O, Blake, te rog pleacă de lângă mine, în timpul cât lucrez! iar în sufletul ei se zbuciuma pe ascuns: „Vreau să lucrez... dar când ești lângă mine, nu pot lucra. Stau și te ascult ce vorbești. Vreau să mă simt liberă”. Dar nu-i spuse nimica. Nici nu se întoarse spre el. Nu se va uita la el. Așteptă nepăsătoare, până când îl auzi oftând.

— Susan, Susan! Inima de gheață!...

Așteptă până când îl auzi că pleacă. Pe urmă cu ciocanul în mână, cu dalta al cărei oțel rece era tot atât de fin ca și vârful unui creion, începu să pipăie suprafața marmorei și să dezgroape chipul femeii care sta îngenunchată.

În tot orașul acesta străin nu se găsea niciun colț, unde s-ar fi putut ascunde de el. În timpul amiezii trebuia să lucreze, pentru a câștiga existența copiilor ei și aci o putea găsi întotdeauna. Când îl vedea că intră, nu se oprea din lucru. Dimpotrivă, începea să lucreze cu mai multă agilitate decât înainte de sosirea lui. Iar uneori se gândea că probabil dorința de a scăpa și a se ascunde de el, nu era altceva decât închipuire. Era un băiat atât de prevenitor și atât de calm. Altă dată nici nu încerca să o apuce de mână, nu-i spunea „Susan dragă”, nu vorbea despre gura ei „adorabilă și mare, cu buzele roșii, ca boabele de răsură în noaptea de Crăciun?” Se întindea pe canapea, cu amabilă indolență și fără să o supere cu ceva. Pe urma-i spunea:

— Bătrânul acesta, Susan, nu este în stare să mă învețe nimica. Mă voi întoarce acasă. Este incapabil să înțeleagă America modernă. Eu sunt prea nou pentru concepțiile lui în artă.

În astfel de împrejurări, văzându-l că nu se gândește la ea, se simțea cuprinsă de o stranie perversitate, de care se mira ea însăși, și ar fi dorit să înceapă să se gândească din nou la ea. Se condamna și pentru capriciul neașteptat care o determinase să-i răspundă categoric:

— Nu vreau să te întorci acasă, Blake. (Dar dimineața următoare ar fi dorit din tot sufletul să-l vadă plecat).

— Crezi că vei simți lipsa mea, dragă Susan?

— Da, Blake, o voi simți puțin.

Dar în realitate singurătatea, ar fi fost binevenită. Când ești

singur, poți să lucrezi.

— Îți voi lipsa foarte mult, ripostă el cu îndrăzneală. Da, îți voi lipsi foarte mult, draga mea, deoarece acum ai început să mă iubești.

— Nu-i adevărat, protestă ea cu violență. Prin toate acestea eu am trecut demult!

Nu o lăsa niciodată să înceapă să-i vorbească despre Mark. Când îi spunea că a fost măritată, el începea să râdă.

— În viața dumitale n-ai fost niciodată îndrăgostită, să știi de la mine, spunea el și râdea.

— Ba da, am fost! protesta ea și încerca din toate, puterile să evoce amintirea lui Mark, pentru a-i da putere să reziste. Dar Mark era mort. Nu mai putea să-l vadă și în fața ochilor ei nu apărea decât masca de lut pe care o făcuse odinioară și pe care o lăsase în șura de acasă, învăluită în lințoliul ei. Realitatea imediată era ziua aceasta. Blake se apropiase de ea, în mijlocul atelierului, luminat de soarele grăbit al acestei după amiezi de iarnă. Rămase nemișcată și se uită la el.

— În felul acesta n-ai fost niciodată îndrăgostită, declară el și o ridică, strângând-o aproape, apoi îi puse mâna sub bărbie și o întoarse spre el. Nu ești în stare nici cel puțin să-ți dai seamă de faptul că ești femeie. Ochii lui se făcură mici, când se uită la ea de aproape: Dar cu toate acestea ești femeie, apoi glasul i se stinse pe neașteptate și plecându-se spre ea, o sărută, fără ca Susan să se împotrivească. Cât de fierbinte era snopul razelor de soare care-i prinsese în lumina lui și cât de tăcut părea atelierul. Dar aceasta nu era tăcere. Tăcerea ei fusese tulburată de el și acuma se destrămase. Clipă cu clipă i se părea ca puterea de voință începe să i se frângă tot mai mult. La început buzele lui întâlneau gura ei strâns închisă. Pe urmă gura lui îmbrățișa gura ei și i se păru că prezența lui pătrunde în adâncul tăcerilor din ființa ei, acolo unde până acuma nu reușise să ajungă nimenea. Într-un târziu se despărți de ea.

— Nu-mi vine să cred nici cel puțin că înainte de asta, dumneata ai fost în stare să săruți pe cineva, declară el mirat și puțin înveselit.

Nu-i răspunse nimica. Se uita la el cu ochii mari și plini de lacrimi. Începuse să tremure din tot trupul.

— Nu plânge, zise el și-i trecu brațul împrejurul umerilor. Voi încerca să fiu cât se poate de bun față de dumneata, Susan. Susan, în clipa aceasta arăți exact ca o fetiță mică. De ce plângi, iubita mea?

— Mă simt înspăimântată, răspunse ea. Da, se simțea

însăpăimântată și pentru prima dată în viață, nu știa ce să facă. Dar el începu să râdă din toată inima.

— Te vei căsători cu mine, declară el și apropiind-o din nou, o sărută de nenumărate ori, până când începu să radă și ea, cum nu mai răsese de ani de zile, și-i spunea printre suspine:

— O, Blake... Blake...

— Ei, haide! zise el după ce-i dete drumul. Puneți repede pălăria. Vom pleca împreună, ca să sărbătorim evenimentul.

Întocmai ca vântul repezit din apus, tânărul acesta începu să-i răscolească toată viața, luând hotărâri definitive, în situații de importanță pentru amândoi.

— Ne vom căsători imediat, declară el, în timpul cât erau la masă. Pe urmă o luă să-i arate Parisul pe care ea nu-l văzuse niciodată. Parisul ei era orașul cu străzile întortocheate și liniștite, bătrânul general de granit, apartamentul ei de deasupra cofetăriei, bătrâna doamnă Jeure, cu obrazul ei îmbătrânit, care-i zâmbea în fiecare dimineată. Dar afară de acestea mai era Luvrul, Sena, străvechile anticarii, formidabila catedrală Notredame, învăluită în tăceri Toate acestea și poporul pe care-l vedea alergând în toate părțile, reprezentau Parisul cel adevărat.

Sărbătorirea evenimentului continuă seară de seară.

— Partea aceasta, Susan, n-ai văzut-o încă? Bine, dar acesta este Parisul! Se uita la mulțimea de oameni din apropierea ei, toți îmbrăcați în haine colorate și vii, care dansau ca ieșiți din minți și clătină din cap. Asculta dialogul vesel și pipărat ce se desfășura pe scena unui teatru, și râdea pe ascuns, dar se simțea și rușinată.

Dacă mi-ar fi spus cineva că eu voi fi în stare să mă căsătoresc cu un copil! exclamă el. Susan, tu ești un copil, Poate știi, draga mea, că nu ai nimic din înfățișarea unei intelectuale. Ești un copil mare și drăguț, copil cuminte, dar care nu știe cum trebuie să-și exprime gândurile. Ce să fac eu cu tine? Mă voi simți, exact ca și când m-aș întoarce acasă cu un cățeluș St. Bernard. Începu să râdă, cu ochii strălucitori, iar Susan se simți sfioasă și ridiculă.

Era adevărat că niciodată nu știa ce trebuie să-i răspundă. Dar ea n-avusese nici până acuma obiceiul să vorbească prea mult. Fusese mereu ocupată cu câte ceva., iar când se întâmpla ca cineva să vorbească, ea asculta întotdeauna cu atenție, căutând să înțeleagă nu numai cuvintele, dar și gesturile și privirile lor, timbrul glasurilor ce se

mlădiau în sus și în jos. Dacă-i asculta cu destulă atenție și din apropiere, încercând să stabilească o legătură trecătoare între ei și ea, era în stare să le audă până și gândurile cum se deapănă. Prin urmare nu era numaidecât necesar să vorbească.

— S-ar putea să ai dreptate, Blake, răspunse ea îngăduitoare.

Dar afară de asta mai erau zilele însorite pe care le petreceau împreună în Bois, după amiezile reci și limpezi, când el își scotea haina și vâslea pe lac, plimbând-o cu barca. În astfel de împrejurări, nu se mai simțea atât de sfioasă față de el și îndrăzni să-l întrebe:

— Nu ai avea nimic împotriva, să luăm și copiii cu noi?

— Sigur că nu, dacă ai nevoie de prezența lor. Deși nu-i spusese până acuma, totuși ea nu se putea bucura din plin de aceste plimbări, când copiii nu erau cu ea. Era atât de nerăbdătoare ca Blake să-i vadă cât sunt de frumoși. Îi spusese cât de mult dorise să aibă copii, cât mai mulți copii. Pe urma se opri, gândindu-se mirată, că de aci înainte va putea să aibă și ceilalți copii pe care și i-a dorit. Până acuma nu se gândise la copiii ce i-ar putea avea cu Blake. Nici chiar de astă dată nu se gândea la ei fizicește, ci numai în imaginație.

— Tu n-ar fi trebuit să ai copii, dragă Susan, declară el cu indiferență. Începuse să amestece cu o lingură lungă într-un pahar înalt, în care era un lichid verde. Luau masa împreună, cum făceau acuma în fiecare zi.

— Asta ar înșenina să-ți întrebuințezi trupul fără niciun fel de folos. Cred că-ți închipui că eu nu voi admite așa ceva.

— O, Blake, tu nu ești în stare să înțelegi așa ceva, protestă ea cu glasul grav. Realitatea nu este așa cum o vezi tu. Mi-e peste putință să-ți explic felul în care mă simt, când aștept să nasc un copil – este aceeași senzație ca și când mi-ar fi ocupate nu numai mâinile și inteligența, ci ca atunci când aş lucra din toată ființa mea, cu sângele, cu respirația...

— Nu uita Susan, că tu ești îndrăgostită de mine, răspunse el cu totul pe neașteptate. Pe deasupra paharului cu lichidul verde, ochii lui păreau severi și puțin reci.

— Da, Blake, dar oamenii când sunt îndrăgostiți unul de altul, vor să aibă și copii, răspunse ea speriată.

— Eu nu vreau copii, declară el, și sunt îndrăgostit nebun de tine, tu fată adorată și de modă veche!

Întinse mâna admirabilă și prelungă pe sub masă, ca s-o

mângâie și Susan simți că i se taie respirația. Contactul mâinii lui era atât de plăcut, atât de puternic și o făcea să se sperie. Dar acum nu mai avea de ce să se teamă. Va deveni soția lui... dar de ce oare se simțea neliniștită? După ce se vor căsători, va vrea și el să aibă copii. Atitudinea lui de acum se datora numai faptului că până acum nu fusese niciodată căsătorit și nici n-a avut propriu-zis un cămin al lui. Mama lui murise pe vremea când era băiat mic, iar tatăl său nu se mai recăsătorise. Aveau avere mare și călătoriseră mult și în toate părțile.

— Țin atât de mult ca John și Marcia să-ți fie dragi, zise ea cu glasul sfios. Marcia este o fetiță cu gene foarte lungi și John e un băiat adorabil.

— Sunt incapabil să-mi închipuiesc cum arată, răspunse el. Nu sunt în stare să cred că ai avea copii. Eu cred că i-ai inventat, numai ca să mă sperii pe mine.

Dar ea nu se simțea dispusă să facă glume.

— Nu, Blake, să vorbim serios. Pentru ca fericirea mea să poată fi deplină, este absolut necesar ca tu să iubești copiii.

— Bine, îți făgăduiesc că-i voi iubi, răspunse el înveselit.

Era adevărat ca el se purta foarte frumos cu copiii. Dar nu era sigură că îi și iubește.

Felul lui de a fi bun cu copiii se manifesta într-un mod cu totul neobișnuit:

— Hai copii, prinde-ți banul! și le arunca un pumn de franci.

— Duceți-vă și cumpărați-vă baloane! Îmi place să văd copiii care se joacă cu baloane.

— Mamă, trebuie să cumpăr numaidecât baloane? întreba John cu glasul trist.

Blake începea să râdă înveselit și răspundea:

— Nu, tinere lipsit de imaginație! Baloanele înseamnă tot ce poțezi. Doar că mie îmi plac baloanele.

— Voi cumpăra unul pentru tine, răspundea John care ținea numaidecât să fie și el amabil în situația aceasta cu totul nouă pentru el.

John se temea puțin de el, și Susan simțea această frică, subtilă și delicată, cum i se furișează în ființă. Se purta foarte politicos și nu uita niciodată să spună „bună dimineța”, sau „mulțumesc”, pentru darurile pe care i le aducea Blake. Dar de cele mai multe ori darurile acestea îl înspăimântau. „Ce să fac cu jucăria asta mamă?” întreba el într-una din

zile, după plecarea lui Blake, uitându-se la un tigru de teracotă care-și lăsase capul pe spate și-și examina propria lui coadă.

— Nici eu nu știu, răspunse Susan, cu toată sinceritatea.

— Mie mi se pare foarte jolie, declară Marcia cu îndrăzneală.

Marcia nu se temea de loc de Blake. Dar de obicei ea nu era niciodată sfioasă și nu se temea de nimic și de nimenea.

— Mie-mi ești simpatic, îi spusese ea de la prima vedere. Îmi ești foarte simpatic.

— Admirabil, răspunse el mulțumit. De altfel tuturor le sunt simpatic, adăugase el cu înțeleș, sau mai bine zis, aproape tuturor, căci uneori Susanei nu-i sunt tocmai simpatic.

— Mie-mi ești, răspunse Marcia cu glasul grav. Chiar dacă mamei nu-i ești, mie-mi plac.

Întinse mâna mică și și-o așeză în mâna lui, ca și când ar fi vrut să se simtă mai în siguranță, și se întoarse provocatoare spre Susan. Era absurd să te gândești... auzi, aroganța unui copil... dragostea unui copil, dar Susan se simți obligată să întindă și ea mâna spre el...

— Dacă nu-ți place tigrul, dă-mi-l mie, declară Marcia. Dă-mi-l mie, Johni.

— Bine, să ți-l dau, se învoi John. Căci mie nu-mi place.

Marcia i-l luă din mână.

— Îl voi boteza Blake, zise fetița și începu să-l mângâie. Micul meu Blake, drăguțul de el.

— Tigrul acesta nu e de loc frumos, zise Susan. Dar sunt foarte mulțumită că lui Blake nu i-ai spus nimica.

— O, cum aș putea să-i spun așa ceva! exclamă John și se uită la ea cu ochii mari și înspăimântați.

— Mie-mi place, stăruie Marcia.

Nu era lucru tocmai ușor să-i spună Janei că are de gând să se căsătorească cu Blake. Într-o seară așteptă, până când se culcară copiii. Pe urmă intră în bucătărie și-i spuse fără niciun înconjur, căci într-alt fel n-ar fi știut cum să înceapă:

— Jane, mă voi căsători în curând.

Jane se opri cu o cratiță în mână și se uită la ea.

— O, doamnă, cum se poate! se miră ea. Dar cred că nu vă veți căsători cu un francez.

— Nu, răspunse Susan, mă voi căsători cu un american din New York.

Jane se uită la ea. Până acuma nu văzuse încă pe Blake.

— Cum adică, în orașul acesta, doamnă se găsește și vreun american? Eu de când sunt aici, n-am văzut încă un suflet de creștin.

— Este și el sculptor, adăugă Susan râzând.

— O fi cel pe care-l știu eu, nu se poate, doamnă? întrebă Jane cu îndoială. Mi-au vorbit copiii despre el, dar nu mi-au spus că este american. În sfârșit, să zicem că va ieși bine. Să nădăjduim... dar eu nu știu ce să zic. Intru cât mă privește pe mine, eu am fost întotdeauna de părere, că nu e bine să întărești dulăul care doarme. Este un adevărat noroc când se întâmplă ca în căsătorie s-o nimerești bine. Bărbați cumsecade nu se prea găsesc mulți. Fie că sunt căsătoriți demult, fie că sunt în pământ.

— Vei avea ocazie să-l vezi, continuă Susan, căci mâine va veni la noi. Vreau ca amândoi copiii să arate cât se poate de bine.

Se întoarce și dote să plece, căci nu se simțea la îndemână, în fața privirilor întunecate ale Janei. Femeia aceasta era ridiculă. Ar fi peste putință, să-și aranjeze viața în conformitate cu vederile Janei care ar fi vrut, ca toate să rămână la tel, și pentru totdeauna.

— De ce te uiți la mine atât de deznădăjduită, Jane? întrebă ea nemulțumită. Ar trebui să fii încântată, că eu voi putea să devin din nou fericită.

Dar Jane nu vru să pară veselă.

— Ne vom muta și noi la New York? întrebă ea.

— Așa cred, răspunse Susan.

— Și acasă căpșunile noastre vor putrezi de pomană în fiecare an, adăugă Jane cu părere de rău.

Dar Susan nu o mai auzi ce spune. Acuma după ce spusese Janei, va trebui să spună și copiilor. Intră în dormitorul unde cele două paturi erau foarte aproape unul de altul.

— N-ați adormit încă, dragii mei? Se așeză pe marginea patului lui John și întinse mâna după Marcia.

— Nu încă, răspunse John.

— Eu dorm, declară Marcia. John se ridică într-un cot.

— Marcia! strigă el cu glasul plin de reproșuri. Nu-i adevărat, nu dormi. Dacă ar dormi, nu te-ar fi auzit că ai intrat, nu-i așa mamă?

— Sunt cu ochii strâns închiși, stăruie Marcia.

— Nu face nimica, declară Susan. O să vă treziți, căci vreau să vă spun o știre neașteptată. Dragii mei, mă voi căsători cu Blake și de aci

Înainte vom trăi cu toții în casa lui.

Constată numaidecât că John n-avea habar ce înseamnă să te căsătorești. Dar Marcia deschise ochii și se uită la ea mulțumită și pe ascuns, dar fără să zică nimica.

— Unde este casa lui? Întrebă John cu sfială.

— La New York.

— Și pe urmă ce? Întrebă Marcia nerăbdătoare.

— De, cred că atât ar fi totul, răspunse Susan și se miră singură, când își dădea seamă că nu mai este nimic altceva. Doar atât că mâine va veni la noi și că ar dori să fiți amândoi foarte drăguți. Probabil înțelegeți că el va deveni tatăl vostru adoptiv.

— Eu nu știam nimic de așa ceva, declară John.

— De celălalt eu nici nu-mi mai aduc aminte, răspunse Marcia.

— Eu totuși îmi mai pot aduce aminte puțin, continuă John. Nu-i așa mamă, că era un bărbat înalt? Și avea obiceiul să se joace cu mine, când se întorcea acasă de la slujba.

— Da, răspunse Susan cu glasul ferm. Imaginea tulbure a lui Mark începu să se desprindă din fundul umbrelor. La glasul fiului său, imaginea aceasta se încheagă și-l văzu acum în fața ei, cum nu-l văzuse niciodată, de luni întregi, în timpul cât fusese ea singură. Nu putea suporta această situație. Marcia se uita la ea cu ochii strălucitori și plini de întrebări.

— La ce te gândești, Marcia? Întrebă ea.

— Spune, de aci înainte Blake te va iubi mai mult decât până acuma? Întrebă fetița. Te va iubi mai mult decât pe mine? Ochii fetiței erau mari și avea gura mică și cu buzele rumene.

— Pe mine mă iubește într-un fel și pe tine într-alt fel, declară Susan.

Întoarse privirea, ca să nu mai vadă obrazul acesta mic și cu trăsăturile desăvârșite și reci.

— Haideți acum, copii... dormiți... dormiți... se grăbi ea să le spună. Noapte bună!

Se simți foarte mândră de ei, când îi văzu că se opresc în fața lui Blake, stând drept și siguri de ei. John îl salută scurt, după obiceiul francez, iar Marcia îi făcu o reverență. Înainte de asta se repezea la Blake, îl lua de gât și sta cu genunchii strânși pe pieptul lui. Dar astăzi se purtară față de el ca și când ar fi fost un om cu totul străin. Îi făcu reverența, fără să zică nimica, pe urmă amândoi întinseră mâinile

curate spre el.

— Bună ziua, îi spuseră amândoi dintr-odată. Ce mai faci?

— Mulțumesc, foarte bine, răspunse Blake grav. V-am adus o pungă de ciocolată, domnișoară, iar dumneavoastră domnule, v-am adus o cutie de creioane foarte frumoase, și le întinse la fiecare câte o cutie.

— Vă mulțumim, vă mulțumim, răspunseră copiii și se uitară la Susan.

— Haideți, dragii mei, le puteți deschide. E foarte amabil din partea lui Blake, zise Susan. Dar John îi suflă cu sfială:

— L-ai întrebat... știi, ce ți-am spus, mamă? Dar ea uitase și acum îl privi întrebătoare.

— Nu-ți aduci aminte... în legătură cu tăticu'? zise Marcia în șoaptă.

— A, da, exclamă Susan. Cum de am putut să uit? Ascultă Blake, cum vrei să-ți zică de aci înainte?

Se uită la el și zâmbi. Era atât de frumos din partea lui, că le adusesese daruri – și se simțea emoționată să-i vadă pe toți împreună, pe toți aceștia care-i erau dragi. Jane apără cu serviciul de ceai. Se simțea că la ea acasă.

— Aceasta este scumpa noastră Jane! zise ea și bătrâna Jane se făcu mică de tot.

— Hello, Jane! exclamă Blake cu indiferență. Jane se plecă în fața lui și ieși repede din odaie. De, continuă el uitându-se la amândoi copiii, cred că nu e necesar să vă spun, că nu doresc câtuși de puțin ca doi copii mari cum sunteți voi, să-mi spună tată, așa dintr-odată. M-aș simți ca și când aș fi știrb de dinții din față și aș începe să chelesc. Cred că m-aș și bălbâi. Va fi mai bine să-mi spuneți Blake, pur și simplu... îmi dai voie Susan, să iau o ceașcă de ceai.

— Eu nu ți-aș fi zis tată, se auzi pe neașteptate glasul Marciei.

— De ce? întrebă Blake. Ce ai astăzi domnișoară? Ești atât de rece față de mine, de parcă ai fi un fulg de zăpadă.

— Dumneata nu ești tatăl meu, declară Marcia.

— Exact! se grăbi Blake să răspundă. John se întoarse spre Susan și întrebă:

— Mamă, nu te superi, dacă eu voi lua ceaiul dincolo, împreună cu Jane? Probabil ea se simte singură, în bucătărie.

Copiii plecară amândoi, căznindu-se să păstreze echilibrul

farfuriilor pe care le duceau în mână. Susan se uită la Blake și începuse să râdă cu mândrie.

— Spune drept, nu sunt drăguți? întrebă ea.

— Sunt niște copii foarte la locul lor. Ascultă Susan, haide să vedem expoziția moderniştilor francezi. Se uită la ceas și adaugă: Este exact timpul.

Susan se ridică de la masă și intră în bucătărie, unde găsi pe John și Marcia, stând la masă împreună cu Jane, dar fără să zică nimica.

— Jane, eu voi pleca puțin de acasă. Bătrâna se uită la ea cu ochii triști, pe deasupra unei cești mari de ceaiu. La revedere, dragii mei, zise ea după câteva clipe de ezitare. Mă voi întoarce curând.

— Noapte bună mamă „răspunse John, dar Marcia nu scoase nicio vorbă. Se uită îngândurată la mama ei, în timp ce mesteca bucăți de cozonac, cu gura mică și închisă.

— Mi se pare că Marcia este nemulțumită de ceva, îi spuse ea lui Blake, după ce ieșiră în aerul rece și liniștit al serii.

— Ciudată fetiță, răspunse Blake. Din anumite puncte de vedere pare mai matură decât tine – născută matură, întocmai cum unele femei sunt născute instruite.

— Ce vrei să spui? întrebă Susan.

— Încearcă și nu-ți mai aduce aminte de ei, răspunse el nerăbdător. Acum ești cu mine, dragă Susan.

Își iubea copiii cu tot extazul. Dar după ce ieșea pe stradă împreună cu Blake, își uita de ei.

Totuși se dovedi foarte bun față de copii, în felul sau brusc și plin de veselie. Începură să se obișnuiască să meargă împreună în fiecare seară la câte un local de distracții sau la atelier, dar duminicile luau întotdeauna copiii și pe Jane cu ei, fie în Bois, fie la teatru, iar după ce se desprimăvără bine, începură să se ducă până la Fontainebleau.

Nu încerca niciodată să-i ascundă, că se simte mult mai mulțumit, când este numai singur cu ea.

— În sfârșit, spunea el, după ce vedea că ușa de la camera copiilor s-a închis, ți-ai făcut datoria. Acum te rog, Susan, să nu te mai gândești la altceva decât la mine.

— Bine, dar eu mă gândesc la tine mereu, răspundea ea cu glasul chinuit de remușcări. Când sunt cu ei, ard de nerăbdare să ajung cât mai repede lângă tine. În timpul lucrului, mă uit mereu la ceas – tocmai eu care înainte de asta nu mă gândeam niciodată cum trece

vremea, ci lucram până când nu se mai vedea ce fac.

Întinse brațele după ea și începu să râdă triumfător.

— Va să zică mă iubești! exclamă el și certitudinea glasului său o făcea să tremure.

— Ce s-a întâmplat cu dumneata, mademoiselle? întrebă maestrul într-o dimineață. Tocmai dumneata care înainte de asta nu-ți mai găseai astâmpăr, ca să poți începe lucrul, acum îți pierzi vremea uitându-te la ce-ai făcut. Cum crezi că vei putea termina lucrarea la timp, ca s-o poți trimite la Salon? Ești atât de aproape de terminarea ei și cu toate acestea nu o termini.

Blake care-l auzise ce spune, se apropie repede de ea, imediat ce maestrul se depărta, iar ceilalți elevi francezi, îi urmăreau pe ascuns și curioși.

— Termină lucrarea! îi porunci el. Trebuie să ne căsătorim și să ne întoarcem acasă.

— Când? întrebă ea mirată.

În fiecare seară îi spunea: să ne căsătorim... să ne căsătorim cât mai repede... dar ultimele cuvinte erau amuțite de sărutările lui.

— Ce te face să iei hotărâți atât de grăbite? îl întrebă ea.

— M-am săturat de toată comedia asta, îi răspunse el nerăbdător. Vreau să te iau acasă.

Nu-i mai răspunse nimica. Se așternu cu temei pe lucru și-și termină lucrarea. În ultimele clipe reuși să prindă inspirația de pe timpul când trăia singură în mijlocul acestui oraș. Uită pe Blake ceasuri de-a rândul și termină ochii, mâinile și părul femeii. Pe urmă cu litere adânci sapă în soclul de marmoră cuvintele: Femeia îngemtnckiată și ceva mai mic, propriul ei nume.

Săptămâna viitoare, în ajunul îmbarcării, ea și Blake se căsătoriră în birourile unui Oficiu de Stare Civilă, fără niciun fel de ceremonie. Pe urmă Susan se întoarse acasă, exact cum s-ar fi întors în orice altă zi.

Când intră, le spuse dintr-o răsuflare:

— Eu și Blake ne-am căsătorit astăzi.

Jane își acoperi gura cu palma mâinii și exclamă:

— O, doamnă, cum se poate să vă căsătoriți în felul acesta și atât de repede!

— Amândoi doream să scăpăm cât mai curând de această formalitate, răspunse Susan.

— Mamă! exclamă John, iar Marcia se uită la ea și continuă să mănânce.

— Nu m-am schimbat de loc, zise ea cu glasul liniștit, și plecându-se, îi sărută pe amândoi. Pe urmă intră în dormitorul ei și scoțându-și pălăria, își netezi părul pe creștetul capului. Era ultima seară pe care o petrecea în odăița aceasta mică. Blake îi spusese: „Haide, să scăpăm cât mai repede de formalitățile acestea. Nu pot suferi nunțile”. De fapt nu fusese niciun fel de nuntă, ci un fel de contract pe care-l semnaseră amândoi. Pe urma Blake ridicase privirea spre ea și adăugase: „Vino să ne petrecem seara de astăzi în apartamentul meu. De ce să nu vii?” Dar ea clătinase din cap: „Nu se poate Blake, nu pot să-i părăsesc... până acuma n-au rămas niciodată singuri în timpul nopții”. Așa că se întorsese acasă.

El nu încercă s-o convingă, deși ea se pregătise pentru așa ceva. Dorința se stinsese numaidecât de pe obrazul lui și își aprinse o țigară.

— Bine, Susan, încuviință el. Faptul acesta nu are nicio importanță, că se va întâmpla astăzi, sau se va întâmpla mai târziu. Pe urmă zâmbi: Să știi că pe vapor am luat cea mai luxoasă cabină, așa ca să mă simt mulțumit.

Se așeză pe scaun și începu să se gândească. Era îndrăgostită de el, cu totul și fără nicio reticență. Acum își dădea seamă că Blake reușise să descopere într-însa femeia care stătuse adormită, așteptându-l pe el. Când era împreună cu el, ea devenea femeia aceasta, sfioasă, care tremura din tot trupul, nerăbdătoare și vie, cum nu fusese niciodată, îi smulsese vălurile unul după altul, până când dăduse de însăși feminitatea aceasta a ei. Pe el nu-l interesa câtuși de puțin că ea era o femeie care posedă capacitatea necesară și vigoarea de a crea. Pe el nu-l interesa câtuși de puțin, că ea era un sculptor, fie mare, fie mic. Începea să râdă, de câte ori se întâmpla ca în clipe de reculegere să-i spună că ea trebuie să lucreze.

— Ce nevoie mai ai să lucrezi, când mă ai pe mine care-ți voi purta de grijă? spunea el. Dar înainte de a putea să-i răspundă ceva, el continua cutremurat de patimă: Susan, știi că în colțul gurii, pe partea stângă, ai o gropiță? Stai... nu te mișca... vreau numaidecât să te sărut.

Ea îl ascultă, nu se mișcă și uită...

Își propusese să procedeze, exact așa cum procedase. Prin urmare ce nevoie mai avea să se gândească la, Femeia îngenunchată, și la soarta ce ar fi așteptat-o, dacă ar fi rămas singură în orașul acesta,

și la discreția bătrânilor academicieni?

— Susan, Susan!

Zilele începeau întotdeauna cu chemarea lui. Dormea cum nu mai dormise de pe vremea când era fetiță mică. Glasul lui o trezea din somn.

— Ești atât de frumoasă, când dormi, încât trebuie să te trezesc, ca să-ți spun!

Se trezi și se uită în largul cabinei de lux care era plină de aerul proaspăt și sărat al mării, de lumina de soare și de vibrația glasului său tineresc. Simțea și ea că este frumoasă, cum sta întinsă, pe jumătate încă adormită, în fața ochilor lui care o examinau cu lăcomie. Era o femeie frumoasă și nimic mai mult, dar atât ajungea.

— Susan, îți mai aduci aminte de ce a fost aseară? În fiecare dimineață când te trezești, ochii tăi au o strălucire, de parcă nu ți-ai mai aduce aminte de nimica.

Dete din cap repede și cu sfială. Își aducea aminte de toate amănuntele. În dragostea lui, departe de preocupările fizice, se simțea întocmai ca un bloc de marmoră, din care el încearcă să o desprindă, sau ca o bucată de lut căreia mâinile lui încercau să-i dea formă. Mâinile lui când se apropiau de ea, îi dădeau înfățișare definitivă, așa cum ea nu se văzuse încă până acum.

— Susan, dă-mi voie să pipăi linia aceasta a umărului tău, linia coloanei vertebrale, curba adorabilă a pulpelor tale, genunchiul și picioarele frumoase... Ai un corp robust. Eu nu pot suferi femeile fragile.

— Pentru meseria mea, trebuie să fiu femeie robustă, îi spuse ea într-un rând.

— Nu, draga mea, tu ești femeie robustă, pentru că e frumos să ai un corp robust se grăbi el să-i răspundă.

În adorația aceasta a lui față de ea, Blake reușise să facă dintr-ansa ceea ce nu fusese încă niciodată: o femeie trează și conștientă de toate posibilitățile ei. Relațiunile dintre ei nu aveau nicio asemănare cu căsătoria și nu-i trezeau niciun fel de amintiri. Păreau mai mult raporturile față de o amantă adorabilă și adorată. Dragostea aceasta dintre ei, nu trecea dincolo de preocuparea imediată a prezenței lor reciproce. Nu se gândeau câtuși de puțin să-și întemeieze un cămin și nici să ducă o viață obișnuită împreună. Între ei nu-și putea face loc altă preocupare, decât gândul că sunt legați unul de altul

Într-o intimitate desăvârșită și de fiecare ceas... O ridică din pat și o înfășură într-un halat de dantelă. Dulapurile din cabina lor erau pline de astfel de lucruri pe care i le alesese el.

— Du-te acum și spală-te pe obraz și aranjază-ți părul, zise el.

Când apăru din camera de toaletă, masa o aștepta gata întinsă în micul lor salon. Mâncară împreună, preocupați de dragostea lor și râzând tot timpul. Blake o făcea să-și uite de toată lumea. Într-un rând îi spuse:

— Cred că ar trebui să mă duc și să văd ce fac copiii.

— Dimpotrivă, nu trebuie să te duci de loc, declară el. Singurul lucru pe care trebuie să-l faci, este să mă iubești pe mine. Altă datorie pentru tine nu există... și nici altă plăcere.

Se repezi la ea și o luă în brațe, așa că se supuse din nou plăcerii acestei clipe. Fiecare clipă reprezenta o viață, o viață nouă și strălucitoare. Râdea mereu și fără să se mai oprească. Zi de zi apele Oceanului i se păreau un așternut albastru de unde care tremurau împrejurul lor, poleite de razele lunii pline. Copiii erau fericiți și se simțeau bine. Aproape nu-i vedea și nu se mai gândea la ei de loc.

Fiecare amănunt din viața ei de acum i se părea tot atât de desăvârșit, ca și o piesă montată de un regizor genial. Blake era un pasionat al desăvârșirii acestor amănunte, dar la farmecul de acum se mai adăugau nopțile calme cu lună plină, marea adormită, apusurile de soare cu magia lor nebănuită de colori, pe care el nu le-ar fi putut prevedea dinainte.

— Totuși, îi spunea ea într-o noapte, sprijinindu-se de el în timp ce stăteau pe dune, îmi face aceeași impresie ca și când toate acestea ar fi fost anume comandate de tine: soarele și luna și apele acestea de purpura ale mării.

— Așa și este, răspunse el cu glasul grav.

— M-am adresat lui Dumnezeu și i-am spus: „Dă drumul mașinărilor Tale, căci iubita mea va trece bătrânul Tău Ocean”. Și Dumnezeu nici n-a crâcnit, ci a făcut așa cum i-am spus.

Începură să râdă amândoi și Blake întinse brațele după ea și o sărută.

— Blake, murmură ea cu glasul înecat, ascultă Blake, aproape îmi vine să cred că e adevărat ce mi-ai spus acum în legătură cu Dumnezeu.

Strânși unul lângă altul, ea și Blake, îmbrățișați sub lumina de lună și împrejurul lor cu apele adormite ale mării „gustau adânc plăcerea clipelor lor de intimitate.

„— Nu se poate ca ceva din viață să ți se pară atât de desăvârșit, după ce debarci, ca în timpul zilelor petrecute pe bord –, gândi ea, urmărind turnurile clădirilor gigantice de pe țărm, cum se profilează tulburi pe cer. Simți cum inima i se răcește în piept și-și domolește salturile zburdalnice de dans. Circulația sângelui păru că s-a mai domolit și ea. Până acuma părea că nici n-au trăit în mijlocul lumii acesteia reale. De aci înainte va trebui să se gândească în mod serios la o casă, la slugi și la felul de existență din marile orașe, unde ea nu trăise încă niciodată. Viața pe care o va duce Blake, i se va părea stranie. Îl cunoștea atât de bine și atât de aproape, dar cunoștea atât de puține amănunte în legătură cu el. Când erau împreună, cunoștințele acestea referitoare la el i se păreau atât de complete, încât depășeau orice posibilitate omenească ce și-ar fi putut-o imagina. Dar numaidecât, după ce trecea pragul camerei lor devenea cu totul alt om, binevoitor, puțin enervat, gata să critice și s-o critice chiar pe ea.

— Susan, zise el și se opri în ușa cabinei, când erau gata să debarce, pălăria aceasta nu se potrivește cu costumul tău cafeniu.

— Serios, Blake? Îi era silă de ea însăși, văzând că este atât de umilă de față cu el, când ar fi trebuit să-i răspundă trufașă, „Eu nu sunt de aceeași părere, dragă Blake”. Dar acuma nu era în stare să-i dea astfel de răspunsuri. Probabil după ce va mai trece o bucată de vreme, îi va putea spune limpede, când nu va fi de aceeași părere cu el.

— După ce vom ajunge acasă, adăugă el, va trebui să-ți cumperi altă pălărie; una mai mare în grădini. Ar trebui să te ferești să porți pălării mici. Pe urma îi spuse cu glasul în șoaptă și în felul acela care o emoționa atât de mult, făcând-o să uite imediat tot ce nu i-a plăcut din vorbele lui: Ești o femeie fermecătoare, și va trebui ca toate lucrurile pe care le porți, să contribuie la accentuarea frumuseții tale.

Până acuma ea nu se gândise niciodată la obrazul ei, la corpul, ochii, mâinile și îmbrăcămintea pe care trebuie s-o poarte, pentru a exterioriza calitățile ei fizice. El o crease, făcuse din ea femeia care era acuma și o determinase să devină conștientă de ea însăși. Probabil acesta era motivul pentru care se umilea în fața lui și-i asculta sfaturile. „Nu cumva am devenit o femeie vanitoasă?” se întreba ea mirată. Blake reușise să facă dintr-ansa un fel de femeie, cum ea nu fusese încă

niciodată. Ce situație stranie, să devii vanitoasă!

Dar Blake parcă începuse să spună ceva. Vaporul se oprise la dană.

— Tata, ți-am adus pe adorabila mea Susan, zise el. Susan, trebuie să știi că tatăl meu nu părăsește niciodată casa lui de la țară, și dacă a venit acum în calea noastră, să știi că a făcut-o de dragul tău.

Un bărbat bătrân și înalt, cu obrazul delicat, slab, și subțire, îmbrăcat într-un costum cenușiu, întinse amândouă mâini spre ea. Îi simți palmele uscate ale manilor și buzele uscate pe obrazul ei, iar privirile luminoase ale ochilor lui albaștri și palizi se îndreptară spre ea. Pe urmă îi auzi glasul subțire.

— E multă vreme de când mă gândesc mereu, draga mea, că fiul acesta al meu, ar trebui să se căsătorească. Eu am avut parte de o căsătorie foarte fericită. Dar văd c-a făcut bine că nu s-a grăbit și sunt mulțumit de alegerea lui.

Se uită la el și zâmbi. Moșneagul acesta înalt care tremura ușor în fața ei, i se păru simpatic.

— Aceștia sunt copiii mei, adăugă ea și-și așează mâinile pe umerii celor doi copii.

— Da, da, murmură moșneagul și privirile îi fluturară pe deasupra copiilor. Vor trebui să vină la Fane Hill, ca să-și petreacă ziua de astăzi. Dar nu strânse mâinile copiilor care se ridicară sfioase spre el.

În spatele copiilor se oprise Jane, îmbrăcată în rochia ei cuviincioasă, de culoare neagră. Era foarte palidă și prin mintea Susanei trecu un gând fugar: „Ar trebui să-mi fie rușine. Nici nu m-am gândit la ea, că suferă din cauza răului de mare”. Dar înainte de a putea spune ceva, Blake îi urcă într-o mașină uriașă și plecară în lungul străzilor orașului care strălucea bătut de lumina înserării, și ajunseră în fața unui careu de case, de pe marginea fluviului. Mașina se opri, iar în cadrul ușii de la intrare apărură un fecior în livrea.

— Vrei să intri, tată? întrebă Blake.

— Nu, răspunse bătrânul domn Kinnaird, nu intru. Mă întorc la Fane Hill. Trebuie să fiți oboșiți de drum. Piersecile sunt splendide. Măine dimineață voi trimite pe Linlay cu un coșuleț. Unul dintre foxterrierii noștri e bolnav. Trebuie să mă întorc numaidecât acasă.

Coborâră din mașina care se puse numaidecât în mișcare, fără să facă cel mai mic zgomot. Copiii se uitau speriați. Cu totul pe

neasteptate se simți și ea speriată, în mijlocul acestei străzi, din orașul pe care nu-l cunoștea. Situația aceasta părea că se prelungește. Se simțea ca și când i-ar veni amețea și nu știa ce se va întâmpla de aci înainte. Pe urmă simți că cineva o smulge de pe picioare și după ce o ia în brațe, o trece pragul.

— Acum, deagă Susan, ești în casa mea, zise Blake.

Se opri și-și plimbă privirea, în largul unui vestibul uriaș, aproape deșert, dar foarte frumos. Pe peretele din fund văzu unul dintre tablourile lui Blake, o femeie indiană, stând în picioare, singură, în mijlocul unui petec de deșert patruunghiular, în lumina albă și puternică a soarelui. Lumina aceasta de soare părea că izvorăște chiar din interiorul pânzei. De afară auzi glasul Marciei care striga:

— Blake, ridică-mă și pe mine în brațe, și trece-mă pragul!

Dar Blake clătină din cap și începu să râdă, își petrecuse brațul împrejurul umerilor Susanei și se grăbi să-i arate celelalte camere. Întoarse capul și văzu copiii care păreau ca s-au oprit sfioși în mijlocul vestibulului.

— Haideți, dragii mei! îi îndemnă Susan. Dar glasul lui Blake se auzi alături de ea:

— Susan! Acesta este apartamentul tău. Începură să urce scara la etaj., Pe urma ei auzi copiii care veneau foarte serioși, umblând pe vârful, picioarelor, în susul treptelor de marmoră albă. Blake se întoarse spre John:

— Apartamentul tău, al Marciei și Janei este la etajul de sus. — În icazul acesta, veniți cu mine, se auzi glasul Janei care-i luă de mână.

Blake deschise o ușă largă și Susan văzu apartamentul pe care i-l pregătise el. Avea camere enorme, adorabil de pustii și grațioase în imensitatea lor deșartă, cu mobilele de culoare palidă și în linii drepte, în colțuri cu ferești care lăsau să intre o lumină temperată.

— Pentru Susana mea nu poate să fie nimic de proporții reduse și nici meschin, declară Blake. Totul a fost desenat și proiectat de mine.

— Când ai proiectat toate acestea? întrebă ea cu privirile pierdute în imensitatea acestui apartament.

— O, aproape imediat... cred că am început chiar de a doua zi după întâlnirea noastră, răspunse Blake zâmbind și se uită la ea cu atenție.

Nu-i trecea prin minte nimic ce i-ar fi putut spune, ci rămase nemișcată și se uită împrejurul ei.

— Îți place? întrebă Blake.

— Da, răspunse ea în șoptă. Pentru mine... e ceva straniu... dar cu toate acestea mi se pare măreț. Făcu o scurtă pauză, pe urmă adăuga cu glasul liniștit: Îți mulțumesc, Blake pentru că mă iubești.

IV

Totul în casă este acum în ordine, gândi ea, plimbându-și privirile în lungul salonului îngust. Trăise în casa aceasta a lui Blake săptămâni de-a rândul și tocmai de ajuns, pentru a-și putea da seamă, de clipa când totul va fi gata pentru ziua aceasta. La capătul acestui salon, era o grădiniță patrunghiulară și dincolo de ea, era East River. Linlay, grădinarul scoțian, venea de la țară odată sau de două ori pe săptămână și examina vegetația dimprejurul ochiului de dulbină din mijlocul grădiniței. În timpul acestor vizite șoferul trebuia să ude florile. Linlay venise tocmai adineaori cu ponos:

— Bantie nu udă florile nici pe jumătate cât ar trebui. Cu voia dumneavoastră doamnă, voi spune stăpânului.

— O, nu, Linlay, se grăbi ea să-i răspundă, te rog nu spune soțului meu nimica. Voi vorbi eu cu Bamttie.

Data viitoare – chiar în după amiaza aceasta, când se va duce la Metropolitan, își va aduce aminte și se va pleca spre scaunul șoferului, ca să vorbească tânărului Bantie... Se ducea singură și aproape în fiecare zi la Metropolitan. Sălile erau răcoroase și pustii, așa că putea sta cât o trăgea inima și se putea gândi îndelung la ceea ce vedea.

În timpul verii casa lor era foarte liniștită. Copiii plecaseră la țară. În prima săptămână Blake o întrebase alarmat: „Copiii nu pleacă la țară, în timpul verii?” Evident, nu puteau să-i țină în oraș. Blake fusese foarte generos, când le aranjase un apartament în partea dinspre apus a casei, dar timpul devenise călduros. Pe urmă într-o dimineață găsisese pe Blake în mijlocul salonului, cu capul sprijinit în palme, din pricina zgomotului pe care-l făcea John în timp ce cobora treptele de marmoră ale scării, săltând într-un picior.

— John! strigă ea cu glasul sever și ieși în vestibul, tocmai când băiatul sări pe ultima treaptă a scării. Dar din pricină că băiatul ridică spre ea ochii întrebători, cu atâta inocență, nu-i veni să-l certe, ci se mulțumi să-l întrebe:

— N-ai vrea să pleci la țară?

— Jane mi-a spus că ar vrea să plece cu mine și și cu Marcia la noi acasă, răspunse el și în glas i se simți tremurând ispita.

— Casa noastră este aceasta de aci, răspunse ea.

— Da, știu că aceasta este casa noastră, răspunse el blând. Dar eu vreau să-ți spun... știi tu ce... să-ți spun despre casa noastră adevărată.

— Nu, dragul meu, răspunse ea repede. Aș prefera ca voi să plecați amândoi la țară și să învățați să înotați și tot felul de lucruri.

Lucrase vreme de o săptămână împreună cu Jane, ca să-i pregătească de drum. Blake se dovedi plin de atenție. Cumpără lui John o undiță scumpă și-i dete toate explicațiile privitoare la nadă. I se părea că aproape nu există nimica „ce Blake n-ar fi știut. Dar din prima săptămână John îi trimisese o scrisoare cu câteva rânduri confidențiale în care-i spunea: „N-ai vrea să-mi trimiți o undiță obișnuită, dar lui Blake să nu-i spui nimica, deoarece băieții. de pe aici spun că undițele obișnuite, pe care le întrebuințează ei, sunt mult mai bune, și afară; de asta în timpul pescuitului întrebuințează râmele ca nadă, nu muștele”. Prin urmare fără să spună lui Blake, căci pentru nimic în lume nu i-ar fi spus, se duse la un magazin cu articole de sport și-i cumpără o undiță obișnuită. Marcia era prea tânără, ca să-i poată scrie. Tot la două săptămâni primea deci o scrisoare cu un raport oficial, în care i se comunicau toate amănuntele în legătură cu Marcia, că se simte bine, că va deveni o foarte bună înotătoare și o bună călăreață, dar că nu prea avea poftă de mâncare și că începe să devină autoritară. Susan întreba: „Marcia nu simte dorul de casă?” și răspunsul venea: „Nu se gândește la casă; din când în când aduce vorba despre noul ei tată, dar încolo nu s-ar putea spune că simte lipsa cuiva”.

După plecarea copiilor, Jane veni la ea și-i spuse fără înconjur:

— Cu slugile acestea pe care le aveți în casă, doamnă, cred că nu veți mai avea nevoie de mine, până când se vor întoarce copiii. Prin urmare voi pleca acasă, ca să fac o curățenie generală și să prepar dulceața din căpșunile ce le avem în grădină.

Astfel rămăsese numai singură cu Blake, în toată casa.

— Nu vrei să pleci undeva, Susan? o întreabă Blake.

— Tu vrei să pleci?

— Nu, declară el. Prefer să stau aici. Ador aceasta casă – și ador orașul. Afară de asta am câteva subiecte pe care aș vrea să le fac în teracotă. În timpul verii New York-ul este un oraș ideal. Toată lumea e plecată.

Totuși orașul era plin. De la fereastra care da spre fluviu,

urmărea de multe ori furnicarul de oameni. Nu lucra nimica ci trândăvea tot timpul. Se dedicase cu totul dragostei ei pentru Blake.

La raspasuri intermitente și neregulate, când se apuca de lucru, Blake părea neostenit. Etajul cel mai de sus al casei îl aranjase ca atelier și în prima zi, când urcase scara în fața ei, se întorsese spre ea, ca să-i spună:

— Atelierul acesta, Susan, îl vei întrebuința și tu... bineînțeles, dacă vrei să continui să lucrezi.

— Sigur că voi continua să lucrez, îi răspunsese ea mirată. Dar cu toate acestea nu lucrase nimica...

În ziua aceea el părea că nici n-a auzit răspunsul ei. Voia să-i arate totul. Era mândru de casa pe care o avea, dar și mai mândru era de atelierul acesta pe care și-l proiectase singur. În atelierul acesta erau ferești uriașe cu perdele care se manevrau cu sforile de mătase, trecute prin scripeti, rafturile nesfârșite în care-și păstra materialul de care avea nevoie, pupitrele pentru desenat și sculele – ceva ce nu visase niciodată; pe vremea, când lucra în șura ei deșartă sau în atelierul maestrului de la Paris, unde toate erau val vârtel. Intra de multe ori în atelier, ca să-l urmărească în timpul lucrului, dar ea însăși nu lucra niciodată nimica. Înconjurată de tot ce și-ar fi putut dori în viață, nu era în stare să se mai gândească la nimic ce ar fi vrut să facă.

De fapt, ce motiv ar fi avut să se grăbească? Era o plăcere nemăsurată să-și trăiască viața în casa lui Blake și să se știe că este soția lui. Atât era aproape de ajuns. După ce se căsătorise cu Mark, începuse să se gândească mereu la lucruri dincolo de lumea preocupărilor lor, pe care ar fi dorit să le facă. Dar astăzi, chiar dacă s-ar fi întâmplat ca Blake să fie om sărac și ea obligată să facă bucătărie și să frece scândurile, n-ar mai fi dorit să facă nimic altceva, decât să rămână mereu iubita lui Blake. Ar fi fost însă incapabilă să-și imagineze că Blake ar putea fi om sărac.

— Nici astăzi nu simt încă cu adevărat că eu sunt soția ta, îi repetase ea de mai multe ori la rând.

— Este un amănunt cu totul lipsit de importanță, răspundea Blake cu glasul tresărind de veselie. Este un simplu accident pe care-l accepți, pentru a împăca anumite exigențe învechite. Singura realitate este, că tu ești femeia pe care o ador.

Își așternu pernele pe canapeaua largă din atelier și ea rămase întinsă „și urmărindu-l cum lucrează. Lucra cu o repeziciune

neobișnuită, fluierând în conținut fragmente de melodii, oprindu-se ca să-și toarne un pahar de băutură, sau întinzându-se pe canapea alături de ea, în clipe de pasiune subită care-l cuprindeau tot atât de neașteptat, pe cât de neașteptat treceau, așa că ea rămânea de multe ori zăpăcită de tranzițiile acestea neașteptate. Pasiunea lui se repezea furioasă și trecea departe înaintea pornirilor ei.

Urmărindu-l de aproape și cu atenție, se întreba cum de poate fi mulțumită. Nu mai simțea nicio dorință de a crea, sau chiar dacă în sufletul ei ar mai fi stăruit această dorință, ea era satisfăcută de lucrările lui pe

Aici lipsesc paginile

383 – 384

Aici e continuarea de la pag. 385

— Cultul nelimitat pentru frumos, răspunse Blake. Frumusețea pură este austeră și violentă.

În firea acestui om nu era nicio urmă de blândețe. Până și în clipele de pasiune deslanțuită, rămânea insensibil. Chiar gesturile lui de duioșie aveau o nuanță de austeritate... Ce fel de viață dusese oare până acuma? Nu încercă să afle nimica în legătură cu trecutul lui. El nu o întrebase niciodată despre felul de viață pe care l-a dus ea, înainte de apariția lui, și nici ea nu-i spusese niciodată nimica. Trăiau ca și când prezentul ar fi reprezentat totul pentru ei. și probabil acesta era adevărul.

Se întoarse în camera ei și după ce închise ușa, scrise părinților ei o lungă scrisoare. „Dragii mei, spunea ea la sfârșitul scrisorii, mă simt pe deplin fericită și în curând voi veni să vă fac o lungă vizită”. Pe urmă adăugă: „Evident, Blake este grozav de nerăbdător se va cunoaște –, iar la post script mai așternu o frază copilărească: „Să nu uitați că eu vă iubesc, Sue”. Aceasta era un fel de scrisoare pe care pentru nimic în lume nu ar fi arătat-o și lui Blake.

De la prima vedere Blake primi pe Mary cu toată simpatia.

Susan trimisese surorii sale o scrisoare, imediat ce sosise la New York, dar nu primise niciun răspuns. Pe urmă după ce trecură câteva săptămâni, se pomeni cu Mary ca vine cu totul pe neașteptate, ca orice vizitator. Își trimise cartea de vizită și se așeză pe un scaun în salonul uriaș. Când cobora Blake, dete de ea și se duse numaidecât după Susan care cetea în camera ei.

— La parter așteaptă o fată cu numele Mary și spune că este

sora ta, zise el. Arată foarte bine... dar nu-ți seamănă de loc.

Susan cobora și găsi pe Mary, îmbrăcată de sus până jos numai în alb și negru, cu mâinile palide încrucișate pe genunchi.

— Bună ziua Susan, zise fata. Mi se pare atât de caraghios, când mă gândesc că tu te-ai căsătorit cu Blake Kinnaird!

— Tu cunoști pe Blake? întrebă Susan și o sărută pe obrazul rece pe care Mary îl întoarse spre ea. Mary nu săruta niciodată pe nimenea. Se mulțumea să întoarcă un obraz, ca să fie sărutată, și privirile îi rătăceau numaidecât în altă parte.

— Nu-l cunosc, dar îl cunoaște Michael, răspunse Mary.

— Unde este Michael? întrebă Susan.

— Abia acum ne-am întors din Norvegia, răspunse ea cu indiferență. A pictat stânci și ape și lucruri de felul acesta. Admiră foarte mult pe Blake, dar a început să râdă, când a aflat că s-a căsătorit cu tine. Cred că această căsătorie a contribuit foarte mult la viața pe care ai dus-o tu până acum. Michael spunea că nu și-ar fi închipuit despre Blake, că este capabil să se căsătorească cu cineva. În sfârșit, cel puțin în felul acesta vei putea să trăiești independentă... căci el nu va dori să aibă copii și nimic din viața burgheză.

Blake tocmai intrase, și aprinzându-și o țigară, se uită la Mary dintr-o parte, cu ochii lui prelungi și cenușii:

— Ce vorbiți despre mine? întrebă el.

— Spuneam că fiind căsătorită cu dumneata, Susan își va putea păstra independența, răspunse Mary cu aceeași ușurință, ca și când pe Blake l-ar fi cunoscut de când e lumea. Din sfiala ei de altă dată nu mai rămăsese nicio urmă. Probabil când se găsea în fața femeilor, era mult mai tăcută, dar în niciun caz de față cu bărbații.

— Niciunul dintre dumneavoastră nu cunoașteți pe Susan, declară Blake. Ea nu este câtuși de puțin o fire independentă. Nu-i așa Susan?

— Nu mai faci teorii, Susan? întrebă Mary și începu să zâmbească.

— Nu mai face de loc, răspunse Blake în locul ei și cu toată îndrăzneala. Este tipul cel mai feminin din specia ei.

— Am bănuțit întotdeauna, că așa se va întâmpla, declară Mary și-și țuguie gura mică. Dar te rog să nu te încrezi în ea! S-ar putea să te inducă în eroare și să-ți facă un copil. Ea și-a dorit întotdeauna copii.

— Dacă se va întâmpla așa ceva, atunci voi avea un motiv de

divorț, declară Blake. Eu m-am căsătorit cu o femeie pe care **p** cheamă Susan Gaylord și nicidecum cu Susan Gaylord și asociații ei.

Ripostele se încrucișau vesele, violente și absurde, în timp ce râdeau cu toții. Mary era un gen de fată pe care Blake reuși s-o înțeleagă numaidecât, iar Mary cu toate că nu-l văzuse niciodată până acuma, vorbea cu el pe un ton plin de intimitate. Susan se așezase într-un fotoliu și se uita la ei zâmbind, dar se simțea înfiorată de o ușoară spaimă, căci îi făcea impresia că vor să-și bată joc de ea. Se simțea stângace, cu gândurile încete și încurcate. După ce Mary plecă, se întoarse spre Blake și-l întrebă cu sfială:

— Spune-mi Blake, de ce te-ai căsătorit cu mine?

— Habar n-am care a fost motivul, răspunse el și clipi cu înțeles din ochi.

— Ești de părere că Mary este o fată frumoasă? întrebă ea. În salon își făcuseră loc umbrele serii, așa că nu putea vedea limpede obrazul soțului ei.

Întinse mâna după o țigară și în clipa următoare, la flacăra chibritului care tremură prin întuneric, îi văzu obrazul frumos, cu trăsăturile încremenite într-o atitudine de neașteptată prudență.

— O fi frumoasă cu adevărat? zise el cu glasul domolit. Eu nu știu ce să zic. Cred că aș putea s-o desenez cu multă ușurință. Fata aceasta are linie. Dar nu seamănă de loc cu tine.

Ar fi avut poftă să strige: „Ascultă Blake, n-ai idee ce fetiță urâtă a fost, pe vremea când era mică”, și pe urmă să adauge: „Pe vremea aceea era oribilă”. Dar când își dete seamă ce ar fi în stare să spună despre propria ei soră, se îngrozi. Faptul că iubea pe Blake, o făcuse să se schimbe, de nu se mai recunoștea. Până acuma nu se gândise la Mary niciodată în felul acesta. Se simți cutremurată de spaimă, văzând ce a devenit în realitate. Nu zise nimica și începu să se gândească repede: „Acum aș putea să dau lui Mary ceva frumos... ceva ce ar putea să fie și frumos și de valoare. Blake este atât de generos față de mine, când este vorba de bani”.

— Haide să aprindem lumina, zise Blake și se ridică în picioare. Nu sunt obișnuit să stau în casă, cu luminile stinse.

Salonul fu înecat numaidecât de lumină. Blake se pleca peste spătarul fotoliului ei.

— La ce te gândești? întrebă el.

— Mă gândeam că mi-ar face plăcere să dăruiesc lui Mary ceva

frumos.

Se uită la ea și începu să râdă, dar ochii lui cenușii luciră, reci ca niște sloiuri de gheață.

— Mi se pare că ți-ai făcut gânduri urâte despre ea, și acum te chinuiesc remușcările, răspunse el.

— De unde știi ce m-am gândit, întrebă Susan și făcu ochii mari.

— Susan, ești o femeie atât de puțin complicată! Ești o femeie atât de simplă! răspunse Blake și începu să râdă din nou.

— Sunt femeie simplă? întrebă ea cu sfială. Probabil prea simplă pentru tine, Blake? Ar fi preferat să nu mai râdă. De ce râdea atât de des, când se uita la ea?

— Oamenii cumsecade sunt întotdeauna simpli, declară Blake, care sta și acuma plecat peste spătarul fotoliului și se uita în ochii ei.

— Mary... începu Susan.

— Mary, continuă el, luându-i vorba din gură, este ca oricare altă femeie. Dar tu nu ești câtuși de puțin ca ele. Și cu asta totul s-a terminat.

— Marmora... repetă bătrânul domn Kinnaird.

Venise împreună cu Blake, ca să petreacă o săptămână la Fane Hill, în timpul valului de căldură neașteptată ce se abătuse asupra orașului în luna August. Într-una din zile Blake se simți dezgustat și abandonă lutul.

— Totul mi se încheiește în mână, protestă el. Fă-ți pregătirile de plecare, Susan. La Fane Hill ne vom simți mai bine decât aici. Casa este destul de mare și bătrânul nu ne va deranja prea mult.

— Mi-ar face plăcere să-l cunosc mai de aproape, răspunse Susan și se ridica numaidecât în picioare. Gândul că va putea vedea din nou copacii înfrunziți, o făcea să se simtă tremurând de nerăbdare.

— O, draga mea, nu vei reuși niciodată să-l cunoști mai de aproape, deoarece nu se poate să te apropii de sufletul acestui om.

Începuse să se spele pe mână cu toată minuțiozitatea și-și turnă o picătură de parfum în palme, deoarece lutul îi lăsa un miros pe care nu-l putea suferi.

Peste un ceas erau plecați de acasă, și Susan se așezase acuma sub ramurile unui ulm uriaș, în mână cu un pahar de limonată cu gheață, și asculta la ce-i spunea bătrânul Kinnaird. Blake se întinsese în iarbă și sta cu ochii închiși, cu brațele și picioarele întinse, într-o grațioasă atitudine de epuizare.

— Marmora, spunea bătrânul domn Kinnaird, amestecând lichidul din pahar cu o linguriță lungă de argint, este un material pe care trebuie să-l studiezi o viață întreagă și tot nu reușești să-l cunoști pe deplin. Cred că astăzi eu sunt un cunoscător în acest domeniu, cum nu se poate să existe un altul mai bun decât mine. Eu nu sunt un om care se mulțumește să facă numai negoț cu marmora... Cele mai frumoase și mai bune blocuri le rețin, pentru ca să le studiez și să le înțeleg, și pe urmă să le încredințez celor care sunt cunoscători.

Omul acesta parcă ar fi cioplit din propriile lui blocuri de marmoră, gândi Susan. Se așezase sub ramurile copacilor din grădină, un bărbat foarte zvelt și cu trupul drept, iar umbrele ramurilor legănate de vântul ușor, tremurau pe hainele lui de flanelă albă. Pe unul dintre pantofii lui înguști și fini se așezase un fox-terrier cu părul mătăsos și negru, și dormea agitat, cu o ureche ridicată în sus.

— Fiindcă a venit vorba de asta, continuă bătrânul cu glasul subțire și argintiu, dacă vrei, draga mea, să lucrezi ceva în marmoră, voi fi foarte fericit... am câteva blocuri de marmoră din Italia pe care le păstrez de ani de zile, căci mă gândesc că într-o bună zi Blake ar putea să prefere marmora. Dar văd că nici nu se gândește.

— Pentru genul meu, marmora nu poate să-mi fie de folos, murmură Blake, fără să deschidă ochii.

Undeva în adâncul ființei ei Susan simți că se trezește o ușoară pornire de interes.

— Mi-ar face plăcere să le pot vedea, răspunse ea, ca pe urmă să adauge: Vreau să zic, ocazional, bineînțeles.

Blake începu să caște ușor și fără să pară cătuși de puțin lipsit de amabilitate, murmură cu glasul stins:

— Nu-mi place să stau la țară. Mă face să devin ursuz. Mi s-a făcut somn.

Își trecu un braț peste ochi și adormi numaidecât.

— De ce să nu le vezi chiar acuma? întrebă domnul Kinnaird.

Îl văzu că trepidează de un entuziasm pe care nu-l constatare până acuma la el, așa că se ridică numaidecât în picioare. Lăsară pe Blake să doarmă și plecară împreună, în lungul unei alei umbrite.

— Cele mai frumoase blocuri pe care le am, sunt păstrate aici, îi explică bătrânul. Controlez fiecare expediție și rețin ceea ce nu vreau să vând. Piese pe care ți le arăt acuma...

Scoase din buzunar o cheie și deschise ușa unui șopron uriaș de

lemn nestrujit, de la capătul aleii. Înăuntru erau blocuri de marmoră, de toate dimensiunile.

— ...așteaptă toate să le vină cunoscătorul, sfârși el cu glasul blând. Nu vrei, draga mea, să-ți alegi o bucată? Într-un rând le-am arătat lui David Barnes și a luat trei... un bloc mai mare pentru unul dintre Titanii săi și două mai mici. Statuia lui Edison o va face din marmora luată de la mine.

Începu să se plimbe nerăbdătoare printre bucățile de marmoră, și din nou simți că ceva a început să-i tremure în adâncul ființei.

— Nu trebuie să te decizi de la prima vedere, o sfătui, bătrânul. Când vei crede că a sosit momentul oportun și vei simți că nu mai e nevoie să aștepți, blocurile acestea te așteaptă. Marmora nu poate fi aleasă la repezeala: trebuie să procedezi încet.

— Știu, răspunse Susan. Ar fi vrut să-i spună ceva mai mult, dar nu era în stare. Se simți mulțumită, când îl văzu că închide ușa de la intrare, dar în adâncul ființei îi tremura un fel de neliniște, întocmai ca profeția unei dureri apropiate.

— Să știi că Blake se înșală în privința marmorei, continuă domnul Kinnaird. Aceasta este singurul material – nu lutul – demn de un sculptor adevărat. Artist mare nu poate fi decât cel care este în stare să întrebuițeze piatra. Pe Blake îl înspăimântă. (Se uită la el și văzu că trăsăturile obrazului îi erau calme și reci, când începu să vorbească despre fiul său). Ceea ce face el, nu ar putea rezista în marmoră. Înainte de toate trebuie să dispui de un fond sufletesc foarte solid, căci altfel marmora refuză să ți se supună. Da, draga mea, marmora este numai pentru liniile simple, adică pentru ceea ce poate dura o eternitate.

Ascultă vorbele lui și se miră, văzându-l că el și-a dat seamă de acest amănunt. Dar nu zise nimica. Adânc în ființa ei, ceva începuse să se trezească și prindea formă, întocmai ca atunci când se simțea însărcinată.

Într-una din primele zile răcoroase de la începutul toamnei plecă singură la institutul Halfred Memorial, pentru a vedea grupul făcut de ea. În câteva rânduri se gândise să-i spună și lui Blake, dar pe urmă renunțase. Se temea să i-l arate. Trecuse atâta vreme de când făcuse grupul acesta, încât nu-și mai putea aduce aminte, dacă este sau nu este bine făcut. Ar fi vrut ca la început să-l vadă ea singură.

Într-o clipă amiază de la sfârșitul lui Septembrie se opri în fața

Institutului și văzu o mulțime de lume care intra și ieșea, așa că trecu în hallul de la intrare și se opri un fața grupului ei ca să-l examineze îndelung și în toată liniștea... Siluetele făcute de ea, erau acum aci, turnate în bronzul care va putea rezista vremii. Pictura poate fi distrusă de aripa timpului, cărțile mucegăesc și se macină, muzica amuțește și se stinge, dar ceea ce făcuse ea, fie că era bine, fie că era prost făcut, trebuia să dureze. Se uită la ele, cu priviri solemne, deoarece grupul din fața ei era mai etern decât putea fi ea însăși.

Dar pe măsură ce întârzia în fața lor, i se păreau tot mai stângace și mai enorme. Erau oare în realitate așa cum i se păreau ei acum, sau se obișnuise cu statuetele atenuate și răsucite pe care le făcea Blake? Grupul acesta îl făcuse cu mult înainte de a cunoaște pe Blakei. Erau de statură uriașă; bărbatul era lat în umeri și femeia cu pieptul plin. Parcă auzea pe Blake spunând în glumă: „Susana mea este iremediabil realistă!” Dar în cazul acesta, de ce i se păreau atât de vii? Bronzul de culoare întunecată lucea de viața ce palpita într-anșii și păreau că se mișcă și că respiră sub lumina ce bătea din tavan asupra lor. Văzu că intră două fete care se opriră alături de ea și începură să mestece gumă.

— Femeia pare grozav de tristă, nu-i așa? auzi ea pe una dintre fete spunând tovarășei sale.

— Uhî, răspunse cealaltă. Când te uiți la ea, îți vine să urli.

Dacă ar fi fost și Blake de fața, ar fi început să râdă, auzindu-le ce vorbesc.

Ieși din sală și se întoarse acasă. Nu întrebă dacă Blake s-a întors, ci se duse și se închise în camera ei. Se dezbracă de hainele de stradă și după ce făcu o baie, se înfășură într-un halat de satin și se întinse pe canapea. Blake instalase oglinzi în toate colțurile camerei, și în apa acestora se văzu reflectată de nenumărate ori, din ce în ce mai mică „până când toată camera i se păru plină de femei frumoase, care leneveau înfășurate în halate de satin, de culoarea fildeșului, întinse pe canapele de mătase, de aceeași culoare. Cu un gest molatic ridică o mână și se uită la ea. Mâinile ei deveniseră catifelate și palide, cum nu fuseseră niciodată până acum. Mâinile... mâinile ei! Și uitându-se în oglindă, văzu nenumărate mână frumoase, palide și catifelate. Întoarse capul și-și îngropa obrazul în palme.

Când veni Blake, o găsi tot nemișcată și în aceeași atitudine. Îl auzi intrând și-l simți alături de ea, dar nici de astă dată nu se mișcă. Pe

urmă îi puse mâinile pe umăr și o întoarse cu obrazul spre el. Mâinile lui erau repezi și cu mișcări violente, așa că aproape întotdeauna strânsoarea lor o durea, ca și când ar fi fost tășuri de cuțit.

— Ia te uită, va să zică nu dormi! exclamă el. Eu credeam că ai adormit.

Clătină din cap și Blake se așează lângă ea. În apele oglinzilor se văzură câțiva bărbați frumoși și înalți, așezându-se pe canapea și plecându-se spre femeile frumoase.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el. Dar nu mai așteptă răspunsul. Ochii cenușii, îndreptați spre ea, clipiră.

— Ești o femeie adorabilă! declară el pe neașteptate.

Bărbații din oglinzi se plecară și luară femeile în brațe. Susan se uită la caleidoscopul acesta. Toți bărbații din oglinzi erau Blake, dar niciuna dintre femei nu era ea... nu, pe aceste femei ea nu le cunoștea.

Viața ei care i se păruse întotdeauna simplă și completă, era acum un conglomerat de fragmente care străluceau și toate erau trecătoare. Nu era nimica ce ar fi putut face ca aceste fragmente să se lege între ele, nici fragmentele nu aveau calitatea să se apropie singure și să formeze o viață. Ea însăși trecea dintr-o cameră într-alta, dar aceste camere nenumărate nu reprezentau o casă în care ar fi putut trăi și sufletul ei. Avea tot ce dorea. În realitate nu era nimic ce și-ar fi putut închipui că dorește și totuși să nu aibă. Blake o iubea din tot sufletul. Era adorata lui. John și Marcia se întoarseră acasă și ea era mama lor, și-i ascultă tot ce-i povesteau.

— Eu am prins cizeci și șase de pești și i-am mâncat pe toți, declară John. Mi-ar fi plăcut, mamă, să vii să mă vezi.

— Eu am înotat și am înotat, zise Marcia care era cu trupul prăjit de soare, și începu să se plimbe împrejurul camerei, ca și când ar fi făcut mișcări de înot.

Când se întoarse acasă, Jane le aduse borcane cu dulceață și fructe.

— Restul l-am așezat în pivnița de acasă, le spuse ea.

— Dar de ce l-ai lăsat Jane? întrebă Susan. Acum nu va mai trece nimenea pe acolo.

— De unde să știu eu, răspunse Jane. Dar m-am gândit că va fi mai bine să-l las. Am făcut curățenie mare. E atâta liniște acolo... de-ți vine să te crezi în cer.

Cu totul pe neașteptate pereții casei lui Blake i se părură străini

împrejurul ei.

— Ce este cu fântâna cea nouă? Întrebă Susan.

— E splendidă, doamnă. Apa e dulce și rece, răspunse Jane.

Nu mai zise nimica. Dacă Mark ar fi băut din apa aceea dulce și rece, astăzi n-ar fi mort. Dar în cazul acesta nici viața ei împreună cu Blake n-ar mai fi existat, Acum nu se mai putea gândi la ea însăși, fără să se gândească și la Blake.

Astăzi ea era iubita lui Blake și el era iubitul ei.

— Îmbracă astă seară rochia aceea de culoare închisă, de fir de aur, îi spuse Blake. Se pregăteau să se ducă într-un local de dans. Ar trebui draga mea să porți întotdeauna rochii de fir de aur, de nuanța aceasta. Și să-mi dai voie să te pieptăn eu. Toată lumea s-a întors în oraș și toată lumea ar vrea să vadă cu cine s-a căsătorit Blake Kinnaird. Probabil știi că eu am afirmat întotdeauna că nu mă voi căsători niciodată; Susan – ce ochi afurisiți ai!

Plecă de acasă, conștientă de adorația lui Blake, cu fruntea sus și simțindu-se mândră că vede lumea veselă și elegantă, adunându-se împrejurul soțului ei. Blake îi petrecuse ușor brațul împrejurul mijlocului.

— Susan, Susan! O prezentă tuturor. Ochii femeilor se îndreptau curioși și reci spre ea, dar ochii bărbaților ardeau ca de flăcări. Ea se uita la fiecare în același fel și aproape nu vorbea de loc.

Examinându-i de aproape și ascultându-i ce vorbesc, se gândi că ea nu va fi în stare niciodată să vorbească cu ei. Nu putea înțelege felul în care vorbeau oamenii aceștia. Blake însă îl înțelegea, și le răspundea cu aceeași ușurință cu care vorbeau ei. Femeile se apropiau în conținut de el, asediindu-l cu fragmentele lor de conversație strălucitoare și uitându-se la el cu ochii scânteietori. Ochii aceștia ai lor erau întocmai ca niște focuri de artificii care zvâcneau împrejurul lui. El însuși semăna cu un obiect lucitor de argint, care scapără prin atmosfera aceasta de caldă intimitate, îndreptându-se spre ele, evitându-le și zâmbind. Niciuna dintre ele nu putea ajunge până la el. În timpul conversației femeile întindeau mâinile spre el, dar îl vedea ferindu-se, ca și când n-ar fi băgat de seamă, ca mâinile acestea căută să întâlnească mâna lui, să se așeze pe brațele lui.

„— Blake știe să se ferească”, își zise ea. Dar pe urmă adăugă: „Totuși lui îi place atmosfera aceasta, și fiecare dintre femeile dimprejurul lui, îi este simpatică”, Stând calmă în mijlocul acestei

fluturări continue de brațe, de șoapte și de chipuri străine, se întrebă din nou, dar fără niciun fel de umilință, ci numai cu sentimentul calm al mirării, cum de a putut să se căsătorească cu el.

— Te-ai distrat bine? o întrebă Blake la orele patru dimineața, când intrară în dormitorul lor. Era puțin beat și apucându-i obrazul între palme, o sărută de nenumărate ori pe gât. Ea rămase nemișcată și se gândi la întrebarea lui.

— Cred că m-am distrat, răspunse ea cu glasul grav. Dar mi se pare straniu, că nu-mi pot aduce aminte de obrazul niciuneia dintre femeile acelea.

— Ești puțin amețită, declară Blake și începu să râdă.

Dar ea nu băuse toată seara nimica. Nu făcuse altceva, decât îi urmărise cu privirea, ascultase ce vorbeau și-și pusese o mulțime de întrebări.

— Susan, vino încoace! zise Blake. Se apropie de el supusă. Acum era iubita lui și el era iubitul ei, cu toate că nu putea înțelege motivul acestei situații. Dar și situația aceasta nu era altceva decât un simplu fragment...

Într-una din zile Michael veni la ea în vizită. Era singur și o găsi și pe ea singură. Constată că acum era bărbat pe deplin format. Farmecul adolescentului de odinioară dispăruse cu desăvârșire. Capul lui își pierduse înfățișarea de Christ, ca și când acest farmec n-ar fi existat niciodată. Părul blond devenise ceva mai închis și era mai mătăsos. Purta o mică mustăcioară și se mai îngrășase. Despre Mary nu pomeni nimica și nici despre călătoria lor în Norvegia.

— Am organizat o expoziție... cu fiordurile pe care le-am făcut, începu el. Toată vara n-am lucrat altceva, decât stânci și ape și nuduri... dar mai ales stânci și ape. E o senzație nebănuită, să vezi un trup catifelat de femeie, așezată pe un colț de stâncă de bazalt, cu valurile care se reped spre ea... Ești gata să juri că valurile acestea o vor zdrobi și te simți înfiorat de dorința neînțeleasă, de a o vedea zdrobită în îmbrățișarea lor. Făcu o pauză pe urmă adăugă nepăsător: Acum nu mai pictez decât astfel de subiecte. Trebuie să faci numai ceea ce te preocupă, ori eu nu sunt în stare să mă mai gândesc la altceva... Se ridică în picioare și traversând șablonul prelung, se uită pe fereastră spre apele fluviului.

— Acum nu mai pictezi cai? întrebă Susan. Înainte de asta pictai atât de bine caii porniți pe goană. Când mă uitam la ei, mi se părea că

aud vântul cum îmi şuieră pe la ureche.

— Am pictat un grup de cai sălbatici, adunați împrejurul unui ochiu' de apă, în mijlocul deșertului, răspunse Michael. Tabloul acesta a fost cumpărat de bătrânul colecționar Joseph Hart.

— Haide, vorbește-mi despre subiectul acesta, stăruie ea.

— O, nu este nimic deosebit, răspunse Michael distrat. Eram în partea de apus și în viața mea nu văzusem încă herghelii de cai sălbatici. Am auzit lumea vorbind de multe ori despre ei, dar de văzut nu văzusem niciodată. Până când într-o noapte, după ce mă zbuciumasem îndelung, fără să pot adormi, am ieșit din cort și am urcat coastele unei coline de nisip. Când am ajuns în vârful ei, am văzut în cealaltă parte un grup de nouă cai, oprit împrejurul unui ochiu' de apă, din poate.

Unul dintre ei era negru, dar toți ceilalți erau albi. Am băgat de seamă că m-au simțit numaidecât. Cel negru, care se vede că era conducătorul lor, a ciulit cel dintâi urechile. A ridicat capul și a nechezat odată, iar în clipa următoare i-am văzut cum se bulucesc unul într-altul și galopează pe urma celui negru, prin noaptea luminată de lună, ca să se șteargă în fundul deșertului.

— Parcă i-aș vedea în fața mea... O, Michael! exclamă Susan.

Dar el își aprinse o țigară, fără să pară impresionat.

— Cred că m-ar interesa săconstat efectul produs de căsătoria dumitale cu Blake Kinnaird, asupra personalității fiecăruia dintre dumneavoastră. Trebuie se va fi schimbat, fie unul, fie celălalt. Cu toate acestea nu sunt capabil să admit, că el ar putea deveni un altfel de om.

— Dumneata nu ești căsătorit? întrebă Susan.

— Slavă Domnului, nu sunt. Căsătoria ar însemna că s-a terminat definitiv cu mine.

— De ce? întrebă ea din nou, și-și aduse aminte că odinioară se străduise din toate puterile, ca să se căsătorească cu Mary.

— Nu voi permite niciunei femei să se apropie de mine atât de mult, răspunse Michael. Într-o astfel de eventualitate, eu nu am destulă rezistență. Astăzi am ajuns să înțeleg acest amănunt. O căsătorie mi-ar altera personalitatea. Nu aș mai simți subiectele pe care le pictez. Făcu o pauză, pe urmă adăugă: Cu dumneata este altceva.

— Cum adică?

— De... o femeie... și ridica din umeri.

— Ei da? Și ce este dacă sunt femeie? întrebă ea din nou.

— Cu femeile este altceva, declară Michael. Sensibilitatea unei femei este fundamental fiziologică.

Era gata să protesteze, dar se răzgândi. Noaptea trecută, după ce Blake adormise, ea rămăsese întinsă, învăluită de întuneric, epuizată și mulțumită. Se simțea și acum mulțumită. Se uită la Michael, fără să clipească, și înțelese că temperamentul ei este prea sincer, pentru a încerca să renege ceea ce este realitate.

Ea era iubita lui Blake.

Într-o zi apărură David Barnes și parchetul răbufni sub pașii lui grei. Ea și Blake erau singuri la masă, așa că-l reținură și pe el.

— Care va să zică voi doi... și ochii îi fugiră în largul sufrageriei. În camera aceasta Blake montase oglinzi diagonale în pereți, așa că siluetele lor se repetau la infinit.

— Ascultă Blake, mi-am închipuit că plecând la Paris, te vei gândi cu totul la altceva, decât la căsătorie.

Da, dar trebuie să știi că Susan este o femeie diabolică, răspunse Blake înveselit. Și unei astfel de femei nu se poate să-i propui altceva, decât o cerere în căsătorie – este un tip de femeie care nu s-ar potrivi cu altceva. În timp ce vorbea, începuse să roadă cu mișcări repezi din fălci, osișoarele subțiri ale fripturii de pasăre. Măinile lui slabe și prelungi se mișcau îndemânatic, ținând osul între degete. Dumnezeu mi-e martor, continuă el, că eu n-am avut intenția să mă căsătoresc. Am întrebuițat toate mijloacele, nu-i așa Susan? Dar nu putea fi vorba de altceva, decât fie de căsători de renunțare.

Blake? exclamă Susan. Tu m-ai cerut în căsătorie chiar din prima zi.

Ei vezi, adăugă Blake, uitându-se la Barnes. Până când n-am cerut-o în căsătorie, n-a fost în stare să înțeleagă nimica. După cum bine știi, Barnes, soția aceasta a mea este cam prostuță.

Începură amândoi să râdă și când o văzură că se aprinde la față, din pricina îndoielilor ce le simțea într-însa, râsul lor se înteti. Susan se întreba, nu cumva ea n-a înțeles intențiile soțului ei?

— Știu că vrei să mă necăjești, răspunse ea. Dar cu toate acestea nu era tocmai sigură că acesta ar putea fi adevărul.

Cu atât mai puțin sigură se simți, după ce terminară cu masa și Blake plecă de acasă, ca s-o lase singură cu Barnes.

Va să zică așa, Susan, dumneata aveai intenția să te măriți? o întreabă el pe neașteptate. Își aprinse luleaua și după ce-și întinse

picioarele, își trosni degetele scurte și nu prea curate.

Eu îmi închipuisem că ai terminat cu astfel de fleacuri și că te vei așterne pe lucru. Nu ai intenția să începi să lucrezi nici acum? Asta se întâmplă numai din cauză că ești femeie. Femeile sunt incapabile de ceva serios.

Ceva din personalitatea mea, dorea pe Blake, îi răspunse ea cu toată sinceritatea.

Blake nu este ca celălalt... cum îl chema. Nici nu va avea amabilitatea să moară de tânăr, declară Barnes și ochii lui scăpărară sălbatici. Blake va trăi vreme îndelungată, de aci înainte. Va îngropa pe mulți, înainte de a se decide să moară el însuși.

— Dacă ar muri Blake, aş muri și eu, declară Susan.

— Ah, ți se pare, răspunse Barnes.

Nu mai zise nimica. Pe urmă ridică ochii și-l văzu că se uită la ea curios, ca și când n-ar cunoaște-o.

— Ce este? întrebă ea. Ce s-a întâmplat?

— Nu te simți de loc vinovată? întrebă Barnes.

— Vinovată? repetă Susan.

— Da, vinovată! răspunse el. Vinovată! Viața dumitale trece, fără să faci nimica.

— Mă simt mulțumită să trăiesc, declară Susan și clătină din cap.

— Să trăiești! declară el în șoaptă. Aceasta dumneata o numești viață! În cazul acesta ar fi inutil să mai vorbim, căci n-a sosit încă vremea.

Puțin după aceea Barnes plecă.

Nu-i păru rău că pleacă, ci mai curând simți un fel de milă, gândindu-se la el.

— David Barnes trăiește ca într-o cutie, îi spunea ea lui Blake în aceeași seară. A admis ca arta să-i distrugă viața. Eu cred că în primul rând trebuie să te gândești la viață, nu-i așa Blake? Din viața trăită, din tot ce ai văzut, răsare la urmă floarea și aceasta va purta rodul.

— Te mai gândești și acum la artă? întrebă Blake și ochii lui cenușii se îndreptară ironici spre ea. Credeam că ai terminat cu toate acestea... (Dar n-avu timp nici să deschidă bine ochii, ca să se uite la el, când îl auzi că începe din nou)... Susan, m-am gândit astăzi la o rochie pe care aş vrea să ți-o comand, zise el și ochii cenușii i se aprinseră ca de flăcări. O rochie subțire, de fir de aur, pe fond roșu. Înțelege, firul de aur rigid, reliefat pe suplețea jupei roșii, uite așa... și începu să

deseneze pe foile unui bloc de care se găseau în toate părțile prin casă. Se plecă peste umărul lui, să-l vadă ce face. Începuseră să-i placă rochiile desenate de el.

La început se simțise foarte sfioasă, când o îmbrăca, dar acum trupul ei devenise în mâinile lui, întocmai ca lutul pe care-l modela. Așa că era mulțumită să-i servească de model, căci astăzi ea era iubita lui Blake și el era iubitul ei. Continuă deci să-și trăiască viața, în fragmente strălucitoare care se succedau unul după altul. Dar numai târziu după aceea își aduse aminte, că în ziua când fusese la ei, David Barnes nu-i pomenise nimica despre Titanii lui, și nici despre ceea ce făcea acum.

Draga mea, pentru mine Crăciunul nu înseamnă nimica, declară Blake, Prin urmare eu cred că ar fi bine să-ți iei copiii și să faci o vizită părinților tăi. Cred că te vei simți chinuită de remușcări, dacă nu-ți vei îndeplini această datorie... cât despre mine eu mă simt mult mai chinuit, când încerc să mi-o îndeplinesc. Prin urmare nu mă voi duce să iau masa împreună cu tatăl meu, ci-l voi lăsa să mănânce singur în noaptea de Crăciun, cum face întotdeauna.

Prin urmare tu Blake, ce vei face de Crăciun? întrebă ea tulburată. I se părea că n-ar trebui să-l lase singur, în timpul primului Crăciun pe care-l petreceau împreună. Dar lui nu-i plăceau sărbătorile. „Ce nevoie este să mi se aducă mereu aminte, că timpul trece?” întreba el de fiecare dată.

— Sunt o mulțime de lucruri pe care le-aș putea face, îi răspunse el, dar ție nu-ți voi spune nimic din toate acestea. Cel mult că dacă te vei decide să stai cu mine, atunci te rog, foarte mult să nu-mi umpli casa cu pomul de Crăciun și nici cu lămpișoare de hârtie colorată, și nici copiilor să nu le dai voie să-mi facă daruri de care eu nu am nicio nevoie și pe care nu le doresc câtuși de puțin.

— Bine, îi răspunse ea cu glasul liniștit. Nu știa niciodată limpede, dacă Blake vorbește serios când stă de vorbă cu ea. Îl examina cu toată atenția, crezând că va reuși, datorită intuiției sau vederii, să ghicească ce vrea să spună, deoarece cu ajutorul auzului era incapabila să-l înțeleagă pe deplin.

Se gândise pentru prima dată de când erau împreună, că ar fi bine să se despartă de el pentru o bucată de vreme. Nu era capabilă să lipsească de lângă el nici o singură noapte, dar totuși acum începuse să se simtă epuizată. Bărbatul acesta o făcea să treacă prin emoții cu

care nu era obișnuită. Începuse să slăbească, deși nu se ocupa de nimica. Simțea nevoia să plece de lângă el, să se așeze în apropierea focului din cămin, într-o casă veche, unde să nu audă împrejurul ei nimic altceva, decât zgomotele surde cu care fusese obișnuită toată viața). În casa aceasta a lui Blake totul era rapid și în armonie cu necesitățile lui. Servitorii erau nervoși și prea respectuoși. Chiar astăzi ea nu cunoștea pe niciunul dintre ei. Nici Jane nu mai era ce fusese altă dată. Avea o cameră mica, în apropierea copiilor și nu se amesteca între ceilalți oameni ai casei.

— Jane, plecam să petrecem Crăciunul împreună cu părinții mei îi spuse Susan.

— John a recitat tot timpul rugăciuni, ca să vină și ziua când ne vom putea întoarce acasă, răspunse Jane.

— Aș vrea să mă odihnesc, zise Susan cu glasul stins, deși nu prea știi care este motivul acestei dorințe.

Jane deschise gura, pe urmă o închise din nou, și plecă să facă bagajele.

Odată hotărârea luată, vacanțele păreau că vor începe imediat, dar în ultimul moment se încleșta de brațul lui Blake:

— Nu vreau să plec de lângă tine, zise ea.

În hallul de la intrare John începuse să salte într-un picior, iar Marcia aștepta, îmbrăcată cu paltonul și în cap cu pălăriuța cea nouă. Prin urmare va trebui să plece. Copiii nu vor fi în stare să suporte o astfel de decepție. Dar dacă ar fi fost numai singură, n-ar mai îi plecat. Pe Blake îl purta acum în sânge, întocmai ca pe o băutură fermecată sau ca virusul unei boli ușoare și plăcute.

— Dimpotrivă, văd că vrei să mă părăsești, răspunse Blake și se uită la ea, cu ochii lucitori.

— Simți nevoia să te depărtezi de mine.

— O fi adevărat? se mira ea. Cum de ai putut face această constatare, Blake?

— Te-ai schimbat puțin, Susan, foarte puțin. Simt această schimbare, când te țin în brațe. Astăzi nu te mai abandonezi din tot sufletul. Pleacă de acasă și încearcă să te convingi, în ce măsură îți lipsește prezența mea!

— Tu vei simți lipsa mea, Blake?

— Da, de sigur că o voi simți, răspunse el. Dar cu toate acestea să știi că nu mă voi boci nici din pricina ta și nici a altuia. Am o mulțime

de treburi. Se plecă spre ea și o sărută, repede și cu pornire sălbatică, cum avea obiceiul: Acum haide, pleacă, zise el, dar privirile nu i se desprinseseră de pe obrazul ei, și păreau sigure de posesiunea lor.

Blake o iubea, dar în iubirea aceasta nu era niciun fel de duioșie.

Trecuse vreme atât de îndelungată, de când nu mai simțise niciun fel de duioșie în apropierea ei, și se lăsase luată de vârtejul patimilor, așa că aci în casa unde-și petrecuse copilăria), i se părea că trăiește în mijlocul unei alte lumini), în care stăpânea liniștea și împăcarea. Se uită mulțumită la fotoliile învechite, la canapelele și paturile largi și la perdelele ponosite de la ferești. Când văzu pe tatăl ei în pragul ușii, era gata să plângă. John intrase de-a dreptul în bucătărie.

— A trecut atâta vreme de când n-am mai intrat într-o bucătărie, spunea el în timp ce se apropiau de casă cu automobilul, iar Marcia răspunsese:

— Eu n-am intrat încă niciodată într-o bucătărie.

Ba ai intrat, dar nu-ți mai aduci aminte, răspunse John grav.

— Aproape nici eu nu-mi mai aduc aminte, de atunci. Marcia se repezise numaidecât după el și de la bucătărie auzi glasul emoționat al doamnei Gaylord:

— Ei, cine s-ar fi gândit...

— Am un palton și o pălărie nouă! se auzi glasul triumfător al Marciei.

Susan: „cu buzele tremurând, se încleștase cu amândouă mâinile de tatăl ei.

— Ei haide, Sue, fetița mea, zise bătrânul și o bătu pe spate, ținând-o îmbrățișată.

„— Tată, am trecut prin atâtea încercări”, ar fi vrut ea să-i spună în clipa aceasta. Dar nu. trecuse prin niciun fel de încercare, și rămase mirată de această lipsă de sinceritate față de el. Mărturisirea aceasta care era gata să-i scape, nu era adevărată. Adevărul era că simțise lipsa de duioșie), o dorință nebunească și tulbure de a ști pe cineva că se gândește la ea cu dragoste, deși nu înțelegea motivele acestei dorințe.

— Nu știu de ce-mi vine să plâng, îngână ea și încercă să zâmbească, scoțându-și batista. Ce plăcere să te pot revedea din nou, dragă tată. Dar ai mai slăbit. Se uită la el și i se păru că este mai șubred și mai îmbătrânit.

— De, așa este, răspunse bătrânul. Haide, căci te așteaptă maică-ta. Ți-am pregătit camera. Marcia va dormi în camera lui Mary,

căci ea nu vine acasă de Crăciun... are alte proiecte. Nu sunt în stare, Susan, să înțeleg pe fata aceasta. Probabil tu o înțelegi. Mi se pare că nu face parte dintre noi și nici nu este a noastră.

— Sunt foarte mulți oameni care se aseamănă cu ea, răspunse Susan. Nu dorea să vorbească despre Mary. Îl sărută pe obrazul ars de soare și se duse la bucătărie unde era mama ei. O văzu în fața mesei de lângă fereastră și începuse să facă copiilor tartine; când o auzi că intră, întoarse obrazul ofilit spre ea, ca s-o sărute. Jane începuse să curețe cartofi.

— Mamă, nu te-ai schimbat de loc, zise Susan.

Trupul plin și compact al mamei sale nu îmbătrânise de loc și nici în părul ei blond spălăcit nu se vedeau fire cărunte. Numai obrazul era plin de zbârcituri și pielea i se fleșcăise puțin, deși odinioară era atât de rumen, încât părea un copil îmbătrânit înainte de vreme.

Sunt destul de sănătoasă, răspunse doamna Gaylord, pe urmă se uită la ea.

— Susan, tu ai slăbit... nu știu tocmai bine, dar mi se pare că până acuma nu te-am văzut încă niciodată atât de slabă. În sfârșit, te vei reface în curând... John a început să semene cu Mark, mai mult decât până acuma, nu-i așa? Dar asemănarea se poate constata mai curând în felul în care s-a dezvoltat, decât în trăsăturile obrazului.

— Nici n-am băgat de seamă, răspunse Susan. Se uită la John. Mark era mort de atâta vreme și ea nu mai putea vedea acum decât pe John.

— Cred că ei nici nu-și mai aduc aminte de el, zise doamna Gaylord mâhnită. Părinții lui nu s-au împăcat nici astăzi cu gândul, că fiul lor e mort. Stau singuri, copleșiți de durere și nu mai ies niciodată de acasă. Nu i-am mai văzut de ani de zile și nu mai vin nici la biserică. Din Duminica aceea, când a murit Mark, ei n-au mai dat pe la biserică. Îți aduci aminte că a murit într-o Duminică? Lumea spune că au încetat să mai creadă în Dumnezeu, din ziua când Mark a murit.

— N-am știut în ce zi a murit, răspunse Susan. Probabil va trebui să meargă, să vadă pe părinții soțului ei. Dar de ce să meargă? După moartea lui Mark, oamenii aceștia au încetat să mai facă parte din viața ei. Și cum ar fi ea în stare să le redea credința? Tocmai ea care trăia pentru clipa prezenta și în fragmente de viață.

În bucătărie era cald și mirosea a mirodenii. În fereastră erau mușcate roșii pe deasupra cărora jucau razele de soare. Mama ei

începuse să presare zahăr negru pe tartinele copiilor, după ce le unsese cu unt.

— Mi se pare că aş vrea şi eu o bucată, zise Susan. Pe vremea când era mică, se întorcea într-un suflet de la şcoală, ca să-şi primească felia de pâine cu unt şi zahăr negru. Luă tartina în mână şi muşcă dintr-ansa.

— Mamă, nu ştiam că ție-ți place pâinea cu zahăr! exclamă Marcia.

— Sigur că-mi place, răspunse Susan.

Tartina era bună şi gustoasă, aşa că o măncă toată, pe urmă se urcă la etaj şi intră în camera ei de altă dată. Camera era exact cum fusese şi înainte de asta, cu perdelele de la fereşti vărgatei, în pătrăţele albastre, cu aceeaşi faţa albastră de pat şi covorul de cârpe ţesute. Se așeză în fotoliul de trestie şi numaidecât simţi o destindere a nervilor şi a muşchilor, întocmai ca destinderea coardelor unei viori, exagerat de întinse. Începea să revină la situaţia normală. Simţea nevoia să doarmă, să doarmă fără sfârşit, şi să nu fie obligată nici să vorbească, nici să asculte la ce vorbesc alţii. Copiii erau în siguranţă şi nu era nevoie să se mai gândească la ei. În casa aceasta totul era în siguranţă. Se ridica în picioare şi după ce-şi scoase mantaua de blană pe care i-o cumpărase Blake, o atârână în dulap. Când îl deschise, văzu halatul albastru de pânză care o aştepta spălat şi călcat. Îşi scoase rochia şi-l îmbracă, pe urmă se întinse pe pat. Simţi salteaua moale şi groasă şi-şi aduse aminte de cum era altă dată. Imediat după aceea adormi adânc.

Când se deşteptă, văzu pe mama ei că stă plecată asupra patului. În cameră ardea lumina şi afară se făcuse întuneric.

— Am început să ne alarmam din pricina ta, zise mama ei. Nu cumva eşti bolnavă, Sue?

Se ridică încet în pat. Liniştea dimprejurul ei i se părea înspăimântătoare. Se obişnuise cu zgomotul.

— Nu sunt bolnavă, dar mă simt obosită, răspunse ea. E atât de bine, să mă văd din nou acasă.

— Cina este gata, îi spuse doamna Gaylord. Am făcut o friptură de stridii la cuptor. Copiilor le-am dat să mănânce, căci mi se păreau morţi de foame. Dragă, dar ştii că femeia aceasta, doamna... cum o cheamă, e foarte vrednică.

— Jane, răspunse Susan căscând.

— Eu nu sunt în stare să vorbesc cu cineva, întrebuiţând

numele de botez, răspunse doamna Gaylord. Ia spune Susan, n-ar fi bine s-o poftesc cu noi la masă?

— Nu, căci s-ar simți stânjenită, răspunse ea.

— Bine, încuviință doamna Gaylord cu oarecare îndoială. Presupun că tu o cunoști destul de bine, ce fel de fire este. Nu e nevoie să te schimbi – rămâi în papuci, deoarece nu suntem decât oamenii casei.

Se așezară cu toții împrejurul mesei, și până când tatăl ei își plecă fruntea și rămase nemișcat, pentru a spune o rugăciune, John și Marcia cu lingurile oprite la jumătate drum spre gură, se uitară la el mirați. Ea nu se gândise până acuma, să-i învețe să se închine, înainte de a se așeza la masă. Mirosul tare și plăcut al supei îl simți în nări și începu să mănânce mulțumită și cu poftă.

În casa aceasta bătrânească și tăcută, nu se întâmpla nimic neobișnuit. Părinții ei nu prea aveau multe de spus, niciunul altuia și nici ei. Nu o întrebară nici despre felul de viață pe care-l dusesese până acuma, dar nici ea nu le spuse nimica.

— Lui Blake i-a părut răm, că n-a putut veni, le spuse ea în treacăt, iar doamna Gaylord ale cărei priviri alergau în lungul mesei, îi răspunse, distrată:

— Păcat că n-a venit. Dar probabil va putea să vină cu altă ocazie.

Blake îi trimitea în fiecare zi câte o telegramă și ea îi răspundea, astfel că nu simțea lipsa lui. Gândindu-se la amănuntul acesta, se simțea uneori dezamăgită și chiar mirată, văzând că e posibil ca el să nu-i lipsească. Fără îndoială va veni și vremea când va simți lipsa lui. Într-o bună zi, sau în timpul unei nopți, în ființa ei se va trezi dorul apropierii lui și dimineața următoare își va zice: „Trebuie să mă întorc la Blake”.

Dar zilele treceau una după alta și dorul de plecare nu se arăta. Aștepta liniștită și fără să simtă nicio dorință, decât cel mult adâncă plăcere pe care i-o pricinuia odihna. Într-un rând se gândi și la fermă, dar nu se simți îndemnată să se ducă nici cel puțin până acolo. Fără îndoială amintirea lui Mark va stăruia în casa aceea și astăzi ea nu mai dorea nimica și pe nimenea. Simțea că ceva în adâncul ființei ei începe să se destindă încet și să se libereze ca din niște cătușe, întocmai cum se liberează crengile unui pom de povara rodului și încep să se ridice din nou spre lumină.

— N-ai vrea să invit pe cineva dintre prietenele tale? o întrebă mama ei. Dar clătină din cap. Ce ar putea să spună prietenelor ei?

Duminică, în Ajunul Crăciunului se duseră cu toții la biserică și într-o strană din fața ei văzu pe Hal și Lucile, cu cei trei copii așezați între ei. După ce se sfârși slujba, Lucile se repezi la ea într-un suflet:

— O, Susan, ce plăcere să te mai pot vedea! Am auzit lucruri extraordinare despre tine... Te rog, nu-mi spune că acești copii sunt ai tăi! Nu pari nici cu o zi mai bătrână decât erai înainte de plecare! Ia uită-te la mine... am devenit o sperietoare – atât sunt de grasă. După nașterea lui Jimmy am început să mă îngraș. Da, aceasta este singura mea fetiță, Leora.

Susan se uită la o fetiță mică și palidă, care sta tăcută și dintre toți copiii lor, ea era singura care semăna cu Hal.

— Odinioară te-am auzit plângând și am intrat în casă, ca să te iau în brațe, zise Susan. Tu nu-ți mai aduci aminte.

Fetița clătină din cap și Lucile începu să râdă înveselită.

— Leora este și astăzi un copil plângăreț, răspunse ea, pe urmă adăugă: Uite că vine și Hal.

Îl văzu că se oprește; un bărbat înalt, care părea sfios în fața ei, și care începuse să chelească. Se simți numaidecât învăluită de amintirea lui Mark. Dacă el ar fi trăit, ea ar fi continuat să facă parte din lumea acestor oameni. Dar ea, ce ar fi devenit oare, dacă Mark ar mai fi în viață? Astăzi ea făcuse drum atât de lung și era atât de departe de ei.

În timpul sărbătorilor făcu plimbări lungi în toate părțile. Iarna era foarte blândă.

— Anul acesta nu prea este omăt, declară tatăl ei, văzând copiii că se uită pe cer și urmăresc norii. Toamna trecută am băgat de seamă că grâul este foarte rar și verighetile nu s-au grăbit să-și facă proviziile pentru iarnă, căci pădurea e plină de ghindă și de alune. Toate acestea prevestesc iarnă ușoară.

Ajunul Crăciunului se anunță întocmai ca o zi de Octombrie, calmă și strălucitoare de lumina blândă a soarelui. În timpul zilei se duse să vadă grădina doamnei Fontane. Casa era închisă și porțile parcului încuiatei, așa că trebui să treacă peste zidul scund de piatra și apuca în lungul aleilor acoperite de frunze veștede, până când ajunse la ochiul de apă al havuzului, încadrat în frunzele scuturate ce băteau pe marginea lui la fiecare adiere. În fața havuzului era micul Cupidon

îngenuncheat și se uita în oglinda apei. Îl examinează, ca și când nu l-ar fi văzut niciodată. Nu se mai gândise la el și-l uitase demult, cum ai uita un copil care n-a trăit mai mult de o clipă. Existența statuetei acesteia era tot atât de tulburătoare și de trecătoare, și uitându-se la ea, nu-și aduse aminte nici cel puțin de amănuntul că odinioară o făcuse, pentru ca ea și Mark să se poată căsători împreună.

„— Este destul de bună, își zise ea distrată. Pare vie, cu toate că pe vremea aceea erau atâtea amănunte în meseria mea, pe care nu le cunoșteam încă. Fără îndoială, am reușit să prind viața în mișcare, dar fără să fiu conștientă de ceea ce fac”.

O răbufneală ușoară de vânt desprinsese ultimele frunze de pe crengile copacilor și le purta în susur domol, până dincolo de statuie, ca să le aștearnă pe ochiul liniștit de apă... Trecuse atât de multă vreme, din ziua când concepușese această statuie. Aducându-și aminte de tot ce a fost, se simți învăluită de tăcerile în fundul cărora nu mai tremurau ecouri.

Nici sărbătorile Crăciunului nu reușiră s-o trezească din fundul acestor tăceri. Urmări datinile desfășurate în familie la astfel de ocazii, dar nu participă la ele cu sufletul. După ce prima zi se termină și se făcu noapte, se întinse în pat, gata să adoarmă, ca apoi să-și aducă aminte că Blake nu i-a trimis niciun cuvânt. Darul trimis de el, îl găsisese atârnat în ramurile pomului de Crăciun – un ceasornic de mână, de formă patrunchiulară, bătut în diamante – dar fără să fi trimis vreo scrisoare de însoțire. Îi fusese expediat de-a dreptul de la magazinul de unde-l cumpăraseră. Se ridică din pat și era gata să-l cheme la telefon, dar în ultimul moment se rasgândi. Rămase îngândurată și nehotărâtă, pe urmă fără să-și dea seamă „fu toropită de somn și adormi.

— Haide Susan, să intrăm în camera de la masardă, îi spuse tatăl ei a doua zi, și să-mi cânti ceva. În timpul din urmă n-am prea avut ocazie să ascult muzică.

Se urcă deci împreună cu el și-i cântă melodiile pe care nu le mai cântase de ani de zile. Bătrânul sta nemișcat și asculta, iar mâna frumoasă și-o ridicase și-și acoperise gura. Obiceiul lui era ca de fiecare dată când asculta muzică, să-și acopere gura cu latul palmei.

— Spune-mi tată, astăzi mai scrii versuri? Întrebă Susan.

— Nu; am renunțat de a mai scrie, răspunse el și oftă îndurerat.

— Dar cred că la călătoria ta în mările din miazăzi, n-ai renunțat nici acum? Întrebă ea și se uită la el zâmbind, în timp ce mâna dreaptă

alerga pe deasupra octavelor cu notele de sus, iar stânga făcea acompaniamentul profund și nostalgic de bas.

— Mă mai gândesc și astăzi câteodată la ea, răspunse bătrânul și-i zâmbi tot atât de sfios, ca un copil. Evident, cred că-ți dai seamă că eu am fost conștient că nu voi ajunge să fac niciodată această călătorie „adăugă bătrânul cu melancolie. Pe urmă închise ochii și ea continuă să cânte vreme de un ceas, fără să se întrerupă.

După ce-i cântă și melodia lui favorita din Sibelius, se întoarse spre el. Îl văzu că se uită la ea și că în ochii albaștri îi tremură o privire de spaimă și spaima aceasta îi înfiora tot trupul.

— Tată, ce s-a întâmplat! țipă ea speriată.

— Mi se pare, Susan, că în drumul meu am dat de o răscruce, răspunse el în șoaptă. Mi-am închipuit că am apucat pe drumul cel bun, dar în realitate ajunsesem într-o fundătură, din care n-am reușit să mai ies niciodată.

— Te rog; tată, alungă gândurile acestea, zise ea și ridicându-se în picioare, îl cuprinse în brațe și-și culca fruntea pe pieptul lui.

Să ajungi în pragul bătrâneței, să începi să înțelegi dar prea târziu, că ai apucat pe un drum greșit, ca viața pe care a-i trăit-o a fost numai fragmente de viața și că nu ți-a mai rămas nicio posibilitate de întoarcere... sentimentul acesta este în realitate primul pas care te apropie de moarte.

— Mi-am risipit viața, răspunse el în șoaptă. M-am pierdut pe mine. Anii m-au amăgit mereu, dar fără să reușesc să fac nimic din ceea ce eram sigur că voi face.

Îngenunche alături de el și-l ținu strânși, copleșită de o spaimă mult mai mare decât cea care-l cutremura pe el, căci vorbele lui o înfiorau până în adâncul sufletului.

Adevărul era acesta. Anii se scurg unul după altul; și încolo nimic. La început te mângâi cu gândul, că mai ai vreme destulă să faci tot ce dorești, până când într-o bună zi începi să-ți dai seamă, că nu ți-a mai rămas de loc.

— Dar toate acestea sunt lipsite de importanță, declară domnul Gaylord. Lumea n-a pierdut nimica din pricina mea, ci eu am pierdut, din pricină că n-am știut să-mi cuceresc locul ce mi s-ar fi cuvenit în lume. Nu cred că așa ceva ar putea să aibă vreo importanță... dar în orice caz, pentru mine are.

— Tată, îi răspunse ea în șoaptă, stând îngenuncheată alături de

el. În realitate tu încă n-ai pierdut totul.

— Dacă la sfârșit nu reușești să realizezi ceea ce ai fi dorit, tot ce-ai făcut, ți se pare lipsit de importanță, declara el. Pe urmă desprinzându-i brațele, se ridică în picioare: În sfârșit, să nu mai vorbim.

Se depărta de ea, dar în privirile lui spaima nu se stinsese.

Spaima aceasta a tatălui ei, fu pentru ea opaițul care-i lumina sufletul. Rămase trează în așternut și spaima aceasta o cutremura ca o lumină de fulgere, în scăpărarea cărora reuși să vadă că răul de care suferea acum, era Blake. Ea care până astăzi nu se plecase în fața nimănui, acceptase să se plece în fața lui, din pricină că-l iubea. Acum își dădea seamă că pe Mark ea nu-l iubise niciodată cu adevărat, prin urmare Mark nu-i putuse face niciun rău. Blake însă o sugruma. Se supunea dorințelor lui și lăsa vremea să treacă pe lângă ea, fără să-i pese. Îl iubea și se temea de el, și ca să nu-l supere, admisesese să facă dintr-ansa tot ce pofteste. Acesta era motivul pentru care se simțise atât de epuizată și sfârșită, ca de oboseala morții. O modulase după dorințele lui, cu mână tot atât de sigure ca și atunci când își modela statuetele lui de lut, iar voința ei, astăzi docilă, începuse să se supună. Dar nu-și putuse da seamă de realitate, decât în clipa când plecase de lângă el, că forma pe care încercase el să i-o dea, nu era forma sufletului ei. Își aducea aminte că odinioară, cu ocazia rarelor mărturisiri ce i le făcea tatăl ei, îi spusese: „Când m-am căsătorit cu mama ta, ea era o fetiță mică, cu obraji rumeni și părul blond. Abia mai târziu am constatat că este ființa cea mai încăpățânată pe care a putut s-o poarte pământul. Era o femeie drăguță și proastă și în orice împrejurare numai ea avea dreptate și trebuia să faci așa cum spunea. Femeia aceasta este în stare să îngenuncheze pe oricine se găsește în apropierea ei. Cel puțin dacă așa fi reușit să n-o mai iubesc...”

Dar el nu încetase niciodată s-o iubească. Nenorocirea lui era, că mai iubea și astăzi pe femeia aceasta care-l îngenunchease. Nu plecase de lângă ea, nici cel puțin pentru o singură noapte, deși toată viața visase insulele din mările de miazăzi, și își clădise bordeiul acela de pe marginea lacului. Seara se întorcea de fiecare dată acasă, mânat de dorințe și clocotind de revoltă împotriva ei.

Așa se întâmplă întotdeauna! când nu ai puterea de voință, ca să poți evada... Ea însă va trebui să plece de la Blake, dar nu știa totuși cum va putea să plece, căci pe bărbatul acesta îl iubea. Alte femei în

locul ei, ar scutura jugul și ar continua să trăiască fără nicio grija, dar ea nu era în stare.

Chinuită de amărăciune și conștientă de realitatea de acum, rămase nemișcată în mijlocul întinericului din camera ei de fată și începu să-și facă planul. Prezența lui Blake era un fel de otravă care-i pătrunsese în sânge. Începuse să-și piardă mintea din cauza lui. Chiar astăzi se simțea în aceeași situație, și așa va rămâne în veci, deși era soția lui. Dar dragostea aceasta nebunească, ar fi însemnat sfârșitul ei, de cumva nu va reuși să-și vină în fire. Va trebui să se trezească, să-și aleagă singură felul de viață pe care-l va duce, înainte de a fi prea târziu.

„— Vinovată!” Cuvântul acesta îi trecu prin minte, cu totul pe neașteptate. „Acum știu ce a vrut să spună David Barnes. Firește, sunt vinovată!” Dragostea este condamnabilă, dacă admiți să ajungă acolo unde ajunsese cu ea. Se ridică în pat și-și aduna genunchii sub bărbie. Ce se va întâmpla dacă se va trezi într-o bună dimineață și va constata că părul i-a încărunțit și ca mâinile ei sunt prea slabe, ca să mai poată lucra; ce se va întâmpla dacă anii o vor amăgi și pe ea și se vor scurge nesimțiți, fără să-i bage în seamă, ca să n-o trezească din somnolența aceasta și să nu-i vadă cum trec? Pe urmă va veni în curând și ziua, când va fi prea târziu, ca să mai poată începe ceva. Mâinile vor începe să-i tremure și ochii îi vor fi împăinjeniți.

Sari din pat și aprinzând lumina! se examina în oglindă. Era și astăzi tână și nu pierduse nimic din vigoarea de altă dată. Mâinile ei erau aceleași. Putea să lucreze cu ele. Mai avea destulă vremea, chiar de aci înainte, căci surprinsese farsa perfidă a anilor ce încercau s-o amăgească, așa că le-o va lua înainte, pentru tot restul vieții ce-i mai rămăsese de trăit. Se opri și se examina îndelung. Odihna și lumina soarelui de iarnă îi îmbujorase obraji, iar trupul îi fremăta de vigoare. Ar fi preferat ca acum să nu fie noapte. Nu mai avea nevoie de somn și abia aștepta să se lumineze de ziuă. Dar Blake? Lui ce-i va spune? Ce altceva i-ar fi putut spune, decât singurul adevărul, că până acum a trândăvit și că va trebui să se apuce să lucreze? Dacă o va lua în bătaie de joc și va încerca din nou să pună stăpânire pe ea și să o supună voinței lui, își va aduce aminte de spaima nopților de veghe, când se va trezi și va constata că a îmbătrânit și că viața ei s-a terminat.

Va reuși să-și realizeze scopul pe care-l urmărește. Se urcă din nou în pat și se întinse sub plapuma caldă, ca să se gândească la Blake.

Nu-l condamna și nu-l ura, căci prevedea că nu va fi în stare niciodată să-l condamne și nici să-l urască. Undeva, adânc în ființa ei, o fibră va tremura întotdeauna înfiorată de duioșie și patimă pentru el. Reușise pentru scurt timp să facă dintr-ansa femeie o femeie care să fie ca și celelalte femei. Situația aceasta semăna cu o încăpere de la ea de acasă, în care a întârziat o vreme, dar acuma o părăsește. Ușa acestei încăperi nu era încuiată. Putea să intre și putea să iasă în dragă voie, dar esențialul era să nu mai admită niciodată ca Blake s-o încuie înăuntru. Nimenea nu va putea s-o încuie de aci înainte, și în nicio casă. „Eu sunt în stare să fac tot ce doresc!” exclamă ea cu glasul ridicat și ecoul glasului ei îi alungă ultimele umbre de spaimă.

Rămase nemișcată în fundul tăcerilor nopții și într-un târziu adormi.

V

Se întoarseră a doua zi după Anul Nou. Blake nu era acasă.

— Stăpânul și-a închipuit că nu veți sosi decât cel mult peste un ceas, de aci înainte, declară Crowne și se uită la ea, ca și când ar fi fost un mosafir neașteptat.

— Nu face nimic, răspunse Susan.

Avea la îndemână un ceas, în timpul căruia putea să ia din nou în stăpânire casa aceasta. Însoți copiii până în camera lor și aci despachetară împreună hainele ce le luaseră cu ei și le așezară în garderobă.

— O, eu aș dori atât de mult, să-mi pot trăi toată viața la țară, declară John cu melancolie.

— Tot așa și eu, oftă Jane.

— Eu nu doresc câtuși de puțin așa ceva, se amestecă Marcia.

Fetița aceasta începuse să crească și-și însușise un fel extrem de precis, de a vorbi și de a se mișca. Pe Susan o întrebase până acuma de nenumărate ori: „Când ne vom întoarce la Blake?” Pe Blake îl admira și-l adora, din cauza atențiilor lui intermitente pe care i le arăta. Uneori se întâmpla ca să se ocupe de ea și să se joace împreună, ca pe urmă să o uite cu totul, zile de-a rândul. Marcia însă se ținea mereu de el și-i vorbea cu o vioiciune căutată, care-l făcea să se prăpădească de râs. Susan își zicea: „Va trebui s-o trimit la școală, ca să fie departe de el. Nu vreau să devină o fată în genul celor care-i plac lui Blake”. Începuse să se teamă de fetița aceasta a ei. În sufletul ei începuse să se revolte un instinct robust și sănătos. În temperamentul

lui Blake era ceva ce ei i se părea nelalocul lui. Omul acesta distrugea personalitatea tuturor celor care-l iubeau –, dar și a celor pe care-i iubea el. Aștepta ca pe pirostrie, să-i audă ecoul pașilor, când se va întoarce, dar se și temea de întâlnirea cu el. Va aștepta aci în camera copiilor, ca să vină după ea și s-o găsească.

Într-un târziu sosi, frumos și impecabil, vesel și mulțumit de întoarcerea lor. O sărută repede și violent, cum făcea întotdeauna și-și simți obrazul cuprins între palmele manilor lui reci și catifelate.

— Susan –, sunt atât de mulțumit că te pot vedea din nou acasă! Dar cât de fierbinte îți este obrazid! se miră el. Nu țin câtuși de puțin să-ți spun, cât de încet mi-a trecut timpul în absența voastră, căci nu vreau să crezi că pentru mine ești indispensabilă, deși dintr-un anumit punct de vedere acesta este adevărul. Eu nu pot suferi sărbătorile Crăciunului! Ce faci John? Marcia, vino încoace și dă-mi voie să te sărut.

Marcia se repezi numaidecât spre el și Blake o ridică în brațe și o sărută pe buze.

— Mai sărută-mă odată, Blake! stăruia ea.

— Marcia! protestă Susan.

— Îi cere s-o sărute, numai din pricină că-i place cum miroase obrazul lui Blake, declară John cu dispreț. Mi-a spus ea singură. John se oprise la oarecare distanță și sta cu mâinile în buzunare.

Dar Blake începu să râdă și sărută pe Marcia a doua oară, uitându-se la Susan cu ochii sclipitori și plini de înțeleș.

— Ia spune Marcia, ai uitat pașii de dans pe care i-ai învățat? întrebă el.

Înainte de plecare o învățase câteva dansuri, cu mișcări rigide și precise –, despre care el spunea că se potrivesc foarte bine cu părul ei tăiat scurt și cu silueta ei delicată de fetiță, care în curând va deveni codană.

— Nu... n-am uitat niciunul, răspunse ea și începu să danseze prin cameră.

Susan îi văzu ochii lucitori îndreptați spre Blake și trupul care se mlădia la tactul indicat de el. Soțul ei începuse să fredoneze o melodie repede și bătea tactul cu talpa piciorului pe parchet. Când se opri, Marcia tremura din tot trupul.

— Mai cântă... mai cântă! stăruia ea.

— Ajunge atât, răspunse Susan. Încetează Blake, căci asta nu-i poate folosi la nimic. E destul de nervoasă, fără să mai contribui și tu la

starea ei de acum.

— Ei îi place să danseze, nu-i așa păpușico?

Îi trecu mâna prin păr și fetița se uită la el în extaz.

— Da... îmi place! răspunse ea în șoaptă.

Susan se întrebă: „Cum se explică puterea de fascinație de care dispune omul acesta?”

...În aceeași seară îi spuse lui Blake:

— Îi voi trimite pe amândoi la școală, la țară.

— Faci cum vrei, îi răspunse el cu indiferență. Îmbracă rochia cea nouă, Susan, cea roșie, cu fir de aur.

— Nu, dragă Blake, răspunse ea.

— De ce nu? Întrebă el mirat.

— Prefer să n-o îmbrac pe aceea, răspunse ea cu glasul liniștit și-și scoase o rochie suplă de mătase albastră, pe care n-o îmbrăcase de multă vreme.

— Nu-mi place să te văd îmbrăcată în albastru, adăugă el nemulțumit și se uită la ea.

— Serios! se miră ea.

— Cu toate acestea mie-mi place rochia albastră.

Nu vru să țină seamă de felul în care se uita la ea. Era un amănunt atât de lipsit de importanță, dar în clipa aceasta își dădea seama că în trupul ei începe să se furișeze din nou spaima pe care o simțise în casa părintească și fără de care n-ar fi îndrăznit să-i stea împotriva.

Cu această neînsemnată manifestare de independență personală simți cum începe să crească în sufletul ei dorința covârșitoare de a lucra. Se trezi cu această dorință fremătându-i în suflet, întocmai cum te trezești sănătos, după ce ai zăcut de o boală grea; se simți din nou bine, cu mușchii gata de a se destinde în timpul lucrului, cu mintea limpede și nerăbdătoare. Coborî la parter împreună cu el și Blake îi petrecu brațul împrejurul umerilor, potrivindu-și mâna în subțioara ei caldă. Se uită la el și zâmbi, oprindu-și în loc pornirea de supunere de odinioară, valul fierbinte de dorință ce o făcea să devină jucărie în mâinile lui și care era puterea lui de a o subjuga. Dar acum era din nou ea însăși, cea de altă dată.

Era gata să-i spună: „Blake, nu te superi, dacă voi începe din nou să lucrez?” dar în loc de asta îi spuse fără să clipească:

— Blake, eu voi începe să lucrez din nou. Asta se întâmplă a

doua zi dimineată, în timpul cât steteră împreună la masă.

— La urma urmelor, de ce să nu lucrezi? răspunse el îngândurat și ridicând cuțitul, reteză moțul oului pe care-l ținea în mână. Acuma, după ce copiii vor pleca la școală, îmi dau seamă că eu nu voi mai fi de ajuns pentru tine. Această senzație am avut-o aseară pentru prima dată.

Se uită la el cu atenție, ca să vadă în ce dispoziție este, dar cu toate că tonul cuvintelor lui era neobișnuit, i se păru amabil și bine dispus.

— Cred că va fi foarte bine, adăugă el vesel... Vei lua un colț din atelierul meu și-ți voi explica secretul meu personal, de a frământa lutul. Nu-l cunoaște nimenea până acuma și nici nu l-aș divulga nimănui, afară de tine.

— Ai un secret al tău? întrebă ea mai mult în glumă.

— Sigur, răspunse Blake. (I se păru că începe să-i vorbească cu superioritate): Altfel cum crezi că statuetele făcute: de mine, ar putea să stea în picioare, când sunt atât de subțiri? întrebă el.

Cred că fiecare sculptor deține un fel de secret, ceva cu totul personal, adăugă ea împăciuitoare. Îmi aduc aminte de David Barnes care-mi spunea că are și el un secret, ascuns în statueta micului Adam din atelierul său. În dosul statuetei era un pătrățel, pe care-l putea scoate.

— Care era secretul lui? întrebă Blake.

— Eu nu l-am controlat, răspunse ea mirată. Mi-a spus să nu scot însemnările din ascunzătoarea lor, decât după ce va muri.

— Cum adică, ai lucrat zi de zi în atelierul acela și în apropierea ta era un astfel de secret, fără ca tu să încerci să-l vezi ce este? Când îi puse această întrebare și se uită la ea, sprâncenele fine îi fugiră pe frunte.

— Firește! răspunse ea indignată, dar Blake începu să râdă.

— Susan, iubita mea! exclamă el. Motivul pentru care eu te iubesc, este faptul ca tu nu ești ca altă femeie!

— Nu crezi ce-ți spun? întrebă ea.

— Ba da, declară el. Pe tine te cred întotdeauna, chiar atunci când nu cred pe nimenea. Vei lua colțul de atelier care este în apropierea fereștii.

Bărbatul acesta era atât de amabil și atât de frumos, încât era în stare să-i spună fără înconjur ceea ce-și limpezise demult în minte.

Începu să-și dea seamă că ea se temuse de el, când i se părea că nu este amabil și că Blake era conștient de amănuntul acesta. Dar situația aceasta trebuia să se termine. Își luă inima în dinți, ca să poată continua.

— Blake, un colț de atelier n-ar putea să fie de ajuns. Eu am intenția să lucrez în marmoră.

Marmoră! exclamă el. Adevărul este că ar fi foarte greu să poți urca un bloc de marmoră în atelierul acesta. Iartă-mă Susan... poate și se va părea că sunt prea curios... dar aș vrea să știu și eu ce ai de gând să lucrezi în marmoră?

În atitudinea lui nu era nicio lipsă de amabilitate; Glasul îi vibra de mulțumire și veselie. Îl iubea foarte mult, dar în timp ce-și croia drumul pas cu pas spre scopul ce-l urmărea, începu să-și dea seamă că nu trebuie să-i spună nimic în legătură cu proiectele ei de lucru.

— Deocamdată nici eu nu știu ce voi lucra, răspunse ea.

— Exact ceea ce mi-am închipuit și eu. Dă-mi voie să te previn, Susan, că este imprudent să începi să lucrezi de-a dreptul în marmora. Nimenea nu este în stare să facă așa ceva... afară de doi-trei sculptori mari care fac astfel de încercări.

Mândria ei se trezi și ridică fruntea întocmai ca un leu, când e gata să sară. „De unde știi că nu sunt și eu un sculptor mare?” ar fi vrut mândria aceasta să întrebe. Dar rămase nemișcată și se uită la el zâmbind, tot timpul cât vorbi, fără ca ea să-l audă ce vorbește. Totuși era și astăzi iubita lui și el era iubitul ei. Dar începuse să se desprindă din viața fragmentară ce o trăise până acum, să se desprindă până și de iubirea ei, pentru a începe o viață nouă...

După ce ieși din casă! dete drumul lui Bantie care se uită mirat la ea.

— Îți mulțumesc, Bantie, dar în dimineața aceasta voi lua mașina cea mică pe care o voi conduce singură.

— Circulația este foarte aglomerată și primejdioasă, doamnă, răspunse Bantie dezamăgit.

— În timpul acesta, dacă vei curăți grădina, înseamnă că vei face o deosebită plăcere lui Lindiay. Se uită la el și zâmbi, apoi se urcă la volan.

— Da, doamnă, răspunse șoferul mâhnit. Cea mai mare plăcere pentru el era s-o conducă în lungul străzilor orașului, în părțile cele mai aglomerate, dar grădina n-o putea suferi.

Susan însă dorea să plece singură și să descopere undeva un colț, unde ar putea să lucreze. Trebuie să existe undeva un loc, unde se va putea refugia și unde va putea să uite pe Blake: un garaj pe care l-ar putea închiria sau etajul unei case vechi.

Agențiile imobiliare nu aveau nimic ce ar fi dorit ea: „Am putea să vă închidem un apartament care să aibă și atelier”, îi spuneau unul după altul agenții tineri și dolofanii, cu glasul tremurând de perspectiva unei afaceri posibile.

— Nu... nu... vă mulțumesc!

— Eu nu am intenția să trăiesc în apropierea atelierului în care lucrez. Am casa mea.

După ceasuri de alergătură, apucă spre casă, pe drumuri care înconjurau pe departe ținta urmărită de ea. În imediată apropiere de casa lui Blake era o aglomerație de case mărunte în care locuiau oameni străini și populația mai săracă. Câțiva bogătași, cum era și soțul ei, cumpăraseră terenurile libere de pe marginea fluviului și, fără să țină socoteală de apropierea sărăciei; tăiaseră câteva străzi și-și clădiseră casele, încercând în felul acesta să se izoleze de locuințele modeste ale acestora.

De astă dată fiind singură, Susan se pomeni cu totul pe neașteptate în mijlocul labirintului acestuia de străzi înguste și case vechi. Conducea mașina cu toată prudența, din cauza copiilor care se jucau în mijlocul străzii și care se sinchiseau de automobile, tot atât de puțin, ca și de muștele ce bâzâiau împrejurul lor. La ferești se arătau femei care strigau copiii sau scuturau rufăria nu prea curată a așternuturilor, iar pe scările murdare se tolăneau bărbați fără lucru. Blake nu se va hotăra niciodată să treacă prin cartierul acesta. Se opri în fața unei case. La fereastră văzuse un bilet pe care scria: Apartament de închiriat.

— Pot intra să văd apartamentul? se adresă ea unui bărbat destul de simpatic, dar cu obrazul nespălat, care sta proptit în ușă.

— Treaba dumitale, răspunse omul.

Un stol de copii se repezi după ea, întocmai ca un roi de lăcuste.

— Să vă păzesc mașina, doamnă? Vreți să stau eu de pază?

— Dar de ce trebuie să fie păzită? Întrebă Susan.

— Pen... că, răspunse un băiat oacheș care ridică spre ea doi ochi negri și lucitori, plini de înțeles, dacă n-o vom păzi, i s-ar putea

întâmpla ceva.

— Care va să zică să dau câte un ban la zece copii, sau poate preferați să dau cizeci de cenți unuia singur?

Aci era o afacere serioasă de făcut, prin urmare se retraseră câțiva pași, ca să se sfătuiască, pe urmă se apropiară din nou.

— Dați banii lui Smikey, strigară copiii, căci pe el îl facem noi să împartă la toți.

Smikey făcu un pas înainte; era un copil palid, cu ochii albaștri speriați și-i lipseau dinții din față.

— Vrei să-mi păzești mașina, Smikey? întrebă ea.

Dete din cap, îndemnat de ghionturile celor din spatele lui, dar nu scoase nicio vorbă.

Intră, însoțită de bărbatul cu obrazul nespălat și vizită apartamentul care era gol. Avea trei camere, desrărțite una de alta de pereți subțiri, ridicați într-o încăpere care odinioară fusese de proporții impunătoare. Plafonul era înalt și împodobit de cornișe. Avea și o consolă de cămin, de lemn sculptat, dar era stricată și murdară. În casa aceasta Blake nu va putea niciodată să dea de urma ei.

— Crezi că mi-ar da voie să demontez pereții despărțitori? întrebă ea.

— Treaba asta aș putea s-o fac chiar eu, se grăbi omul să-i răspundă, căci fac de toate și sunt și portarul casei acesteia.

— Aș vrea să-mi zugrăvesc pereții și să vopsească dușumelele, adăugă ea.

— Pot s-o fac și pe asta –, răspunse omul.

— Și fereștile spălate?

— Le spală baba mea, declară portarul.

— Perfect, în cazul acesta voi lua apartamentul.

— Voi raporta la birou răspunse portarul mândru.

— Când crezi că va fi gata? întrebă Susan.

— De azi într-o săptămână, răspunse el cu convingere.

— Coborî scara murdară și ieși în stradă. Împrejurul mașinii se adunase un cârd de copii care o așteptau să se întoarcă. Scoase cizeci de cenți din portmoneu.

— Îți mulțumesc, Smikey, zise Susan.

— Io-te, c-a dat banul! murmurară băieții. Cizeci de cenți... fain de tot!

Dispărură buluc spre fundul străzii, ducând pe Smikey între ei,

întocmai ca pe o pasăre prinsă în vârtejul unei furtuni.

Trecu prin fața a trei grupuri de case și coti pe după un colț, ca să ajungă în regiunea patru-unghiulară, unde ea și Blake trăiau în mijlocul câtorva oameni bogați.

— Nu s-ar putea să lucrezi aici, draga mea? o întrebă bătrânul domn Kiruaird.

Plecase la Fane Hill ca să-și aleagă blocul de marmoră pe care voia să i-l dea.

— O, nu... aș fi incapabilă, răspunse Susan. E adorabil aici dar n-aș putea lucra nimica.

Ar fi fost incapabilă să lucreze în localitatea aceasta atât de retrasă și urmărită de ochii blânzi și albaștri ai tatălui lui Blake.

— E o regiune foarte liniștită, adăugă bătrânul.

— Da, e adevărat, răspunse ea cu blândețe. Este o regiune adorabilă.

Atmosfera era caldă. Iarna trecea aproape nesimțită. Casa veche în care se născuse Blake, se vedea între copacii uriași care păreau adormiți și trăgeau să moară, deși mugurii de pe crengile lor se pregăteau să dea frunză nouă. Nu va putea lucra aici, ci va sta fără să facă nimica, zile de-a rândul, trăgând și ea să moară, odată cu tot ce era muritor în apropierea ei.

— Ia tot ce dorești, zise bătrânul, deschizându-i ușa magazinului. Ți le voi expedia... dar unde vrei să ți le trimit?

Îi dete numărul casei și strada.

— Nu cunosc strada aceasta. Este pe acolo vreun atelier? murmură bătrânul.

— Mi-am făcut eu singură unul, declară Susan și începu să se plimbe printre blocurile de marmoră, și fără să-și fi limpezit până acuma în minte ce va face, alese patru bucăți... o Siena, două bucăți de Serravezza și un bloc de marmoră neagră din Belgia.

— Să știi că aceasta este o marfă înșelătoare, declară bătrânul domn Kinnaird și-și plimbă mâna palidă-cenușie pe suprafața marmorei. Este tot atât de înșelătoare ca și frumusețea. Trebuie să fii cât se poate de prevăzătoare în timpul lucrului. Pe urmă în afară de ceea ce alesese ea, îi mai dete trei blocuri de marmoră de Paros.

„— Aci sunt ani din viața mea, care așteaptă închiși în interiorul marmorei”, își zise Susan. Blocurile de marmoră se ridicau în fața ei, rezistente și grele de făgăduințe. Anii se opriseră din mersul lor și o

înfruntau.

— Va trebui să-mi arăți ce vei face din ele, declară bătrânul.

Se opri în fața ușii deschise, înalt și suplu, distins și palid, tot atât de grațios și de pur ca și o statuie a vârstei, cum ea nu văzuse încă niciodată până acuma, o statuie pe care nu o putea iubi, dar totuși fără să știe nici ea de ce. Cu un gest spontan întinse mâna caldă spre el – Îți mulțumesc din tot sufletul.

Îi apucă mâna repede, cu vârful degetelor și și-o retrase numaidecât. Mâna lui era rece și-ți făcea impresia că ți se fărâmă între degete...

— Blake, se adresă ea în aceeași seară soțului ei, în timpul mesei, îți mai aduci aminte de mama ta?

— Nu, răspunse el. Când a murit, eu aveam abia doi ani.

— Tatăl tău nu ți-a vorbit niciodată despre ea?

— Niciodată, decât cel mult ca să-mi spună că au fost foarte fericiți.

— El, sau amândoi?

— Mi se pare, continuă Blake uitându-se la ea cu toată atenția, că el îmi vorbea despre ea cam în felul acesta: „Am fost foarte fericit, cu mama ta”, apoi ridicând din sprâncene, o întrebă: Crezi că nu este același lucru?

Zâmbi și clătină din cap.

— Cu toate acestea, să știi că este, stăruie el. Dacă s-ar întâmpla ca tu să nu te simți fericită, eu mi-aș da seamă numaidecât.

— Dar dacă eu nu ți-aș spune nimica? întrebă Susan.

— Totuși eu aș bănuie că este adevărul, declară el cu indiferență.

Se uită la el îngândurată și-l cercetă cu toată atenția. Dar își dădea seamă că Blake nu înțelege nimica din ceea ce ar putea fi în legătura cu fericirea ei.

Blake nu va bănuie niciodată că ceva s-a schimbat în sufletul ei. Nimenea nu va putea constata nici cea mai mică schimbare căci singura schimbare posibilă, va rămâne ascunsă în adâncul ființei ei. Astăzi dragostea ei era disciplinată și nu va mai putea să-i consume energia și s-o determine să trândăvească. După ce Blake va intra în atelier, va pleca și ea să lucreze. Îi spusese că a închiriat un atelier la o mică distanță, dar el nu zisese nimica. Totuși din ziua aceea începuse să întârzie mai îndelung, în fiecare dimineață, în apropierea ei. Înainte

de asta, știind că ea va veni în atelierul său și se va întinde pe canapea, de unde-l va urmări în timpul lucrului, sărea numaidecât din pat, nerăbdător să înceapă lucrul și îi era de ajuns o jumătate de ceas, ca să termine cu prânzul.

Acum însă intra în fiecare dimineață în camera ei și o făcea să întârzie cu dragostea lui. Încerca să-și stăpânească nerăbdarea. Îl iubea, dar atitudinea aceasta a lui era un fel de perversitate, un fel de copilărie. Trebuia să înceapă lucrul de dimineață, deoarece noaptea se lăsa foarte devreme.

— Ce s-a întâmplat cu tine, Susan, protesta el. În timpul din urmă atitudinea ta față de mine s-a schimbat cu totul.

— Nu, Blake, nu s-a schimbat, îi răspundea ea fără nicio convingere.

— Atunci de ce vrei să părăsești patul?

La început încercase să protesteze, dar numaidecât își dăduse seamă că începe să se teamă de el, de aceea își luă inima în dinți și-i spuse fără înconjur.

— Am și eu lucrările mele, de care trebuie să mă ocup.

— Îmi pare foarte rău! declară el și se ridică în picioare.

Îl văzu că s-a oprit lângă pat și că-și strânge halatul împrejurul mijlocului. Buzele îi erau subțiri și ochii cenușii ca de gresie, iar glasul lui i se păru rece, așa că întinse mâna după el.

— Știi foarte bine că tu ești iubitul meu, adăugă ea cu blândețe. Haide, Blake, sărută-mă.

Se plecă spre ea și o sărută cu violență.

— Să nu-mi mai spui niciodată astfel de vorbe! declară el.

— Blake, tu trebuie să mă iubești! stăruia ea.

— Eu te iubesc... dar va trebui să rămâi femeia pe care o iubesc eu.

Ieși din cameră și nu se mai întoarse, cum făcea de obicei, ca să vadă dacă a terminat cu îmbrăcatul, așa că înțelese numaidecât că e supărat. Se întâlniră la dejun și cu toate că ea încercă să-l provoace cu privirea și cu fel de fel de vorbe, el rămase rece și indiferent. Odată întinse mâna spre el, dar tocmai atunci intră Crowne, așa că trebui să și-o retragă numaidecât.

Imediat ce termină cu masa, Blake se urcă la etaj și ea se uită după el. Omul acesta avea elanuri nebănuite și era în stare să fie rece ca un sloiu de gheață. Ar fi avut poftă să se repeadă după el, dar se

rasgândi și după ce-și îmbracă pardesiul, își puse pălăria și ieși în stradă. Bantie aștepta în fața trotuarului și-și duse mâna la șapcă.

— Astăzi voi face drumul pe jos, se adresă ea șoferului.

Avea poftă să meargă pe jos, până la atelierul ei propriu, fără să întrebuințeze mașina lui Blake. Coti pe după colț și începu să coboare strada. În orașul acesta erau mii de oameni pe care ea nu-i cunoștea. Dar nu se sătura niciodată să se uite la ei și să-i urmărească.

Întâlnea italieni oacheși, greci cu obrazul măsliniu, suedeji palizi, cehi mici de statură și lați în umeri, slavi cu frunțile înguste. Toți se uitau după ea, când o vedeau trecând. Va veni și ziua când va cunoaște pe toți oamenii aceștia. Toți o urmăreau cu bunăvoință, căci știau că a închiriat ceva mai jos în stradă apartamentul de la 312. Rămăseseră cu gura căscată când văzuseră că în fața casei se oprește camionul cu blocurile de marmoră de la Fane Hill.

— Bucăți de stâncă! murmurară copiii mirați.

— Eu sunt sculptor, explică ea celor care erau în apropierea ei, și fac statui de marmoră și granit.

Copiii nu erau în stare să răspundă nimic la astfel de vorbe. Un singur copil făcu odată „Tii!” și dispărură cu toții, întocmai ca un stol de vrăbii. Atenția acestor copii de la oraș nu putea fi reținută, de nimica, timp mai îndelungat, deoarece atenția lor era atrasă de la un subiect la altul. Era de ajuns să audă sirena pompierilor, sau mașina Serviciului de Ambulanță, un zgomot, o înjurătură sau țigănelul unui agent de stradă, ca să dispară numaidecât.

Pe dinăuntru marea sală în care își avea atelierul, nu conținea nimic altceva, decât blocurile de marmoră, sculele ei și un scaun. După ce se așeză pe scaunul acesta simți că e gata să se apuce de lucru. Aci nu se găsea nimica ce ar fi putut să-i stânjenească adâncă dorința ce-i clocotea în suflet. Nimenea nu știa de urma ei. Se uita mulțumită împrejur. Pereții erau proaspăt zugrăviți și fereștile fără perdele ale atelierului străluceau. Se ridica în picioare și începu să se plimbe prin fața blocurilor de marmoră, oprindu-se de la unul la altul și pipăindu-le cu mâna. În ajun plecase de acasă și-și cumpărase o nouă serie de scule, din cele mai fine, mai delicate și mai rezistente. Vânzătorul magazinului îi repeta la fiecare daltă pe care i-o arăta:

— Aceasta doamnă este o piesă de dată recentă... un fel de economie în timpul lucrului, cu care se pot realiza minuni...

Dar ea le refuzase pe toate, afară de cele mai rezistente și mai

simple.

— Te rog, nu încerca să-mi vinzi fleacuri, răspunsese ea vânzătorului.

Se așează din nou pe scaun. Va trebui să înceapă lucrul și să se gândească bine la ce ar vrea să facă. Dar în mijlocul atelierului acestuia, unde Blake nu intrase niciodată și unde nu o va putea ajunge, se pomeni că a început să se gândească la el. Nu avea intenția să plece de la el... dimpotrivă, ținea ca totul să rămână în starea de până acuma. Dar pentru a continua această situație, Blake va trebui să înțeleagă necesitatea ca ea să-și păstreze personalitatea intactă. Vor trebui să fie două ființe egale, fiecare completă prin ea însăși, și astfel iubindu-se cu atât mai mult, datorită acestei plenitudini. Va încerca zi de zi, să-l facă să înțeleagă ceea ce urmărește ea.

— Voi reuși să-l conving, își zise ea categoric. Eu reușesc întotdeauna, ceea ce doresc să fac.

Gândurile îi alergară înapoi, spre anii care trecuseră. Până acuma nimic nu fusese mai presus de puterile ei. Când se gândea la ceva și simțea dorința de a realiza acest ceva, dorința ei era ca și împlinită. Se vedea pe sine, fată tânără și preocupată de o mulțime de amănunte pe care le realiza cât se poate de bine, fără să țină seamă, și fără să se gândească anume, că o parte din aceste preocupări le-ar putea abandona. Pe vremea aceea îi spusese lui Mark, că-și dorește totul. Dar astăzi toate aceste multiple necesități se limpeziseră într-o mare și unică dorință a vieții ei ample: necesitatea inexorabilă de a lucra. Până acuma fusese plecată în vacanță, împreună cu Blake, o vacanță de dragoste, dar astăzi se întorsese acasă. Pentru ea vacanța aceasta... fusese oare căsătoria? Nu știa nici ea tocmai limpede.

„— Probabil femeile cu temperamentul meu nu pot trăi căsătorite”, își zise ea. Motivul că ea nu putea să ducă viață de femeie căsătorită, nu se datora lui Mark și nici lui Blake, ci numai temperamentului ei. Ceva nedefinit din adâncul ființei ei, se cerea să rămână cu totul aparte și nu putea suporta niciun fel de legătură de unire cu cineva. În cazul când această eventualitate ar fi fost întemeiată – cum și era de fapt – obligația impusă de ea soțului ei, era imposibilă de satisfăcut, nu numai pentru el, ci pentru oricare dintre bărbați. Gândindu-se la aceste amănunte, se simți copleșită de un sentiment de singurătate, cu totul necunoscut până acuma.

„— Blake, Blake!” murmură ea chinuită.

În clipa aceasta ar fi dorit să-i simtă mâna, să simtă apropierea și prezența lui, în sfârșit orice ar fi putut să alunge convingerea aceasta că ea este predestinată să treacă singură prin viață.

„— N-aș fi știut niciodată ce înseamnă fericirea, dacă nu m-aș fi căsătorit, dacă n-aș fi avut copiii aceștia cu Mark și dacă n-aș fi avut ocazie să-mi dau seamă, ce înseamnă să fii iubita lui Blake”. Este aceeași veche poveste, gândi ea melancolică. Trebuia să aibă tot ce-i putea oferi viața, dar nici acest tot nu o putea mulțumi. Mai rămânea partea aceea ascunsă din sufletul ei care era întotdeauna singură. „Va trebui să rezist până la capăt”, gândi ea. „Astăzi mă cunosc destul de bine”. După moartea lui Mark, voința ei o îndemnase să lucreze – voința, voința aceasta neadormită. Își scoase sculele și începu să le așeze la îndemână: ciocanul frumos și greu, dălțile cu tășuri fine, creioanele și hârtia – atârână pe pereți coalele uriașe de hârtie și își ascuți creioanele. Pe urmă se așeză din nou pe scaun și începu să examineze blocurile acestea incomparabile de marmoră, dar fără să se gândească la altceva, decât la Blake. Ar fi vrut să se întoarcă într-un suflet la el, să-l vadă ce face, să se convingă că este mereu al ei. Dar se stăpâni. Pe Blake îl va iubi și de aci înainte din tot sufletul, dar iubirea aceasta nu va putea niciodată să însemne sfârșitul ei. Viața lor comună va trebui să devină ceva ce va întrece cu mult proporțiile lor, ceva care să depășească iubirea însăși. Ar fi fost incapabilă să facă abstracție de personalitatea ei, deoarece oricât s-ar fi străduit, în realitate o parte din sufletul ei rămânea totuși departe. Această parte a sufletului ei ar fi însemnat să moară, dacă ar fi rămas neîntrebuințată, și moartea aceasta i-ar fi înveninat toată existența. Va. trebui ca de aci înainte să-și aducă mereu aminte de spaima prin care a trecut în timpul sărbătorilor.

La amiază, când se întoarse acasă, era frântă de oboseală, dar puterea de voință începuse să reacționeze.

Se pregăti să înfrunte supărarea lui Blake, și ar fi fost gata să-i spună: „Blake, poate ar fi fost mai bine să nu mă căsătoresc cu tine. Dar așa sunt eu și așa trebuie să fiu, și chiar dacă tu nu mă vei mai iubi, eu totuși va trebui să rămân și de aci înainte, așa cum sunt cu adevărat”.

Dar Blake nu era câtuși de puțin supărat. Ieși din salon ca s-o întâmpine la intrare și-i zâmbi tot atât de fermecător, ca și în primele zile ale dragostei lor de odinioară.

— Ai fost mulțumită cu dimineața pe care ai petrecut-o la

atelier, Susan? Întrebă el, și fără să mai aștepte răspunsul, adăugă: Eu am petrecut o dimineată adorabilă... ceva a contribuit la inspirația mea. Cred că pentru mine e util să încep să te detest! Vorbea pe un ton atât de amabil, încât Susan începu să râdă ușurată.

— M-ai detestat, Blake, spune drept?

— Puțin, răspunse el înveselit. Dar acum te iubesc din nou. Haide, să vezi ce-am lucrat!

O apucă ușor de braț, tocmai de deasupra cotului, și o conduse la etaj. „Ce mă face să fiu atât de caraghioasă și atât de gravă?” se întrebă Susan. „El m-a uitat imediat ce am ieșit din casă. Cum voi reuși să mai lucrez mâine?”

Deschise ușa atelierului și se pomeni față în față cu o pisică furioasă, modelată în lut. Parcă se desprindea din pedestal, cu spinarea arcuită și părul zbârlit, cu unghiile rășchirate, plină de grație și de eleganță.

— O, Blake! exclamă Susan.

— E admirabilă, nu-i așa? întrebă el nerăbdător.

Îi voi pune numele Femeia.

Începu să râdă și o copleși de sărutări. Ea – și pierduse toată dimineata gândindu-se la el. Nu va mai face niciodată așa ceva, și în timpul sărutului acestuia care nu se mai termina, o pornire sălbatică începu să tremure într-însa, împotriva acestei slăbiciuni de care nu se va mai lăsa robită.

Începuse, înainte de toate, să lucreze la blocul de marmoră neagră belgiana, deși știa că este un material înșelător, deoarece dimineata următoare în atelier apăruse o negresă uriașă care umbla cu pași tot atât de nesimțiți ca și o tigroaică. Deschise ușa și o închise domol în clanță. Susan care sta îngândurată și aștepta, o văzu întocmai cum ar fi văzut o fantomă de vis. Negresa era o africană de rasă pură. Pielea neagră de pe ea lucea ca sticla și gura mare era ca două felii roșii dintr-o portocală despicată. Trupul, deși uriaș, era puternic și elastic.

— Aveți nevoie de o doamnă care să facă curățenie? întrebă ea și glasul de alt îi tremură întocmai ca o violă. Eu fac curățenie și spăl în casele oamenilor de condiții mai bune, din strada vecină.

— Te rog, apropie-te, răspunse Susan. Spune-mi cum te cheamă.

— Eu sunt Delia, răspunse negresa și apropiindu-se de ea, se așeză pe un bloc de marmoră albă, apoi zâmbi și buzele roșii îi fugiră în susul unui șirag de dinți albi și lungi. Până acum nu mi s-a întâmplat

niciodată, să curăţ bucăţi de stâncă! adăugă ea şi începui să râdă.

— De unde ai venit? întrebă Susan. Cine eşti dumneata? Cine au fost înaintaşii dumitale?

— Eu n-am avut înaintaşi, răspunse Delia.

— Dumneata trebuie să fi venit de undeva, stăruie Susan. Bunicul dumitale...

— Bunicul meu a fost în slujba unei familii din Virginia. A venit de dincolo de mare; aşa spunea întotdeauna. Tatăl meu a pribegit spre miazănoapte.

— Bine, dar dumneata unde te-ai născut? întrebă Susan din nou şi se gândi cum de africană aceasta nu poartă nicio urmă de contact cu albi, pe pielea ei neagră.

— Eu m-am născut chiar aci la Noo Yauk, răspunse ea veselă, şi aci estem şi acuma. Altceva n-am ce-ţi spune, pe urmă făcu o pauză şi începui să se gândească. Într-un rând m-am măritat cu un adevărat nigger alb „dar ce să-ţi spun... pentru mine a fost prea alb. Mă bătea de mă frângea. În orice caz era un netrebnic. Nu l-am mai văzut de ani de zile. Data viitoare mă voi mărita cu unul care să fie negru, dar nu mai ajung să mă gândesc la aşa ceva, din pricina copiilor, căci am şase şi cel mai mic n-a împlinit încă un an.

„— Marmora belgiană, fireşte”, gândea Susan, fără s-o audă ce-i spune. Sta nemişcată şi se simţea impresionată de formidabila prezenţă a acestei negrese. Se uita la liniile sinuoase ale trupului ei, la umerii ei masivi, la sânii uriaşi şi la şoldurile pline.

— Dacă-ţi voi plăti de două ori atât cât câştigi cu curăţatul odăilor, adm îţi să fac câteva desene după dumneata? întrebă Susan.

— Cum adică, numai pentru că stau pe scaun?

— Exact.

— Nu sunt îmbrăcată, ca să mă vadă lumea. Rochia aceasta este un fel de zdreanţă pe care o întrebuiţez numai în timpul lucrului.

— Nu ţin câtuşi de puţin să fii îmbrăcată.

— Cum adică... să mă dezbrac?

— Dacă n-ai nimic împotriva, declară Susan. Delia se ridică în picioare şi clătină din cap:

— Nu se poate aşa ceva... până acuma nu m-am dezbrăcat niciodată în faţa unei doamne.

— Pe urmă se opri şi începui să se gândească, chinuită de ispită: Nu s-ar putea să păstrez ceva pe mine?

— Da, sigur că se poate, răspunse Susan.
— Nu vrei să încui ușa? Susan întoarse cheia în broască.
— De, ofta Delia. Nevoia de bani la ce nu te îndeamnă! Întoarce capul încolo, sufleteleule.

Susan se uită în altă parte.

— Gata, exclamă Delia. Dar să știi că mă simt caraghioasa rău.

Se așezase pe un bloc de marmoră albă de Paros, cu mâinile sprijinite pe genunchii enormi și negri, cu capul plecat înainte și cu umerii rezeși în jos.

— Cât sunt de caraghioasă, murmură ea din nou. Susan n-o mai auzea. Începuse să deseneze pe foile uriașe de hârtie, pe care le atârnase ieri pe pereți. Luă în mână câteva creioane, dar pe urmă renunță la ele și începu să lucreze cu o bucată de cărbune poros. Delia se uita la ea.

— Așa arat eu, sufleteleule? se auzi glasul plângător al negresei. Văd că m-am lăbărțat și nu mai am nicio formă.

— Ești splendidă, răspunse Susan în șoaptă. Splendidă... o femeie splendidă... Respira șuierător, căci era nerăbdătoare să învețe pe dinafară liniile trupului ei, pentru a putea începe lucrul în marmoră. Desenă ceasuri întregi.

— A început să-mi fie foame, se auzi ca de la mari depărtări glasul Deliei. De obicei eu mănânc mai devreme.

Susan se uită la ceas. Trecuse demult de amiază.

— O, te rog să mă ierți! exclamă ea. Scoase portmoneul și-i întinse un bilet de bancă.

— Ia banii aceștia și după ce te îmbraci, du-te și mănâncă bine, zise ea.

— Să vin să fac curățenie, doamnă?

— Da, răspunse Susan. Vei veni mâine. Până atunci scândurile vor fi pline de grămezi de piatră.

Se uită vreme îndelungată la desenele pe care le făcuse. Pe urmă le luă și le rupse bucăți. Mâinile ei lacome de lucru știau acum pe dinafară toate curbele trupului negru al Deliei și nu mai avea nevoie de desene. Acestea n-ar putea decât să o stânjenească în timpul lucrului. Desenele reprezentau pe Delia, dar acum ea vedea ceva mai mult decât pe negresa care îi pozase. Va lucra de-a dreptul în marmoră, căutând să dezgroape nu numai pe Delia, ci pe ființa aceea neagră care ascultase chemarea vieții și venise ca sclavă din Africa, pentru a

împrumuta picătura ei de sânge negru, de care era nevoie pentru a întemeia o nouă Americă.

În ziua aceasta începu să cioplească statuia neagră și uriașă care mai târziu trebuia să devină celebră, a unei negrese care sta pe scaun, cu genunchii depărtați, ținându-și în palmele manilor sânii grei și îndurerăți. O desprinsе din blocul de marmoră, de la prima lovitură de ciocan și de daltă și o numi Americană Neagră.

...Ridică privirea și se uită nemulțumită împrejurul ei. În atelier nu se mai vedea. Se făcuse noapte. Întunericul negru începuse să se închege împrejurul ei prin atelier și întunericul acesta îi lua din mână trupul solid și mult mai negru al statuei. Nu mai vedea suprafața marmorei, dar o putea pipăi. Cel puțin de n-ar fi venit noaptea atât de devreme, ca să întrerupă cu întunericul ei valul de certitudine al viziunei ce tremura într-însa. Rămase o vreme în mijlocul întunericului și pipăi cu mâinile conștiente ființa aceasta care era acum în stăpânirea ei. Pe urmă își scoase halatul, își îmbracă pardesiul și după ce-și puse pălăria, ieși în stradă și se îndreptă spre casă. Sufletul îi zburda de mulțumire, deși brațele o dureau. Senzația aceasta care-i cânta acum în suflet, era mai plăcută decât orice, chiar decât dragostea – era senzația realizării.

Un amănunt i se păru straniu și se gândi îndelung la el. În apropierea lui Blake nu era în stare să facă nimica, și tot așa când se simțea urmărită de privirile tulburi ale bătrânului domn Kinnaird, dar cu toate acestea nu o supară de loc, prezența altora. Într-o dimineață văzu chipurile unor copii străini care se uitau la ea pe fereastră și apropiindu-se de ei constată că s-au urcat pe ciubucăria zidului și se țineau cu degetele de canatul fereștii.

— Veniți înăuntru, dacă vreți, le spuse ea.

Copiii veniră grămadă și intrară pe ușă suflând din greu și înghiontindu-se unul pe altul, ca să-și facă loc și întinzând capetele peste umerii celor care apucaseră înaintea lor.

— Eu voi continua să lucrez, declară Susan și copiii rămaseră cu ochii cășcați la ea. Capul negresei era acum desprins din blocul de marmoră și începuse să lucreze la conturarea umerilor robuști.

— Tiii, ia te uită, se auzi un glas răgușit, e o negresă.

— O fi pentru un mormânt, îi răspunse un alt glas de copil. Eu am trecut odată printr-un cimitir și am văzut o mulțime de îngeri ciopliți numai din piatră.

— O negresă nu poate fi înger, se auzi un alt glas supărat. Îngerii este albi. I-am văzut odată într-un film de Crăciun, la Radio City!

Copiii nu întârziară mai mult de câteva minute, care fură pline de emoție. Pe urmă se auziră șoaapte: „Haideți să plecăm; aici nu este nimica!” și plecară grămadă, căci văzuseră tot ce era de văzut. „Prezența lor nu mă supără cu nimica”, gândi Susan. Ochii lor atât de vii și lipsiți de orice pornire critică, nu o speriaseră de loc. Începu să fredoneze: „Aceasta va fi o glorie a mea... o glorie a mea, aceasta va fi!” Adâncă mulțumire de altă dată începea să i se strecoare în toată ființa, întocmai cum ploaia binefăcătoare pătrunde până la cele mai adânci rădăcini ale unui pom însetat. Nu încercă nici să înțeleagă și nici să se mire de efectul acestei senzații. Se mulțumea să fie conștientă de prezența ei, fără s-o mai analizeze.

I-ar fi plăcut să se poată duce într-un suflet la Blake și să-i împărtășească mulțumirea ei de acum. Când doi oameni se iubesc, mulțumirea unuia trebuie să bucure și pe celălalt. Dar tocmai acum Blake era furios, din pricină că prima expoziție a moderniştilor fusese ridiculizată de unul dintre directorii muzeului.

— Bine, dragul meu, încercă ea să-l liniștească, sunt atâtea critici cărora le-au plăcut lucrările expuse. Se așezase la masă, cu un vraf de ziare de dimineață împrejurul său, și începuse să-i cetească dărilor de seamă despre deschiderea expoziției din ajun. Cetea fără nicio ezitare frazele pline de laudă și meșteșugit făcute: „o extraordinară și impunătoare ușurință”, „captarea totală a abstractului”, „se așază printre frunzașii mișcării noastre moderniste”. Dar după toate laudele acestea, veni articolul pe care bătrânul Joseph Mart îl scrisese în ziarul Times. Astfel când ea se întoarse acasă, trepidând de mulțumire, îl găsi furios.

— Aș putea să-i răspund pe același ton, repetă Blake supărat. Cum își permite să spună despre lucrările mele, că sunt superficiale? Sunt pretențioase, asta mai merge... căci au fost făcute anume să fie pretențioase! Dar omul acesta este un caraghios bătrân. Are pretenția să facem și astăzi copii după Michael Angelo și după sculptura greacă. Nu este în stare să-și dea seamă că în epoca lor au fost și aceștia moderni, și tocmai acesta este motivul pentru care s-au putut impune contemporanilor lor. Un artist este obligat să interpreteze epoca în care trăiește... căci numai pe aceasta o cunoaște.

— Dragul meu, gândește-te, este un moșneag, și numai el

singur!

— Nu este admisibil să existe niciunul care să fie atât de stupid! Afară de asta el este un om cu multă trecere. Ziarul Times n-ar fi trebuit să-i acorde atenție. Gura lui Blake era contractată și sprâncenele încruntate. Era incapabil să stea o clipă liniștit și alerga de colo până colo prin cameră.

— Cred că va trebui să-l dau în judecată, pentru defăimare, repetă el de câteva ori la rând.

— Blake, nu fii caraghios! exclamă Susan. Ce-ți pasă ție de ceea ce crede el?

— Îmi pasă, pentru că știu că dreptatea este de partea mea! protestă el.

Își închipuia că nu va fi în stare să uite această apreciere niciodată. Vreme de o săptămână rămase întunecat și nu era în stare nici să mănânce, nici să lucreze ceva. Pe urmă, într-una din zilele următoare, când ea însăși era aproape de capătul răbdării, primi o scrisoare de la Paris. Femeia îngenucheată fusese respinsă de juriul salonului.

— Fire-ar ai naibei să fie, cum îndrăznesc să facă așa ceva! zise Blake, dar fără să pară câtuși de puțin impresionat. Se uita la ea și zâmbi.

— Cred că lucrarea mea n-a fost destul de bună, răspunse ea liniștită și începu să păturească scrisoarea. Susan abandonase Femeia îngenucheată, lucrarea aceea pe care o făcuse pe vremea când începuse să se îndrăgostească de Blake.

— Nu te impresionează de loc? întrebă el curios.

— Sigur că mă impresionează, răspunse Susan, dar nimic nu mă va putea opri să lucrez și de aci înainte, în orice caz însă, adăugă ea, presimt că între mine și Femeia aceea îngenucheată nu mai este niciun fel de legătură.

De, la urma urmelor cred că și în afacerea asta trebuie să fie amestecată politica. Tu ești străină... – și francezii sunt atât de exclusivist!... Afară de asta, Susan, tu ești femeie... și nu se poate să te aștepți...

Ce anume să aștept? întrebă ea calmă.

Să fii tratată cu aceeași măsură ca un bărbat, și de zile întregi i se întâmplă să-l vadă pentru prima dată râzând.

— Nu te supăra din pricina asta, Susan, sfârși el cu obișnuita lui

amabilitate, iar Susan constată – fără să se mire și fără să încerce să înțeleagă motivul – că se simte mai ușurat oarecum.

Veni primăvara și se gândi că până acuma ea n-a înțeles niciodată ce înseamnă o primăvară. La țară primăvara sosea cu o mulțime de prevestitori. Zăpada se topea și apa începea să se scurgă în nenumărate șuvițe subțiri; ramurile de răchită începeau să dea muguri și de sub așternutul de frunze veștede răsadurile crude se repezeau spre lumină, iar vânturile domoale începeau să bată din altă parte, ca să oprească suflul iernii și să-l alunge. Dar aci la New York astăzi era iarnă și într-o bună dimineață te trezeai că a sosit primăvara, fără să se mai anunțe. În fiecare dimineață pleca la atelier și în strada aceasta începu să cunoască numele a o mulțime de vecini. Portarul acela cu obrazul murdar era Dinny King și într-una din zile doamna King coborâse la parter și intrase în atelier, în brațe cu doi copilași gemeni. Stete și se uită la Susan, cum lucrează, fără să zică nimica, iar când să plece, declară:

E bine, că ai timp de ajuns să te ocupi și cu așa ceva. Tocmai îi spuneam lui Dinny. Dar eu n-aș fi în stare, căci am atâta treabă pe cap.

Cunoștea pe Larry și Pietro și Slavga, iar Smikey sta din când în când de vorbă cu ea și-i spunea și numele celorlalți băieți, întinzând spre ei degetul mic și murdar.

Cei doi de colo sunt copiii lui Connigan și tatăl lor a murit. După nume sunt Minty și Jim. Jim a fost la o casă de corecție... așa să știi... Cea de colo este Izzy – dar cu băiatul acela nu ne jucăm în fiecare zi ci numai atunci când ne vine pofta.

Nu se supără, că nu vă jucați cu el? întrebă ea curioasă.

— Treaba lui, răspunse Smikey disprețuitor. Când se întâmplă să fie singur, Smikey era întotdeauna îndrăzneț.

Află o mulțime de întâmplări, datorită fragmentelor de conversație ce se auzeau de la fereștile caselor din vecini, din răbufnelile loviturilor grele și plânsul stăpânit, din alergătura medicilor și preoților care intrau și ieșeau. Într-o dimineață pe marginea trotuarului văzu un trup zdrobit și un agent de stradă se lupta din toate puterile, să oprească mulțimea curioșilor îngrămădiți împrejurul său.

— Este bătrâna doamnă Brooks, de la etajul cel mai de sus, îi explică tânărul Micky King. Spunea mereu că într-o bună zi se va arunca pe fereastră și io-te că s-a aruncat. Maică Doamne, ce o mai ura

tatăl meu; dar acuma după ce a murit, nu-i mai poate face nimica.

Era o zi strălucitoare și atât de plină de primele miresme ale primăverii, încât probabil nenorocita aceasta cu părul cărunt, care zăcea zdrobita de pietrele trotuarului nu o mai putuse suporta și-și pusese capăt zilelor.

— Aș putea să-ți fiu cu ceva de folos? întrebă ea pe agentul care sta de pază.

— Nu doamnă... cel mult să chemați pe diavolii aceștia de copii. Se îngrămădesc împrejurul meu, de parcă ar fi venit la un spectacol pregătit anume pentru ei.

— Haideți cu mine copii, zise Susan. Ne vom duce cu toții la dugheana din colț, să luăm câte o înghețată.

Apucă înainte și după ce-i numără, plăti vânzătorului pentru fiecare câte o înghețată. Când se întoarse la atelier, găsi trotuarul deșert. Agentul își făcea rondul și lumea circula indiferentă, trecând peste locul unde abia adineaori zăcuse trupul zdrobit al bătrânei doamne Brooks.

Ascunsă în mijlocul freamătului acestuia de viață, continuă să lucreze cu stăruință, fără să se grăbească și fără să-și piardă vremea, preocupată ceasuri de-a rândul și în fiecare zi de viziunile ei. Pleca de acasă dimineața, când străzile străluceau de lumina soarelui de primăvara, și după ce lăsa sculele din mână, ieșea din nou ca să regăsească serile limpezi ale aceleiași primăveri în drumul spre casă. Uneori câte o răpăială de ploaie pe tăbliile fereștilor o făcea să ridice fruntea pentru o clipă, și zgomotele străzii se stingeau, până când ploaia înceta și copiii se repezeau din nou emoționați și alergând pe urma șuvoaielor mărunte de apă din rigole și săltau într-un picior împrejurul dulbinelor tulburi.

Zi de zi Susan cioplea marmora și sculpta, fără să ostenească, desprinzând câteodată bucăți din blocul de marmoră sau lucrând tot atât de fin ca și când ar fi întrebuințat o pensulă, dacă se întâmpla să nuanțeze linia buzelor, genele pleoapelor, sfârcul sânilor, conturile unui genunche sau al gleznelor. Pe la începutul verii termină statuia Americanei Negre.

Oprindu-se în timpul cât făcea curățenie, ca să se uite la statuie, Delia începu să râdă de se cutremura din tot trupul.

— Nu mi-ar veni de loc la socoteală, dacă eu aș semăna cu negresa aceasta. A fost adevărată ușurare pentru mine, când mi-ați

spus că o veți face din capul dumneavoastră!

Făcu o pauză și se uită gravă și masivă, ca să adauge:

— Suflețelule, n-aș vrea să-și închipuie cineva despre mine, că nu m-am purtat ca o doamnă!

— N-avea nicio grijă, Delia, nimenea nu-și va închipui despre statuia aceasta, că te reprezintă pe dumneata, răspunse Susan.

— Da, doamnă, nimenea nu-și va închipui, declară Delia. Și tocmai, de aceea mă simt și eu mulțumită.

Acum era convinsă că această statuie nu este decât cea dintâi dintr-o serie întreagă ce va urma de aci înainte și al căror număr nici ea nu-l știa încă. Dar împrejurul ei i se părea că vede cohorta ca de umbre a acestor statui. În fiecare zi descoperea câte un obraz care putea să fie săpat în blocul de marmora. Dintre acestea alese pe o suedeză care împreună cu soțul ei ținea un restaurant din apropiere. N-aveau pe nimenea care să le dea ajutor și făceau împreună treaba la bucătărie, spălau vasele și serveau clienții care se așezau la măsuțele lor acoperite cu mușama albă, vărgată cu pătrățele roșii. Dacă s-ar fi întâmplat ca oamenii aceștia să fi emigrat mai demult în America, astăzi ar fi plugărit undeva în reușiunile Statelor din partea de apus, mânând jugul de boi în lungul brazdelor. Într-una din zile intră în localul acesta și găsindu-i în dosul tejghelei lor de smörgăsar, se adresă femeii:

— Îmi dai voie să mă așez pe scaun și să te desenez pe dumneata și soțul dumitale, în timpul lucrului?

— Fără îndoială, răspunse femeia înveselită, căci nu cred că ar putea să ne facă vreun rău; ce zici Gus?

— Nici vorbă, răspunse bărbatul care ducea în brațe un morman de farfurii.

Timp de două săptămâni intră în fiecare zi ni restaurantul lor, unde-i urmărea în timpul lucrului, desena și-i asculta ce vorbesc. La sfârșitul acestor două săptămâni, rupse toate desenele și începu să cioplească în marmora de Paros aceste două siluete pe care le numi Americani din Miazănoapte. Îi făcu îmbrăcați în costume suedeze primitive și după atitudinea pe care o aveau, păreau că au adus cu ei toate rămășițele civilizației lor străvechi. Trupurile lor erau înalte și zvelte, iar trăsăturile obrazelor încremenite de bătaia vânturilor aspre de la miazănoapte.

Într-una din zile Smikey intră singur în atelier, căci pe afară era

zăduf, și după ce se așeză pe scaun, se uită îndelung la capul pe care începuse să-l desprindă din blocul de marmoră la care cioplea.

— Acesta este Gus, nu-i așa? Seamănă foarte bine cu el, decât că e mult mai mare.

Dete din cap și continuă să cioplească, desprinzând bucăți mari de piatră albă.

Blake se purta tot timpul încântător față de ea. Probabil acum erau mai puțin uniți decât fuseseră înainte de asta, dar totuși dintr-un anumit punct de vedere, mai aproape unul de altul. În timpul zilei fiind departe unul de altul, seara se întâlneau și stăteau de vorbă mult mai nerăbdători, decât atunci când ar fi fost toată ziua acasă. Petrecându-și fiecare clipă împreună, nu puteau avea prea multe de vorbit. Se cunoșteau unul pe altul în toată intimitatea și-și exprimau gândurile mai mult prin contactul imediat și prin mângâieri, decât prin cuvinte. Totuși cuvintele erau mijloace de exprimare mult mai precise. Prin urmare nu era nicio pierdere sau în orice caz o pierdere aproape neînsemnată, în viața lor comună, din ziua când începuse să plece dimineața de acasă. Probabil va fi bine, să aibă grijă ca seara să plece de la atelier mai devreme.

Intro seară se întoarse acasă cu picioarele umflate și brațele tapene, dar nu părea de loc obosită, căci avea un corp superb. Fusesse prea slabă, dar acuma trupul ei luase din nou rotunjimile vigoarei de altă dată. Urcă scările în fugă, făcu o baie și îmbracă repede o rochie ruginie de nuanță blândă. Pe urmă coborî să întâlnească pe Blake. Probabil și atitudinea lui Blake față de ea se schimbase în timpul din urmă, dar ea nu voia să țină seamă de această eventualitate. Acum nu mai venea, cum făcea odinioară, s-o găsească în camera ei. Nu-i mai prepara baia, nici nu-i peria părul și nici nu-i mai alegea rochia pe care s-o îmbrace. O aștepta ceremonios în salon, ca să coboare. De astă dată când se apropie de el, ca să-l sărute, el o sărurtă ușor și mai mult din fugă. Dar de amănuntul acesta nu vru să țină socoteală. Afară de asta îl găsi cetind un volum despre sculptura yugoslavă. Se așeză pe canapea, alături de el, și își strecură mâna în palma lui, ca să stea astfel nemișcați unul lângă altul, până când veni Crowne, ca să-i anunțe că a dat la masă. Nu vru să-și pună niciun fel de întrebări în legătură cu el, căci știa dinainte că dacă va capitula și se va supune dorințelor lui, ar fi însemnat să fie din nou copleșită: de asiduitatea, de emoțiile și pretențiile lui stăruitoare, de a acapara toată atenția ei pentru el.

Începuseră să se depărteze puțin unul de altul, dar depărtarea aceasta era necesară, căci altfel ar fi fost pierdută.

Mâncară singuri și după aceea îl ascultă cu atenție, când începu să-i spună despre felul în care și-a petrecut ziua” iar după ce se ridicară de la masă, se urcară împreună la etaj și începu să examineze lucrările lui cu atenție, înțelegând imediat ce a urmărit și ce a realizat. Blake începuse să lucreze cu râvnă. Acesta nu era genul ei de a lucra, dar totuși recunoscuse imediat frumusețea linilor suple, ochii prelungi și pleoapele languroase ale siluetelor care lui îi plăceau și pe care le executa cu atâta pricepere.

— Aceasta este frumusețea matematică, exprimată în forme omenești., îi spuse ea și văzu că este încântat. Ai reușit să prinzi ceva de esențială valoare, adăugă ea entuziasmata, dar nu numai din cauză că Blake îi era drag, ci și pentru că era convinsă de adevărul vorbelor ei.

În timpul iernii ce veni după aceea, aceeași iarnă când făcu statueta de gips a Marciei, începu să modeleze și statueta Soniei Pavlovna, dansatoarea rusă care scosese pe toată lumea din minți. Lucra foarte repede. În timp de o lună termină statueta Marciei, pe care o făcuse înaltă și subțire, cu capul plecat și părul aspru căzut împrejurul obrazului mic, cu brațele subțiri împreunate. Era Marcia în persoană, impresionabilă și emoționată, cu trupul tot atât de slab ca și al unei pisici, dar plină de grație.

Marcia începuse să-și manifesteze dorința de a studia dansul, și după Crăciun, din ziua când cunoscuse pe Sonia stăruia în fiecare zi:

— Nu mă mai trimite la școală, mamă; dă-mi voie să învăț dansul. Dansul adevărat, așa cum îl dansează Sonia.

— Sonia este o proastă, declară John cu convingere. Nu știe nici să cetească cumsecade... cel puțin eu n-am văzut-o niciodată deschizând o carte.

— Nici mie nu-mi plac cărțile, se grăbi Marcia, să răspundă și începu să-și muște unghiile. Cărțile sunt întocmai ca oamenii morți. O, mamă, dă-mi voie să învăț dansul, te rog, te rog!

— Fetița aceasta ar trebui să învețe dansul, îi spusese și Sonia. Venea adeseori la ei, seara la masă, căci nu primea să danseze mai mult de trei ori pe săptămână. Afară de asta Blake începuse să-i facă portretul în celebra lui teracotă, portret care nu semăna cu nimic ce făcuse până acuma, și dansatoarea era atât de impresionată de faptul

că se vedea pe sine cum crește și prinde forma în mâinile lui, încât nu mai părase atelierul cât era ziua de lungă.

După ce termină lucrarea, Susanei i se întâmplă pentru prima dată ca să nu-i placă ce a făcut. Se opri în fața statuetei care părea că zboară și nu zise nimica. Blake aștepta, convins că-i va spune cuvinte de apreciere.

— Sunt drăguță? Cred că da! exclamă Sonia entuziasmată.

Se așezase pe canapeaua enormă din atelierul lui Blake, cu genunchii ridicați sub bărbie, cu trupul vânjos și numai mușchi, îngrămădit sub faldurile ușoare ale rochiei albe de satin cu care era îmbrăcată.

— O, Blake, ești un geniu! Mă plac atât de mult în statueta aceasta pe care ai făcut-o după mine!

— Mi se pare că statueta are o greșeală, declară Susan și se simți cuprinsă de neliniște.

— Cum adică, ce vrei să spui? întrebă Blake.

Își uită că sunt soț și soție și că se mai iubeau și astăzi. Își uita că ea este o femeie care stă de vorbă cu un bărbat. Nu vedea decât imaginea plastică, ce reprezenta pe Sonia. Statueta aceasta purta marca personalității lui Blake care nu reușise să facă abstracție de sine însuși, nici să facă pe Sonia așa cum era cu adevărat. Pentru prima dată instinctul său dăduse greș în întrebuițarea materialului cu care lucrase. În clipa aceasta își dete seamă că eforturile lui Blake vor fi întotdeauna stânjenite de pornirile lui proprii. Orice ar fi făcut, lucrările lui trebuiau să fie așa cum era el însuși, căci altfel capacitatea lui de artist nu putea realiza nimic. Talentul acesta nu avea nicio amploare, dar era totuși extrem de subtil.

— Asculta Blake, eu cred că materialul plastic nu se potrivește pentru a putea face pe Sonia, zise Susan și se uită la dansatoare. Examinează forma capului și a trupului – lutul nu este materialul adecvat pentru a le reda. Formele ei sunt glyptice. La amănuntul acesta m-am gândit până acuma de mai multe ori. Genul dansului ei este glyptic – vreau să zic că ai putea face o serie întreagă de atitudini după ea, dar în marmoră sau piatră – înțeleg o piatră dură, cum ar fi de pildă cea de Heptonwood. Ea nu este o formă delicată, așa cum ai făcut-o tu, ci o siluetă rezistentă și forța dansului ei derivă tocmai din acest element. Ai atenuat impresia reală, ca să poată fi susținută în lut, dar cu toate acestea lutul nu este destul de rezistent, pentru a conține

personalitatea ei. Viziunea pe care ai urmărit-o, ți-a scăpat printre degete.

Constată imediat că vorbele ei l-au revoltat și că a început să clocotească.

— Tu ești atât de preocupată de sculptură, încât nu mai poți vedea nimic altceva, răspunse Blake. Dar afară de asta trebuie să știi, că mie nu-mi scapă nimenea, când vreau să-i fac portretul.

— Nu uita că mie-mi plac lucrările tale, Blake! se grăbi Susan să adauge.

— Aceasta de aci este cea mai bună dintre toate lucrările mele, declară el.

— Marcia este mult mai bună, răspunse Susan. Era gata oricând să râdă, să glumească și să facă haz, dar niciodată nu făcea așa ceva, când era vorba despre lucrările lor. Meseria aceasta necesita sinceritate nelimitată. Dansatoarea se uita la ei mirată. Ochii prelungi și apoși îi luceau în mijlocul obrazului oacheș și colțuros.

— Dumneata nu recunoști pe Sonia în lucrarea aceasta? se adresează ea Susanei cu totul pe neașteptate.

— Nu, răspunse Susan. Statueta aceasta nu vorbește cu glasul dumitale. Când mă opresc în fața unei statui, mi se pare că o aud întotdeauna vorbind, dacă se întâmplă să fie ruptă din viață. Dar statuia aceasta este mută.

— Eu totuși o voi trimite Academiei, declară Blake.

— Blake, de ce te-ai supărat pe mine? îl întrebă ea.

— Nu sunt de loc supărat, răspunse el și zâmbi., uitându-se la Sonia. Cel mult mă distrează.

Privirea lui însă era îmbibată de furie și Susan o văzu, așa că fu cuprinsă și ea de o furie neașteptată.

— Sonia, vrei să pozezi pentru mine? întrebă ea fără să ezite. Îți voi face silueta în marmoră, pentru a dovedi lui Blake ce înțeleg eu cu ceea ce i-am spus adineori.

— Și dumneata! exclamă Sonia și începu să râdă cu râsul ei rusesc și sonor. La urma urmei de ce nu? Cred că ar avea haz, dacă m-ați face amândoi.

— Haideți să plecăm undeva, zise Blake pe neașteptate. M-am săturat să stau acasă.

Plecară la un local de noapte, unde Blake se ducea adeseori, și-l urmări în timp ce dansa cu Sonia. Dansul lor era atât de adorabil, încât

rămase pierdută, cu obrazul sprijinit în palme, încântată și mută în fața mișcărilor lor desăvârșit de frumoase. Când se întoarse la masă și-i adresă o întrebare mută, ridicând ușor din sprâncene, Susan îi răspunse:

— Prefer să te urmăresc pe tine și Sonia, dacă ați vrea să dansați din nou, îi răspunse ea.

— Nu ești sinceră, declară Sonia și se uită la ea cu ochii mari.

— Dimpotrivă, e foarte sinceră, interveni Blake. Trebuie să recunoști Susanei această calitate... este o femeie prea simplă, pentru a fi capabilă să mintă. Probabil știi, draga mea, că tu nu ești câtuși de puțin subtilă.

Văzu că nu mai este supărat și se simți mulțumită. Afară de asta era adevărat că ea nu era femeie subtilă. Creierul ei nu elabora gânduri subtile, nici rezezi și nici cu ușurința cu care vorbea Blake și prietenii lui. Gândurile ei se ridicau încet și nesimțite, din cele mai ascunse străfunduri ale ființei ei, din inimă și din toate fibrele trupului. Gândurile acestea nu erau transmise de pulsația sângelui spre creier, decât foarte încet și târziu, și numai ceea ce era limpezit în viziunea ei, așa că nu simțea nevoia să-și formuleze în cuvinte ceea ce a simțit, decât în cazuri extreme și numai atunci când era obligată. Ridică ochii spre Blake și-i zâmbi:

— Mai dansați odată împreună, îl rugă ea. Sunteți adorabili, când dansați.

Se ridică în picioare și începu să râdă.

— O, Susan, exclamă el. Soția mea desăvârșită!... Haide, Sonia!

Începură să danseze și de undeva din tavanul sălii un snop de lumină tremură pe deasupra lor, alegându-i anume din grupul celorlalți dansatori. Spectatorii din sală recunoscuseră imediat pe Sonia, și Blake se simțea mulțumit că poate fi văzut împreună cu ea. Trăsăturile obrazului său erau reci și grave. Părea că nu vede și nu simte pe nimenea în apropierea lui, dar Susan care-l cunoștea atât de bine, era conștientă că pleoapele lui coborâte și expresia aceasta de indiferență, erau tocmai o dovadă că este pe deplin conștient de tot ce se petrece împrejurul său. Orchestra începu să cânte o melodie stinsă și melancolică, anume pentru ei. Acum toată lumea îi urmărea cum dansează. Iar Susan începu să deseneze pe dosul listei, cu creionul pe care-l ceruse de la chelnăr, trăsăturile mobile și liniile viguroase ale Soniei pe care o va face în marmoră. Schița aceasta era începutul

Dansatoarei Ruse din viitorul ei Cortegiu American.

În aceeași seară, când se întoarseră acasă, intră numaidecât în salon, dar după ce trecu pragul, se întoarse mirată, văzând că ei întârzie atât de mult. La intrarea hallului plin de umbră văzu pe Blake întinzând brațul după Sonia, și atrăgând-o spre el, o sărută cu violență, întoarse capul și se apropie repede de cămin. În clipa următoare îi văzu și pe ei că intră, râzând.

— Te rog, sună să ne aducă ceva de băut! zise Blake.

I se părea că focul nu dă nicio căldură, deși Crowne îngrămadise o mulțime de lemne uscate în vatră și acestea începuseră să ardă vâlvătaie... Blake și Sonia! Ei nu se simțeau câtuși de puțin stânjeniți de sărutul de adineaori. Prin urmare acesta nu putea să fie primul lor sărut.

— Da, imediat, răspunse ea ca prin vis și întinse mâna spre sonerie, conștientă numai de faptul că Blake îi poruncise să sune.

Se așeza pe marginea canapelei și întinse mâinile spre flăcările din cămin. Îi era frig și ar fi vrut să se încălzească. Crowne aduse o tavă cu sticla de whisky. și sifonul, dar nu umplu al treilea pahar, știind că ea nu bea niciodată.

— Crowne! strigă ea. Vreau și eu un pahar, te rog toarnă-mi!

— Da, doamnă, răspunse valetul mirat.

— Nu vi se pare că e frig? întrebă Susan.

— Mie nu mi-e frig, răspunse Sonia râzând. Mie mi-e cald întotdeauna. Ah, mi-e atât de somn, adăugă ea și-și ascunse un căscat în dosul mâinii cafenii. Blake, după ce voi mai bea un pahar, te rog să mă conduci acasă. Susan, mâine la orele zece voi veni la dumneata, bine? M-am gândit și aș dori să mă faci în marmoră. Marmora va dura o veșnicie, nu-i așa? După ce voi fi țărână și portretul pe care mi l-a făcut Blake, va ajunge cioburi ca orice oală de pământ, marmora va rămâne.

— Bine, ne-am înțeles! răspunse Susan.

Nu... ei nu se simțeau câtuși de puțin stânjeniți. Prin urmare nu era primul lor sărut.

Întinsă în patul din camera ei, aștepta ca Blake să se întoarcă de la hotelul unde locuia Sonia. Sosi numaidecât, fără să fi întârziat și se așeză pe marginea patului ei. Atitudinea lui era atât de firească, purtarea atât de încântătoare (la orele trei de dimineață el era întotdeauna încântător), încât nu-i veni să-l întrebe: „Ce nevoie aveți,

tu și Sonia, ca să vă sărutați unul pe altul?”

Dacă i-ar fi pus această întrebare, ar fi ridicat din umeri, ar fi râs și ar fi luat-o în bătaie de joc:

„— Cred că nu ești geloasă? Un sărut, Susan, nu înseamnă nimica. Eu îți dau voie să săruți pe cine poțestești”.

Iar dacă i-ar fi răspuns cu toată sinceritatea sufletului:

„— Eu nu doresc să sărut pe nimenea, afară de tine”, ar fi început din nou să râdă și i-ar fi spus:

„— În cazul acesta, sărută-mă!” și s-ar fi plecat spre ea, ca să-i primească sărutul.

Dar nu-i va spune nimica, căci acum nu se simțea dispusă să-l sărute.

— Ascultă, Susan, Blake are dreptate, spunea Sonia. Începuse să danseze și în jurul ei fluturau fragmente de continuă conversație, în timp ce-și schimba poza statica, cu alta subită și perfect conturată: Dumneata ești o femeie atât de simplă.

— Serios! răspunse Susan. N-am avut niciodată timp să mă gândesc la acest amănunt. Începuse să deseneze repede, siluetă după siluetă.

— Uite, așa este Blake, declară Sonia și începu să danseze, făcând pași nervoși și abreviați, încercând în felul acesta să exprime cu mlădierile trupului, caracterul lui Blake. Dintr-un anumit punct de vedere îți sugera pe Blake, fără ca să semene câtuși de puțin cu el. Susan se opri și așteptă.

Era incapabilă să mai continue cu desenul, și nu știa cum ar putea prinde aceste atitudini ale Soniei. Urmărindu-i mișcările, își aduse aminte că nu s-a gândit până acum niciodată să facă portretul lui Blake. Pe soțul ei nu și-l putea imagina în marmoră. În toată ființa omului acestuia era ceva fugar, ce nu putea fi imobilizat și nici prins. Sonia dansa cu mișcări repezi și luând atitudini fugare și de staccato.

— Iar aceasta ești dumneata... Sonia se opri, scutură trupul și începu să facă mișcări încete, adânci și elementare, dar puțin rigide.

— O femeie, tot atât de simplă, ca și un copil – lipsită de vanitate și lipsită de cochetărie. Blake este un om cochet... dar Susan nu este de loc. Ea este o femeie melancolică, dar nu-și dă seamă de acest amănunt. Nu e tristă din pricina ei, ci din pricină că știe cât de tristă este în fond viața și că mulțumirile ei sunt numai trecătoare. Tristețea este realitatea fără sfârșit, la temelia căreia se așterne durerea, iar cei care

înțeleg aceasta, înseamnă că se vor bucura de liniște.

Susan însă nu o asculta. Desena cu maximul de repeziciune pe care i-o permitea bucata de cărbune ce o ținea în mână, trăgând linii negre și îndrăznețe, în felul ei personal de a face un portret. Ea nu făcea schițe niciodată. Trăgea linii masive, tridimensionale, iar în timp ce desena, în fața ochilor ei juca mereu silueta, așa cum se va desprinde din marmoră.

— Gata, atât îmi ajunge! exclamă ea. Am reușit să fac ce am urmărit.

Sonia se opri și apropiindu-se de ea, îi luă din mână maldărul de foi pe care desenase.

— Cât de mult se deosebește felul în care mă vezi dumneata! exclamă dansatoarea. Care dintre acestea este Sonia? Pe cine să cred, pe Susan sau pe Blake? Care sunt eu cea adevărată?

Susan nu-i răspunse și nici n-o auzi. Trecu printre blocurile de marmoră, ca să aleagă unul de formă cilindrică. Toată dimineața nu se gândise nici cel puțin o singură dată, că seara trecută Blake sărutase pe Sonia. Sau în cazul cel mai rău, durerea tulbure ce o simțise undeva în fundul ființei ei, astăzi nu mai putea fi evocată.

Dar într-o dimineață din luna Mai, Mary trezi fără nicio mila acest incident în amintirea ei. Susan tocmai termina primele trei siluete ale Soniei pe care le sculpta într-un bloc de marmoră. Fiecare, siluetă reprezenta o parte din Sonia și toate trele împreună reprezentau pe Sonia întregă: Sonia în elanul unei atitudini statice adorabile, de o grație plină de îndrăzneală; Sonia în atitudine rigidă, cu brațele încrucișate, bătând din picioare, Sonia cu trupul frânt, ca o ramură de salcie. Era cea mai grea lucrare pe care o executase pana acuma, deoarece spațiul făcea și el parte din ansamblu. Conturile siluetelor nu aveau niciun punct de contact, dar desprinzându-se din masa centrală a coloanei, fiecare mișcare se topea în cea următoare, așa că legătura se stabilea între ele prin însăși continuitatea mișcării. Susan reușise să modeleze liniile acestei mișcări cu o simplitate rudimentară și făcuse din Sonia nu o femeie, ci personificarea unui dans.

Mary veni la ea în timpul prânzului.

— Sunt în drum spre casă, declară ea. Afară de asta săptămâna viitoare mă imbarc, căci trebuie să plec la Paris. Firma Parsdale & Poore mă trimite ca să fac o serie de schițe. De obicei pleacă

domnișoara Blume, dar acum sufăr de apendicită, așa că am avut noroc.

Era mai slabă decât până acum și foarte elegantă, își scoase batista și după ce șterse scaunul de praf, se așează.

— Iei masa împreună cu Michael? Nu v-am văzut de multă vreme pe niciunul, declară Susan. Tocmai lucra la curba piciorului Soniei care era ridicat în aer și n-ar fi vrut să se întrerupă.

— Michael! răspunse Mary. Știi că e supărat pe mine.

— Cu alte cuvinte vrei să spui că v-ați despărțit? întrebă Susan și ridică privirea.

— Nu știu ce vrei să înțelegi cu vorbele acestea, răspunse Mary examinându-și mâinile mici și cafenii, cu unghiile roșii: Cum să ne despărțim, când noi n-am fost niciodată împreună?

— Eu nu știu cum anume, declară Susan după un timp de ezitare, deoarece nu cunosc niciun amănunt în legătură cu viața pe care o duceți voi amândoi. Văd însă că nu v-ați căsătorit împreună și nici cu altcineva nu v-ați căsătorit niciunul dintre voi.

— Căsătoria... mereu căsătoria! exclamă Mary. Părea că a pierdut cu totul sfiala care o caracteriza înainte de asta, sau probabil numai în aparență. Vorbea foarte mult și repede, cu întreruperi și gesturi nervoase.

— Ascultă Susan, tu ai fost mereu obsedată de problema căsătoriei. Îți închipi că femeile nu sunt în stare să trăiască, fără a fi căsătorite.

— Este una dintre condițiile de a trăi, răspunse Susan cu blândețe.

— Dacă se va întâmpla ca eu să mă căsătoresc, continuă Mary cu îndrăzneală, atunci să știi că această căsătorie va fi o simplă afacere. S-ar putea chiar să mă căsătoresc. Până când mă voi întoarce, mă voi putea decide. Totul depinde de anumite împrejurări.

— Michael a avut destulă răbdare, răspunse Susan și începu să modeleze un mușchiu în marmoră, cu atâta finețe, încât părea că nu a făcut nimica, doar că se vedea o ușoară conturare, ca și când marmora ar fi fost piele întinsă.

— Michael nu are nicio legătură cu afacerea asta. Glasul lui Mary era limpede și fără adâncimi, aproape tăios, din pricina indiferenței cu care vorbea.

— Cu el nu mă voi căsători pentru nimic în lume. Dar dacă mă

voi decide, atunci să știi că mă căsătoresc cu Bennyfield Rhodes.

Susan se opri și se întoarse spre sora ei.

— Eu n-am auzit până acuma niciodată de omul acesta, declara ea.

— Chiar dacă n-ai auzit, el totuși este un cineva, răspunse Mary și cu vârful ascuțit al unghiilor, întocmai ca niște scobitori, începu să bată în brațul fotoliului. Este principalul acționar al Societății noastre.

Susan lăsa sculele din mână. Era îngenuncheată pe dușumele și întorcându-se spre Mary, o examina cu severitate.

— Cum adică, acesta este motivul pentru care te căsătorești cu el? întrebă ea.

Pentru prima dată avu ocazie să constate că ochii frumoși și negri ai lui Mary erau impenetrabili deși se uitau la ea. Ochii fetei acesteia erau atât de negri, încât pupila nici nu se vedea.

— Motivul pentru care mă căsătoresc cu el, mă interesează numai pe mine, răspunse Mary.

— Unde l-ai cunoscut?

— Vine destul de des la magazin.

— Ce vârstă are?

— Nu are încă șaiszeci... dar pare mult mai tânăr.

— Michael trebuie să fie furios, declară Susan.

Se simți ușor înfiorată de un fel de silă. Oamenii nu mai au niciun fel de simț al rușinii, dacă ar fi să-i judeci după faptele lor. Un vag sentiment de echilibru și de blândețe dispăruse cu totul din sufletul lor. O singură clipă i se păru că simte lipsa lui Mark.

— Am fost cât se poate de sinceră fața de Michael, se auzi glasul limpede și aspru al lui Mary. Nu i-am ascuns nimica. I-am dat tot ce puteam da din ființa mea. Dar știe că nu m-aș fi putut căsători niciodată cu el.

— Dar de ce, Mary?

Mary își scoase pălăria și după ce-și netezi părul scurt, și-o puse din nou, dar ceva mai spre stânga. Apoi deschise poșeta și scoțându-și pudriera, își trecu puful în lungul nasului scurt și drept. După ce termină, o băgă din nou la loc și închise poșeta cu zgomet.

— Ascultă Susan, femeia care se va mărita cu Michael, va trebui să renunțe la toate dorințele ei. Michael nu este omul capabil de concesi. Ar fi trebuit ca eu să fac parte din însăși ființa lui. Ori eu nu mă împac cu așa ceva. Nu vreau să fac parte din ființa nimănui.

— Nici chiar dacă-l iubești?

— Nu, oricât l-aș iubi. Aș fi incapabilă să suport o astfel de situație. Tu nu te gândești niciodată, ci te mulțumești cu ceea ce-ți pot oferi simțurile și intuiția. Tu treci prin viață, pipăindu-ți drumul de pe o zi pe alta. Tu umbli cu ochii închiși și sunt sigură că nu-i vei deschide niciodată. Eu însă m-am obișnuit să fac planuri și să-mi întrebuițez mintea. Simțurile nu înseamnă nimica, dacă ții cont de viața practică, de fiecare zi. Dacă m-aș fi căsătorit cu Michael, n-aș fi știut niciodată care este situația mea reală și nici de ce sume de bani dispunem. Dacă se va întâmpla să moară mama lui, s-ar putea să moștenească ceva, dar după cât văd, femeia aceasta are de gând să trăiască o sută de ani. Cu felul lui de a lucra, nu va reuși niciodată să câștige ceva din pictura.

— Ai putea să continui și tu cu slujba pe care o ai, nu-i așa? întrebă Susan. Se gândea acum la Michael, tânărul acela de odinioară care venise în camera ei de la mansardă și începuse să se deseneze pe sine însuși, galopând spre Tramp-s Wood.

— Da, aș putea, dar nu vreau, declară Mary. După ce mă voi căsători, nu voi mai lucra. Dacă nu se poate să nu mai lucrez, atunci prefer să rămân nemăritată.

Susan luă din nou dalta și ciocanul în mână. Simțea nevoia să lucreze, să lucreze din toate puterile, căci fusese cuprinsă de o furie neașteptată.

— Femei ca tine, începu ea cu glasul stăpânit, femeii ca tine ne dau înapoi cu secole întregi. Pentru noi nu este alta speranță, decât să ne obișnuim să luăm tot ce ne poate oferi viața.

Lovea cu ciocanul, cutremurată de furie. Lăsase piciorul delicat și cioplea partea de jos a soclului. Atelierul se cutremura de loviturile ei. Dar dincolo de furia aceasta, Susan era pe deplin conștientă de ceea ce făcea. Mâinile ei alergau grăbite, mânate de instinct.

— Eu nu pot suferi femeile care nu se gândesc la altceva, decât să exploateze un bărbat până la ultima limită. Gândește-te la Lucile și la bietul Hal! își închipuie că este o femeie respectabilă. Dar nu-și dă seama că pe bietul Hal l-a stors până când n-a mai rămas nimic de el. Toată viața omul acesta n-a făcut altceva, decât să o întreție. Lucrează de dimineața până seara, ca s-o poată hrăni și îmbrăca, iar seara când se întoarce acasă, îi ajută să spele vasele și să culce copii, căci ea e ostenită. Aceasta este viața pe care o duce el. Dar nimenea nu știe ce fel de om este Hal în realitate. Nici el însuși n-a avut niciodată vreme să se

gândească la așa ceva. Ai dreptate Mary, nu te căsătorești cu Michael. Cred că faci un gest nobil, refuzând să te măriți cu el. Probabil dacă-și va da seama, că nu te vei căsătorești niciodată cu el, va reuși să te uite și va rămâne ceea ce este cu adevărat: un mare pictor. Ar fi păcat ca acest mare talent să se piardă, numai pentru ca tu să încetezi de a mai lucra și să trăiești fără să faci nimica.

Cuvintele acestea îi scăpau de pe buze în timpul intermitențelor dintre loviturile de ciocan. Dar glasul lui Mary se auzi liniștit și rece, întocmai ca apa unui izvor:

— Susan, teoriile tale nu sunt bune de nimica. Nimenea nu poate afirma că are totul, nici chiar tu. Făcu o pauză, pe urmă adăugă cu glasul liniștit: Nu ai nici cel puțin pe Blake... el aparține Soniei. (Se ridică în picioare): În sfârșit, n-am avut intenția să-ți spun așa ceva, căci nu este o afacere care să mă intereseze pe mine. Am știut de iarna trecută. Toată lumea știe, afară de tine. Am adus vorba despre afacerea asta, numai pentru a-ți dovedi că n-ai dreptate. L-ai pierdut și pe el. Nu se poate să ai tot ce dorești, cu toate că tu ți-ai închipuit mereu că se poate.

Nu putea să-i răspundă nimica. Cuvintele lui Mary deschiseseră o prăpastie adâncă la picioarele ei. Nu mai avea puterea să ridice ciocanul, să lovească dalta și să desprindă bucăți din blocul de marmoră. Lăsa sculele din mână și în mijlocul camerei acesteia în care ecoul cuvintelor de adineaori se stinsese, își simți gura uscată ca o iască.

— Tu m-ai urât întotdeauna... pentru ce? În gura uscată își simți limba ca o curea.

— Nu, Susan, eu nu te-am urât. În cuvintele ei răstite părea că tremură o umbră de milă. Îmi pare rău; de tine. Toată lumea cunoaște pe Blake Kinnaird, mult mai bine decât l-ai putea cunoaște tu. Tocmai acesta este motivul care m-a mirat atât de mult – și cu toate acestea ai trăit destul de mulțumită – că această căsătorie durează de trei ani, nu-i așa? Sonia este prima femeie despre care am auzit că se vorbește...

— Se fac trei ani în Iunie... Glasul Susanei se stinse în șoapte. Fusesse o zi strălucitoare, ziua aceea când ea și Blake se prezentaseră împreună la micul Oficiu de Stare Civilă din Paris și se căsătoriseră. Presimțise că va trebui să se căsătorească cu el, așa că nu mai ezitase.

— Michael tocmai spunea mai zilele trecute, că nu s-ar fi

așteptat ca această căsătorie să dureze atât de mult. Adevărul este că tu nu ești tipul femeii predestinate pentru Blake, dragă Susan, căci tu ești o femeie foarte simplă. Nu ai nicio asemănare cu oamenii aceștia între care trăiești.

Mai sta și acuma în genunchi și se uita la Mary. Probabil sora ei avea dreptate. Ea era o femeie simplă, prea simplă pentru un bărbat ca Blake... pentru orice bărbat. Îi spusese și Sonia că este o femeie simplă. Numai Mark nu-i spusese niciodată că pentru el ar fi o femeie simplă. Dar el nu fusese altceva, decât un copil care murise de tânăr. Iar ea însăși era incapabilă să înțeleagă subtilitățile inteligenței și să se ridice la înălțimea lor. Trăia prea adânc în realitate... sau prea adânc cufundată în visuri.

— Ei, la revedere Susan. Mary se plecă și-și lipi obrazul rece de obrazul lui Susan. Nu te zbuciuja zadarnic și nu te gândești la ce se va întâmpla de aci înainte. Negresa aceea de colo este adorabilă... trebuie să-ți spun că ai făcut progrese, dragă Susan.

Presimțea că Mary își dă toată silința să fie amabilă față de ea, dar acuma era prea târziu. Se ridică în picioare.

— La revedere, Mary. Îmi pare rău de cuvintele ce ți le-am spus... firește, tu vei ști mai bine cum trebuie să procedezi.

Mary se îndrepta spre ieșire, zâmbind și cu pasul sigur, cu buzele gurii mici încleștate și când dete să iasă, îi răspunse.

— Da, sunt convinsă că știu mai bine decât oricare altul.

După plecarea lui Mary, se așază pe scaun și se gândește îndurerată la scena sărutului dintre Blake și Sonia din seara aceea. Ce însemnase sărutul acela, cum de putuse interveni între ei și de ce? Ea n-avea de unde să știe. Dacă Blake nu iubea pe Sonia, atunci ce nevoie avea s-o sărute? Nici la întrebarea aceasta nu putea răspunde. Prin urmare Blake o iubea.

„— Va trebui să-l întreb”, își zise ea cu inocență.

Nu era în stare să se mai gândească la altceva. Chiar dacă s-ar fi priceput cum să procedeze, ar fi fost totuși incapabilă să-l urmărească. Dar chiar dacă ar fi fost capabilă, ea nu avea timp de pierdut, ca să-l urmărească în cursul zilei. Trebuia să vadă de propriile ei lucrări.

Se uită la ceas. Ar fi vrut să se întoarcă numaidecât acasă și să întâlnească pe Blake. Dar la această oră, era unu după amiază, el nu putea să fie acasă. Când nu era ocupat cu lucrul, nu venea niciodată acasă la masă, iar acuma începuse să facă pregătiri pentru o nouă

expoziție. Știa despre el că speră și este convins că după această expoziție, o parte din lucrările lui vor fi probabil cumpărate pentru muzeu. Oftă și scoase din buzunarul halatului un pachetel cu sandvișuri pe care Crowne i-l întindea în fiecare dimineață, cu toată demnitatea.

— O, îți mulțumesc, Crowne, îi spunea ea de fiecare dată și băga pachetelul în buzunar. Într-un rând valetul o întrebase: „Nu ați prefera doamnă să vă trimitem masa la atelier?” Dar ea, speriată că servitorii ar putea să vină cu tăvile lor și s-o deranjeze în timpul lucrului, se grăbise să-i răspundă: Nu Crowne, prefer sandvișurile, căci mie-mi plac.

Mâncă sandvișurile ce le avea cu ea, apoi se duse și se plecă sub robinet, unde bău o gură de apă. Pe urmă se opri câteva clipe, gândindu-se ce să facă, dar nu putu să se hotărască pentru nimica, și se apucă din nou de lucru, ca ceva mai târziu să înceapă să se gândească: „Ceea ce lucrez eu acum, este trupul Soniei... Cum de sunt în stare să fac așa ceva?” Întârzie câteva clipe, ca să înceapă din nou. Mult mai adânc decât viziunea aceasta a Soniei, se zbuciuma dorința ascunsă de a continua și de a termina lucrul început. Statuia aceasta nu era Sonia. Era opera ei proprie.

Stând la masă în sufragerie, Blake îi povesti despre decepția ce o avusese cu bătrânul Joseph Hart, când încercase să-l convingă că bucățile de teracotă pe care le face el, nu sunt „simple jucării de argilă”. După ce termină cu ce avea de spus, Susan îl întrebă:

— Atâta este tot, Blake?

— Dragă Susan, cred că este de ajuns pentru o singură zi, răspunse el mai ușurat, acumă după ce reușise să-și descarce sufletul. Nu părea să se fi schimbat câtuși de puțin, față de ceea ce fusese înainte de asta. În timpul cât el vorbise, Susan îl urmărise pe ascuns, pentru a se convinge dacă în sufletul lui a intervenit vreo schimbare. Căci fără îndoială dragostea aceasta nouă trebuia să lase vreo urmă asupra lui. Dar îl văzu că se uită la ea cu aceiași ochi cenușii și limpezi, iar mâna care scutura cenușa din țigară nu-i tremură niciodată, și nu constată vreo schimbare nici în felul sărutului cu care o primise la întoarcerea acasă. În camera ei se simțise îndemnată să îmbrace rochia de fir, înainte de a coborî la masă. Era atârnată în dulap, mătăsosă și lucitoare. Dar îi fu rușine să recurgă la astfel de mijloace; totuși nu îmbracă nici rochia albastră care lui nu-i plăcea, îmbracă o rochie

simplă de pânză și-și netezi părul lung, adunându-și-l la spate, cum făcea întotdeauna. Dar el nu băga de seamă, căci era nerăbdător să-i spună ce i s-a întâmplat.

— Te-am întrebat, pentru că aş vrea să-ți spun și eu ceva, zise Susan.

Rămăseseră singuri pentru câteva clipe. Tocmai se servise salata și mai aveau câteva minute, până când Crowne trebuia să apară din nou.

— Ce anume? întreabă Blake și ridică sprâncenele fine spre ea. În glasul lui însă nu se simțea niciun fel de spaimă.

— Mary a fost astăzi pe la mine, începu ea. Și mi-a spus că tu și Sonia sunteți îndrăgostiți unul de altul. E adevărat, Blake?

Constată că l-a luat prin surprindere. Lăsa furculița din mână și-și șterse gura cu șervetul.

— Cum se poate ca Mary să-ți spună așa ceva? întreabă el.

— Informația aceasta i-a scăpat în timpul conversației ce am avut-o cu ea, răspunse Susan, tot atât de liniștită ca și până acum. Ea n-a venit ca să te bârfească. Și sunt convinsă că n-a avut intenția să-mi spună nimic în legătură cu tine. Dar i-am spus eu ceva ce nu i-a fost pe plac.

Își închipuise că se va supăra și acum se mira tocmai din cauză că nu simțea niciun fel de supărare. Nu simțea altceva decât o liniște de moarte, în timp ce Blake se uita la ea, fără să clipească.

— Ai de gând ca acum să te superi pe mine? întreabă el.

— Nu, nu am de gând să mă supăr... dar vreau să cunosc adevărul. Spune-mi-l, Blake, fără niciun fel de înconjur.

Dar el nu putea să-i spună fără niciun fel de înconjur. Începuse să fărâme bucăți de pâine în farfurie.

— Sonia... evident, a iubit mulți bărbați – cred că asta face parte din temperamentul ei... poate chiar din arta ei.

— Blake, aş prefera să-mi spui foarte simplu și fără niciun înconjur, repetă ea din nou.

— Da, Susan, dar chestiunea aceasta nu este atât de simplă, răspunse el. Sonia nu are niciun amestec cu sentimentele mele față de tine. Nu voi încerca să tăgăduiesc, ca femeia aceasta m-a preocupat în oarecare măsură. N-am niciun motiv să tăgăduiesc. Tot așa aş putea să mă plâng și eu, că te-am găsit lucrând în atelierul lui David Barnes, dar nu mă plâng de loc. Oamenii de seama noastră... noi facem ceea ce

facem, pentru că suntem determinați în mod irezistibil să procedăm așa și nu altfel. Temperamentul nostru este mai tare decât noi.

Făcu ochii mari și se uită la el.

— Poate că ți-ai închipuit că David Barnes... și eu... începu ea.

Clătină din cap și întinse mâna spre ea: – Nu, Susan, dimpotrivă! Nu mi-am închipuit nimica! Înțelege-mă, nici nu m-am gândit. Te-am luat așa cum erai – și vreau să te păstrez, așa cum ești – căci tu orice ai face, rămâi totuși Susan.

Glasul și trăsăturile obrazului lui Blake i se părură atât de calme, încât rămase zăpăcită. Reținu o frază din ceea ce-i spusese. Undeva trebuia să se ascundă adevărul, adevărul absolut, pe care ea ținea să-l cunoască.

— Vrei să-mi spui ca tu trebuie numaidecât să iubești pe Sonia?

— Susan, adorata mea, cât ești de naiva... Uită pe Sonia! Ceea ce cred eu despre femeia aceasta, nu poate avea niciun fel de legătura cu noi.

— Dimpotrivă, Blake... tot ceea ce tu gândești și simți, are legătură directă cu mine. (În sfârșit, reușise să-i spună limpede felul ei de a vedea. Dar în clipa aceasta i se părea că încearcă să găsească pe Blake în mijlocul ceței. Îi auzea glasul, dar obrazul nu i-l putea vedea).

— Susan! (Glasul lui părea că a început să devină nerăbdător). Te rog, să nu-mi mai pomenеști niciodată despre asta.

— Cu alte cuvinte, Blake, nu vrei să-mi mărturisești nimica?

— Nu cred că astfel de nimicuri te-ar putea interesa pe tine, răspunse el rece.

În clipa aceasta i se păru că o schimbare subită s-a operat în trăsăturile lui și a început să semene cu tatăl său: un bărbat palid și rece, fără să fie de fapt lipsit de amabilitate, dar incapabil să înțeleagă ceea ce era dincolo de preocupările lui imediate... „Dragă, te rog să nu-mi mai pomenеști niciodată de asta”, spusese bătrânul domn Kinnaird mamei lui Blake. Iar ea îi răspunsese fără să cârtească: „Foarte bine, Arthur, îmi pare rău că te-am supărat”.

— „Nu face nimica”, încuviințase el. Pe urmă spusese fiului sau: „Am fost întotdeauna foarte fericit cu mama ta, fiule”. Dar ea murise de ani îndelungați, deși fusese mult mai tânără decât soțul ei. Murise pe vremea când Blake era atât de mic, încât nu-și mai putea aduce aminte de ea. Dar probabil femeia aceasta ajunsese la convingerea că băiețașul ei va fi o nouă copie a bătrânului domn Kinnaird, așa că nu mai avea de

ce să trăiască. Asta dovedea că nu avea nimic altceva ce ar fi putut s-o lege de viață... Din adâncul sufletului Susanei se ridica acum un chiot de triumf: „O, cât sunt eu de fericită, că mai am și altceva în afară de Blake... mai am și altceva, în afară de dragoste... dacă aș fi avut numai dragostea...”

Se uită la Blake fără să clipească și-i spuse, fără să știe anume că va avea curajul să-i spună:

— Blake, eu nu sunt obligată să mă supun poruncilor tale. (I se păru că glasul acesta se ridică din una dintre statuile făcute de ea). Cred că știi, că eu nu depind de tine, adăugă glasul acesta.

— Susan...

— Nu, te rog, așteaptă, să termin, căci n-am terminat. În orice caz tu ești liber să procedezi față de Sonia, așa cum vei crede de cuviință. Dar până în ziua când vei crede că ești în stare să ieși o hotărâre în legătură cu relațiunile dintre tine și ea, o hotărâre pe care să mi-o spui și mie, fără niciun fel de reticență, te rog să ai bunătatea și pe mine să mă lași în pace.

— Susan! țipă el. Ești absurdă!

— Aș putea s-o întreb pe Sonia, dar nu vreau, continuă ea, fără să-și desprindă privirea de pe obrazul lui. Aștept de la tine, să-mi spui totul.

— Eu nu-ți pot spune, căci nu știu ce să-ți spun.

— Voi aștepta cu răbdare, răspunse Susan.

— Asta este prostie, gelozie copilărească! Îngână el. Susan, tu ești o femeie prea naiva, ca să poți face parte din lumea în care trăiești!

— Da, eu sunt o femeie simplă, încuviință ea. Vreau ca viața pe care o trăiesc să fie limpede și lămurită. Eu treime să-mi cunosc viața în toate amănuntele și să știu pe ce mă pot întemeia. M-am căsătorit cu tine, ori pentru mine căsătoria aceasta înseamnă că în sufletul meu nu se mai găsește loc pentru altcineva. Prin urmare, vezi cât de departe merge simplitatea mea.

— Tu ești tot femeie, o întrerupse Blake.

— Sunt ceva mai mult decât atâta, ripostă ea. Eu sunt o femeie care muncește.

Dându-i răspunsul acesta, i se păru că vede lucrările ei, care pentru ea însemnau libertate, siguranță și refugiu, mijloace de exprimare care o ajutau să nu se mai teamă de el. În ziua când murise Mark, ea supraviețuise acestei lovituri, iar dacă Blake iubea pe Sonia,

nu înseamnă că ea va muri din pricina acestei iubiri a lui.

— Mary e o proastă, zise ea cu glasul ridicat.

— Sigur că este, încuviință Blake.

— Eu nu înțeleg afirmația aceasta în sensul în care ai interpretat-o tu, îi răspunse Susan categoric.

Văzu ochii întrebători ai lui Blake îndreptați spre ea. Dar apăru Crowne care aducea un schimb de farfurii și nu putu continua. Dar se gândi: „Mary este o proastă, pentru că renunța la ocupațiile ei”. Începu din nou să mănânce. Hrana și somnul și liniștea... acestea sunt condițiuni esențiale, pentru a putea lucra. Pe Blake îl iubise din toată ardoarea sufletului și pentru o vreme omul acesta reușise să o distrugă cu dragostea lui. Va zăgăzui durerea, ca să nu poată pătrunde în adâncul ființei ei adevărate, care pentru ea reprezenta puterea de muncă și forța creatoare.

Crowne le servi cafeaua pe terasă și Blake ieși împreună cu Susan. Înainte de a se așeza pe scaun, îi puse mâna sub bărbie și o sărută cu violență. Nu-l respinse și nici nu întoarse capul. Îi turnă cafeaua și când îi întinse ceașca, în ochii lui văzu o lucire ironică, apoi de veselie, ca la urmă să devină o expresie de triumf.

— În sfârșit, e bine că-mi dai voie să te mai sărut, declară el.

Întoarse capul și se uită în altă parte:

— Cât de fermecătoare sunt apele fluviului, murmură ea.

Peisagiul din fața lor era cu adevărat măreț. Pe deasupra apelor fluviului, care erau prea reci pentru aerul calduț al înserării, se așternuse o negură ușoară care începuse să se destrame și se ridica în fâșii subțiri, așa că foarte curând stelele fură prinse în mijlocul unui tremur tulbure de ceață. Frumusețea aceasta o impresiona atât de adânc, încât își simți sufletul chinuit de emoții și ochii i se umplură de lacrimi. Trupul începu să-i tremure ușor, din cauza efortului pe care-l făcea, ca să se stăpânească. Ținea atât de mult la Blake. Pe omul acesta îl mai iubea și acum. Așteptă câteva clipe, cu ochii îndreptați spre pânza de negură ce se destrăma, apoi se întoarse spre el.

— Blake, ceea ce ți-am spus adineaori, înțeleg să și fac, declară ea cu glasul categoric.

David Barnes era din nou la New York și venise să vadă cele șapte statui făcute de ea.

— Acestea sunt ceva cu totul nou și personal, declară el. Nu văd nicio urmă de reminiscență a timpului pe care l-ai petrecut în Franța.

— Statuile acestea sunt americane, declară ea.

— Nu cred că dumneata ai putea să știi limpede, ce sunt statuile acestea în realitate, răspunse el. Pe urmă făcu o pauză, ca să adauge: În orice caz Blake n-a exercitat nicio influență asupra dumitale.

— Dimpotrivă, a exercitat, răspunse Susan.

— Nu se vede cătuși de puțin.

— Datorită lui, am reușit să devin eu însămi, mai mult decât fusesem înainte de a-l cunoaște. Pe urmă văzându-l că tace, ca și când ar aștepta să continue, și începe să-și resfire barba cu amândouă mâinile, încercă să-și exprime în cuvinte senzația ce o preocupa acum: Astăzi sunt în stare să întrebuițez ciocanul și dalta, cu mai multă ușurință, decât aș putea să-mi întrebuițez limba. Mi se pare că în ziua când eu și Blake ne-am îndrăgostit unul de altul, eu mi-am luat avânt și mi-am împletit viața cu a lui. Așa că eram pierdută. Timp de un an de zile nu am lucrat nimica. Pe urmă tatăl meu mi-a spus ceva și acest ceva m-a făcut să înțeleg că va trebui să mă regăsesc pe mine – căci altfel într-o bună zi aș fi murit – fără să fi reușit să realizez ceva. Nimic nu ar fi meritat un astfel de sacrificiu. Prin urmare am început să lucrez. Trebuia să lucrez independentă de Blake și în timpul lucrului m-am depărtat din ce în ce mai mult de el – nu în mod conștient, ci încercând să-mi descarc sufletul, fără să mă gândesc la nimenea.

— În sfârșit... dă-mi voie să te întreb acum... ce naiba te-a determinat să te căsătorești cu omul acesta?

Mi-a dat ceva, ce eu n-avusesem niciodată înainte de el, răspunse Susan. Pe urmă aducându-și aminte de ceasurile dragostei pasionate petrecute cu Blake, buzele îi tremurară și se aprinse la obraz ca para, urmărită de privirile fixe ale lui David Barnes. Dar își dete seamă că nu trebuie să se ferească din calea privirilor lui:

— Omul acesta m-a făcut să devin femeie, declară ea.

Cu un gest violent David Barnes își resfiră barba.

— Susan, începu el cu glasul blând, sunt ani de zile de când ai intrat pentru prima dată în atelierul meu, din casa aceea veche de la țară, unde eu mi-am dat numaidecât seamă că ești o femeie frumoasă. Dumneata ai bănuț ceva?

— Nu, Dave, eu nu m-am gândit niciodată la așa ceva, răspunse ea și clătină din cap.

Se așeză în fața ei pe dușumele, cu picioarele încrucișate sub el.

— Știam că nu te-ai gândit, continuă el, și nici eu nu voiam să-ți

spun. La Paris, în timpul când încercam să te ajut, și când veneai să lucrezi în atelierul meu, aș fi putut să-ți spun – dar nu ți-am spus nici atunci. Mi se părea că niciun bărbat nu are dreptul să întindă mâna după dumneata... pentru simplul motiv că se întâmplase ca să fii femeie.

— Eu nu m-am gândit niciodată la așa ceva. Nici n-aș fi visat... răspunse Susan.

— Știi, declară Barnes, dar dacă s-ar fi întâmplat să întind mâna după dumneata...

— Nu cred, David, că se putea așa ceva, răspunse ea cu blândețe și clătină din nou din cap.

Se ridică în picioare și se așeză pe marginea ferești!:

— Amănuntul acesta n-are importanță, răspunse Barnes răstit. În orice caz va trebui să recunoști, că eu n-am întins mâna după dumneata. Blake însă a întins-o, deși nu avea cu nimic mai mult drept, decât aș fi avut eu. Blake s-a gândit numai la el... eu însă m-am gândit la dumneata.

— Am toată încrederea în dumneata, declară Susan. Se uită la ea îndelung.

...Blake se apropiase de ea, și-i ceruse totul, iar ea îi dăduse, așa că nu simțea acum nicio părere de rău. Nu... căci dacă ar fi fost obligată să mai treacă odată prin aceeași fază a vieții ei, ar fi procedat exact cum procedase, deoarece Blake contribuisese cu ceva la plenitudinea acestei vieți, fără el, n-ar fi reușit să aibă tot ce și-a dorit. Chiar astăzi se gândea la el, cu o pornire de irezistibilă pasiune și dorință. Îl va iubi întotdeauna, cu aceeași dragoste ascunsă și adâncă pe care i-o inspira acum. Gândurile ei erau despărțite de gândurile lui, ființa lor nu se va putea topi niciodată una într-alta, decât cel mult în contactul fizic fugar, cu aceeași iubire oarbă și dureroasă, până în clipa cea din urmă a vieții ei. Rămase tăcută și se gândi la toate acestea, iar David Barnes se uită la ea, până când nu mai fu în stare să suporte expresia de pe obrazul ei.

— Haide, să revenim la realitatea ce ne preocupă, zise el pe neașteptate. Uite ce, draga mea, statuile acestea va trebui să le expui. Șapte bucăți... sunt destul de puține... dar am putea aduce și lucrarea aceea pe care ai făcut-o la Paris. A sosit timpul ca să-ți faci loc în lume. Nu va fi ușor... considerând că dumneata ești femeie... căci amănuntul acesta este o mare piedecă. Criticii se vor aștepta ca dumneata să faci

lucruri mărunte și drăguțe. Va trebui să-i facem să înțeleagă că dumneata nu ești o artistă care face jucării pentru pomul de Crăciun și nici desene cu cerdacuri, pentru ilustrarea cărților. Privirile i se opriră îndelung asupra siluetelor făcute după Sonia: Pentru Dumnezeu, murmură el, acesta e lucru, nu glumă! Blake a văzut statuia aceasta a Soniei? întrebă el.

— N-a văzut niciuna dintre lucrările mele, răspunse Susan.

— N-a văzut niciuna? și obrazul păros al lui Barnes se făcu galben ca ceara.

— Nu le-a văzut, căci a fost ocupat... au intervenit o mulțime de lucruri neprevăzute și toate unul după altul. Probabil este și vina mea, căci eu nu prea mă pricep să vorbesc mult. Despre lucrările mele nu i-am vorbit până acuma niciodată.

— Huâm! Mâinile lui enorme și ciolănoase începură din nou să întindă din barbă. Ar fi interesant, dacă v-ați expune lucrările împreună, doar că mie nu mi-ar conveni de loc să fiu în pielea dumitale. Stai, uite ce, Susan – am găsit soluția – vino cu lucrările dumitale și le voi expune împreună cu Titanii mei. Am terminat douăzeci și doi, și-i voi expune în luna Noiembrie. Îți voi da un colț de sală, unde să fie numai lucrările dumitale. David Barnes și Susan Gaylord... îmi dai voie să-ți spun, cu toată modestia cuvenită, că aceasta ar putea să fie o reclamă folositoare pentru dumneata.

Se simți atât de impresionată de solitudinea lui, încât se apropie de el și-l apucă de mâna lui ciolănoasă. Mâna aceasta a artistului o simțea pentru prima dată în (mâinile ei și i se păru că este întocmai ca rădăcinile noduroase ale unui copac. David Barnes îi strânse o clipă mâna delicată și se uită la ea stânjenit, apoi își retrase mâna dintr-a ei.

— Nu încerc să-ți mulțumesc, David, răspunse ea emoționată, dar mi se topește sufletul, în fața bunătății dumitale. Totuși eu va trebui să lucrez singură și lucrările mele vor trebui să stea singure în picioare. Nu se poate să mă sprijinesc pe reputația dumitale.

— Dumneata nu te pricepi la astfel de treburi, răspunse el și-și frecă nasul gros și lat. Eu am trecut de nenumărate ori prin așa ceva. Crede-mă, este destul de greu, chiar pentru un bărbat să treacă prin toată seria aceasta de plictiseli și de șantații – iar când e vorba despre o femeie, pentru ea aceasta înseamnă dezastrul. Oamenii aceștia nu te vor lua în serios. Ceea ce se spune despre egalitate, sunt mofturi.

Artiștii între ei sunt un neam de oameni afurisiți, respingători și egoiști – care nu fac altceva decât încearcă să sape pe colegii lor. O femeie n-are niciodată posibilitate de reușită. Dacă are talent, lucrările ei nu fac decât să scoată bărbații din minți și să-i determine s-o sfâșie – sunt destul de invidioși unul față de altul, când sunt numai între ei... dar când se întâmplă să le stea în cale o femeie, apariția ei este considerată drept impertinență. Dumneata ai fost condamnată chiar din ziua când te-ai născut femeie – dacă se va întâmpla să faci ceva ce ar putea să fie o piedecă pentru bărbați.

— Tocmai în țara aceasta a cavalerismului? întrebă ea și încercă să zâmbească.

— Cavalerismul, ripostă el ceremonios, este numai pentru doamne, dragă Susan. Și după cum bine știi, doamnele nu sunt o concurență primejdioasă pentru bărbați. Dumneata în orice caz nu ești doamnă, slavă Domnului! Ia uită-te la mâinile dumitale!

Își întoarse palmele manilor și se uită la ele. Erau murdare și pline de bătăături, iar unghiile roase și rupte. Mai acum câteva zile Blake se uitase la mâinile ei, pe urmă făcuse o strâmbătură de dezgust.

— Parcă ai fi cărbunăreasă! declarase el, iar ea zâmbise, fără să zică nimica.

— Ai noroc că părul dumitale se adună în inele, adăugă David Barnes cu glas sălbatic, dar totuși amănuntul acesta nu cred să impresioneze pe critici.

Se uită la cele șapte statui ale ei și statuile se uitară la ea. Era convinsă că auzise limpede glasul fiecăreia dintre ele, în timpul cât le lucrase.

— Eu nu mă tem de nimica, declară ea. Pentru mine faptul că sunt femeie nu este niciun fel de piedecă.

Își smulse șapca vechie din buzunar.

— Nu-mi fac nicio grijă din pricina dumitale, declară el și-i zâmbi pe sub mustață. Constat că ai reușit să scapi din mijlocul pădurii întunecoase în care te-ai rătăcit și că ai ieșit în luminișul din cealaltă parte. Fă-ți singură expoziția! Cred că nu te vei supăra, dacă voi veni și eu s-o văd și dacă voi scrie în ziare) ce părere am despre lucrările dumitale.

Trecuse pragul, dar se întoarse din nou și băgându-și capul prin deschizătura ușii, i se văzură ochii sclipind de sub sprâncenele stufoase.

— Ascultă, Susan, dacă n-ai fi femeie, să fiu afurisit dacă nu ți-aș face o statuie în seria Titanilor mei. Începu să râdă de se cutremura coridorul, pe urmă ușa căzu în clanță. Din stradă se auziră țipete ascuțite, și repezindu-se la fereastră, îl văzu coborând cu mașina în josul străzii. Din buzunarele paltonului scotea gologanii și-i împrăștia pe jos, iar din hudițe și de sub porțile caselor se repezise cârdul de copii care se țineau după el. Dar David Barnes fluiera și se prefăcea că nici nu i-a băgat în seamă.

I se păru că viața ei în apropierea lui Blake nici nu mai există cu adevărat, și acesta fu motivul care o determină să-i vorbească despre lucrările ei. Pe ce fusese întemeiată viața lor de până acuma, se întreba ea mirată și mâhnită, încât numai datorită faptului că-și înclua ușa în timpul nopților, zilele să i se pară atât de deșarte? Dar ea nu-i putea deschide ușa dormitorului ei, până în ziua când se va decide să-i vorbească despre Sonia, până când va deschide el însuși o poartă în sufletul său, ca să poată intra ea.

Într-un rând, la miezul nopții, când se despărțiseră la capul scării, îl văzu că zâmbeste, dar dincolo de zâmbetul acesta constată că în ochii lui clipește o lumină de nemulțumire, deși glasul lui i se păru vesel, când îi spune:

— Susan, acesta este un fel de șantaj fizic nu ești de aceeași părere?

Clătină din cap și-i răspunse fără înconjur, și cât se poate de calmă:

— Nu, Blake, problema este foarte simplă. Când mă gândesc la trupul tău, simt că mă cuprinde un fel de silă... încolo nimic altceva.

Blake nu răspunse, dar constată că se simte jignit. În clipa aceasta Susan își dete seamă că el nu este în stare să înțeleagă problemele simple și directe.

— Frumoase vorbe din partea unei soții! declară el, dar ea nu-i mai răspunse nimica. Pe urmă după ce ajunseră în fața ușii, o întreabă: Spune, Susan, vrei să divorțezi de mine?

— Aș, de unde? răspunse ea liniștită. Dar de ce-mi pui o astfel de întrebare?

— Tu nu mă mai iubești! declară el.

— Ba da, te iubesc, protestă ea. Eu te-am iubit mereu. Dar dincolo de iubirea aceasta pentru tine, mai sunt eu, personalitatea mea care se depărtează de tine și așteaptă. Nu am puterea să forțez această

personalitate, cerându-i să se renege, căci ar fi o purtare condamnabilă din partea mea.

Se uită la ea îndelung, pe urmă întinse mâinile delicate și apucându-i capul între palme, o sărută pe frunte.

— Noapte bună, zise el și plecă, iar ea închise ușa. Nu avea nevoie s-o mai încuie, căci pe Blake îl cunoștea.

Dar nu era în stare să bănuiască ce gânduri se ascund dincolo de ochii lui cenușii ca apele mării. N-ar fi vrut să se despartă de el. Îi spusese numai adevărul, când afirmase că trupul lui îi face silă, până când va afla ce înseamnă Sonia în viața lui. Când ușile dintre sufletele lor erau zăvorâte, ea nu i se putea da numai cu trupul... nu putea face așa ceva. Ar fi fost prea vulgar. Odinioară, în timpul conversațiilor încinse între femei, Trina spunea: „Trebuie să te supui capriciilor lor, chiar atunci când te simți frântă de oboseală. Altfel încep să devină cicălitori și nemulțumiți. Acesta este singurul mijloc, pentru ca să poți avea liniște”.

Se gândi la vorbele acestea, în timpul cât sta întinsă și liniștită, sub bătaia razelor de lună care băteau în fereastră. Dar ea era incapabilă să-și violeze personalitatea în felul acesta, iar liniștea nu putea să fie liniște adevărată, dacă trebuia plătită cu un astfel de preț. În ființa ei era ceva de preț, și acest ceva era ea însăși, care trebuia să rămână întreagă. Nu era vorba numai de trupul ei. Era energia care – lucrând fără să fie împiedicată de supărări – îi călăuzea gândurile spre viziunea ce o urmărea, și mâinile pentru a crea ceea ce a văzut. Nu putea admite nici ca Blake să-i stăvilească această energie, deoarece pentru ea acesta era izvorul de viață, iar când acesta seca, toate se opreau și ea s-ar fi simțit pierdută. Stând întinsă pe patul din camera aceasta uriașă, începu să se gândească, ce ușă ar putea deschide în sufletul ei, pe care s-o ofere lui Blake, în timpul cât pasiunea va sta în așteptare.

Gândindu-se la amănuntul acesta, își aduse aminte că până acuma n-a deschis niciodată portița aceasta ascunsă a sufletului ei, pentru Blake. Poate vor găsi noi mijloace care să-i unească, dacă i-o va deschide acuma. Când începu să se lumineze de ziuă, era hotărâtă să-i spună despre cele șapte statui ale ei și să-i ceară sfatul în legătură cu eventuala expoziție. Probabil lui îi va face plăcere. De aci înainte nu-i va mai ascunde nimic din viața adâncă și tainică pe care o ducea astăzi. Până acuma se ascunsese ea însăși de el, dar de aci înainte nu-i va mai

ascunde nimica. După ce luă această hotărâre, se simți mai mulțumită, mai ușurată și reuși să adoarmă.

A doua zi dimineața – îl întrebă, fără nicio greutate:

— Blake, n-ai vrea să vii și să vezi lucrările pe care le-am făcut?

Arăta elegant și mulțumit în costumul lui ușor, de culoare cenușie. În sufragerie făcuseră umbră și Crowne tocmai le aducea cafeaua și fructele glasate. Susan îmbrăcase un halat de culoarea argintului, care lui îi plăcea. Pe șervetul din fața ei, aștepta o scrisoare de la John care era plecat la țară. Se simțea mulțumită și plină de speranțe, așa că-i spuse totul dintr-o răsuflare.

Blake coborâse în sufragerie înainte de sosirea ei, și se ridică în picioare, până când ea se așeză pe scaun, pe urmă se așeză și el din nou. Când o auzi că începe să vorbească cu el, ridică privirea și se uită la ea.

— Sigur că vreau, răspunse el, pe urmă adăugă: Am vrut de multe ori să vorbesc cu tine despre lucrările tale, Susan, dar tu ești o tânără femeie, atât de independentă!

Se uită la ea și zâmbi, dar Susan își dete seamă, sau își închipui numai, că dincolo de zâmbetul acesta al lui, în realitate este plictisit.

— N-am bănuir ca tu te gândești la așa ceva! exclamă ea. Dar am așteptat ca să-mi dai un semn.

— Dar de ce? Până acuma eu ți-am arătat tot ce am lucrat.

Se uită la el. Probabil ideile ce și le făcuse despre Blake erau neîntemeiate.

— Nu știu de ce anume. Dar simțeam că partea aceasta din sufletul meu este cu totul despărțită de tine, căci îmi închipuiam că poate ție nu-ți place. Sau poate din pricină că eu sunt femeie, murmură ea. Probabil m-am gândit că înainte de a vorbi despre aceasta, va fi mai bine să mă pun la încercare. Ca să fiu sinceră, Blake, nici eu nu știu exact. Nu mă întreb niciodată care sunt motivele ce mă determină să fac ceva. Presimt că trebuie, și încep numaidecât, fără să mă mai gândesc.

— O, va să zică acesta este motivul că atitudinea ta este atât de formidabilă, răspunse, el cu glasul liniștit.

— Sunt oare cu adevărat femeie formidabilă?

— Da, ești! Nimenea nu poate să se apropie de tine cu adevărat.

— Nu cred că te înțeleg tocmai bine, declară ea.

— Vreau să-ți spun că felul tău de a gândi este cu totul altul

decât al celorlalți oameni și din pricina asta tu stai departe de toată lumea. Să știi, Susan, că nu e de loc ușor, ca cineva să se apropie de tine. Poate nu știi că aproape toți prietenii mei se tem de tine?

— Cum se poate? întrebă ea mirată. Spune-mi, Blake, care este motivul?

— Își închipuie despre tine că ești puțin închipuită... că-i critici, înțelegi... când stai nemișcată și-i examinezi.

— Dar nu e adevărat... eu nu-i critic... atitudinea mea este dictată cu totul de alte motive. Îi venea aproape să plângă. Nu mă pot stăpâni, să nu examinez oamenii pe care-i văd în apropierea mea. Și-i examinez fără să-mi dau seamă de ceea ce fac.

Începuseră să vorbească și să discute, întocmai ca doi străini. Susan nu putea să mai suporte această discuție, și lacrimile pe care și le oprișe adineaori, îi izvorâră cu totul pe neașteptate de sub pleoape.

— Să nu-mi spui că tu nu mă poți înțelege, murmură ea în șoaptă.

Dar el nu ridică privirea și nu văzu că a început să plângă, așa că adăugă ironic:

— Mi se pare că femeilor le place să treacă drept ființe misterioase și greu de înțeles.

Se simțea foarte departe de el; de fapt se simțea departe de toată lumea, exact cum îi spusese el că este în realitate. În timpul cât lucrase neostenită zi de zi, oamenii din apropierea ei fuseseră uitați. Nu avea timp să lege prietenii și nu avea timp de pierdut cu nimenea. Până și copiii, nu mai erau altceva decât apariții fugare, la începutul și sfârșitul zilelor ei de lucru. Iar acum exclusese și pe Blake din intimitatea nopților ei. Îl vedea în fața ei, la celălalt capăt al mesei, dar din pricina luminii de soare, silueta aceasta a lui era tulbure și depărtată.

— Blake, spune-mi ceva real și adevărat! îl rugă ea. Vorbește-mi!

Dacă i-ar fi vorbit în clipa aceasta, s-ar fi apropiat de el și ar fi îngenuncheat lângă scaunul lui, pe urmă i-ar fi petrecut brațele împrejurul mijlocului și i-ar fi spus: „Nu mă interesează Sonia... nimic nu mă va putea interesa, câtă vreme tu ești dispus să mă păstrezi aproape de tine. Eu trebuie să mă știu legată strâns de cineva!”

Dar el ridică privirea și continuă pe același ton vesel:

— Ce să-ți spun, Susan? Că astăzi ești frumoasă? Dar tu ești frumoasă întotdeauna, și vorbele acestea ți le-am repetat de atâtea

ori... Haide, mănâncă, și pe urmă ne vom duce împreună, să vedem admirabilele tale lucrări.

Își muie vârful degetelor într-un vas cu apă, în care tremurau câteva petale roșii de trandafir, pe urmă și le șterse cu șervetul curat. Crowne apăru cu serviciul de costiță prăjită și cartofi pai, așa că începu să mănânce cu poftă, cum făcea întotdeauna. Mânca lacom și cu toate acestea își păstra silueta zveltă și mijlocul subțire, așa cum era din fire.

— În timpul din urmă cineva a început să facă cartofii foarte gustoși! zise el și după tonul cu care vorbea, se vedea că e mulțumit.

— Îmi pare bine că sunt pe gustul tău, răspuse Susan.

Pierduse un timp prețios, alergând să găsească o bucătăreasă care să știe prepara cartofii, așa cum îi plăceau soțului ei, când cu totul pe neașteptate, Jane venise într-o zi la ea, ca să-i spună: „Doamnă, aș vrea să cobor eu dimineața și să-i prepar cartofii despre care îl aud că are mereu ceva de spus; dar cu o condiție: să spunei oamenilor de la bucătărie, că am fost special însărcinată cu prepararea lor”.

— Ți mulțumesc Jane... mi-ai fost întotdeauna de mare ajutor, îi spusese ea.

— Foarte curând veți avea din nou nevoie de mine, răspuse bătrâna Jane, pe un ton enigmatic.

— Vrei să plecăm? întrebă Blake.

Se ridică numaidecât în picioare, dar simți că au început să-i tremure genunchii. „Nu se poate să-mi fie frică de el, își zise ea și adăugă cu glasul ridicat:

— Un moment, să-mi pun rochia de stradă.

Se urcară în mașină și Blantie, foarte solemn, îi conduse la o depărtare de patru grupuri de case, unde era atelierul și aci coborâră. Astăzi îl aducea în casa aceasta, unde se ascunsese din calea lui.

— Susan! exclamă Blake. Cum se poate să stai în mijlocul larmei și a murdăriei acesteia!

— Cu toate acestea să știi că e foarte plăcut, se grăbi ea să-i răspundă. Iar în atelier am foarte mult loc.

Apucă înaintea lui și urcă scările în fugă, ca să-i deschidă ușa. Dar după ce intră în atelier și începu să se uite la statui, simți că a început să tremure din nou.

— Ia loc, dragă Blake, îl rugă ea, și eu mă voi așeza pe brațul fotoliului tău.

Astfel Blake se așază în fotoliu și ea alături de el își simțea inima

bătând furioasă. Când venise David Barnes și se uitase la lucrările ei, se simțise sigură de ele, dar acum, urmărind privirea ochilor prelungi ai lui Blake, nu mai știa ce să creadă. Statuile ei, blocuri masive uriașe și greoaie, parcă se fereau din calea lui. Afară de asta patina fină pe care le-o dăduse, i se părea rudimentară.

— Mă simt ca și când mi s-ar fi tăiat respirația... sunt copleșit, declară el într-un târziu. Susan, statuile acestea sunt enorme; spune-mi cum le-ai putut face și când?

— Am lucrat aproape în fiecare zi, răspunse ea.

— Nu m-aș fi așteptat la lucrări atât de impunătoare, declară Blake. Se ridică în picioare și începu să se plimbe printre ele. I se păru că statuile simt apropierea lui și-i aud pașii, dar nu tresar și nici nu se feresc.

— Evident, în fiecare dintre ele văd o anumită simplitate de concepție, începu el, dar nu ajunse să termine ce avea de spus.

De afară se auzi sirena pompierilor, petrecută de țipetele copiilor și casa se cutremură toată de mugetul pompelor grele ce treceau pe sub ferești, pe urmă totul trecu și casa se liniști din nou. Numai statuile masive nu se mișcară.

— Înțeleg ideea care te-a preocupat, începu Blake din nou, după ce descifra inscripțiile de pe socluri. Acestea sunt un fel de Americă primitivă... rădăcinile, solul, primele elemente ale colonizării și celelalte.

— Ceva pe aproape, declară Susan. Aci este mai mult o senzație, decât o idee pe care am încercat s-o exprim.

Blake se opri vreme îndelungată în fața celor trei siluete ale Soniei.

— A, exclamă el cu glasul sugrumat, va să zică tu o vezi în felul acesta... un fel de țărancă! Eu o văd cu totul altfel.

— În realitate ea este țărancă, declară Susan. Tatăl ei a fost un agricultor din Croația... și mai târziu au trăit în mijlocul populației tătare.

— Ea a văzut această lucrare? Întrebă el din nou.

— N-a văzut-o terminată, căci a venit o singură dată, ca să-mi pozeze, răspunse Susan.

Sonia nu mai venise pe la ei, din seara aceea când vorbiseră împreună despre ea. Dar totuși Susan știa că ei doi se întâlnesc, iar acum Blake vorbea despre ea cu indiferență, ca și când n-ar fi avut

niciun motiv să se ascundă.

— Toate lucrările tale sunt în marmora? întrebă el.

— Da, răspunse Susan, știu că ție nu-ți place piatra, dar pentru mine acesta este materialul preferat.

Îl văzu că se uită mereu la trupul gol și vânjos al Soniei, dar ea nu mai era în stare să-i suporte admirația aceasta mută și-l întrebă:

— Îți place negresa mea?

— Da, răspunse Blake, întorcându-se spre ea, e foarte bine. Pe urmă adăugă, ca și când s-ar fi mirat: Da, Susan, este cât se poate de bine reușită!

Ar fi avut poftă să țipe la el: De ce te miri? dar se mulțumi să declare: Da... îmi place și mie.

Numaidecât după aceea începu să vorbească extrem de amabil cu ea. Îi spuse cum trebuie să procedeze, în vederea expoziției pe care o va organiza, pe urmă îi dete câteva nume și câteva adrese.

— Spune, Susan, n-ai vrea să fac eu aceste pregătiri pentru tine? Să încerc să-ți netezesc drumul?

Dar ea clătină din cap.

— Îmi va face plăcere să mă ocup eu de toate. Aș vrea ca totul să fie făcut de mine. Nu te vei supăra, dacă la această expoziție voi întrebuința numai numele meu?

— De ce să mă supăr? întrebă el.

În fața ușii o sărută cu blândețe și adăugă:

— În felul lor, toate lucrările tale sunt surprinzător de bine reușite. Cu toate acestea, Susan, nu sunt moderne.

— Nu sunt decât ceea ce am văzut eu, răspunse ea. Așa că nici nu știu ce sunt în realitate.

— Ai dreptate, zise el și se uită fix la statuile de marmoră. Am constatat că nici tu nu știi ce sunt. În timpul lucrului tu n-ai întrebuințat inteligența... ci cu totul altceva, ce nu sunt în stare să definesc. Acestea sunt lucrări izvorâte din instinct și – din anumite puncte de vedere – par incomplete. Înainte de a începe lucrul, tu întrebuințezi desenul?

— Da, dar după ce am desenat, rup numaidecât toate schițele făcute și încep să lucrez de-a dreptul în marmoră.

— O, se miră el, numai foarte puțini sculptori sunt în stare să facă așa ceva. (I se păru că ar vrea să spună că ea nu face parte dintre aceștia puțini, dar nu era sigură). Pe urma se plecă spre ea și o sărută:

La revedere, Susan!

Plecă... dar în fața ușii se opri din nou și pe obraz îi tresări o lumină ironică:

— Aș vrea ca astăzi să luăm masa împreună, zise el cu totul pe neașteptate.

De luni de zile nu mai luaseră masa împreună. Se obișnuiseră ca până la vremea cinei, fiecare dintre ei să trăiască felul său de viață aparte. Ezită și se uită la el. Își făcuse planul ca ziua aceasta să-și petreacă timpul între statuile ei, studiindu-le, pentru a le da cea din urmă perfecțiune. Dacă ar fi fost sigură că invitația aceasta se datorează exclusiv dragostei, n-ar fi ezitat nicio clipă. Dar sclipirile ironice ale ochilor lui care făcură să-i joace zâmbetul pe buze, o îndemneau să stea la îndoială. Încercă să-și alunge această îndoială. Când avea toane de acestea, ea nu i se putea împotrivi și nici nu-l putea înțelege.

— Bine, voi veni, răspunse ea cu glasul liniștit. Unde? Acasă?

— Nu acasă... ci la Femme D-or răspunse Blake, și adăugă: Nu te superi dacă va veni și Sonia?

Se uitară unul la altul. De astă dată malițiozitatea expresiei lui se vedea destul de limpede.

— Dimpotrivă... cred că mă supăr puțin, răspunse Susan.

— Ei bine... gândește-te, e vorba numai de data asta, stăruie el și adăugă: Va trebui să vii! Va fi pentru ultima dată! Săptămâna viitoare Sonia va pleca în Rusia și iarna ce vine și-o va petrece la Moscova.

Se apropie de ea și punându-i mâna pe umăr, o strânse din toată puterea, apoi ieși.

După plecarea lui, statuile care păruseră atât de liniștite în fața exuberanței lui Blake, începură să prindă din nou viață, iar ea alungă toate gândurile în legătură cu Blake și Sonia, și încercă să nu-și mai aducă aminte de ei. Se obișnuise cu felul acesta de a-și concentra gândurile. De multă vreme, poate chiar din ziua morții lui Mark, făcuse pentru prima dată această încercare. Dar atunci nu reușea să și-le concentreze atât de bine ca astăzi. Puterea ei de voință ajunsese aproape desăvârșită. Blake avea obiceiul că lucra cu intermitențe și după dispoziție. Se întâmpla uneori ca zile de-a rândul să lucreze cu toată înfrigurarea, și după aceea să nu mai facă nimica ci să stea și să se frământa, căutând să prindă inspirația.

— Sfinte Doamne, de aci înainte nu voi mai fi în stare să lucrez

nimica, gema el deznădăjduit. Era incapabil să facă ceva, fără să fi simțit dinainte dorința de a lucra.

Dar puterea ei de voință era întotdeauna gata să supună capriciile pornirilor, exact ca atunci când ar fi întins mâna spre un buton care dă drumul energiei într-o mașină generatoare. La ea gestul acesta de a întinde mâna și a dezlănțui energia, era un act de pură voință. Exact ca atunci când încerci să supui voința cuiva, ca să primească anestezia. Odată gestul făcut, își simțea întreaga ființă pusă în acțiune și îndreptată spre realizarea viziunilor care erau în afară de ea. Dar acțiunea aceasta subconștientă, nu deriva din puterea somnului, ci din energia dezlănțuită... Începu să poleiască și să șlefuiască, dar nu cu gesturi ușoare, căci esența lucrărilor ei rezida în asperități, nu în finețe. Statuile ei se ridicau din masa de stâncă sau se repezeau în sus din coloanele de marmoră. Lucrând în felul acesta, își uită că trebuie să plece la restaurant, și când își aduse aminte, trecuse demult de amiază.

„— Nu simt nevoia să revăd pe Sonia, tocmai acumă”, își zise ea în primul moment, când își aduse aminte, și se întoarse recunoscătoare spre statuile care o făcuseră să uite de toate. Continuă să lucreze, mulțumită, dar ușor înfiorată de remușcări. Oare Blake se va supăra din pricina acestei absențe? Nu se va supăra. Probabil pregătise dinainte o scenă de melodramă între ei trei, căci din fire era melodramatic. Era în stare să plângă ca un copil, când se simțea epuizat sau când se întâmpla ca ceva la care lucra, să iasă cu totul altfel decât și-a propus. Ea care nu plângea decât rareori, rămăsese la început îngrozită, căci nu văzuse încă bărbați plângând. Pe urmă constată că pentru Blake plânsul e foarte ușor... pentru el plânsul era o manifestare tot atât de lipsită de importanță ca și pentru un copil care plânge, ca să-i dai ceva ce ar vrea numai decît. În firea lui nu era nimica dinainte definit. Prin urmare când îl vedea că plânge, îl lăsa în pace, la început fără să protesteze și pe urmă fără să se sinchisească de plânsul lui.

— Susan, constat că ție puțin îți pasă! spusese el într-un rînd.

— Plânsul te ușurează, îi răspunsese ea, dar în aceeași clipă el încetă să mai plângă și țipă la ea:

— Tu ești o femeie fără pic de inimă!

— Dimpotrivă, dragul meu, dar eu nu sunt dispusă să-mi răscolesc sufletul.

Se obișnuise să se stăpânească, deoarece știa dinainte că pe Blake orice furtună îl lasă tot atât de indiferent, ca o ploaie de vară revărsată asupra câmpurilor. Ea însă nu avea temperamentul lui Blake. Furtuna o cutremura până în adâncul sufletului, ca pe un copac smuls din rădăcini, și trebuia să fie prevăzătoare, ca aceste furtuni să n-o distrugă... „Dacă va fi supărat astă seară, când mă voi întoarce acasă, îi voi spune că m-am luat cu lucrul și am uitat că trebuie să mă întâlnesc cu el. Dacă totuși va continua să fie supărat, îl voi lăsa în pace, până când îi va trece”, se gândi ea.

Dar ușa atelierului se deschise pe neașteptate. Se întoarse și văzu că a intrat Sonia care se oprise în fața ușii, îmbrăcată într-o rochie albă de mătase grea., Se uită la ea zâmbind și ochii verzi spălăciți îi sclipeau sub gardiniile largi ale pălăriei albe.

— Îmi dai voie să mă apropiu? întrebă ea.

— Da, poftim, răspunse Susan. Tocmai mă gândeam că nu am niciun motiv de scuză, pe care aș putea-o invoca, penincă am lipsit de la întâlnire. Doar cel mult să vă spun adevărul... am uitat cu totul de invitația lui Blake.

Sonia se apropie cu pași înceți.

— Ai uitat! Dă-mi voie să-ți văd ochii! Așa este, dumneata ești femeie sinceră. Văd limpede că ai uitat. Ascultă Susan, în toată lumea aceasta nu există o a doua femeie care ar putea să uite, când soțul ei ia masa împreună cu mine!

Se uită la Sonia și încercă s-o înțeleagă. Nu putea condamna pe Blake, în orice caz nu-i putea condamna în mod definitiv. Ar fi trebuit să fii un dezmetic, ca să nu vezi gura zâmbitoare a Soniei, obrazul ei mare și plin de drăgălășenie, grația sigură și mlădioasă a trupului ei vânjos. Ori, ca și Sonia, Blake era omul pe care nu puteai pune niciodată stăpânire definitivă.

— N-am vrut să plec, fără să te mai văd, Susan, se auzi glasul adânc și cu rezonanțe de aur al Soniei. Știu că ți-ai închipuit o mulțime de lucruri în legătură cu mine și cu Blake. Aș fi vrut să vin la dumneata, dar n-am venit.

Ce farmec ascuns posedă femeia aceasta, dincolo de ochii ei frumoși? Susan căuta cu toată înfrigurarea, să-l descopere. Dar Sonia se apropie de statuia cu siluetele ei și le privi îndelung. Întinse mâna flexibilă și patrunghiulară și mângâie obrazul de marmoră al statuei.

— Mai făcut în trei exemplare. Atât nu e de ajuns. În realitate

sunt mult mai multe. Una dintre ele spune: „Du-te și stai de vorbă cu Susan”, iar alta: „Tu și Blake v-ați dat ceva unul altuia, de care aveți nevoie”, iar alteia Blake îi spune: „Nu iau nimic din ce aparține Susanei. Ea va înțelege”. Și astfel...

Ridică din umeri, zâmbi și întinse brațele spre cele trei imagini.

— Dumneata și Blake vă mai iubiți și acuma? întrebă Susan.

— Blake ce spune? întreba Sonia și se uită la ea.

— El nu spune nici da nici nu, răspunse Susan.

— Eu îți răspund da și nu, declară Sonia. Se uită la Susan din plin și repede, apoi începu să râdă sonor, cu râsul ei caracteristic rusesc.

— Dar nu trebuie să-ți faci gânduri din pricina asta. Ceea ce a fost între mine și Blake, acum nu mai există. Mă întorc acasă pentru un an întreg, poate chiar pentru doi. Când voi reveni, voi fi cu totul altă femeie. Eu nu rămân niciodată aceeași. În fiecare an sunt cu totul alta. Înțelegi... îți făgăduiesc că așa se va întâmpla. Îmi voi văpsi până și părul în altă culoare.

— Ochii nu vei putea să ți-i schimbi, declară Susan.

În temperamentul femeii acesteia era ceva care semăna cu Blake, ceva care fără să aibă nimic copilăresc, în esență, era totuși sălbatic și fantastic. Acesta era temperamentul lor comun, dar care se deosebea cu totul de al ei. Ea nu era capabilă să creeze, în timpul izbucnirilor de supărări, de veselie și perversitate. Statuile și le crease din adâncurile ființei ei proprii care părea așternută pe stâncă. Tot ce era temeinic în viața ei, fusese așternut la temelia pe care se ridica ființa ei proprie și din care se desprindea izvorul etern de energie creatoare. Ea nu avea nevoie de vin, pentru a stimula această energie, nici să iubească pentru a o susține, cum făcea Blake, Blake și Sonia și toți ceilalți de o seamă cu ei. Ea nu avea nevoie de nimic deosebit, decât cel mult de satisfacerea nevoilor imediate, de hrană și somnul de fiecare zi, de legături fără niciun fel de complicație cu semenii ei, și de răgazul pentru a putea lucra. Își dete seama de toate aceste amănunte și înțelese că de aci înainte nu mai are nevoie să cunoască raporturile dintre Blake și Sonia. Ea uitase de întâlnirea cu ei, și aceasta uitare avea semnificație de simbol.

— Nu-ți face gânduri din pricina asta, încercă Sonia s-o îmbuneze. Urmează-ți drumul dumitale, Susan.

— Evident... așa voi face; chiar astăzi îmi urmez drumul meu, răspunse Susan.

— O, Susan, exclamă Sonia și ochii îi străluceau de zâmbete. Adio, scumpa mea Susan. Și nu uita că Sonia pe care o vezi acum, nu se va mai întoarce niciodată. O sărută pe amândoi obraji și-i simți buzele moi și fierbinți.

— Nu există femeie care să se a se mene cu dumneata. Vei fi condamnată ca toată viața să te simți singură, pentru că nu există nimenea care să fie ca dumneata... dar cu toate acestea nu vei rămâne niciodată singură. În fața ușii se opri și-i făcu un semn cu mâna: Cu purtarea mea nu te-am rănit, declară ea. Prin urmare nu am niciun motiv să te compătimesc.

Acum era plecată, dar Susan mai auzea încă tremurând în jurul ei eoul cuvintelor ce o urmăriseră toată viața: „Nu există femeie care să se asemeni cu tine...” Acum nu mai încerca să le contrazică. Vorbele acestea nu o mai înspăimântau. Erau vorbe adevărate. Se așeză pe scaun, ca să se odihnească puțin, pe urmă își puse pălăria și ieși în stradă.

— H-lo, domnișoară Gaylord! strigară copiii. Era prima zi caldă de vară și hydrantul conductei de apă era deschis, iar în cascada limpede și rece se zbenguiau cel puțin o duzină de trupuri mici și trandafirii. Agentul Big Bill care sta în apropierea lor, își duse mâna la cozorocul șepcii:

— Acum au și ei ocazie să se spele, declară el zâmbind.

— Aș prefera să fiu eu în locul lor, răspunse Susan și zâmbi și ea. Toți copiii aceștia erau prietenii ei. Avea o mulțime de prieteni, dar viața niciunuia dintre aceștia nu era împletită cu viața ei. Sunt anumiți copaci ale căror rădăcini se înfig foarte departe în pământul dimprejurul lor, pentru a se hrăni, și ale căror crengi se întind pentru a oferi altora adăpost, dar cu toate acestea trăiesc singuri și izolați sub cer.

Se întoarse acasă și după ce intră în hall, strigă pe Blake. Dar nu-i răspunse nimenea.

În aceeași seară nu avu nevoie să-i spună că a uitat să vină la masă, deoarece el nu-i pomeni nimica. În timpul mesei și după ce terminară, el vorbi foarte puțin, răsfoia ziarele sau stătea îngândurat. Văzându-l că se simte neliniștit, îl întrebă cu blândețe:

— Spune-mi Blake, crezi că-ți va lipsi mult Sonia?

— Mie? nici nu mă gândeam la Sonia, răspunse Blake și se uită la ea dintr-o parte.

— Atunci de ce pari atât de abătut.

— Nu știu, răspunse Blake, dar toată ziua m-a chinuit melancolia. Mă simt ca și când n-aș mai fi în stare să lucrez nimic de aci înainte.

— Totuși vei lucra, declară Susan. Te-ai mai simțit și înainte de asta în aceeași stare sufletească, dar ai început din nou să lucrezi.

— Nu m-am simțit niciodată în starea aceasta, stăruî el; parcă totul împrejurul meu ar fi deșert.

Se întinse pe canapea și închise ochii. Trăsăturile obrazului său păreau umbrite adânc de tristețe. Se uită la el și-l examina îndelung, dar nu se mai simți impresionată de frumusețea lui. În marmoră nu s-ar putea fixa astfel de trăsături... cel mult în fildeș. Pe urmă Blake deschise ochii.

— Vino, stai lângă mine, îi spuse el. Se apropie și se așeză pe canapea, iar Blake își puse capul pe genunchii ei, și-i petrecu brațele împrejurul mijlocului. Îl cuprinse în brațe și-l auzi că a început să plângă încet, cu fruntea proptită de genunchii ei.

— liniștește-te, dragul meu, haide liniștește-te, zise ea, fără să se simtă cătuși de puțin impresionată. Nu cunoștea motivul tristeții lui și probabil nu-l cunoștea nici el, căci altfel i l-ar fi spus. Plânga cutremurat de o tristețe adâncă și ea așteptă cu răbdare ca să se liniștească și să-și vină în fire, sau chiar să revină la ea. Nu mai avea acum nevoie de el, dar cu toate acestea îi era drag. Dacă se va întoarce la ea, din această întoarcere probabil ar fi răsărit o alta dragoste între ei, decât cea de până acum, care fusese întemeiată pe necesitate.

Fără îndoială va trebui să se întoarcă la ea. Până atunci ea continuă toată vara să facă pregătiri pentru viitoarea ei expoziție, de la începutul toamnei, și-l aștepta să vină.

— Luna Noenibrie este cea mai favorabilă pentru un începător, îi spusese Joseph Hart. Într-una din zile se dusesse să-l viziteze în casa lui veche, cu pereții de piatră cafenie, deoarece David Barnes îi spusese:

— I-am vorbit bătrânului despre dumneata. Vrea să te cunoască. Cred că ar fi bine să te duci... deoarece numai rareori se întâmplă ca omul acesta să dorească să cunoască pe cineva.

Dar când ajunsese în salonul lui Joseph Hart, acesta se prefăcea că nu știe nimica.

— N-am auzit vorbindu-se niciodată despre dumneata, îi

răspunse el fără înconjur, când se opri în fața ei. Casa lui părea un muzeu de tablouri și statui.

La început nu putu vedea nimic limpede. Din cadrele vechi și aurite se uitau la ea chipurile întunecate și pline ale picturilor din școala flamandă, alături de peisagii palide din America, cu tonalități aride și complet noi ca manieră. Apoi cu totul pe neașteptate, privirea i se opri asupra cailor sălbatici, făcuți de Michael, de pe peretele din fund. Era o pânză lungă, orizontală și lumina cădea pe ea din plin. Nouă cai albi ca argintul galopau prin noaptea luminată de lună spre întunericul din fundul deșertului, iar între ei era unul, mai supt și ceva mai mic decât ceilalți, armăsarul negru care-i conducea.

— Eu nu cunosc genul dumitale, declară Joseph Hart.

— Știu că nu-l cunoașteți, răspunse ea, dar veți avea ocazie să-l cunoașteți.

— Dimpotrivă, nu cred că voi avea ocazie să-l cunosc, dacă se va întâmpla să faci și dumneata strâmbături dintre acelea moderne. Eu nici nu mă uit la așa ceva, răspunse el.

În toate părțile negustorii de artă și directorii muzeelor îi spusese: „Dacă ai putea determina pe bătrânul Joseph Hart...”

— Ce faci, te uiți la caii aceia de colo? întrebă Hart.

— Da, răspunse Susan.

— E un Michael Barry, declară bătrânul. În toată lumea aceasta nu se mai găsește un pictor care să fie atât de inegal ca el. Uneori i se năzare să facă și lucruri cum e acesta de aici – puritate de culoare, de expresie și de frumusețe. Pe urmă dispare ca să facă o serie întreagă de lucruri fantastice – femei goale, întinse pe stânci – care sunt pline de greșeli.

Susan nu zise nimica. Continuă să se uite la caii care galopau sălbatic în largul deșertului.

— Dumneata ce material întrebuințezi? întrebă el. Sper că nu întrebuințezi noroiul.

— Marmora, răspunse Susan, pe urmă adaugă: Am făcut și o lucrare în bronz.

— Pentru cine?

— Pentru spitalul Halfred Memorial.

— Dumneata ai făcut lucrarea aceea?

— Da. A fost prima mea lucrare mai mare. Întinse mâna după paharul de vin pe care-l lăsase pe masă, când intrase, și începu să-l

soarbă încet.

— Păcat că ești femeie, declară el într-un târziu.

— Dimpotrivă, nu este de loc. Amănuntul acesta nu mai are nicio importanță.

— Vei avea ocazie să te convingi că are, stăruie Hart. Ar fi peste putință să-ți cucerești un loc de frunte, decât cel mult în cazul când vei fi superioară tuturor colegilor dumitale.

— Cu lucrările mele eu nu urmăresc un astfel de scop.

Bătrânul nu-i mai răspunsese, ci-și mai turnă un pahar de vin dintr-o sticlă subțire, prelungă, pe urmă se scotoci în buzunar și scoase o carte de vizită, pe care scrisese ceva.

— Du cartea aceasta de vizită unui domn cu numele Gelwicks pe care-l găsești la această adresă, îi porunci el, și-i vei spune că eu te-am trimis.

— Vă mulțumesc, răspunsese Susan bătrânului care-i întorsese numaidecât spatele.

Rămase câteva minute și se uită la tabloul lui Michael, pe urmă plecă:

„— Va trebui să-i spun lui Michael, că i-am văzut tabloul”, își zise ea. „Va trebui să-i spun că mi s-a părut desăvârșit”.

Pe Joseph Hart îl uitase cu totul.

Era o galerie mică și cât se poate de simplă. Își adusese toate lucrările și în ultimul moment sosise și Femeia îngenunchată, de la Paris.

O despachetase împreună cu Blake. „Femeia Respinsă”, exclamă Blake, smulgând bucățile de pânză în care era înfășurată. Susan examina lucrarea din punct de vedere critic.

— A fost cât se poate de firesc s-o respingă, declară ea. Acum înțeleg motivele lor. Cred că la Paris n-am reușit să fac nimic de valoare. Nici nu știam exact ce aș fi dorit să fac.

— Vrei s-o dau afară din casă? întrebă Blake.

— Nu, las-o, răspunsese Susan, căci la urma urmei tot eu am făcut-o și pe aceasta.

Între ea și Blake se statornicise un fel de camaraderie. Dar până acuma el nu încercase niciodată să treacă dincolo de această limită. Uneori i se părea că-i vine foarte greu să vorbească cu el, și își da toată silința să discute, indiferent ce, pentru motivul că nu putea suporta tăcerea, deși ea ar fi dorit din tot sufletul, tăcerea deplină și adâncă.

— Cred că ar fi bine să aduc de la țară și o veche statuie pe care am făcut-o odinioară după Jane. Sunt convinsă că este o lucrare bună.

— Cum se poate, scoaba aceea! se miră Blake și se uită la ea cu bunăvoință. Începuse să examineze statuia negresei: Dați-o cam o palmă spre dreapta, se adresează el camionarilor care găfâiau din greu.

— Nu, Blake, protestă Susan, asta i-ar da o înfățișare prea dramatică. Pe lucrările mele, lumina trebuie să cadă vertical, nu dintr-o parte.

— Draga mea, statuile de marmoră sunt ale tale, răspunse el vesel.

După ce terminară cu aranjarea lor, începură să se plimbe încet printre ele.

— Ascultă, Susan, nu trebuie să te superi, dacă vei vedea criticii că încep să te ia în bătaie de joc, îi spuse el îngăduitor.

— Nu mă voi supăra de loc, răspunse ea mirată. Până acuma nu se gândise la ceea ce vor spune criticii despre ea. Ceea ce făcuse ea până acuma, era definitiv terminat, așa că laudele s-au batjocora nu mai puteau schimba nimica.

Statuia Janei sosi în ultima zi, când nu era nimeni în sală și o despacheta singură. I se păru că este rudimentară și neterminată, dar cu toate acestea era Jane, care, în timpul lucrului, ridicase ochii speriați și începuse să se șteargă cu sorțul. O așeză în apropierea ușii, la oarecare distanță de celelalte lucrări, într-un colț retras pe care l-ar fi preferat și Jane în realitate.

După ce plăti și dete drumul ultimului om care o ajutase, rămase singura și începu să se uite la lucrările ei, începând de la Jane până la ultima statuie pe care o făcuse și care reprezenta un miner din Wales, venit din partea de apus a Statului Virginia. Îl întâlnise din întâmplare. Venise la New York în calitate de reprezentant al grupării minerilor, la o întrunire. Intrase în sală, cum intra în multe localuri, fără să știe dinainte ce va avea de văzut, decât cel mult oameni, și tocmai atunci minerul acesta începuse să țină o cuvântare. După întrunire se apropiase de el și-l rugase să-i pozeze. Omul venise la atelier și se așezase pe scaun, cu trupul adus de umeri, cu mâinile enorme proptite în genunchi.

— Nu mă mai pot îndrepta doamnă, declară minerul. În timpul anilor cât am făcut drumul prin galeriile subterane, trupul meu a stat încovoiat prea multă vreme, ca acuma să se mai poată îndrepta.

Dintr-un anumit punct de vedere, aceasta era cea mai bună dintre lucrările ei. Îl simțise aievea, cum se târăște în lungul galeriilor întunecate de sub pământ. Ochii lui păreau lipsiți de lumină, căci numai rareori i se întâmpla să vadă soarele, și îl făcu așa. Mâinile lui erau niște labe enorme, ca cele de lynx, și cu totul disproporționate, față de trupul firav și încovoiat, și tot așa le făcuse și pe acestea. Fără îndoială, că fiecare dintre statuile ei era mai bună decât precedenta. Mersese drept înainte. Dar totuși lucrările acestea ale ei nu erau altceva, decât începutul.

În ajunul deschiderii expoziției, aduse pe John și pe Marcia ca să-i vadă și ei lucrările. Se întorseseră acasă ca să-și petreacă câteva zile de vacanță din timpul toamnei. Nu le spuse nimic dinainte, căci se sfia să se trădeze în fața lor, că ar fi făcut ceva. Dar se plimba prin sală, cu unul pe dreapta și celălalt pe stânga, printre statui, așteptând nerăbdătoare, un semn sau un cuvânt de aprobare din partea lor, în timp ce le explica.

— Pe aceasta am numit-o Americană Neagră, cei de colo sunt Americani din Miazănoapte, sunt veniți din Suedia. Aceasta de aci este o italiancă pe care am numit-o Venera Americană. Cea de colo...

Simțea atenția pasionată cu care o urmărea John. Era aproape tot atât de înalt ca și ea și-i cumpărase pentru prima dată un costum cu pantaloni lungi. Nu spunea nimica, dar se uita îndelung la fiecare lucrare, ascultând, examinând, cu mâinile în buzunare. Dacă s-a întâmplat ca băiatul acesta să fi semănat odinioară cu Mark, acum nu mai seamănă de loc, gândi ea.

— Înțeleg exact ceea ce ai urmărit tu, zise John, respirând cu greutate. Mamă, statuile tale sunt mărețe, declară el și Susan își simți inima tresărind cu violența.

— Bine, mamă, dar de ce sunt toate atât de mari și de urâte? întrebă Marcia enervată. De ce ai făcut pe Sonia atât de urâtă?

— Ia taci din gură, Marcia! protestă John în locul Susanei. Tu n-ai habar despre ce vorbești.

— Ba am, răspunse Marcia îmbufnată. Mie nu-mi plac oamenii care simt atât de greoi. În timp ce vorbea, începu să pirueteze pe un picior, cu brațele ridicate în sus și cu degetele manilor despărțite. Printre statuile acestea grele de marmoră, părea o molie rătăcită și speriată care zbura din loc în loc și pe care o puteai atinge cu mâna, ca s-o strivești.

— Toată mintea lui Marcia i s-a coborât în picioare, murmură John.

— Știu că s-a coborât, fredona Marcia mulțumită. Eu gândesc și simt numai cu picioarele, iar când dansez, mă simt fericită.

În clipa aceasta, văzându-i că nu se mai uită la statuile din sală, ci la ea, se simți nespus de fericită.

— Ce nevoie ai avut să aduci aici pe Jane care este atât de urâtă, fredona Marcia, apropiindu-se de ușă. Arată ca o sperietoare. Jane este urâtă!

— E admirabilă, și tu știi foarte bine cum este protestă John. Iar în drumul spre casă, cum sta în automobil, se plecă spre Susan și-i spuse cu sfială: Știi că am început să fac și eu un portret al Janei... în lemn. Nu știu ce mă face să-mi placă să lucrez în lemn. Poate din cauză că eu și bunicul am cioplit întotdeauna împreună. Din ziua când m-am întors acasă de la școală, Jane îmi pozează în fiecare zi.

— Îmi dai voie să-l văd și eu? întrebă Susan.

— Eu l-am văzut... dar și portretul acesta e urât, din cauză că Jane este urâtă, exclamă Marcia.

John îi aruncă o privire nimicitoare.

— Mamă, tu cunoști obrazul Janei. Eu cred că nu e femeie urâtă.

— Numai Sonia e frumoasă, strigă Marcia răutăcioasă. Sonia și Mary sunt frumoase, iar Blake este un bărbat adorabil. O, mamă... să sperăm că eu voi fi fată frumoasă, după ce voi crește! și întoarse ochii negri și rugători spre Susan. Să știi că voi muri de durere, dacă nu voi fi fată frumoasă!

— Cred că vei fi, răspunse Susan.

— Eu nu cred, declară John fără milă. Când mă uit la tine, Marcia, mi se face rău. Tu nu te gândești niciodată la altceva, decât la tine.

— John! protestă Susan și se întoarse ca să mângâie pe Marcia.

Dar Marcia sta dreaptă și indiferentă, și părea că nu are nevoie să fie îmbunată de nimenea.

— Nu mă interesează ce spune și ce crede John, declară ea cu dispreț. Blake mă iubește. Ajunseseră acasă și valetul le deschise ușa de la intrare: Nu vreau să văd pe bătrâna Jane cea de lemn, adăugă ea și apucă înaintea lor.

— Ascultă John, declară Susan, după ce intră în camera lui. Aș prefera să nu vorbești în felul acesta cu Marcia.

Dar rămase mirată de maturitatea și seriozitatea răspunsului său.

— Mamă, trebuie să vorbesc cu ea în felul acesta! Pe Marcia nu se poate s-o jignești, indiferent cum ai vorbi cu ea. Trebuie numaidecât să-i dai la cap, căci altfel te scoate din minți. Afară de asta are obiceiul, că după ce vede că te-a scos din minți, începe să-ți facă în ciudă și se simte mulțumită.

Se plecă, și deschizând ușa dulapului, scoase un obiect pe care începu să-l despacheteze. Era o bucată de lemn, lungă cam de trei sferturi de metru.

— E o rădăcină pe care am găsit-o astă vară în cantonament, declară el. Seamănă cu Jane. Uită-te la ea. N-am făcut altceva, decât i-am schițat trăsăturile obrazului. Liniile pot fi recunoscute destul de bine. Firește, portretul nu este încă terminat.

Își uită cu totul de Marcia. Bucata de rădăcină semăna foarte bine cu Jane. Cojise scoarța de pe ea și cioplise suprafața lemnoasă, așa că din rădăcina răsucită începea să se desprindă statura plecată a Janei.

— Este admirabil de bun, declară ea fără să ezite. Se simțea mândră, atât de mândră de fiul ei. Era al ei, ea îl crescuse și-i dăduse o parte din ființa ei. Mâinile lui tinere care netezeau suprafața lemnului, păreau impresionante din pricină că erau atât de slabe, mână de bărbat ca formă, dar totuși mână de copil, când te uitai la încheieturile fine ale degetelor lui. Își simți trupul înfiorat și ar fi vrut să se plece și să i le sărute. Dar se stăpâni.

— Oare n-ar fi mai bine să iei lecții de sculptură? Întrebă ea.

— Nu mamă, nu vreau să iau lecții, răspunse el și clătină din cap. Eu nu voi face sculptură niciodată, pentru a-mi câștiga existența. Ci voi sculpta numai așa, pentru mine. Probabil eu îmi voi alege o carieră științifică.

Începu să înfășure cu grijă vechea lui batistă de mătase, împrejurul siluetei.

— Ceva mă face să mă îngrozesc la gândul, că aș putea să câștig bani cu meseria aceasta, chiar dacă aș reuși, adăugă el. Pe urmă după ce se plecă în dulap și-i întorsese spatele, ca să așeze statueta, declară pe un ton indiferent, ca un băiat mare: Nu știu dacă tu ai băgat de seamă sau nu, dar Marcia consideră viața din același punct de vedere, ca și o pisică. Nu se gândește decât la ea însăși. Ori amănuntul acesta

mie-mi dă de gândit.

— E atât de tânără, răspunse Susan și zâmbi. John era un băiat care fusese predestinat să-și asume răspunderi. De fapt, uitându-se acuma la umerii și la ceafa lui i se păru și ei că seamănă cu Mark, dar imediat ce se întorsese din nou spre ea, asemănarea aceasta dispăru. Nu era o asemănare care s-ar fi manifestat în trăsăturile obrazului său, ci era ascunsă undeva în adâncul ființei.

— Ea nu se va schimba niciodată, declară John. Așa este ea făcută. Îmi face mereu impresia că este un fel de teracotă, înțelegi... nu lemn și nici marmoră și nimic ce ar putea să dureze.

Se uita la el și-l sorbea din ochi, înfiorată de plăcerea pricinuită de apropierea lui și mirată de înțelepciunea cu care-i vorbea.

— Noi doi, ar trebui să lucrăm împreună mai mult decât până acuma, zise ea cu sfială.

Îl văzu că roșește, și obrazul lui proaspăt se face ca o flacăra.

— Mi-ar face și mie plăcere, declară el, dar tu ești foarte ocupată.

— Nu sunt prea ocupată, căci am găsit întotdeauna timpul necesar pentru ceea ce-mi face plăcere.

Fericirea și mulțumirea acestei intimități dintre ei, i se păi-u prea covârșitoare, ca s-o mai poată suporta. Tocmai de aceea o întrerupse fără să mai ezite:

— Vom discuta despre chestiunea aceasta, imediat ce se va termina cu expoziția mea.

Repetase de atâtea ori cuvintele „Imediat ce se va termina expoziția mea”, încât presimțea că va trebui să intervină ceva care va întrerupe felul de viață de până acuma și o va schimba cu totul. Presimțirea aceasta sătrua atât de limpede și atât de stranie, încât în ziua deschiderii expoziției plecă foarte devreme la atelier și începu să se gândească la proiectul viitoare lucrări. Își notase ideile privitoare la seria Procesionii Americane, din care primul grup de șapte statui era acuma în sala de expoziție. Dar după ce revăzu notele acestea! i se părură toate fără nicio consistență. Niciuna dintre ideile însemnate, nu păreau să aibă puterea necesară, pentru a o determina să le realizeze. Afară de asta nu mai avea niciun bloc de marmoră. Nu era nici sigură că va continua să cumpere blocurile viitoare de la Fane Hill. Seara trecută, la invitația ei, venise tatăl lui Blake, ca să-i vadă expoziția, împreună cu ea, înainte de a o deschide.

— Vino, să-ți vezi bucățile de marmoră, îi spusese ea, deschizându-i ușa, în timpul după amiezii. Totul aștepta gata și ultimele pregătiri pentru deschidere fuseseră terminate.

Bătrânul intrase, în mână cu melonul negru și mănușile cenușii. Trecuseră împreună prin fața fiecărei statui și în timpul tăcerii lui de piatra, Susan începuse să-i vorbească cu înfrigurare:

— Îți mai aduci aminte de aceasta? Este unul dintre blocurile de marmora de Paros. Oamenii aceștia lucrează într-un restaurant din apropiere. Spune drept, nu sunt superbi? Bărbatul împarte supa, cu gesturi de pare că ar fi o zeitate care hrănește omenirea.

— Huâm, făcu domnul Kinnaird cu îndoială.

— Aceasta de aci este marmora neagra belgiană, zise ea, punând mâna pe genunchiul masiv și negru al statuei.

Domnul Kinnaird întoarse privirea:

— Lucrările acestea parcă te strivesc, murmură el. După ce le examina pe toate, se așeza pe scaun și se uită la ele din nou.

— Nu sunt în stare să-ți exprim senzația ce mă stăpânește în clipa aceasta, declară el neliniștit, și-și trecu peste frunte mâna ce o avea liberă. Mi se pare... nu știu... dar statuile mi se par formidabile. Probabil și sala este puțin cam mică pentru ele. Fiecare dintre statuile acestea are nevoie de un spațiu enorm... când te uiți la ele, îți face impresia că te strivesc.

Așteptă câteva clipe și se uită la el. Pe urmă îi răspunse:

— Cred că nu-ți pare rău, că mi-ai dat blocurile dumitale de marmoră.

— Nu, o... nu, se grăbi el să-i răspundă. Dar probabil... eu nu mă așteptam la lucrări atât de mari din partea u... unei doamne. Cred că înainte de toate trebuie să te obișnuiești cu această idee. Mi-am închipuit ca probabil dumneata ai un gen mult mai ușor... ceva în stil mult mai clasic, decât ceea ce ai făcut.

— Statuile acestea nu sunt frumoase: amănuntul acesta eu îl știu destul de limpede. Bătrânul se grăbi să se scuze:

— Draga mea, sunt niște lucrări extrem de viguroase. Veritabilă tehnică masculină.

— Nu cred că bărbații să se deosebească atât de mult de femei, în creațiile lor, răspunse ea.

— M-ar interesa foarte mult, să știu ce vor spune criticii despre ele; adăugă domnul Kinnaird, prefăcându-se că n-a auzit ce-i spune.

Stând acum singură în atelier și aducându-și aminte de el, își zise:

— Bietul bătrân! Statuile mele nu-i plac de loc. De aci înainte va trebui să nu mai iau blocurile de marmoră de la el.

Dar ziua aceasta a deschiderii expoziției era o zi ciudată și plină de peripeții. Michael care era în trecere, se opri la expoziție și după ce se uită împrejurul său, începu să fluiere mirat și exclamă:

— Susan, statuile acestea sunt gigantice, sunt mărețe! Ar trebui așezate undeva într-un port, ca să arate ce suflet a intrat în America! Pe urmă se uită la ea cu ochii răătăciți și-i spuse cu buzele tremurând de emoție: Susan, Mary s-a căsătorit!

— O, Michael! și se lăsă pe un scaun, copleșită de această știre catastrofală.

Dete din cap și adăugă abătut:

— Cu mine n-a vrut să se căsătorească... dar s-a căsătorit cu bătrânul Rhodes... un moșneag foarte cumsecade... dar gândește-te, Mary!

Se vedea că se luptă cu plânsul, dar nu se mai putu stăpâni, și așezându-se lângă ea, își culcă fruntea pe umărul ei, iar Susan îl cuprinse în brațe:

— O, săracul de tine, murmură ea îndurerată.

— Sunt un prost și nimic altceva, murmură el. Este o situație caraghioasă... dar n-am putut dormi toată noaptea. M-a chemat ieri la telefon, imediat ce s-a întors. Bătrânul s-a dus după ea la Paris. Atât e totul. În orice caz eu nu credeam că va ajunge atât de departe.

Simți cum i se cutremură trupul. Dar felul acesta de a plânge era îngrozitor și părea că-l răscolește până în adâncul sufletului.

— Dacă așa fi în locul dumitale, Michael, eu n-aș...

— Nu sunt în stare s-o uit, răspunse el răstit. Nu-mi spune astfel de vorbe.

— Nu aveam intenția să-ți spun ceea ce ți-ai închipuit dumneata, răspunse Susan. Aș fi vrut să-ți spun „să accepți acest sacrificiu, ca ceva ce face parte din viața dumitale. Tot ce ți se întâmplă în viață... va lăsa urme adânci în sufletul dumitale și-și va face loc în ființa dumitale... nu vei putea să uiți... nu trebuie să uiți. Vei avea nevoie de toate aceste dureri și impresii – de plăcerea dragostei și de pierderea ei... de tot ce-ți ofere viața. Făcu o pauză, ca și când ar fi vrut să-și limpezească gândurile: Despărțirea de ceea ce ți-a fost drag... este și ea un fapt

pozitiv... care face parte din viață.

Îl ținu strâns lângă ea, așteptând să se liniștească. Cuvintele pe care i le spusese și le repetă și ei însăși, deoarece viața ei era formată nu numai de ceea ce-i oferea Blake, ci și de ceea ce refuza să-i ofere. Ceea ce poseda și ceea ce nu avea, făcea parte din acel tot de care avea nevoie, ca să poată trăi.

— Eu voi pleca undeva în partea de miazănoapte ca să încep să pictez, declară Michael și se desprinsese de lângă ea; după ce-i întoarse spatele, încercă să-și dreagă glasul.

Susan se ridică în picioare și luând o cârpă, începu să ștergă de praf statuia Soniei.

— Mi s-a părut mereu, că dumneata n-ai reușit încă să-ți dai seamă, de ceea ce ai vrea să pictezi în realitate. Ar fi vrut să găsească mijloace simple și curgătoare de a se exprima cu ușurință, pentru a-l ajuta, dar nu era în stare să le găsească, așa că adăugă în felul în care se pricepea. Există în personalitatea dumitale ceva care este definitiv și cu care te-ai născut... în ziua când vei reuși să descoperi acest ceva, vei începe să pictezi dinăuntru în afară. Toate tablourile acelea pe care le-ai făcut după Mary, nu contează... pentru că niciunul dintre ele n-a pornit din sufletul dumitale și nici dintr-al ei. Inspirația de a lucra în felul în care ai lucrat dumneata, nu este decât ceva trecător. Totuși nimic nu poate dura din ceea ce ai făcut, decât atunci când ai reușit să constăți valoarea ascunsă pe care o porți în sufletul tău.

Michael asculta în tăcere, dar nu-i răspunse nimica.

— Sunt foarte mulțumită că Mary s-a măritat cu altcineva și nu cu dumneata, continuă ea fără cruțare. Dacă s-ar fi căsătorit cu dumneata, te-ai fi oprit pentru totdeauna acolo unde ești astăzi.

— Nu mi-ar fi părut de loc, răspunse Michael cu glasul răgușit. Crezi că interesează pe cineva dacă eu fac sau nu fac câteva tablouri?

— Nu interesează pe nimenea! declară Susan. Câteva tablouri, câteva statui, ceva mai multă muzică, ceva mai mult sau mai puțin din toate câte sunt împrejurul nostru... nu înseamnă nimica. Dar interesează foarte mult dacă ești fericit sau nu ești, în felul de viață pe care-l trăiești. Ori fericit nu vei putea fi, decât dacă reușești să descoperi ce dorești să faci, și dacă reușești în realitate să faci ceea ce dorești. Făcu o pauză, încercând să-l facă să înțeleagă ce urmărește. Unii oameni sunt întocmai ca niște dulbine, dar alții sunt vijelioși ca fluviile care-și taie drumul spre mare. Dumneata ești fluviu – va trebui

să-ți tai drumul – nu se poate să te oprești într-o dulbină. Asta ar însemna că apele dumitale vor crește și se vor revărsa, răspândind nenorociri și dureri împrejurul dumitale. Va trebui ca albia pe care ți-ai tăiat-o, să nu aibă niciun stăvilar.

Toate acestea le spunea și pentru ea, în timp ce freca statuia, ștergând-o de praf – doar că pe ea o interesa mai puțin. Lui Michael trebuia să-i spună numaidecât ceva, ce să fie real și să-i trezească încrederea în sine. Prin minte îi trecu un gând neașteptat și ridică spre el privirea aprinsă de mulțumire.

— Michael, ți-am văzut caii!

— Caii? Nu-și dădea seamă ce vrea să spună.

— Caii sălbatici... tabloul pe care l-a cumpărat Joseph Hart!

De astă dată înțelese numaidecât.

— Susan! Ce părere ai despre el?

— Este desăvârșit, răspunse ea în șoaptă, nici mai mult nici mai puțin decât desăvârșit. Când m-am uitat la el, am simțit numaidecât... am simțit...

— Ce anume? Întrebă el și o privi cu ochii lacomi. Va trebui să-i spună exact ceea ce a simțit în clipa aceea, pentru a-i ajuta să scape de obsesia lui Mary și să se liniștească.

— Am simțit că în cele din urmă ai reușit să devii liber, declară ea. Deșertul acela fără hotar, cu cerul nesfârșit boltit deasupra lui, lumina aceea de lună ce tremura pe deasupra ochiului de apă, trupurile acelea prelungi ale cailor pe care nu i-a împlânzit nimenea și nici nu va reuși vreodată să-i împlânzească...

Se uitau fix unul la altul și printre ei trecu un suflu de adâncă înțelegere care nu avea nicio legătură cu ei înșiși.

— Înțeleg! declară Michael.

Se apropie de statuia în fața căreia Susan sta îngenunchată. Cu un gest de mângâiere îi trecu mâna pe obraz și plecă din sală, fără să mai zică nimica.

După plecarea lui, mai rămase câteva clipe nemișcată. Pe urmă se ridică în picioare și se îndreptă spre telefon, ca să cheme apartamentul în care sta Mary. Un glas răstit îi răspunse că Mary Gaylord s-a mutat și-i dote noua adresă. Făcu numărul pe discul aparatului și un glas plăcut, cu gâlgâiri adânci și puțin trăgănat îi suna în auz.

— Vă rog, aș vrea să vorbesc cu Mary Gaylord, zise ea și auzi

numaidecât glasul de adineaori strigând: „Mary, scumpa mea, te cheamă cineva la telefon”, ca numaidecât după aceea să audă glasul limpede al lui Mary care întrebă:

— Da, cine este?

— Aici este Susan, răspunse ea.

Tonul cu care vorbea Mary, nu se schimbă de loc:

— Tocmai aveam de gând să te chem, Susan, și să-ți spun...

— Mi-a spus Michael...

— Serios? Ne-am întors abia ieri. M-am decis destul de repede, adăugă ea fără ca glasul să-i tremure câtuși de puțin.

— Ai scris părinților? întrebă Susan.

— Nu încă, dar le voi serie astăzi, răspunse Mary. I se păru că aude gălgâitul plăcut al glasului de adineaori și Mary adăugă:

— Benny vrea să-ți spună ceva, un minut te rog. A văzut în ziarele de dimineață anunțul privitor la expoziția ta, și din nou îi sună în auz gălgâitul blând al glasului bărbătesc.

— Bună ziua Susan, bine te-am găsit! Sunt foarte emoționat. Mary nu mi-a pomenit despre expoziția dumitale, așa ca nu bănuiam nimica. Am descoperit din întâmplare numele dumitale în ziarele de astăzi, și am întreat-o, nu cumva este vorba de vreo rudă.

Acesta este soțul lui Mary, gândi ea, în timp ce-l ascultă și-i răspunse la unele dintre întrebările puse, un om cu glas plăcut și binevoitor, puțin monoton și puțin banal. Evident el n-avea nicio vină. Mary nu-i va pomeni niciodată despre existența lui Michael.

— Da, firește, îi răspunse ea. Nu, nu sunt de loc ocupată. Măine voi fi probabil mult mai ocupată decât astăzi. Sau cel puțin sper să fiu. Mai bine veniți acuma, strigă ea în receptor, printre întrebările ce i le puneau. Pe urmă Mary veni din nou la aparat.

— Benny vrea să vizităm expoziția, așa că vom veni imediat ce ne sosește mașina.

— Eu voi fi toată ziua în sală, răspunse Susan.

În timp ce-i aștepta, își aduse aminte de Mary, de pe vremea când era mica și se așeza la pian, ca să cânte de nenumărate ori și tocmai de-a-ndoasele câte o melodie, ca pe urmă să devină morocănoasă, când îi spuneai că a cântat fals.

— Iată, ți-am adus pe Benny, zise Mary. Trăsăturile obrazului și glasul ei părea indiferent, ca întotdeauna, și era foarte elegantă în rochia noua de catifea cafenie. Susan se întoarse și văzu un bărbat cu

ochii blânzi și albaștri, în mijlocul unui obraz rotund și rumen, cu părul cărunt și rar, pieptănat cu îngrijire pe creștetul capului care se vedea trandafiriu. Își simți degetele! strânse în mâna lui moale și catifelată.

— De, ce să-ți spun, sunt incapabil să-ți explic, cât mă simt de mândru, se auzi gâlgâind glasul lui.

Domnul Rhodes își scoase batista de mătase și după ce-și șterse obrazul, începu să râdă.

— Pe afară e destul de rece, adăugă el, dar eu transpir întotdeauna, când sunt puțin emoționat. Întâlnirea aceasta cu dumneata, m-a emoționat profund, nu-i așa suflețelule? Întrebă el și întorcându-se spre Mary, îi zâmbi cu sfială. Pe urmă se uită la statui: Acestea sunt... Sfinte Doamne, Mary, nu mi-ai spus până acuma că sora ta este un sculptor adevărat.

— Până acuma n-am avut timp să-ți vorbesc despre familia mea, răspunse Mary.

— Are dreptate, declară domnul Rhodes cu bunăvoință. Prin urmare voi începe chiar acuma să fac cunoștință cu ea. Sunt nerăbdător să-i cunosc pe toți, Susan, mai ales pe copiii dumitale. Mie-mi plac foarte mult copiii. Am mai fost căsătorit odată... prima soție mi-a murit de febră typhoidă, în timpul unei călătorii împrejurul lumii, și nici n-aș fi visat că mă voi căsători din nou, până când într-una din zile am văzut pe Mary la magazin, și începu iarăși să râdă.

Susan își dete numaidecât seamă, ce fel de om este; oricare altul ar fi văzut imediat, că este un bărbat blând și bun, care deși nu mai era tânăr, părea totuși inocent de naiv. Se uită la Mary cu reproș, iar ea îi suportă privirea din plin și cu îndrăzneala. Era și astăzi aceeași fată morocănoasă și încăpățânată care fusese întotdeauna.

— Nu-i așa că Mary arată splendid? se adresa domnul Rhodes Susanei. Se uită la Mary cu dragoste și o mângâie pe mână. Mary își scosese mânușile și Susan îi văzu inelul de logodnă și lângă el un altul, bătut în briliante și smaragde: Viața de căsătorită o avantajează, declară domnul Rhodes.

— Când te uiți la ea, constăți numaidecât că dumneata ai tratat-o cu extrema bunătate, răspunse Susan cu convingere. Îi era simpatic bărbatul acesta amabil și cu înfățișare de copil, și ar fi avut poftă să țipe la Mary, să se poarte bine față de el, căci e condamnat să te porți urât față de oamenii bătrâni și inocenți.

— Eu cred că niciodată nu voi fi în stare să mă port destul de

amabil față de ea, răspunse domnul Rhodes grav. Începuse să se joace cu lanțul gros de aur pe care-l avea la ceasornic. Un bărbat nu poate fi niciodată destul de bun față de o femeie, iar când se întâmpla ca o fată tânără și adorabilă ca Mary să-și lege viața de a unui tip bătrân ca mine... (Se opri și ochii albaștri și inocenți i se umplură de lacrimi). Cred că nu voi putea face niciodată de ajuns pentru ea. Nici eu nu știu ce a putut vedea la mine. În orice caz cred că a văzut foarte puțin. Făcu o pauză, pe urmă continuă cu sfială: Nu mă feresc câtuși de puțin, să-ți spun fără înconjur, că mă simt foarte umil, când mă gândesc la mine însumi. Azi dimineață, în timpul când mă bărbieream, m-am examinat cu atenție și mi-am zis: „Mă cap sec, ce te face să-ți închipui că fata aceasta ar putea iubi un om ca tine?” A trebuit să mă liniștesc singur, închipuindu-mi că dacă fata aceasta nu m-ar iubi, pentru motivele care i le dictează firea ei adorabilă, atunci cu siguranță că nu s-ar fi căsătorit cu mine. M-am întrebat de multe ori, uitându-mă la bărbații pe care-i cunosc, care este motivul că soțiile lor, femei adorabile s-au căsătorit cu ei. Dar oricare ar fi motivele, acestea nu se pot datora decât bunătății lor feminine înnăscute – glasul începu să-i tremure – prin urmare nu mai întreb de motive, ci îi sunt profund recunoscător pentru ceea ce mi-a dat. Mary este o fată superbă.

Se uită la Mary cu ochii plini de adorație, iar ea îi zâmbi, cu zâmbetul ei fugar și rece, insensibil în frumusețea ei stranie și misterioasă. Întinse brațul spre el și murmură, ținându-l o clipă de mână:

— Ești foarte drăguț, Benny. Pe urmă se întoarse repede spre sora ei: Susan, vom cumpăra o casă în oraș, ce zici, e emoționant? Și una la Palm Beach! În fiecare iarnă Benny petrece câteva luni în regiunile din miazăzi.

— Va trebui să vii cu copiii și cu soțul dumitale la noi în vizită, declară el. Iar acum, dragă mea, cred că e timpul să tăcem din gură și să vedem și noi expoziția...

Din dosul spetelor lui largi, Susan se uită grava la Mary, dar ochii ei erau și acuma indiferenți, strălucitori și neînțeleși. „Te voi pofti, își zise Susan, văzând ochii ei întunecați și fără duioșie, să nu jignești niciodată pe bătrânul acesta cumsecade. Pe el îl vei putea răni mult mai ușor decât pe Michael, deoarece el nu are nicio posibilitate de apărare. Dacă nu ești în stare să fii duioasă față de el, atunci va trebui cel puțin să te porți frumos”. Dar prevedea ca omul acesta va avea

nevoie de toată duioșia. Va cerși lui Mary această duioșie și se va umili în fața ei, fără să înțeleagă motivul pentru care nu poate fi duioasa față de el, și fără să bănuiască niciun moment, că în sufletul acestei fete n-a existat niciodată niciun fel de duioșie. Bătrânul acesta nu era nici ca Michael, ca s-o poată părăsi. Din ce-l va răni mai mult, el se va strădui din toate puterile să rămâie lângă ea, căci omul acesta n-ar fi avut unde se duce, fiind om cu suflet blând, și neavând un refugiu unde ar fi putut să scape de obsesia ei. Gândurile Susanei alergau înainte, spre anii ce trebuiau să vină, și îi sângera inima din pricina suferințelor ce i le vor aduce. Se apropie de el și începu să-i explice cu entuziasm și în toate amănuntele, deși prevedea că el nu o poate înțelege.

— Îți voi spune, dacă-mi dai voie, povestea fiecăreia dintre statuile acestea. Iar în timpul cât vorbi cu el, își zise: „Îmi voi da toată silința să fiu amabilă față de el. Voi trimite copiii cât mai des la el, ca să se obișnuiască și să-l îndrăgească. Va trebui ca cel puțin cu atâta să se aleagă, din căsătoria lui cu Mary”.

— Da, înțeleg, spunea el grav. Lucrările acestea mi se par admirabile. Sunt atât de mândru de dumneata. Apoi se întoarse spre Mary: Nu-i așa Mary, că suntem extrem de mândri de ea?

Sigur că suntem, răspunse Mary și încercă să zâmbească. Pe urmă plecându-se puțin își aranja etola de jderi pe care o avea la gât.

— Ce părere ai despre felul cum merge expoziția? întrebă ea pe Blake.

— N-aș putea spune că merge prost, răspunse el. Își petrecuseră cea mai mare parte a zilei în sala de expoziție și acuma se făcuse seară. În timpul zilei veniseră grupuri mai mici de vizitatori, unii izolați, alții câte doi și trecuseră prin fața lucrărilor. Nu fu niciun fel de aglomerație, dar de altfel Susan nici nu se aștepta la așa ceva. Dar se simțea mulțumită, deoarece vizitatorii care veneau din întâmplare, ca să vadă lucrările unui artist nou și necunoscut, se opreau în fața statuiilor, și le examinau vorbind cu glasul în șoaptă. Auzise fragmente din conversația lor, păreri critice, cuvinte de laudă și exclamații de mirare.

— Sunt foarte mari, auzi ea pe un tânăr spunând unui bărbat mai în vârstă.

— Da, răspunse bătrânul, probabil prea mari pentru a putea fi realizate. Când se întâmplă ca un artist să urmărească prea mult, s-ar putea ca ideea pe care o urmărește să-i scape cu totul.

— Eu nu cred că acestei femei i-a scăpat ceva, răspunse tânărul.

Probabil nici nu i-a scăpat, încuviință cel mai în vârstă, pe urmă făcu o pauză și adăugă: Îmi face impresia că maniera primitivă cu care sunt lucrate aceste statui, implică ceva mai mult decât ar putea fi redat în realitate...

— Cred că tocmai aceasta este arta, replică tânărul cu patimă.

— Se poate... se poate... răspunse bătrânul împăciuitor. Eu aparțin unei scoale mai puțin pretențioase, dar mai stăruitoare și aceasta când urmărește ceva, încearcă să și realizeze.

— Cu minuțiozitate, încheie tânărul pe un ton de dispreț și plecară împreună.

— Nu par câtuși de puțin să fie lucrări executate de o femeie, nu-i așa? repetau aproape toți vizitatorii.

— Nu înțeleg, de ce caută artiștii să facă lucruri atât de urâte... ia uită-te la negresa aceea grasă! Este de-a dreptul vulgară, spuneau alții și ridicau din umeri.

Acasă, după ce se ridicară de la masă și rămaseră singuri, se uitară unul la altul și începură să zâmbească.

Ziua ce trecuse, fusese o zi stranie și fericită, plină de o mulțumire pe care ea nu era în stare s-o înțeleagă. Cea mai mare plăcere pentru ea, era timpul când își lucra statuile, iar după ce le termina, mulțumirea obținută din aceasta realizare, i se părea completă. Acum însă vedea că s-a înșelat, deoarece după ce se gândi la ceea ce s-a petrecut în timpul acestei zile, începu să-și dea seamă că lucrările ei nu puteau fi complete nici pentru ea însăși, înainte de a fi văzute și de alți oameni, fie că aceștia le înțelegeau, fie că nu. Situația aceasta i se părea că seamănă cu mijloacele obișnuite de a vorbi, ori vorba este lipsită de semnificație, câtă vreme nu servește pentru comunicarea senzațiilor între indivizi. I se păru că aude glasul lui Blake.

— Până acuma n-a venit niciunul dintre criticii de seamă, spunea el. Dacă nu vor veni nici mâine, voi chema la telefon pe Lee și pe Sibert și unul sau doi cronicari pe care îi cunosc.

— Să nu le spui că sunt soția ta, zise Susan și se uită la el zâmbind.

— Cred că asta n-ar putea să-ți strice câtuși de puțin, răspunse el în glumă și se uită la ea cu ochii lucitori.

— Nu, Blake, te rog, să nu le spui! stăruia ea.

— Ei bine, femeie independentă, nu le voi spune! Începu să râdă, dar era puțin plictisit. Văzând starea lui sufletească, se gândi că i-ar fi peste putință să suporte o discuție, tocmai la sfârșitul unei astfel de zile, și apropiindu-se de el, se așeză pe canapea, mânată de dorința sinceră, să-l vadă cel puțin de astă dată mulțumit.

Dar la contactul cu trupul ei, îl văzu că tresare. Pe urma întinse brațele după ea și o cuprinse. Îl simți atât de aproape de ea, cum nu-l mai simțise de luni întregi și se abandona cu totul plăcerii acestei îmbrățișări. Deocamdată lucrările ei erau terminate. În adâncul ființei simți o revărsare de mulțumire desăvârșită. Era liniștită, dar cu totul pe neașteptate ceva în sufletul ei care nu voia să se supună, păru că se trezește.

„— Sonia?” i se păru că întreabă glasul acesta ascuns. Dar Sonia era acum plecată. Blake nu-i spusese nimic în legătură cu ea și acum era convinsă că nici nu-i va spune niciodată. Gândurile ei alergau vertiginos, în timp ce brațele lui Blake se strâneau împrejurul trupului ei. Ea și Blake nu vor putea fi niciodată pe de-a-ntregul uniți. Probabil unirea aceasta nu era posibilă între ei. Probabil sentimentul de camaraderie pe care-l visase ea în dragoste și lucru, nu era niciodată posibil pentru o femeie de felul ei. Va trebui să primească ceea ce i se ofere, iar ceea ce nu i se oferea, ceea ce-i lipsea, era tot o parte din viața pe care trebuia s-o trăiască. Cel puțin lui Michael așa-i spusese. Posesiunea și privațiunea, făceau parte dintr-un tot care era întreg. Dacă sufletul ei și al lui Blake nu se vor putea întâlni decât în felul acesta, era totuși mai bine, decât nimic.

I se păru că vede pe Sonia pierzându-se foarte departe și uitându-se la ei cu ochii tulburi și aprinși de patima, dar încercă să alunge această viziune. Undeva, între ea și Blake, va trebui să existe o legătură trainică, pentru a-i ține strâns unul lângă altul. Buzele lui mute, fierbinți și dornice se lipiseră de gura ei și sărutului acestuia îi răspunse încă o dată, cu o pornire nouă în care se împletea tristețea.

Dar dimineața următoare își aduse aminte și exaiminându-se în lumina zorilor, își văzu trupul alb și se gândi la marmora care avea nevoie de secole, pentru a o învârtoșa, până când să fie gata pregătită pentru mâna care o va modela, și că după ce această mână i-a imprimat personalitatea ei și a terminat-o, marmora este în stare să dureze alte secole nenumărate. Mâinile ei nu erau altceva decât humă trecătoare, trupul nu era nici el altceva decât clipa care-i înlesnea posibilitatea să

întrebuințeze valul de energie pe care nici ea nu-l putea înțelege, deoarece ea nu înțelegea altceva decât forța pe care i-o da această energie ca să lucreze, și că fără această energie din care izvora puterea ei de muncă, n-ar fi fost în stare să trăiască.

Gândindu-se la soarta trecătoare a trupului ei, se întrebă cu tristețe: „Cum va putea oare această legătura să fie destul de puternică, pentru ca Blake și eu să rămânem pentru totdeauna nedespărțiți?” Gândindu-se în dimineața aceasta la Blake, nu se simțea cu nimic mai aproape de el, decât se simțise în ajun. Abstracție făcând de tot ce i-a oferit noaptea ce trecuse, el nu putea fi nici acum mai aproape de ea, decât fusese. Se uita și astăzi la el cu toată duiosia, dar totuși i se părea că este foarte departe.

Când într-un târziu cobora în sufragerie, îl găsi încruntat, în mână cu ziarul de Duminică.

— Constat, Susan, că vechiul tău prieten s-a pronunțat, declară el rece, când o văzu că apare la masă.

Se apropie de el, iar în suflet îi mai vibra și acum o umbră de duiosie, întocmai ca un ecou al nopții trecute și-și strânse brațele împrejurul umerilor lui. Dar Blake uitase cu totul această noapte. Lovi pagina de ziar cu dosul mâinii.

— Barnes, declară el. În orice caz, dintr-un anumit punct de vedere, este un gest amabil din partea lui.

Cobora privirea și se uită la coloanele ziarului. Blake începu să cetească cu glasul ridicat: „Barnes face elogiul Noului Sculptor Femeie”.

— Cred că exagerează puțin – înțeleg, dacă ar fi să ții seamă de propriul tău interes. Prea seamănă a laudă căutată... ca și când tu ai avea nevoie să fii susținută de cineva.

Susan se așează pe scaun.

— Articolul acesta va fi semnalul pentru ceilalți critici, adăuga Blake. Totuși cred că aş mai putea vorbi cu câțiva dintre cei mai influenți.

— Vei face cum vrei tu, dragă Blake, răspunse Susan.

— Să vedem, declară el.

Nu-i ceru ziarul. Îl va ceti după ce va rămâne singură. Alungă dorința aceasta și se uită la Blake. Părea liniștit și oarecum binevoitor. Ceea ce se întâmplase între ei noaptea trecută, el primise nu ca o reînnoire a dragostei dintre ei, ci ca pe ceva de la sine înțeles, care

trebuia să vină, după puțină așteptare. Întoarse capul și se uită în altă parte, simțindu-se puțin rușinată.

— Va avea haz, să urmărim ce se va întâmpla după acest articol, continuă el. Părerile lui Barnes trezesc întotdeauna atenția publicului. Pe urmă adăugă: Evident, Barnes n-a înțeles niciodată lucrările mele.

Glasul lui se mlădia nepăsător, dar totuși i se păru că tremură de amărăciune, iar când ridică privirea și se uită din nou la el, constată numaidecât că se simte jignit.

— Blake! exclamă ea. Iubitul meu... nu înțelegi că Barnes a scris acest articol, numai din pricină că știe că eu am nevoie de ajutorul lui, pe când tu nu ai...

— Evident, eu nu am nevoie de ajutorul nimănui, când este vorba de arta mea, răspunse Blake, dar în orice caz ar fi fost un gest amical din partea lui.

— Cred că articolul acesta l-a scris numai pentru că și-a închipuit, că în calitate de femeie, nu voi reuși decât cu mare greutate să-mi fac drum.

Încercă din nou să-l îmbuneze, ca să-l facă să se simtă mulțumit, dar se opri imediat. Dacă în sufletul ei exista ceva ce ar fi fost gata să se umilească, pentru a avea liniște, pe acest ceva trebuia să-l oprească fără întârziere.

— Nu țin câtuși de puțin la sprijinul cuiva. Vreau să rămân ceea ce sunt. În meseria aceasta n-ar trebui să se pună problema că cineva este bărbat sau femeie, declara ea și încercă să zâmbească. Menirea de a lucra, este un fel de paradis în care nu se face deosebire între sexe.

— Vei avea ocazie, Susan, să constăți că nu există un astfel de paradis, răspunse Blake. Situația pe care ți-o cucerești, orice ai zice tu, va fi determinată de faptul că ești femeie sau ești bărbat.

— Eu refuz să primesc o astfel de teorie.

— Femeile sunt privite întotdeauna cu neîncredere, începu Blake. Marii artiști, marii muzicanți, chiar marii bucătari, sunt întotdeauna bărbați și...

— O, Blake, lasă teoriile acestea învechite... protestă ea. Și dintre toți bărbații tocmai tu te găsești să-mi spui așa ceva!

— Probabil mie-mi vine foarte greu să iau femeile în serios, răspunse el și zâmbi cu oarecare superioritate.

Era revoltată împotriva lui și furioasă împotriva ei însăși, din cauză că pusese patimă într-o astfel de discuție, așa că nu vru să mai

vorbească cu el. Mâncă ceva din fugă, pe urmă se ridică de la masă.

— Cred că va fi mult mai bine ca eu să plec la expoziție, și să mă conving cum se prezintă lucrurile pe ziua de astăzi, zise Susan.

— Voi veni și eu, numaidecât.

Era incapabilă să creadă că noaptea trecută ar fi existat cu adevărat. Totuși noaptea aceasta fusese realitate, mai stăruia și acuma și va trebui să se repete și de aci înainte. Se apropie de Blake și-i trecu mâna pe obrazul neted. El nu făcu nicio mișcare pentru a se apropia de ea, dar Susan se plecă și după ce-l sărută, ieși din cameră.

Joseph Hart începuse să vorbească cu ea și-și potrivea ochelarii pe nasul puternic și acvilin, iar pe obrazul lui juca o panglică lată și neagră.

— Mai lipsea o idee, și statuile dumitale ar fi putut trece drept lucrări moderne, spunea el. Dacă tinerii noștri artiști, care sunt atât de închipuiți, și-ar putea da seamă, că deosebirea între genul pur clasic și genul extremist de modern, este atât de mică, ar înțelege că această deosebire este totuși de cea mai mare importanță. Așa cum se prezintă lucrările duniitale, văd că ai reușit să descoperi o sensibilitate care este a dumitale proprie-Lucrările sunt extrem de originale... probabil puțin cam masive. Dar genul acesta specific personal, se va rafina, pe măsură ce se va desfășura evoluția dumitale și va trece timpul.

Bătrânul domn Kinnaird venise și astăzi să viziteze expoziția. O vizitase în ajun și plecase fără să spună nimica. Acuma se așezase pe o banchetă și se uita cu privirile tulburi, la statuile din fața lui. Publicul începuse să sosească și din clipa când Joseph Hart o luase la o parte și sta cu ea de vorbă, toată lumea se uita la ei. Pe urmă văzu pe Blake. Intră în sală și stete de vorbă cu tatăl său, apoi se apropie de ea. Îi zâmbi în treacăt, dar nu zise nimica. În timp ce sta cu ea de vorbă, Joseph Hart părea că-i ține o lecție și câțiva vizitatori se apropiau de ei, ca să-i audă ce vorbesc. Bătrânul păru că este conștient de prezența lor și continuă să vorbească ceva mai solemn.

— Totuși în artă nu este de ajuns să fii numai original. Original poate fi aproape oricine. Concepția nebunilor, sau a copiilor este și ea o manifestare de originalitate, dar cu mijloacele lor de a se exprima, nu ne pot spune nimica. Valoarea oricărei opere de artă se rezumă la ceea ce-ți spune, când te uiți la ea. Dacă nu-ți spune nimica, asta înseamnă că este cu totul lipsită de valoare.

— În oarecare măsură eu cred că valoarea operei de artă este în

raport și cu inteligența celui căruia i se adresează, interveni Blake. S-ar putea foarte bine ca această inteligență să nu aibă capacitatea de înțelegere, decât pentru ceea ce este simplu și superficial. Cred că arta nu poate fi judecată exclusiv în raport cu capacitatea de recepție a inteligenței spectatorului.

— Afirmația dumitale nu merge de loc, răspunse Joseph Hart. Simplitatea de exprimare nu este la îndemâna oricui. Aș putea afirma de pildă că lucrările acestea sunt simple, considerate din punctul de vedere al masivității lor, dar în niciun caz nu sunt lucrări pe care le-ai putea înțelege cu ușurință și nici nu sunt lucrări superficiale.

Blake se uită la el furios:

— Totuși nu sunt lucrări complicate, ripostă el nemulțumit, în orice caz nu sunt pentru un spirit mai rafinat.

Va să zică în felul acesta judeca Blake! Cuprins de furie... probabil și din invidie, mărturisise lui Joseph Hart ceea ce ei îi ascunsese. Știa că nimic nu l-ar fi putut supăra în felul acesta, decât cel mult invidia caracteristică între artiști. Îl văzuse până acuma de multe ori supărat, din pricina lucrărilor celorlalți colegi ai lui. Dacă o invidia acum și pe ea, asta însemna. că de aci înainte jignirea dintre ei nu va mai putea fi uitată, oricât s-ar fi străduit. Blake nu-și pierdea niciodată cumpătul în măsura aceasta, decât cel mult „când sentimentul lui de mândrie ascunsă, era jignit. Ea îl jignise fără să vrea, datorită faptului că lucrările ei fuseseră apreciate de bătrânul acesta bogat și capricios, care era un estetik cu mare trecere între cunoscătorii de artă. Pentru greșeala aceasta, independentă de voința ei, Blake nu o va ierta niciodată.

Privirile îndurerate îi fugiră în largul sălii. Pe măsură ce trecea ziua, publicul începea să se adune tot mai numeros. Această aglomerație se datora articolului scris de David Barnes. Vizitatorii însă întârziiau, se adunau în grupuri și discutau gravi, în fața câte unei statui.

...Ce importanță avea faptul că Blake nu o va putea ierta. Femeia care odinioară fusese iubita lui Blake, își zicea acuma „Ce importanță are așa ceva!”

Iar Susan îi răspundea: „Cred că-ți dai seamă că tu nu reprezinți totul. Nu ești decât o mică parte din ființa mea. Afară de asta trebuie să ții seamă de ceea ce este just și ceea ce este greșit. Dacă lucrările mele sunt bune, atunci greșește Blake. Pe urma mai există și un sentiment

de justiție, care este mai presus de tine”.

Se strecură neobservată printre vizitatori și se așeză lângă bătrânul domn Kinnaird. Nu trebuia să se supere din pricina vorbelor lui. El are tot dreptul să spună ce gândește, totuși știa că vorbele pronunțate de el, nu fuseseră adresate lui Joseph Hart, ci ei însăși. Acum vorbele fuseseră pronunțate și nu și le mai putea retrage. Ei doi, mai discutau și acuma. Blake sta în picioare, ținându-se drept, cu spatele spre ea. Joseph Hart începuse să facă gesturi și panglica lată și neagră se legăna la fiecare mișcare. Auzi glasul blând și stins al domnului Kinnaird alături de ea.

— Mă întorc mereu să-ți văd lucrările, draga mea, spunea bătrânul. Încep să mă obsedeze din ce în ce mai mult.

— Îmi pare bine, răspunse Susan. Văzu pe Joseph Hart că se pleacă rigid în fața lui Blake și se depărtează. Așteptă ca Blake să vină spre ea, dar el nu se apropie, ci apucă spre cealaltă extremitate a sălii și după ce se opri câteva clipe, ieși din expoziție.

— Nu reușesc să-ți găsesc un loc, declară domnul Kinnaird, și faptul acesta mă face să mă simt tulburat. Nu recunosc nici tehnica dumitale. Pe Blake îl definesc foarte ușor. El este cu desăvârșire modern. Dumneata însă nu ești. Nu ești nici clasică și nu văd nici urme de reminiscențe ale artei franceze în lucrările dumitale. Spune-mi, draga mea, care anume este ideea dumitale călăuzitoare.

Eu nu știu, răspunse Susan, și n-aș putea să-ți spun nimic în legătură cu aceasta chestiune. N-am încercat nici să-mi găsesc un loc într-o anumită școală de artă. Eu lucrez din necesitate... exact așa cum trebuie să respir, în mod inconștient. Senzațiile mele variază de la clipă la clipă.

— A, exclamă el cu blândețe, aceasta se datorează probabil faptului că ești femeie!

— Probabil, răspunse ea cu indiferență. Nu-l mai auzi ce spune.

— Domnișoară Gaylord, vă cheamă cineva la telefon, se auzi un glas alături de ea. Ziua era aproape pe sfârșite. Nu voia să se întoarcă acasă și întârziase în sala de expoziție, pentru a se putea obișnui cu gândul că acasă va revedea pe Blake. După ce ridică receptorul, auzi glasul lui Crowne:

„— Madam, a sosit o telegramă pentru dumneavoastră. Să v-o cetesc?

— Te rog, răspunse ea și se întrebă ce poate să fie. Glasul lui

Crowne se auzi cetind răspicat:

„— Tata grav bolnav. Vino imediat. Mama ta”. E necesar să răspund la această telegramă, Madam?

— Da, Crowne. Telegrafiază la aceeași adresă „Sosesc cu primul tren. Susan”, și spune Janei să pregătească geamantanele pentru mine și pentru ea. Telegrafiază și surorii mele, la Palm Beach – Hotel Regina... doamnei Bennefield Rhodes.

— Foarte bine, Madam.

— Domnul Kinnaird este acasă? Întrebă ea.

— Nu, Madam, răspunse valetul.

Puse receptorul în furcă. Publicul începuse să vină în grupuri mult mai mari decât până acum. Văzu un bărbat oacheș și slab, cu sprâncenele încruntate, oprindu-se în fața fiecărei statui și făcând note pe un carnețel ce-l ținea în mână. Bătrânul domn Kinnaird se întorsese din nou și se uita cu ochii triști la statuia unui tânăr italian. Își uitase de ea și Susan ieși din sală, fără să mai stea de vorbă cu el.

Înainte de a părăsi casa lui Blake, unde de la întoarcere nu întârziase niciun ceas întreg, îi scrisese câteva rânduri:

Scumpul meu, tata e bolnav și trebuie să plec fără întârziere... te-am căutat pretutindeni, dar n-am putut să te găsesc – poruncise lui Crowne să-l caute la Club, dar nici acolo nu-l găsise – plec de acasă obsedată de amintirea nopții trecute. Vino la mine, dacă se poate. Probabil voi avea mare nevoie de prezența ta. Nu știu ce mă așteaptă acasă. Rămân a ta Susan.

Pături scrisoarea, o băgă în plic și după ce o sigila, o dete lui Crowne.

— Dă aceasta scrisoare domnului Kinnaird, imediat ce se va întoarce acasă, porunci ea.

Se plecă adânc în fața ei, și după ce se urcă împreună cu Jane, închise ușa mașinii, iar când Bantie dete drumul motorului, se întoarse în casă și închise ușa de la intrare. Susan plecă, ducând cu ea imaginea acestei uși care se închisese.

„— Dacă s-ar întâmpla să cred în presimțiri... gândi ea tulburată, dar eu nu cred în așa ceva”. Se gândi la Blake cu o dorință neașteptată și nemărginită. Supărarea lui de azi dimineață n-avea nicio importanță. În fața lealității, când va vedea că ea a plecat, va veni numaidecât după ea, și probabil în casa lor bătrânească se vor regăsi unul pe altul, așa cum nu se găsiseră încă niciodată. Glasul Janei îi întrerupse firul

gândurilor.

Ultima dată când am fost acasă, mi s-a părut că nu arată bine, oftă ea. Dar la urma urmei, fiecare dintre noi muritorii trebuie să ajungă la capătul drumului ce i-a fost dat.

— Taci, Jane! țipă ea. Dumneata te gândești întotdeauna numai la rău.

— Câteodată răul este inevitabil, răspunse Jane. Cu toate acestea să sperăm că totul va ieși bine.

Susan nu-i mai răspunse. Nu se gândea la altcineva decât la Blake. Pentru nimic în lume el nu trebuia să fie supărat pe ea. Se mai gândea la el și în clipa când ajunsese în fața casei părintești și văzu pe Hal Palmer că-i deschide ușa de la intrare.

— O, Hal! exclamă ea. Unde este mama?

— Este împreună cu Lucile, răspunse Hal. Obrazul lui rotund și palid părea grav și era cu ochii plini de lacrimi. Ai sosit prea târziu Susan, adăugă el. A avut o sincopă și aceasta l-a răpus imediat.

— Telegrafiază lui Blake, zise Susan, întorcându-se spre Jane, și scoțându-și haina, intră în casă și se duse să vadă pe mama ei.

Stete ceasuri întregi și ascultă la ce-i spunea doamna Gaylord.

Când o văzuse că intră în casă, Lucile se ridicase în picioare.

— Sfinte Doamne, bine c-ai venit, Susan! Noi am făcut tot ce am putut, dar în orice caz este cu totul altceva, când familia este de față. Unde e Mary?

— I-am telegrafiat, răspunse Susan. I se părea straniu amestecul lui Lucile și a lui Hal în viața ei, și într-o împrejurare atât de tragică.

O clipă prin fața ochilor ei trecu imaginea lui Mark în clipa morții, mult mai limpede decât amintirea nopții trecute.

— Până când vei sta tu aci, zise Lucile în șoaptă, dar destul de tare, eu mă voi întoarce acasă. Hal a avut grijă de toate... înțelegi... Adineaori a fost preotul în casă, și a plecat, dar probabil se va întoarce, acumă după ce ai sosit și tu. Va mai veni cineva dintre membrii familiei?

— Voi trimite după copii, răspunse Susan, și bineînțeles, va veni și soțul meu.

— O, te rog, trimite după copii, interveni mama ei, înecată de plâns. Prezența lor îmi va face mult bine. Nu mi-a mai rămas nimica, ce m-ar putea lega de viață.

— Lasă, doamnă Gaylord, interveni Lucile, nu trebuie să

vorbești în felul acesta. Ai două fete iubitoare și nepoții aceștia adorabili. Afară de asta în oraș mai sunt o mulțime de oameni de seama noastră, care țin la dumneata. Nu trebuie să uiți, că ai fost o soție și o mamă desăvârșită. Nu ai să-ți reproșezi nimica.

— Eu m-am străduit din toate puterile, ca să fie bine, zise doamna Gaylord, ștergându-și ochii.

— Nu există în lume nimica, ce dumneata n-ai făcut pentru familia dumată, declară Lucile cu convingere. Dar acum va trebui să fii curajoasă. Cred că după drumul pe care l-a făcut, Susan va avea nevoie să se spele și să se aranjeze puțin, ca apoi să meargă, să vadă pe tatăl ei. Arată atât de senin, adăugă ea, întorcându-se spre Susan. Imediat ce a încetat să mai respire, roșeața aceea din obraji i-a pierit cu desăvârșire, și tot zbuciumul...

— A suferit înainte de a muri? Întrebă Susan repede.

— N-aș putea să-ți spun în ce măsură, deoarece nimenea dintre noi nu știe până când a fost conștient. El n-a scos nicio vorba.

— A avut o scurtă discuție cu mine, pentru un lucru de nimica, interveni mama ei și ochii i se aprinseră. Tu știi, Susan, felul lui de a discuta. După ce a mai îmbătrânit, obiceiul acesta al lui s-a agravat. De cum deschideam gura, mă și contrazicea numaidecât.

— Ai avut o răbdare îngerească, declară Lucile. Mama ei continuă și buzele umflate începură să-i tremure:

— Azi dimineață voia să iasă în curte, dar eu i-am spus să nu iasă, căci era răcit și avea un guturaiu. Afară de asta i-am spus că dacă se simte destul de bine, ca să poată ieși în curte la aer, atunci va putea să coboare și în pivniță, ca să scuture grătarul cazanului de la calorifer, în locul meu. Câteva zile la rând l-am scuturat eu, căci spunea că cenușa îl face să tușească. S-a întors spre mine și mi-a răspuns... în sfârșit, tu știi felul în care avea el obiceiul să răspundă... și a declarat că el nu va mai pune niciodată mâna pe grătarul cazanului. Eu i-am răspuns ca aceasta nu este o treabă pe care s-o facă femeia. L-am văzut că i se umflă vinele gâtului, cum i se umflau întotdeauna, când se întâmpla să-și piardă firea... și a căzut... sfârși doamna Gaylord și începu să plângă.

Ascultând la ce-i povestea mama ei, i se păru că vede pe tatăl ei cum cade mort, din pricina unei discuții cu totul lipsită de importanță. Dar nu era numai nemulțumirea aceasta scurtă și neînsemnată, care grăbise sfârșitul lui. Pe el îl omorâse mâhnirea unei vieți întregi, trăite

în casa aceasta pe care o clădise el însuși și pe care o urâse de ani îndelungați, până în clipa din urmă a vieții lui.

— Eu trebuie să plec, declară Lucile și plecându-se, sărută pe doamna Gaylord pe obraz. Trimiteți după mine, dacă va fi nevoie de prezența mea.

După plecarea ei, Susan rămase singură cu doamna Gaylord. Ar fi trebuit să-i spună vorbe de mângâiere, dar nu se simțea în stare. Plânsul o îneca și nu putea scoate nicio vorbă; plângea nu din pricina morții tatălui ei, ci pentru felul de viață la care fusese condamnat; văzând-o că plânge, doamna Gaylord începu și ea să plângă din nou.

— Haide mamă, încetează cu plânsul, zise ea într-un târziu. Acuma e zadarnic să mai plângem. Măine voi trimite pe Jane să aducă amândoi copiii. Eu va trebui să mă duc să-l văd, iar dumneata să te odihnești, căci voi avea eu grijă de tot ce a mai rămas de făcut. Întinde-te în pat și dă-mi voie să te acopăr; pe urmă îți voi aduce ceva de mâncare, pe o tavă.

Îi ajută să se dezbrace și să-și pună cămașa de modă veche. Era incapabilă să-și imagineze că trupul acesta greoiu și lipsit de farmec, a putut să fie cândva trupul adorabil al unei fete care a cucerit și a înălțuit de el, pentru toată viața, visurile tatălui ei. Dar cu toate acestea, reușise să-l lege de ea... acesta era tristul adevăr. Cât de ușor se schimbă înfățișarea fizică și cât de ușor se destramă legătura pe care la rândul ei, reușise să o stabilească între ea și Blake.

Peste câteva minute intră în camera de oaspeți. Tatăl ei era întins pe pat, îmbrăcat în cel mai bun costum negru pe care-l avea, cu pantofii negri lustruiți și părul cărunț, netezit împrejurul tâmplilor. Obrazul și mâinile lui erau ca de marmoră și când îi puse mâna pe umăr, îl simți rece și țeapăn sub haină. Părea că hainele acestea fuseseră îmbrăcate pe o statuie. Profunda mahnire oglindită pe fața lui i se părea chinuitoare și lăsându-se pe un scaun de lângă pat, începu să plângă. Totuși nici acum nu plângea din pricina morții lui, ci din pricina vieții ale cărei încercări îi lăsaseră cutele acestea dureroase împrejurul buzelor și-i săpasera orbitele atât de adânci și de întunecate; din pricina vieții care îi hărăzise atâtea visuri de dragoste, în timpul anilor lui de tinerețe, ca să i le spulbere unul după altul; care-l făcuse ca în anii bărbăției să se gândească la insulele feerice din mările albastre ale tropicilor, dar cu toate acestea îl ținuse închis între pereții unei case dărăpănate, dintr-un mic oraș de provincie. Nici

moartea nu fusese mai îndurătoare față de el, deoarece acum, când nu mai putea lupta, făcea să se oglindească în trăsăturile obrazului său îndurerat, tot ceea ce el ascunsese în timpul cât trăise.

Leși din cameră, cutremurată de suspine. Din fundul sufletului ei se ridica un țipăt de durere: „Ar trebui să fim liberi. Toți ar trebui să fie liberi, într-un fel oarecare. Să putem face ceea ce dorim și nimic să nu ne oprească. Nimenea n-ar trebui să ajungă în pragul morții, fără să știe ce este libertatea”.

Când intră cu tava de mâncare în odaia doamnei Gaylord, o găsi adormită. La sunetul pașilor ei se trezi și țipă speriată:

— Susan! De ce... O, am uitat cu totul. După ce adorm, nu-mi mai aduc aminte de ce s-a întâmplat.

Începu numaidecât să plângă, iar Susan lăsă tava din mână și o cuprinse în brațe:

— În orice caz, declară mama ei printre suspine, eu m-am străduit întotdeauna, ca toate să fie bune și la locul lor.

— Sigur că te-ai străduit, mamă, răspunse Susan, dar în același timp se gândi: E pe deplin adevărat, dar tocmai aceasta este nenorocirea.

— Nimenea n-ar fi putut să facă mai mult de atât, continuă doamna Gaylord și-și șterse ochii.

— Nimenea, încuviință Susan, și se apropie cu tava de ea.

Susan tânjea îngrozitor după casa ei, căci casa aceasta în care-și petrecuse copilăria, nu mai reprezenta pentru ea un cămin al ei. Viața pe care o trăise aici, murise odată cu tatăl ei. În noaptea aceasta, în timp ce aștepta și spera că va putea vedea pe Blake, își aduse aminte de anii copilăriei, și înțelese, că oricât le-ar fi îngrijit și le-ar fi răsfățat mama ei, cel care le deschisese porțile vieții, fusese totuși tatăl ei. Le spusese de nenumărate ori, în cursul anilor, când se întâmpla să descopere ceva nou: „Haide încearcă... încearcă fără frică... de ce să nu încerci?” El îi pusese pentru prima dată creionul în mână și-i cumpărase prima cantitate de lut, ca să modeleze. Insaș, plăcerea ei de a modela se datora îndemnării cu care-l văzuse că cioplește animale și fel de fel de păsări, din lemn de răchită, pentru plăcerea copiilor săi. Din prima zi mama ei începuse să țipe: „Ia te uită, ce e pe mâinile și pe șorțul ei!” Se uitase după ea dintr-o parte și-i răspunsese: „Lasc-o spăl eu și-i spăl și șorțul”. Pe urmă o lăudase pentru mica siluetă pe care o modelase și intraseră împreună în camera de baie, unde o spălase pe

mână, ca apoi să adauge: „Cred că nu face să spălăm și șorțul. Pe acesta îl vei întrebuința de aci înainte de fiecare dată, când vei lucra cu lutul. Vei avea nevoie de el de nenumărate ori”. Îi luase șorțulețul albastru și-l dusesese în camera de la mansardă, unde i-l atârname pe ușă, spunându-i: „Când vei avea nevoie de el, îl găsești aci”. Tot în camera aceasta așezase o scândură pe două scaune și pe scândura aceasta îi adusesese lutul și un ulcior de apă, ca să-l aibă la îndemână, când va începe să-l frământa. „Când vei vrea să lucrezi, vei intra în camera aceasta, ca să nu te vadă mama ta. Pe mine nu mă supără lutul, dacă vei reuși să scoți ceva dintr-ansul”. Ani întregi din copilăria ei și-i petrecuse după aceea în fața scândurii pe care era grămada de lut, și se simțise fericită.

În noaptea aceasta înviară în amintirea ei nenumăratele lucruri mărunte pe care le făcuse, iar sentimentul pierderii tatălui ei i se părea intolerabil. Cu toate acestea, își zise Susan îngândurată, tocmai această exuberanță a tatălui ei, determinase pe Mary să se înstrăineze de el. Când îi spunea „încearcă, încearcă...”, ea se ferea din calea lui și-i răspundea în mod instinctiv: „Nu vreau să încerc!” „Bine, fata mea”, răspundea el și entuziasmul se stingea numaidecât de pe obrazul lui. Iar după ce Mary plecase de acasă, o strânsese în brațe și-i spusese, din toată durerea sufletului, „Sue, tu ești fata mea, nu-i așa?” Seara sosise telegrama expediată de Mary: „Sunt deznădăjduită. Dacă ești de părere, voi veni. Toată dragostea, Mary”. Dar ea nu-i răspunsese. După ce totul se va termina, îi va trimite o scrisoare în care îi va spune ce s-a întâmplat.

Pe la miezul nopții se auzi telefonul și apropiindu-se de aparat, auzi glasul lui Blake.

— Susan?

— Blake, iubitul meu! exclamă ea. Cât de mult am simțit lipsa ta!

— Abia adineaori am primit rândurile de la tine, se auzi glasul lui care părea stins și foarte depărtat. N-am fost acasă toată ziua și nici nu m-am gândit să te chem la telefon. Susan, îmi pare extrem de rău. Ce faci tu, draga mea?

— Sunt... Blake, s-a stins atât de repede. Când am sosit eu, totul se terminase.

— O, draga mea... îmi pare extrem de rău. O clipă glasul lui amuți și i se păru că aude vâjâitul liniilor telefonice; așteptă, gata să izbucnească în plâns. Îi va spune, cu siguranță, că va veni la ea. Glasul

de la capătul firului se auzi din nou: Susan, cred că e mai bine că s-a întâmplat așa. Să nădăjduim că și tatăl meu se va stinge tot în felul acesta.

— Bine, dar de aci înainte nu-l voi mai putea vedea. Casa mi se pare atât de pustie!

— E foarte firesc. I se păru că-l aude tușind ușor. La urma urmei, nu trebuie să uiți Susan, că era om în vârstă. El și-a trăit traiul.

Era gata să țipe la telefon, „Nu Blake, el nu și-a trăit traiul... viața pe care a trăit-o, nu i-a oferit nimica!”

Dar tăcu și ascultând vorbele lui Blake, simți cum i se furișează în suflet o liniște și indiferență ca de moarte.

— Blake, n-aș vrea să stăruiesc ca tu să vii la mine, decât cel mult dacă simți nevoia de a mă vedea.

— Susan, dragă! În glasul lui tremura un fel de scuză și puțină trufie. Eu nu iau parte niciodată la înmormântări. Nu cred să mă duc nici la înmormântarea tatălui meu. Dar voi fi obligat să fiu de față la propria mea înmormântare. Sper însă că altcineva nu va mai fi... nici cel puțin tu. Mi se pare un fel de obicei barbar, să fii obligat să te duci la înmormântări. Dar tu, dragă Susan, dacă va trebui, te vei duce. Te rog însă, imediat ce se termină, să te întorci cu primul tren acasă. Eu cred că e absurd, ca în astfel de ocazii să te zbučiumi fără niciun folos. Ea nu zise nimica și-l auzi strigând din nou: Susan, ești la aparat?

— Da, te ascult, răspunse ea.

— M-auzi? întrebă Blake.

— Da, te aud.

— Cred că înțelegi just sentimentele mele, nu-i așa? stăruie el.

— Da, sigur că înțeleg.

— În cazul acesta, crezi că ar mai fi ceva cu ce ți-aș putea fi de folos? întrebă Blake din nou. Sunt gata să fac orice, afară...

— Nu este nimica, răspunse Susan. Nu, Blake, îți mulțumesc. Mă duc să mă culc. Noapte bună!

— Faci foarte bine, declară el. Noapte bună Susan. Glasul lui se stinse în fundul depărtării și Susan așeza receptorul în furcă.

Cum de noaptea trecută – oare se întâmplase abia noaptea trecută – își putuse închipuii ca legătura trupului ar putea să dureze?

Urcând scara, se pomeni că începe să plângă, fără să se mai poată opri. După ce se dezbrăca, făcu o baie și se urcă în pat, cu trupul cutremurat de plânsul pe care nu și-l putea stăpâni. Nu știa ce o face să

plângă în felul acesta, dar bănuia că plânsul de – acuma nu era numai pentru moartea tatălui ei.

A doua zi dimineața deschise ea însăși ușa, ca să intre John și Marcia, căci era nerăbdătoare să-i vadă. Noaptea trecută, gândindu-se că vor trebui să sosească, plânsul ei chinuitor se domolise numaidecât. „Măine dimineață trebuie să sosească John și Marcia”, își zisese ea și din fundul deznădejdiei ei zvâcni balsamul mângâierii, întocmai ca o rază de lumină. Gândurile începeau să i se concentreze asupra copiilor, cu o dragoste care nu cunoștea hotar. Erau copiii ei, copiii cărora le încredințase o parte din ființa ei însăși, copiii pe care-i iubea. În aceeași dimineață își zisese: „Nu trebuie să mă țin de capul lor, ca să mă ușurez pe mine. Va trebui să-mi aduc aminte, că astăzi se întâmplă pentru prima dată să întâlnească moartea în drumul lor”. Prin urmare când le deschise ușa de la intrare, încercă să-și stăpânească pornirile inimii. Dar deși îi sărută cu patimă, pentru a se liniști ea însăși, le spuse totuși mulțumită:

— Intrați, dragii mamei. Vă e frig? Jane, prepară câte o ceașcă de ciocolată, pentru toți.

Copiii se simțeau sfioși în fața ei, căci nu știau prin ce schimbare a trecut, de la plecarea de acasă. Prin urmare încercă să se poarte față de ei, așa cum se purtase întotdeauna și-și simțea inima din ce în ce mai ușurată, văzându-i cât sunt de sănătoși, cât de bine arată, cu obraji rumeni și ochii limpezi. Își uită cu totul că Marcia avea atâtea cusururi și nu mai vedea decât obrazul ei oacheș și plin de grație, iar John era un băiat voinic, cu părul blond și ochii albaștri, cum fusese și Mark, dar frumos și vioiu, cu trupul zvăpăiat și gura delicată.

— Jane ne-a spus tot ce s-a întâmplat, mamă, zise el grav. Spunea că înmormântarea se va face astăzi.

— Vom merge și noi la înmormântare? se grăbi Marcia să întrebe.

— Da, răspunse Susan, cu glasul liniștit. Bunica s-ar simți jignită, dacă nu ne-am duce și noi. Pe urmă n-ar fi niciun motiv să nu ne ducem, de vreme ce noi am iubit atât de mult pe bunicul. Haideți să mergem acum la bunica. Este în camera ei.

Intrară sfioși și se opriră în fața patului doamnei Gaylord. Bătrâna întinse mâinile după ei și începu să plângă.

— Voi sunteți tot ce mi-a mai rămas, începu ea înecată de suspine și copii se uitară deznădăjduiți la Susan.

Susan se așează pe marginea patului și John se strânse lângă ea și începu să mângâie mâna doamnei Gaylord.

— Îmi pare rău, zise el cu glasul înecat de tristețe, îmi pare îngrozitor de rău.

Dar Marcia sta nemișcată și se uita la obrazul strâmbat de durere al bătrânei.

— Vom avea acum toate motivele, începu Susan, să trăim unul pentru altul și pentru o mulțime de datorii care ne așteaptă de aci înainte. Dumneata mamă să bei ceva cald și pe urmă te vei scula, ca să facem cu toții o mică plimbare împreună.

— O, eu n-aș putea să fac așa ceva, răspunse; doamna Gaylord plângând. Cred că nici nu se cade.

— Nu e nevoie să trecem prin oraș, răspunse Susan. Dar să ieșim din casă, să ne mișcăm în lumina de soare. Marcia, du-te și spune Janei să ne aducă ciocolata aci în cameră.

Glasul ei liniștit, îi făcu și pe ei să se liniștească, exact cum își închipuise, și Marcia ieși în fugă din cameră.

— Copiii se vor duce... să-l vadă, înainte... întrebă doamna Gaylord în șoaptă.

— Dragă John, n-ai vrea să vezi pe bunicul, cum arată acuma? întrebă ea, întorcându-se spre John.

Se uită la ea și făcu ochii mari. Pe urmă păli puțin la obraz.

— S-ar putea să-ți răspund ceva mai târziu? întrebă el.

— Sigur că da, încuviință Susan.

— Ce? întrebă Marcia care tocmai intra în cameră.

— Am întrebat adineaori pe John, dacă vrea să vadă pe bunicul, răspunse Susan, fără să-i tremure glasul.

Marcia se opri în mijlocul camerei.

— Eu aș vrea să-l văd, zise ea nerăbdătoare, căci până acuma n-am văzut niciodată, cum arată un om mort.

— Ea nici nu bănuiește... gemu doamna Gaylord și închise ochii.

— Bine, să mergem la el, declară Susan.

— Să mergem chiar acuma, stăruie Marcia și-și strecură mâna mică în mâna Susanei. Se ridică în picioare și ieșiră din cameră, dar John nu se mișcă. Se uită după ele cu îndoială și păru că ezită, dar totuși nu le urmă.

Conduse pe Marcia în camera de oaspeți, fără să zică nimica și se opri alături de ea în fața patului. Se uită la obrazul ei, ca să vadă dacă

nu se sperie.

Dar Marcia nu părea de loc speriată.

— E fioros de liniștit, declară ea, după ce se uită o clipă la el.

— Da, răspunse Susan. Cred că tocmai liniștea aceasta care te înfioară, reprezintă moartea... liniștea aceasta de piatră.

Marcia tăcu o vreme, pe urmă adăugă:

— Bunica nu va mai putea spune acuma, că eu n-am habar. Susan nu zise nimica. După ce mai întârziară o vreme, Marcia se întoarse spre ea și-i spuse: Acum aș vrea să plecăm.

Ieșiră împreună. În fața ușii le aștepta John.

— Eu nu doresc să-l văd, declară el în șoaptă. Era cu buzele livide și începuse să tremure.

— În cazul acesta nici el nu-ți va cere să intri, răspunse Susan.

— Ultima dată când l-am văzut... începuse să lucreze la corabia mea – cea cu trei catarge – râdea, și când ne-am luat rămas bun unul de la altul, mi-a spus că-mi va trimite corabia peste trei sau patru zile – și mi-a trimis-o. Crezi că nu se va supăra, dacă nu mă voi duce să-l văd?

— Cel mai bun mijloc de a-ți aduce aminte de el, este acesta al tău. Și-i va face și lui plăcere, declară Susan, și trecându-și brațul sub al lui, se depărtară.

În cele din urmă Susan reuși să-și găsească liniștea, chiar în ființa ei proprie. Liniștea aceasta o cuprinse în stăpânirea ei, în timpul unei zile însorite din luna Noiembrie. Tatăl ei murise, dar din moartea aceasta va răsări o viață nouă pe care ea însăși o va crea. Va face o lucrare pe care o va dedica tatălui ei și aceasta va fi cea mai bună dintre toate, căci o va face din amintirile ce o legau de el. Din adâncul durerii pricinuite de această pierdere, se ridica acum o flacără strălucitoare, puternicul extaz al dorinței ce trăia într-însa. Extazul acesta îi dăduse puterea necesară, în după amiaza aceea când se oprise pe marginea gropii, cu mama ei la braț și cu mâna sprijinită de brațul tânăr al lui John. Ridicase privirea spre cerul tulbure de seară, fără să vadă lumea dimprejurul ei și fără să audă psalmodiile prohodului. Se izolase departe, în fundul propriei ei tăceri, încercând ca din huma trecătoare a trupului tatălui ei, să-i moduleze imaginea care va dăinui. În auz îi răsuna răbufnitul bulgărilor de pământ, pe capacul coșciugului.

„... iar pământeni din pământ sunt zidiți și-ntru acesta se vor întoarce...” Cuvintele Icosului i se păreau un ecou venit din mari

depărtări. Nu vedea și nici nu auzea nimica.

„— Îl voi lucra într-o marmoră pură care să nu aibă nicio arteră”, își zise ea, stăpânită de un extaz solemn.

I se părea că-i vede imaginea terminată și o aude vorbind, așa că-și uită de pământul îngrămădit movilă peste mormântul din fața ei și ridicând fruntea spre cer, încercă să zâmbească.

Blake îi spusese: „la primul tren”, dar ea nu era în stare. După ce se întoarseră în casa pustie, copiii începură să se uite unul la altul, neștiind ce să facă. Încercă să se desprindă din cătușele acestei pustietăți și simțindu-și dorința aceea tainică, cum crește într-însa, se auzi pe sine întrebând:

— Ce-ați zice, dacă am pleca toți, să stăm câteva zile în casa noastră de la țară?

— Ar fi o idee cât se poate de bună, dacă-mi dați voie să-mi exprim și eu părerea, se grăbi Jane să-i răspundă. Cred că ne-am simți foarte bine. Vara trecută am făcut curățenie generală, cum fac întotdeauna.

— Da, răspunse John. Să mergem, mama.

— Eu nu-mi mai aduc aminte cum arată casa aceea, declară Marcia.

— Mie mi-e indiferent, unde mă voi duce deocamdată, oftă doamna Gaylord.

Astfel făcură câteva legături, cu așternuturile de pat și proviziile de care aveau nevoie și după ce le așezară în mașină, plecară numaidecât.

Lucite telefona în ultimul moment:

— Vom veni astă seară la voi... căci prima seară după înmormântare este penibilă. Eu cunosc sentimentul acesta de pustietate, din ziua când a murit mama. Abia seara începi să-ți dai seamă de realitate, după ce constăți că nu mai este în casă...

— Plecăm cu toții în casa de la țară, îi răspunse Susan și fără să mai aștepte, închise telefonul, încuie ușa repede și se repezi în fugă la mașina care o aștepta. Se va simți mult mai liniștită, după ce va trebui să aștearnă paturile, să gătească la bucătărie, să scuture... astfel de obligații mărunte, îți ajută să uiți. Măine va stăruî pe lângă mama ei, să se ocupe de gospodăria casei, iar copiii vor alerga în toate părțile prin livadă, îi va reține de la școală pentru o bucată de vreme, căci avea nevoie de prezența lor.

Prin lumina tulbure a înserării conduse mașina spre marginea orașului, pe drumul pe unde odinioară se întorsese, ca să găsească pe Mark bolnav, pe urmă coborârea și apucară în lungul aleii. Crengile copacilor se împleteau deasupra lor, profilându-se negre și pustii pe cerul tulbure. Noaptea era fără lună și stelele scăpărau palide. Se opriă pe terasa veche și Susan scoase cheia ruginită din poșetă.

— M-am gândit că poate voi veni să văd casa aceasta, așa că am luat cheia cu mine, când am plecat, zise Susan și intră cea dintâi.

— Stai, strigă Jane. Eu mă pot orienta mai bine. Am lăsat lampa pe masa din hall, chibriturile sunt alături – am lăsat o cutie de chibrituri de siguranță, căci cu celelalte nu poți ști niciodată ce se întâmplă, dacă dau șoarecii peste ele.

Flacăra lămpii tremură împrejurul lor și rămaseră nemișcați în hall, uitându-se la pereții casei. – Acum îmi aduc aminte, declară John și glasul îi tremură de melancolie.

— Eu nu-mi aduc aminte nici acuma, răspunse Marcia. Mi se pare atât de caraghios aici.

Dar Susan nu-i auzea ce spun. Începuse să se gândească: „Va trebui să-i spun lui Blake. Să-l fac să înțeleagă, că am ceva de lucru și pe acesta va trebui să-l termin în casa aceasta”. Înțelesese din primul moment, că nu va fi în stare să facă statuia tatălui ei, în strada aceea plină de lume și de larmă. El nu văzuse niciodată atelierul ei de acolo, așa că imaginea lui îi va scăpa printre degete, dacă va încerca s-o ducă de aici. Dar în casa aceasta va putea lucra, în mijlocul liniștii și a tăcerii desăvârșite dimprejurul ei. Aci era în elementul ei și se simțea ca și când s-ar fi întors la adevăratul ei cămin.

— VI

Lui Blake îi scria în fiecare zi. Se simțea obligată să-i spună, zi de zi, ce a reușit să descopere în sufletul ei. La început îi scrisese: „Voi sta un timp în casa aceasta, până când îmi voi putea da seamă de ceea vreau să fac. Cred că tu vei înțelege, că pe o anumită persoană poți s-o vezi mai limpede în locul cutare, decât în altă parte. Eu îl văd mai limpede aici”.

Blake îi răspunsese: „Evident, că înțeleg”, pe urmă trecuse la subiectul care pe el îl preocupa mai mult decât orice altă chestiune. „Am tăiat din ziare toate articolele privitoare la expoziția ta. Toți criticii au ceva de spus, despre lucrările tale, exact așa cum am bănuțit că se va întâmpla, după articolul scris de David Barnes. În general

vorbind... ai ieșit destul de bine... Evident, fiecare dintre ei spune că lucrările tale au un merit deosebit, mai ales când te gândești că în sculptură posibilitățile femeilor sunt chiar de la început limitate”.

Părerile criticilor însă n-o interesau și-i spuse fără înconjur că nu ține la ele. Mai ales acumă când blocul de marmoră – după care telegrafiasă – era demult sosit și se pregătea să înceapă noua lucrare. Trecutul nu mai exista. Acceptase îndemnul acesta de uitare, fără să caute să-l înțeleagă, cum acceptase și elanul pentru noua ei creație.

Jane se ocupa de scuturatul casei și de bucătărie, iar mama ei începuse să lustruiască argintăria și să repare perdelele. Mai plângea din când în când, și se oprea, când vedea pe cineva în apropierea ei, ca să-i spună ce a zis și ce a gândit ea, și ce i-a răspuns el... în cutare împrejurare.

— Mama, eu cred că voi începe să fac imaginea bunicului în lemn, îi spuse John. Aș vrea s-o păstrez. Crezi că lemnul de cireș ar fi bun? Am găsit în șură un buștean uscat, foarte frumos. Vrei să-mi dai o mână de ajutor, la desen?

Numai Marcia nu se mai astâmpăra.

— Aci nu se găsește nimic de făcut, repeta ea în fiecare zi. Spune mamă, dacă nu ne vom întoarce la școală până după Crăciun, ce crezi că aș putea să fac eu aici, până la plecare?

Susan amâna în fiecare zi plecarea lor din casa aceasta. Se plimba din cameră în cameră și se uita pe fereastră, la câmpul așternut în fața ei, la coamele dealurilor și la trâmbele de nori, gândindu-se și făcând planuri. Își închipuise că în casa aceasta imaginea lui Mark ar putea să i se trezească în minte, dar nu se trezi. El era definitiv plecat, doar că viața pe care o trăise el, va face parte pentru totdeauna din viața ei, cum făcea parte tot ce trăise și posedase până acumă. Prietenii ei de altă dată veneau la ea, ca s-o întrebe: „Până când vei sta în orașul acesta, Susan?”, iar ea le răspundea: „Nici eu nu știu”, sau veneau ca să-i aducă tot felul de vești:

„Sue, îți mai aduci aminte de Trina? Bărbatu ei și-a făcut tot timpul de cap, așa că acum doi ani s-a prăpădit biata de ea. El s-a căsătorit din nou, cu o femeie care este mai nebună decât era el, așa că acumă a început și el să se dea cu capul de pereți... dar toate suntem de părere, că bine îi face”.

Ea își urmase drumul ei în viață, dar deși drumul acesta nu avea nicio legătură cu ele, când se întâlneau presimțea că încep să-și reia

fiecare locul pe care-l avuseseră odinioară în viața ei. Tot ce posedase odinioară, mai posedă și acum.

Într-un rând primi o scrisoare de la David Barnes. „În ianuarie voi deschide expoziția la New York și după închidere, mă voi stabili în Franța pentru vreme mai îndelungată. Am terminat seria Titanilor. De aci înainte nu voi mai face niciunul, în toată viața mea. Mă simt ca și când m-ar fi alungat cineva din Olymp. Am trăit vreme atât de îndelungată în intimitatea zeilor, încât nu mă mai pot obișnui să văd lucruri mărunte și omenеști. Dumneata ți-ai deschis un drum cu tobe și cu surle. Criticii nu știu nici ei, dacă le placi sau nu le placi, prin urmare poți fi sigură că nu te vor uita. Singurul lucru inexorabil este, să continui să lucrezi în genul dumitale propriu. Nu ai nevoie de nimenea. Dacă se va întâmpla să te întorci în oraș, nu uita să-mi dai de știre”.

Susan pături scrisoarea și o băgă într-un sertar. Probabil pe Barnes nu-l va mai revedea niciodată, dar amănuntul acesta era lipsit de importanță. Își daseră unul altuia, tot ce putuseră da. Fiecare dă, în măsura în care este capabil să dea și în măsura capacității de primi a celui alt, așa că nimic nu se pierduse fără rost.

Blake îi scria: „Am început să cred că nu te vei întoarce niciodată la mine”.

Iar ea îi răspundea: „Nici eu nu știu ce voi face. Nu știu de ce, dar nu sunt capabilă să mă gândesc la altceva, decât numai la ziua de mâine”, La primirea acestei scrisori, îi telegrafie că va veni imediat la ea.

Nu încercase să constate, dacă dorește sau nu dorește să vadă pe Biake. Se va orienta numai după sentimentul ce i-l va inspira în clipa revederii, când va putea constata ce reprezintă astăzi bărbatul acesta pentru ea. Acum știa că pe Blake nu-l mai consideră ceea ce a fost pentru ea odinioară. Astăzi era un om necunoscut pe care trebuia să-l vadă și să-l judece din nou. Nu se va gândi numai la felul în care îl va vedea ea, ci și la felul în care o va vedea el. Dacă va constata că are nevoie de ea, atunci va trebui să se gândească ce are de făcut. Despre ea însăși știa limpede, că de aci înainte nu mai are nevoie de el.

În aceeași dimineață le spuse cu indiferență:

— Astăzi va sosi Blake.

Chipul Marciei se luminează și dăte un țițăt.

— E extraordinar Mama, de ai ști cât mi-a lipsit prezența lui Blake.

— Va trebui să cumpăr altă carne, doamna, declară Jane. El nu va mânca pentru nimic în lume rasol irlandez.

— Și când te gândești că tatăl tău n-a avut ocazie să-l cunoască, oftă mama ei.

John însă nu zise nimica. Se așezase la masă și începuse să deseneze, așa că nu se întrerupse din lucru și nici nu ridică privirea să se uite la ele.

Blake îi telegrafiasse că va sosi pe la orele trei după amiază, cu mașina condusă de Bantie. Se îmbracă cu toată grija și cobora în salon, ca să-l aștepte. Câteva minute după orele trei, îl văzu că coboară din mașină, îmbrăcat în haina de blană și cu bastonul în mână, apoi începu să urce scările de la terasă. Se ridică și-i deschise ușa de la intrare.

— Poftim, Blake, zise Susan.

— Ce faci Susan! exclamă el și plecându-se, o sărută pe obraz.

I se păru atât de străin între pereții acestea încât sărutul acesta pe obraz o făcu să se mire. Rămase în picioare, așteptând să-și scoată blana.

— Casa aceasta este foarte foarte greu de găsit... Aproape nimenea nu o cunoaște. Afară de asta pe afară este un ger cumplit.

Vârful nasului frumos i se roșise puțin și când începu să-și frece mâinile una de alta, se auzi un susur ca de frunze veștede, exact cum se auzea și când tatăl său își freca mâinile.

— Haide, să te așezi aproape de foc, stărui Susan. John adusese câteva despicături de lemne și făcuse foc mare în vechea lor vatră. Camera în care erau puține mobile, părea veselă, caldă și spațioasă. Jane așezase serviciu de ceai pe o măsuță din apropierea focului, iar în fața acesteia aștepta mama ei.

— Mamă, a venit Blake, zise Susan, și Blake se pleca asupra mării pe care i-o întinse doamna Gaylord care ridica ochii puțin speriați spre el.

— Tocmai spuneam Susanei, înainte de sosirea dumitale... începu ea, dar numaidecât apărui Marcia care intra ca un vârtej.

— Blake, Blake! țipă ea. În sfârșit, bine că ai venit! Îmbrăcase cea mai bună rochie pe care o avea, de tafta trandafirie, iar în par își legase o panglică de aceeași culoare. Buzele și obraji ei însă păreau că lucesc mai mult decât de obicei.

— Marcia! striga Susan. Ia vino încoace!

Marcia se întoarse spre ea și privirile i se întunecară. Se apropie

cu pași înceți.

— Ce este? întreba ea.

Dar Susan pusese mâna pe ea și începu s-o șteargă cu batista pe obraz și pe buze.

— Nu-ți este rușine Marcia! protestă ea, dar Blake începu să râdă ascuțit și se cutremura de veselie. Se uitară la petele de roșu rămase pe batistă, iar ochii negri ai Marciei scăpărau de mânie.

— Nu înțeleg ce interesează pe tine așa ceva! protesta ea.

— Sfinte Doamne, murmură doamna Gaylord.

— I-am spus să nu facă așa ceva, interveni John care tocmai atunci apărură în cameră, căci știam că tu nu vei fi de acord. Ce faci Blake? întinse mâna spre el. Blake i-o strânse într-a lui uită la el cu ochii plini de veselie.

— Marcia, mie-mi face plăcere. Serios... interveni el.

— Du-te și spală-te pe obraz o rugă Susan. În taină îi era foarte recunoscătoare, tocmai pricină că era atât de absurdă și adăugă: Dar grăbește-te draga, căci Jane ne-a făcut pesmeți cu stafide, pentru ceai.

Tot timpul însă era conștientă de prezența lui Blake, și numai de ea. Din fiecare gest și din fiecare mișcare pe care o făcea, își dădea seama că între ei doi nu mai există niciun fel de legătură fizică. Nu dorea să întindă mâna după mâna lui și gândul că ar putea s-o sărute, o umplea de dezgust.

Începu să toarne ceaiul, stăpânită de o dezamăgire mereu crescândă, iar în timpul acesta Marcia se întoarse și se urcă pe genunchii lui Blake, prefăcându-se că nu s-a întâmplat nimica. La un moment dat își lipi obrazul de ceafa lui și murmură cu glasul sufocat:

Dintre toți, tu-mi ești cel mai drag!

Blake începu din nou să râdă.

Dar Susan presimțea din clipă în clipă, că acesta este momentul, că a venit și că este prezent ea va trebui să se decidă, dacă va urma pe Blake sau se va despărți de el. Hotărârea trebuia luată înainte de a se însera. Făcu o mișcare bruscă și se ridică în picioare, ca să se adreseze celor din apropierea ei.

— Acum, haideți, plecați cu toții. Eu și Blake avem ceva de vorbit.

Tonul cu care pronunță ceste cuvinte, determină și pe Marcia să se supună așa că ea și Blake rămaseră singuri.

Aștepta ca Blake să înceapă, pentru a se convinge, dacă el are

sau nu are nevoie de ea. Căci dacă se va întâmpla să aibă nevoie de ea, va trebui să-și aducă aminte de legământul ce-l făcuse odinioară în micul oficiu de Stare Civilă din Paris. Așteptă, puțin înspăimantată și i se părea ca el va trebui să vorbească și s-o întrebe cu glasul cutremurat de patimă: „Când te vei decide să revii la mine, Susan?”

Dar în loc de asta el îi spuse cu totul altceva:

— Am venit la tine, în parte pentru o afacere, Susan. Joseph Hart, bătrânul acela maniac – și făcând o pauză, începu să râdă – cved că trebuie să te simți foarte măgulită, draga mea Susan – vrea să cumpere două dintre lucrările tale pentru muzeu.

Se simți atât de consternată, atât de tulburată, încât i se păru că nu mai este în stare să-și stăpânească nerăbdarea de a auzi cuvintele pe care le așteptase din partea lui și-i venea greu să-și forțeze spiritul, ca să înțeleagă ce-i spune el acum. În clipa aceasta ceea ce-i spusese el, nu putea să aibă nicio importanță pentru ea. Nu-i va răspunde imediat. Blake își scoase o țigară și și-o apmse.

— Mi-a spus că are nevoie de consimțământul tău, sau mai știu eu ce se obișnuiește în astfel de împrejurări. Trase adânc din țigară și dădu drumul unui nor de fum. Cred că aş putea eu îndeplini formalitățile acestea pentru tine, adăugă el.

Încercă să se gândească.

— Nu vreau să întrerup seria acestor lucrări, declară ea într-un târziu. Astăzi este completă. Va trebui să mai fac cel puțin opt statui. Dacă se va întâmpla vreodată să fie cumpărată de un muzeu atunci acesta va trebui s-o cumpere întreagă.

Blake ridică din sprâncene.

— Pe cinstea mea, Susan! murmură el. Nu cumva tu ești o femeie cu totul lipsită de ambiție? Glasul lui părea ironic și își simți inima tresărind de revoltă.

— Ambiția mea este să obțin totul, răspunse ea cu mândrie.

— De, să sper că vei reuși să obții, declară Blake. Ea nu-i mai răspunse.

— Prin urmare mă autorizezi să comunic bătrânului acestuia? întrebă el după câteva clipe.

— Nu, căci îi voi spune chiar eu, răspunse ea. Apoi cu o mișcare impulsivă se plecă spre el.

— Toate acestea nu au nicio importanță, declară ea. Ascultă Blake, să vorbim despre noi doi.

Îi puse ea însăși întrebarea. Îl văzu că ridică fruntea și se uită la ea, dar îi susținu privirea fără să clipească și se uită la el cu ochii întrebători.

— Ce vrei să spui? întrebă el.

— Ești fericit fără mine? întrebă Susan.

— Tu ești fericită fără mine? răspunse el.

— Nu se poate să conțină acest fel de viață alături de tine, declară ea... Viața noastră comună trebuie să aibă pentru noi o semnificație.

Aștepta să continue, dar el nu zise nimica. În vatră o despicătură de lemn lunecă de pe grătar, dar când vru să se ridice de pe scaun, el i-o luă înainte – Dă-mi voie, stăruie el, iar după ce se așează din nou, declară: Din casa aceasta veche cred că tu ai reuși să faci un interior foarte plăcut, Susan. Constat că este foarte bine împărțită, și începu să se uite prin camera.

— Da, răspuns Susan...

Înțelese numaidecât că el nu va încerca să-i vorbească, pen-tră-și descoperi sufletul. Se ferise de atâtea ori, se ascunsese mereu din fața adevărului, oricât de neînsemnat ar fi fost, când îl puneai în fața lui. Ea însă era născută pentru adevăr și trebuia să-l cunoască cu orice preț. Dacă vor continua să trăiască împreună, acum după ce legătura fizică nu mai exista între ei, va trebui să procedeze fără milă față de el și nu-i va mai face niciun fel de concesie, ci îl va îndrepta mereu spre soluția definitivă, pe care el va încerca în toate felurile ca s-o evite, așa că la urmă va începe s-o deteste, exact cum ea astăzi încetase să-l mai iubească. Nu, astăzi ea îl mai iubea, dar nu va uita niciodată, că odinioară l-a iubit din toată puterea sufletului. Rămase multă vreme pierdută în gânduri, iar el fuma și se uita la flăcările focului din vatră.

— Blake, începu ea într-un târziu cu glasul blând, te-ai supăra mult... dacă te-aș ruga să mă lași să stau aici?

— Să divorțăm?

Pronunță acest cuvânt repede și cu violență.

— Dacă preferi în felul acesta, eu n-am nimic împotriva răspunse ea. Dar te rog să-mi dai voie să rămân aici, ca să pot lucra.

— Te-ai întâlnit cu cineva?

— Da' de unde, sigur că nu m-am întâlnit, răspunse ea și clătină din cap.

— În cazul acesta aș fi înțeles mai ușor, zise el și zâmbi.

Dar ea nu-i răspunse, căci nici acuma nu știa care sunt gândurile lui adevărate.

— Am fost destul de fericit cu tine. Susan, continuă el pe același ton plăcut și fără mlădieri. La început mă întrebam uneori, dacă voi reuși să fiu fericit alături de tine. Tu nu ești tipul pe care eu... Atitudinea ta mă provoca, pentru că-mi păreai invulnerabilă. La început urmărisem să frâng mândria ta, dar am sfârșit prin a mă îndrăgosti de tine.

— Mândria mea nu poate fi înfrântă, răspunse ea cu glasul liniștit.

— La tine mândria aceasta se datorează unui instinct înnăscut.

Acesta era momentul cel mai aproape de adevăr, la care puteau ajunge; ea îl înțelese și-i răspunse cu o simpatie spontană:

— Știu că eu nu sunt o femeie comodă în rolul de soție.

— Tu nu ești niciodată în întregime prezentă, răspunse el zâmbind. Bărbatul preferă posesia nelimitată, când este vorba de o femeie.

— Știu, răspunse ea, distrată, dar eu nu pot fi posedată în felul acesta. Așteptă o clipă, ca apoi să adauge:

— Eu sunt așa din naștere.

Blake nu răspunse ci se uia intens la ea.

— Eu mi-am dorit întotdeauna totul, continuă ea, încercând să se explice, ca și când ar fi vrut să se apere. Am încercat ca eu însămi să devin totul – o soție bună și un fel de mamă pe care și-ar dori-o orice copil, dar în același timp să și lucrez. Când ai apărut tu în drumul meu... am dorit să devin și dragostea ta.

— Presupun, răspunse el cu un fel de părere de rău, că ai reușit să devii toate acestea.

— Nu știu pentru care motiv vorbim acum unul cu altul, ca și când am fi doi morți, zise ea. Astăzi eu sunt mai vie decât oircând, și mai conștientă de tot ce se întâmplă împrejurul meu, decât am fost până acuma.

Și de fapt avea dreptate în tot ce spunea. Datorită acestei prevederi și în lumina intuiției, înțelese cu profundă melancolie, că marea ei greșală rezida în însăși ființa ei, care se deosebea prea mult de oamenii de toate zilele și prin urmare nu putea să fie suportată de ei. Femeile nu-i fuseseră niciodată prietene, deoarece ea nu numai că-și îndeplinea obligațiile pe care le aveau și ele, dar făcea foarte

multe lucruri care cădeau dincolo de aceste obligații. Altfel nu se putea explica lipsa de dragoste a lui Mary față de ea și atitudinea de acum a Marciei, care se ferea întotdeauna din calea ei, când întindea brațele după ea, deoarece firea ei mediocră nu putea suporta elanurile vijelioase ale dragostei ei. Tot așa fusese prea mult pentru David Barnes, căruia îi ajungeau Titanii săi. Fusese prea mult pentru Mark și acum era prea mult pentru Blake. Probabil el ar fi iertat-o dacă s-ar fi întâmplat ca lui Joseph Hart să nu-i placă lucrările ei. Fiecare dintre aceștia îi ceruse ceva ce ei nu posedau, dar ceea ce oferise ea, era prea îmbelșugat și fiecare simțise povara apăsătoare a ceea ce adusese ea în plus, astfel că fiecare dintre ei își dăduse seamă că ei singuri nu sunt de ajuns pentru ea, ori realitatea aceasta era atât de dureroasă pentru ei încât încercaseră să evadeze.

Era prea mult pentru oricine ar fi venit, și nimenea n-ar fi fost de ajuns ca să mulțumească cerințele sufletului ei, așa că din clipa când își dădeau seamă de realitate, încercau să scape de ea.

Nu-i mai rămânea nimeni afară de John. Va trebui să procedeze cu cea mai mare prudență față de el. Va trebui să-l lase să-și modeleze micile lui figurine de lemn, ca să nu simtă apropierea enormelor ei statui de marmoră. Va încerca – până în ziua morții ei – să-și ascundă din fața lui, concepțiile uriașe.

— Mi-ai spus de atâtea ori că eu sunt o femeie simplă – și-mi aduc aminte că într-un rând ai spus despre mine că sunt proastă... se adresa ea lui Blake. Ai avut toată dreptatea. Mie mi-a trebuit vreme foarte lungă, pentru a-mi putea da seamă de ceea ce mi se reproșează.

Blake nu-i ceru nicio lămurire.

— Eu voiam să-ți spun, zise el, că tu ești femeie naivă și că te așteptai ca oamenii să te primească așa cum erai în realitate. Tu te adresezi lor direct, exact cum face un copil. Dar tu nu mai ești copil și oamenii aceștia nu știu cum să procedeze față de tine.

— Da, știu, răspunse Susan. Oamenii judecă pe alții, după felul lor de a fi – după ceea ce sunt în stare să fie ei înșiși. Cred că amănuntul acesta eu ar fi trebuit să-l înțeleg mai demult, nu-i așa?

Continuă conversația aceasta, făcând pauze lungi, ale ei pline de regrete și îndoieli, ale lui prudente și puțin plictisite, așa că după amiaza ajunse aproape de sfârșit. Razele soarelui începură să tremure în salon și căzură pe covorul albastru și vechi pe care ea și Mark îl cumpăraseră, când începuse viața lor comună. Viața aceasta se

desfășurase și trecuse, dar își luase locul în ceea ce însemna ansamblul vieții ei. Și în clipa aceasta, datorită cuvintelor puține și rare pe care le schimba cu Blake, își dădea seamă și de asta dată, că viața lor de până acum încearcă să se furișeze pe lângă ea și să-i scape.

— Eu nu știu ce să-ți răspund, zise el. Nu-mi cere draga mea, să fac psihologie. Adevărul este... Făcu o pauză și întoarse capul, apoi adăugă: Mi se pare că ceea ce am posedat noi, a reușit să scape din puterea noastră.

— Dacă eu n-aș fi fost ceea ce sunt în realitate... Începu Susan.

— Nici nu m-aș fi îndrăgostit de tine, sfârși Blake în felul său, fraza începută de ea.

Se ridică în picioare și începu să-și strângă cordonul hainei de blană. Era puțin palid și cu buzele uscate. Se simți cuprinsă de o enormă durere neînțeleasă.

— O, Blake, exclamă ea, tu mi-ai oferit atât de mult!

— Tot atât de mult mi-ai dat și tu, Susan. Dar când întinse mâna spre el, Blake clătină din cap: Nu draga mea, nu-ți face nicio grijă, și nu încerca să reții ceea ce a dispărut. Sunt mâhnit din cauză că a dispărut. Aș fi preferat să dureze, dar nimic nu durează. Știu și cunosc sentimentul acesta, care mă încearcă în fața oricărui lucru. L-am avut mereu, și văd întotdeauna sfârșitul, chiar înainte de a începe ceva.

— Ai avut aceeași senzație și în legătura cu mine? Întrebă ea.

— Cred că da, răspunse el cu glasul stins. Și sunt convins că am avut-o, deoarece ceea ce se întâmplă acum, nu mi se pare cătuși de puțin straniu. Îmi face impresia că am trăit odată această scenă.

Se plecă și-i sărută mâna. Susan ridică privirea și-i văzu ochii tulburi și obrazul cu trăsăturile rigide. Așa va arăta, după ce va îmbătrâni, gândi ea.

— Probabil vom avea ocazie să ne vedem destul de des, zise Susan.

— De ce nu? răspunse el. Se îndreptă spre ușă și se plecă, să-și ia mânușile și pălăria. Pe urmă scăpă bastonul din mână și se plecă să-l ridice. Îți voi scrie, declară el. Amănuntele înțelegerii noastre, cred că le vom putea lichida foarte ușor. Mi se pare straniu! și oprindu-se în mijlocul hallului, se uită împrejurul său. Astăzi după amiază, când am intrat în casa aceasta, am avut din primul moment presimțirea că așa se va sfârși.

Ar fi fost imposibil să constați, dacă în clipa aceasta este mâhnit

sau nu.

— Dacă aş şti că situația aceasta te întristează, zise ea şi-i puse mâna pe braţ, m-aş simţi cutremurată până în adâncul fiinţei.

— Pe tine te întristează? întrebă el.

— Blake, cred că mă va întrista... şi că aş putea suferi din pricina asta.

— O, draga mea, te vei întrista din pricină că nimic nu durează; atâta tot. Este tristeţea finală pentru care ne cheltuim toată viaţa, ca să scăpăm de ea. Adio, Susan, şi-ţi mulţumesc.

Plecă atât de repede încât i se păru că a dispărut ca un fum. Îl văzu că se urcă în maşina care dispăru în fundul înserării al cărei întuneric începuse să se îngrămădească pe sub crengile copacilor.

Se întoarse în casă, năucită. Razele soarelui se stinseseră pe covor, dar jăraticul din vatră ardea, topindu-se sub spuză şi camera era plină de căldură şi mai luminoasă decât până acum. Se așeză pe scaun şi gândurile îi alergau vârtejuri. Prezența lui contribuisese ca timpul să treacă cu ușurință, deși era îmbibat de apropierea sfârșitului definitiv. Acum trecuse totul. Suferea oare?

Nu ştia nici ea ce să creadă. I se părea că datorită unei anestezii puternice, Blake se apropiase de ea şi-i dăduse o lovitură dureroasă pe care ea o primise.

„— Te vei întrista, din pricina că nimic nu durează; atâta tot”, îi spusese el.

Dar în adâncul fiinţei ei, totul dura. Poseda şi astăzi, tot ce posedase în viaţa de până acum. Totul... căminul pe care şi-l clădise împreună cu Mark, moartea lui Mark, dragostea impetuoasă şi pătimaşă a lui Blake, datorită căreia se trezise într-însa conştiinţa de femeie, copiii – toate acestea vor dura întotdeauna, căci erau tezaurul ei de experienţe pe care-şi întemeia viaţa, viaţa ei care întrecea cu mult capacitatea trupului trecător.

Da, va suferi uneori, probabil în timpul nopţilor de zbucium, dar dimineaţa se va ridica din pat şi va pleca la lucru şi nu va mai suferi. Va uita suferinţa.

PEARL BUCK – 1892 – 1973

foto

